

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Західнополіський ономастико-діалектологічний центр

Юрій ГРОМИК

**«НАША БАЙКА ЗУСЬОМ НАЧЧА»:
ПОЛІСЬКА ГОВІРКА с. ЛИПНЕ**

Монографія

Луцьк
Вежа-Друк
2023

УДК 811.161.2'282.2'342'366(477.82)

Г 87

*Рекомендовано до друку вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 23 лютого 2023 р.)*

Рецензенти:

Костусяк Наталія Миколаївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Совтис Наталія Миколаївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету.

Громик Юрій

Г 87 «Наша байка зусьом начча»: поліська говірка с. Липне : монографія / Юрій Громик. – Луцьк : Вежа-Друк, 2023. – 288 с.

ISBN 978-966-940-453-4

Монографію присвячено загальному описові однієї говірки з ареалу західнополісько-середньополіського пограниччя. На фонетичному рівні детально прокоментовано специфіку рефlekсації давніх та позиційної реалізації сучасних голосних, відмінності від літературної мови у вживанні приголосних, а також різнотипні комбінаторні звукові зміни. На морфологічному рівні відзначено специфічні явища словозміни іменників, прикметників, займенників, числівників та дієслів. Словник диференційного типу фіксує місцеву лексику. До праці додано зв'язні тексти.

Для мовознавців, зокрема діалектологів, та всіх, хто цікавиться народною мовою.

УДК 11.161.2'282.2'342'366(477.82)

ISBN 978-966-940-453-4

© Громик Ю. В., 2023

*Пам'яті моєї головної навчительки
народної мови – бабусі Мотрі –
присвячую*

Автор

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	6
Скорочення назв джерел	7
Передмова	8
Розділ 1. Фонетика	11
1.1. Особливості вокалізму	11
1.1.1. Рефлекси * <i>o</i>	11
1.1.2. Рефлекси * <i>e</i>	14
1.1.3. Рефлекси * <i>ě</i>	16
1.1.4. Рефлекси * <i>y</i> , * <i>i</i>	17
1.1.5. Рефлекси давніх носових голосних	18
1.1.6. Рефлекси сполучень голосних із плавними	20
1.1.7. Позиційні варіанти сучасних голосних	20
1.2. Особливості консонантизму	24
1.2.1. Губні приголосні	24
1.2.2. Передньоязикові приголосні	25
1.2.3. Середньоязикова фонема [й]	28
1.2.4. Задньоязикові та фарингальна фонема	29
1.3. Комбінаторні звукові зміни	30
1.3.1. Асиміляція	30
1.3.2. Дисиміляція	33
1.3.3. Метатеза	35
1.3.4. Протеза	36
1.3.5. Афереза	37
1.3.6. Синкопа	38
1.3.7. Апокопа	40
1.3.8. АLEGROформи	41
1.3.9. Епентеза	41
Розділ 2. Словозміна	43
2.1. Словозміна іменників	43
2.1.1. Відмінності у вираженні роду	43
2.1.2. Іменники жіночого роду із закінченням <i>-a</i> (<i>- 'a</i>)	43
2.1.3. Іменники жіночого роду з нульовим закінченням ..	48
2.1.4. Іменники чоловічого роду з нульовим закінченням та закінченням <i>-o</i>	49
2.1.5. Іменники середнього роду із закінченнями <i>-o</i> , <i>-e</i> ..	51
2.1.6. Іменники середнього роду із закінченням <i>- 'e</i>	52
2.1.7. Іменники середнього роду з закінченням <i>- 'a</i>	53

2.1.8. Іменники, що вживані тільки в множині	54
2.2. Словозміна прикметників.....	55
2.2.1. Прикметники чоловічого та середнього родів	55
2.2.2. Прикметники жіночого роду	57
2.2.3. Прикметникові форми множини	58
2.3. Структура та словозміна займенників	60
2.3.1. Особові та зворотний займенники	60
2.3.2. Неособові неродові займенники	61
2.3.3. Неособові родові займенники	64
2.4. Система дієслівних форм	71
2.4.1. Інфінітив	71
2.4.2. Форми теперішнього часу	72
2.4.3. Форми минулого часу	74
2.4.4. Форми майбутнього часу	74
2.4.5. Форми наказового способу	75
2.4.6. Форми умовного способу	76
2.4.7. Дієприкметники	76
2.4.8. Дієприслівники	77
Розділ 3. Словник	78
Додаток. Зв'язні тексти	273

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

виг. – вигук
Д. в. – давальний відмінок
дит. – дитячий
діал. – діалектний
док. – доконаний вид
ж. / ж. р. – жіночий рід
З. в. – знахідний відмінок
зн. – значення
знев. – зневажливий
імен. – іменник
К. в. – кличний відмінок
лит. – литовський
М. в. – місцевий відмінок
мн. – множина
наказ. сп. – наказовий спосіб
Н. в. – називний відмінок
недок. – недоконаний вид
нім. – німецький
одн. – однина
ос. – особа
перен. – переносний
пестл. – пестливий
пол. – польський
пор. – порівняйте
прийм. – прийменник
присл. – прислівник
псл. – праслов'янський
род. / Р. в. – родовий відмінок
рос. – російський
с. / с. р. – середній рід
спол. – сполучник
т. с. – те саме (значення)
цсл. – церковнослов'янський
ч. / ч. р. – чоловічий рід
числ. – числівник

СКОРОЧЕННЯ НАЗВ ДЖЕРЕЛ

Дзендзелівський – Дзендзелівський Й. О. Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі. Київ, 1969. 211 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови. Київ, 1982–2006.

Т. 1: А – Г. 1982. 632 с.

Т. 2: Д – Копці. 1985. 570 с.

Т. 3: Кора – М. 1989. 550 с.

Т. 4: Н – П. 2004. 654 с.

Т. 5: Р – Т. 2006. 704 с.

Т. 6: У – Я. 2006. 704 с.

IУМ Морфологія – Історія української мови. Морфологія. Київ, 1978. 540 с.

Рожко – Рожко В. Благовіст липенських дзвонів над Поліссям. *Пересопницьке Євангеліє в історії Української Православної Церкви і українського народу (до 450-річчя духовно-національної святині)*. Луцьк, 2011. С. 92–107.

СБГ – Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. Мінск, 1986. Т. 5. 639 с.

Цинкаловський – Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року. Вінніпег, 1986. Т. 2. 578 с.

ЭСБМ – Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Мінск, 1989. Т. 5. 320 с.

Czyżewski – Czyżewski F., Warchoń S. Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny. Lublin, 1998. 496 s.

MSJP – *Mały słownik języka polskiego / red. E. Sobol. Warszawa, 1999. 1181 s.*

ПЕРЕДМОВА

Позбираю забутих слів квадратів гривни...
/Валентин Мороз/

Село Липне розташоване на крайньому сході Волинської області в ареалі західнополісько-середньополіського пограниччя (у місцевій говірці переважають ознаки середньополіського говору північного наріччя). Сучасна офіційна назва – *Липне* – в мовленні мешканців трапляється нечасто. Давніший місцевий варіант ойконіма – множинна форма *Ліпн'і*, пор.: *с'їя Ліпн'і зрудá так'і кунéц с'в'їта; з Ліпін' типéра в том Рóвном багáц'ко л'удéї; впирéд так'é вс'ák'е в Ліпн'ах і ни чутнó булó; пуд Ліпн'ами / с'о тáгби йак ужé ду цéркви приписани булі і Хунувічи і Знамирівка / і Маїдán Всувéцк'і*. Саме такий варіант назви вживаний і в сусідніх селах, пор.: *то все хлóпци з Ліпін' с тим приставл'én':ем приход'ат' // ліпінци йáкос' завш рубіли ту пустанóву* (с. Холоневичі); *отó в Л'іпн'ах прошчáл'іса воні вже // деї пошл'і воні с'ейу сторонóйу // тійя з Л'іпен' вже л'уде // не ворóчал'іса* (с. Великий Мідськ). У мовленні носіїв говірки можна чути й варіант *Ліпно*, до того ж його або не відмінюють, пор.: *с'áйя мулудіца тóже з Ліпно; набó вунá кулі в с'ом Ліпно булá?*, або в непрямих відмінках все одно використовують давніші множинні форми на зразок з *Ліпін'*, в *Ліпн'ах*.

На околицях села знайдено пам'ятки палеоліту й неоліту, тому «село Липно на історичній Луччині належить до давніх поселень Волинського Полісся. Знаходиться воно над річечкою Черемошна... В сиву давнину річечка була судноплавна і являла разом з Кормином, Стиром, Прип'яттю важливу артерію життя і міграції. Саме по цих водних шляхах князівські тіуни збирали данину з найвіддаленіших і напівзахованих лісами і болотами поселень і вивозили ними до Погостів, де знаходилася адміністративно-податкова влада, згромаджувалися натуральні оброки, данини, відбували суди княжі тіуни. На великих погостах князі будували укріплені замки, храми Божі, склади товарів і інше... – зазначав відомий історик-архівіст Володимир Рожко. – Річечка Черемошна багата на рибу, дику птицю, ліси на ягоди, гриби, мед диких бджіл, а непрохідні болота і нетрі становили природний захист та давали все необхідне для життя наших далеких предків» [Рожко, с. 92].

Перша згадка про поселення датована 1570 р. 1577 р. село з назвою Липно належало до Степанського замку князів Острозьких; князь Костянтин Острозький платив від нього за дев'ять димів і сім городів, тобто в селі тоді мешкало 16 сімей [Цинкаловський, с. 22]. А вже 1799 р. було 93 двори, проживало 223 чоловіків та 213 жінок [Рожко]. У кінці ХІХ ст. Липно належало до Силенської волості Луцького повіту, в селі нараховували 101 будинок і приблизно 850 жителів, були дерев'яна церква церква (збережена дотепер, збудована 1770 р. – Ю. Г.) і каплиця, працювала церковно-приходська школа [Цинкаловський, с. 22]. «За Польщі» село входило до Силенської гміни Луцького повіту Волинського воєводства, з 1940 р. – до Цуманського району Волинської області, з 1962 р. – до Ківерцівського району Волинської області; із 2020 р. належить до Луцького району Волинської області. Зараз у селі майже дві тисячі жителів.

Липне заховане в глибині лісів, оточене болотами; через його віддаленість від великих населених пунктів і важливих шляхів місцева говірка зберегла окремі виразно архаїчні риси, а також розвинула інновації, деякі з яких не виявлено в інших говірках цього ареалу. Скажімо, окремі характерні для липенського мовлення фонетичні і граматичні особливості простежуємо в говірках лише кількох найближчих сіл – Холоневичі, Знамирівка та Майдан-Липенський. Натомість говірки інших суміжних населених пунктів – Гораймівка, Чорниж, особливо Великий Стидинь, Малий Стидинь, Великий Мідськ, Малий Мідськ, Майдан – виразно відрізняються від липенської, зокрема за специфікою рефлексії давніх голосних *o, *e, *ě, *y, *i.

На лексичному рівні чимало фактів підтверджують належність усіх указаних говірок разом із липенською до однієї групи, щоправда, у мовленні липенців зафіксовано специфічні лексеми, які за межами цього села не трапляються або відомі з іншим значенням. До таких належить і термін *ба́йка* «говірка», мотивований архаїчним дієсловом *ба́йат'* «говорити». Самі липенці спостерегли окремішність своєї *ба́йк'і* від сусідніх, за винятком хіба що говірок сіл Холоневичі, Знамирівка і Майдан-Липенський: *от ужé м'іжинс'ка ба́йка зус'ом на́ч:а по́длук на́шеї // в нас ба́йка така прустá / куліс'н'а // на вже м'іжинци зус'ом на́чий // вуні вже там кол'ї бул'ї мал'ї // тако́ / да кон' постóї // а в нас // ну так то н'е // так нимá // ми тако́ пу-прусто́м // кулі кин' деї // просто // ну / знов чурнисці́ і гарáйму́ци //*

*вуні́ я́кос' так т'а́:гну́т' // зу́с'о́м ни так // в і́їх і́а́кос' там хо́діти
ро́біти // а ми ху́діт' ру́біт' // та́мика знов би́рис'ц'а́нци // в і́їх // о́т
на́ша би́рис'ц'а́нка впи́ре́д то́же ку́н' хву́ст // так і в Пу́стї́їно́м
і́а́кос' // вуні́ Пу́стї́їно // в нас Пу́стї́їно // ба́йка г'і́нча // на́ша ба́йка
зу́с'о́м на́ч:а // такса́ме ху́н'і́вци // і́ак? // та́йак с'о ми // і Ма́їда́н і
Зна́мирі́вка // в нас і́аг і́їднэ́ си́ло́ сї́я се́ла // (Запи́сано від Гро́мик
Мо́трі Степа́нівни, 1919 р. н.)*

Пропонована праця – спроба системного опису липенської говірки. У розділах «Фонетика» і «Словозміна» окреслено відмінності від літературної мови на фонетичному і морфологічному рівнях. Специфічну лексику фіксує «Словник» диференційного типу, у який, окрім локально маркованих лексем, унесено й чимало словотвірних, а також деякі фонетичні варіанти загальноновживаних слів, але тільки такі, звукова структура яких відображає наслідки різнотипних комбінаторних змін. Відмінності на синтаксичному рівні часто пов'язані з уживанням специфічних службових слів, які також послідовно зафіксовано в «Словнику» й ілюстровано в реченнях. У додатку подано зразки зв'язного мовлення.

РОЗДІЛ 1. ФОНЕТИКА

1.1. Особливості вокалізму

1.1.1. Рефлекси *o.

У липенській говірці спостережено заміну наголошеного *o в новозакритих складах переважно монофтонгом [и]: *бил', рий, вил, мист, стил, грим, двир, риг, снп, рик, бик, тик, хвист, ниж, гірк'і, гири, гній, нич, нис, кин', рид, виск, бир, пип, сил', злис'ц', плит, пист, кит, виз, кішка, вскриз', дрібни, рідн'і, ліжко, жувіт, рівни, пізн'і, пукіс, с'пид, нічка, муріг, пиріг, пуріг, міцно, зірно, кумірка, пустій-но, макітра, загін, втурік, смурід, лікт'е / ліхт'е «лікоть», гікна «вікна», настілниця «скатерка», пісникат' «постити», снівниця «пристрій для снування», стійка «дерев'яний пристрій, за допомогою якого вчать дитину стояти», запурізци «не запрошені на весілля гості», сурімно «соромно», бис:урімник «людина, яка не відчуває сорому», бис:урімниця «жінка, яка не відчуває сорому», пирхіт'ко «чоловік, який за деякий час після весілля переходить жити до батьків дружини» (пор. місцеве родинне прізвисько *Пирхіт'куви, Пирхут'к'і* та офіційне прізвище *Переходько*), кіл'ко, скіл'ко, кіл'ка, скіл'ка, скіл'к'і «скільки», тіл'ко, стил'ко, тіл'ка, стил'ка, тіл'к'і, стил'к'і «стільки», так само *спірни* «такий, що дає відчутний результат» < *сърпорьни, нивгід «не подобається» < *невъгодъ, всплиш «все підряд» < *въсплошь, вприч «окрім; геть (піти)» < *опрочъ, вбихідник «людина легкої поведінки» < *объходьникъ, вбихідниця «жінка легкої поведінки» < *объходьниця, дубрїтник «добродій» < *добротьникъ, дубрїтниця «добродійка» < *добротьниця, гуріч:ик «квітник» < *городьчикъ, зарібк'і «заробітки» < *заробъкы, ду гувтірка «до вівторка» < *до овъторька, зрідка (зокрема у фольклорних текстах) *Биг* < *Богъ. Цей самий монофтонг відповідно до *o в наголошеній позиції виступає в закінченнях Р. в. мн. іменників ч. р. твердої групи: *синів, бат'ків, дидів, панів, жидів, бураків, вулів, бичків, трахтурів, разів, сухарів, руків, духтурів, нумирів, пиругів, жинихів* тощо. Рефлексацію *o > [и] в наголошених новозакритих складах засвідчено й у структурі мікротопонімів *Забрід, Густрівца* (назви частин села), *Брихунівс'ка* (назва вулиці), *Бир, Бірча, Жїдув Риг, Матусув Риг* (назви частин лісу), *Місткі, Кіз'л'е, Стуніж:а,**

Клучанівс'к'е, Пудкін'ск'е (назви піль), у чоловічих прізвиськах-патронімах *Бундарів, Вирків, Калинів, Паламарів, Макарів* тощо.

Монофтонг [и] на місці етимологічного *o виявлено під наголосом також у нетипових позиціях, де він зумовлений дією аналогії. У зв'язку з цим заступлення *o > [и] можливе в наголошених відкритих складах: *в гічи, вгійсин'* «восени». У таких випадках появу [и] часто викликала тенденція до вирівнювання звукового складу кореневих морфем: *зарібок* (пор.: *зарібк'і*), *з гікон* (пор.: *гікна*), *зіручка* (пор.: *зірка*), *гулівучка* (пор.: *гулівка*), *в кумірун'ци* (пор.: *кумірка*), *кіл'о, кіл'ічко / кіл'учко, кіл'ічка / кіл'учка, кіл'ічк'і / кіл'учк'і* «скільки, як мало», *кіл'єца* «скільки, як багато» (пор.: *кіл'ко, кіл'ка, кіл'к'і* «скільки»), *тіл'о, тіл'ічко / тіл'учко, тіл'ічка / тіл'учка, тіл'ічк'і / тіл'учк'і* «стілки, так мало», *тіл'єца* «стілки, так багато» (пор.: *тіл'ко, тіл'ка, тіл'к'і* «стілки»), так само *гувтірок* «вівторок» < **овъторъкъ* (пор. Р. в. одн.: *гувтірка* < **овъторъка*), *гуміввиц* < **гумовьць* «гумовий чобіт» (пор. Н. в. мн.: *гумівци* < **гумовьци*), *гурідиц* «квітник» < **городьць* (пор. Н. в. мн.: *гуріц:и* < **городьци*), *на вбихідок / на убхідок* «на щодень, на побутові потреби» < **объходъкъ* тощо.

Рефлексацію етимологічного *o як [у] зауважено в таких випадках: *муї, твуї, свуї, блуг* «обліг», *курунка* «мереживо», *двуїка, труїка, бўл'ши* (так само в похідних: *бул'ш, завбул'ш, назбул'ш, пудбул'шат', пудбул'шани*), *буїса* (так само в інших формах: *буїмоса, буїтиса*), *пуїдиши* (так само в інших формах: *пуїде, пуїдим, пуїдите, пуїдут'*), *пруїдиши* (так само в інших формах: *пруїде, пруйдим, пруйдите, пруйдут'*). Предметно-особовий займенник чоловічого роду представлений паралельними формами з монофтонгами [и] та [у]: *вин, вун*. За аналогією до закритих складів розвиток *o > [у] можливий у відкритому складі, як-от: *вус'ім*.

У структурі мікротопоніма *Пс'ігурка* (назва частини села) [у] відповідно до *o відображає польський вплив, пор. мікротопонім *Psia Górka* у Польщі, в основі якого – апелятив пол. *górka* «гірка, невелике підвищення, пагорб» та узгоджений із ним присвійний прикметник пол. *psi* «собачий», ужитий, очевидно, в переносному значенні подібно до пол. *psi czas, psia pogoda* «непогода, кепська погода», *psie życie* «погане, злиденне життя» [MSJP, 759].

У частині слів і словоформ відповідно до давнього *o в закритих складах виступає монофтонг [o]: *гóвтар, йатрóвка, у во́йну* «в часі війни», *грóмк'і* «з частими грозами», *кóнчит'* «закінчити», *рóчн'ік*

«ровесник», *рочн'їца* «ровесниця», *сухустої* «сухе дерево», *пугодливи* «погідливий», *зборн'а* «гурт людей, які вештаються без діла», *гумон* «гомін, сварка», *нивгодно* «не подобається, не можна вгодити», *всобно* «окремо», *слубодни* «вільний», *галатолчик* «дзвіночок» < **колокольчикъ*, *кловн'а* «різновид ятера», пор. псл. **klotъnja* [ЕСУМ II, с. 446], *Виробк'ї* (назва поля), *булото Садівско* (назва болота). Наявність [о] в таких структурах частково можна пояснити тенденцією до вирівнювання звукового складу кореневих морфем, як-от: *рочн'їк*, *рочн'їца*, бо з *удно року*; *зборн'а*, бо *збори*; *слубодни*, бо *слубода* та ін. У прислівнику, прийменнику *посл'а* «після» збереження [о] з історичного погляду загалом закономірне: у формі псл. **poslě* [ЕСУМ IV, с. 414–415] відсутній редукований, занепад якого змінив би якість **o* в попередньому складі; це саме стосується іменника *торговл'а*. У мікротопонімі *Завгол'ци* / *Завгол'ца* (назва поля) рефлекс [о] – на місці наголошеного **ъ*, отже, закономірний.

Відповідно до псл. **nogъть* [ЕСУМ IV, с. 96] у говірці представлено структури *н'їхт* / *н'охт* «ніготь». Закритість складу тут, очевидно, розвинулася нефонетичним шляхом унаслідок вирівнювання за зразком форм непрямих відмінків (*н'охта*, *н'охтом*, *н'охти* й ін.), де занепад після задньоязикового консонанта редукованого закономірний. Проте в утвореному таким чином закритому складі *н'їхт* / *н'охт* засвідчено два паралельні рефлекси наголошеного **o*: [і] та [о], обидва з яких на місці **o* для липенської говірки не надто характерні, отже, мабуть, відображають результати аналогії, можливо, до форм із рефлексами **e* на зразок *к'їтка* / *т'отка* «тітка» < **tetъka*, *д'охт* «дьоготь» < **degъть* [ЕСУМ II, с. 154] чи под.

У закритих ненаголошених складах, але тільки кінцевих, етимологічний **o* представлено монофтонгом [о]: *помоч*, *немоч*, *зарок* «наступного року», *наноч*, *дубраноч*, *бусоноч* «на босоніж», *смурод* «нечемна дитина», *вігон*, *радос'ц'*, *дурос'ц'*, *старос'ц'*, *молдос'ц'*, *крéпос'ц'*, *пустут'елос'ц'*, *дóброс'ц'*, *висéлос'ц'*, *віл'гос'ц'*, *сóбствилнос'ц'*, у мікротопонімах *Вігон*, *Хутор* (назви частин села) тощо, щоправда, у складі суфікса *-овь у присвійних прикметниках ч. р. зауважено [у]: *брáтув* (*хлóпиц*), *сус'їдув* (*кин'*), *бáт'кув* (*двир*), пор. також чоловічі прізвиська-патроніми *Л'їт'їнантув*, *Сурóкув*, *Пól'кув*, *Румánчикув* та ін., мікротопоніми *Жідув Риг*, *Мáтусув Риг* (назви частини лісу), *Яникув Луг* (назва поля) тощо. У некінцевих ненаголошених новозакритих складах спостережено характерне для

місцевого мовлення посилення лабіалізації [o] > [y], зокрема й у структурі відповідних префіксів та прийменників: *гукно́, вуїна́, мусто́к, гул'ші́на, гул'хо́ви, слувце́, Руздво́, гул':е́, ду пув но́чи, биз гувса́, бис кунца́, в кун'ц'і́, звунк'і́, рувн'а́ц:а, пурувн'а́т' / пурумн'а́т', ла́стувка, ластувк'і́, ма́кувка, пузн'і́й «пізніше», йі́стувні́, биз вус'мі́, з вус'ма́, нучл'і́ «нічліг», пуї́ті, пудко́ва, пудку́тіт', спудло́ба, спудні́ца, пудпирті́, у мікротопонімах *Вирбі́лувс'к'е, Пудкі́н'с'к'е, Пудру́д':е* (назви піль), *Пудкру́глица* (назва болота), *Пудп'і́ч:е* (назва частини лісу) тощо. Зазнав посилення лабіалізації і закономірно збережений у відкритих складах етимологічний *o у звуковій структурі іменників *куне́ц, гук'е́нце, гук'е́ничко, звуно́к.**

Подекуди на місці ненаголошеного *o в закритих складах представлено монофтонг [и] як результат аналогії до рефлексів *o в наголошеному закритому складі: *пиз'н'ур'і́* «курчата, яких квочка вивела пізно восени», *мицн'і́й* «міцніше», *зирк'і́*. Цей самий рефлекс *o в ненаголошеній позиції виступає в закінченнях Р. в. мн. іменників ч. р. твердої групи: *заво́див, дукуме́нтив, йіхта́рив.*

Поява [и] можлива й на місці ненаголошеного секундарного [o] < *ъ, але тільки в префіксах *зи-* < *сь, *пуди-* < *подъ-, *уди-* < *одъ-, *вби-* < *объ- та под., як-от у лексемах *зиї́ті, пудиї́ті, удиї́ті, вбиї́ті.*

1.1.2. Рефлекси *e.

У наголошеному новозакритому складі давній *e заступається в основному монофтонгом [і]: *с'ім, кул'іш, п'іч, с тих с'іл, гус'ін':і, гус'інка* «осіннє пальто», *прин'іс, ут'ік, приві́ів, приві́із, л'іг, руспл'ів* тощо. За аналогією в наголошеному закритому складі можливий розвиток секундарного [e] < *ъ в [і]: *зав'і́ршуват'* «викладати верх копиці».

Після депалаталізованих шиплячих та вібранта з'явився [и]-рефлекс давнього *e: *шис'ц' / шис'* «шість», *жі́нка, шчі́тка, пчі́лка, шчі́лни, шчил'* «щілина», *вичі́рн'і, бирі́зка*; [и] представлено й у континуантах псл. *zельje після [з]: *зі́л':е* «зілля», *зі́л'і́чко / зі́л'учко* «зіллячко». Тенденція до вирівнювання звукового складу кореневих морфем зумовила наявність монофтонга [и] замість *e під наголосом навіть у відкритому складі, зокрема в словоформах *жі́нучка, пчі́луйка, шчі́тучка, вичі́ришн'і*, хоча переважно в таких випадках закономірно зберігається [e], як-от: *пéчи, сéла, сéмиро, шчéл'і* «щілини», або відбувається чергування [e] > [o] після шиплячого перед історично твердим консонантом: *пчо́ли*. Монофтонг [и]

відповідно до *e в наголошеній позиції у закритому складі виступає й у закінченнях Р. в. мн. іменників ч. р. з основами на [ц], [ч]: *мис'аців, млинців, кунців, каминців, душчів, плашчів* тощо, у суфіксі *-евь присвійних прикметників ч. р. після [ц], [ч], пор. чоловічі прізвиська-патроніми *Макариців, Паничів, Бундарців*.

Відповідно до наголошеного *e в закритих складах можливий звук [e], приголосні перед яким, за винятком шиплячих, зберігають м'якість; таке явище представлене лише в структурі лексем *пл'єчка* «вішалка для одягу», *с'ємдис'ат, шез'дис'ат / шейдис'ат*. Словоформи *д'охт* «дъоготь» < *degъть [ЕСУМ II, с. 154] (закритість складу, очевидно, зумовлена аналогією до форм непрямих відмінків), *лижн'овка* «дорога через болото, викладена колодами» (пор. також мікротопонім *Лижн'овка* (назва частини лісу і дороги через нього)), *шис'ц'орка* «цифра шість» ілюструють розвиток перед твердим консонантом наголошеного *e > [o]. У континуантах псл. *tetъka «тітка» – *т'отка / к'ітка* – як паралельні засвідчено два можливі рефлекси наголошеного *e: [i] та [o]; у випадку *пйат'орка / пйат'урка* «купюра номіналом п'ять гривень; відмінна оцінка» – [o] та [y].

У ненаголошених закритих складах відповідно до етимологічного *e представлено монофтонг [и], що засвідчує характерне для місцевої фонетики підвищення і звуження артикуляції ненаголошеного [e]: *ка́мин', кра́мин'* «кремінь», *го́син', вѓйсин'* «восени», *го́син':у, ко́рин', по́пил, ле́бид', гре́бин', хмилні́, прі́пик, симна́цит', симсо́т, шисна́цит', шис:о́т, жинк'і́, шчитк'і́* (за аналогією [и] представлено й у відкритих ненаголошених складах: *камин'е́ц, крамин'е́ц, грибин'е́ц, курин'е́ц, прі́пичок, жин'о́к, шчито́к, шчилі́на, шчил'у́бина* «щілина»). Цей самий монофтонг відповідно до *e в ненаголошеній позиції виступає в закінченнях Р. в. мн. іменників ч. р. з основами на [ц], [ч]: *хло́пцив, па́лцив, густи́нцив, за́йцив, ро́дичив* тощо. Після шиплячих у кінцевому післянаголошеному закритому складі можлива лабіалізація [e] > [o]: *в'е́чор*, а в переднаголошеному складі – розвиток [e] > [o] > [y]: *вичурк'і́, вичурні́ца, вичуркува́т'*. Появу [o] на місці *e представлено й у кінцевому післянаголошеному складі у випадку *горо́ч* «гіркота» < *горечь, а рефлекс [y] – у структурі мікротопоніма *Духт'а́нка* (назва сіножати) та суфікса *-евь присвійних прикметників чоловічого роду: *хло́пцув (плашч), Грі́цув (син), Ко́л'ув (ро́вир)*, пор. мікротопоніми *За́йцув Кут'о́к* (назва болота), *Адо́с'ув Садо́к* (назва поля).

1.1.3. Рефлекси *ě.

Рефлексація етимологічного *ě в липенській говірці залежить від наголосу. У наголошеній позиції *ě переважно заступається звуком [i]: *хл'іб, хл'ів, д'ід, с'іно, с'істи, р'ізат', нид'іл'а, л'іто, давнов'ічно, д'іти, с'м'ішно, ц'в'іт, д'івчина, с'м'іх, с'н'іг, гур'іх, р'ічка, б'іли / бйіли, в'іт'ор / вйіт'ор, м'ірат' / мн'ірат', м'іс'ац / мн'іс'ац, м'ісиш / мн'ісиш* тощо. У частині слів простежено монофтонг [e] після м'якого приголосного: *йійé «її» < єѣ, л'éви, нал'éво, зайéзд, приійéжѣи, б'éлка / бйéлка, с'ц'éнка, с'м'éли, с'м'éло, с'ётка, в'ек / вйек «завжди, постійно», в'éчно / вйéчно «т. с.», вм'ётит' «помітити», зам'ётит' «т. с.», в'éха «віха, тичина, жердина, гілка, якою позначають межі ділянки», л'ен' «ліньки», л'én'к'і «т. с.», з'в'ер, л'ét'н'а кúхн'а, с'м'éшк'і «глузування, кпини», нас'м'éшка «т. с.», тирис'м'éшник «той, хто кепкує, робить кпини», дм'ётит' «відмітити», дм'éтиц'а «відмітитися», ц'в'ет «колір», с'в'ет «світло», с'н'éжка, хл'éбна «машина, що привозить хліб», пустут'éлос'ц' «порожнина», с'éмушник «квітна соняшника з дозрілими зернятами», зал'эзна «магазин господарських товарів», в'эруйушчи / вйэруйушчи «особа, яка належить до протестантської церкви», п'эвчи, п'эвчийа «церковний хор», п'éша, п'éши, нап'éша, нап'éши «пішки», уб'ёт «обіт, урочиста обіцянка, яку дають майбутні члени протестантської церкви», з'в'эс'ц'е «новина», биз'в'эс'ц'а «невідомо куди, світ за очі», пудм'эн'и «робітник, який прийшов на зміну іншому в часі його відпустки чи вихідного дня», пор. також місцеві жіночі прізвиська: *С'эра, Зал'эзна, Б'элка*, варіант імені *В'эра* та ін. У кількох випадках перед [e] < *ě відзначено депалаталізацію консонанта: *пуцв'эт'ани «поцвілий», ц'эни, в'йакú ц'эну, пуц'элит', кр'эпнут', кр'эпк'і, кр'эпко, кр'эпос'ц' «сила», хл'эви, всл'эпнут', сл'эпутин' «той, хто погано бачить», скар'ей «швидше», пор. також мікротопонім *Гур'ел'ник* (назва болота), що за походженням пов'язаний із псл. *gorěti.**

Континуанти псл. *medvěď [ЕСУМ I, с. 344] засвідчують обидва названі рефлекси *ě як паралельні: *мидв'éd' / мидм'éd' та мидв'ід' / мидм'ід'.* Після депалаталізованого [ц] відповідно до наголошеного *ě спостережено й рефлекс [и]: *ц'іли, ц'ілийк'і.* Лише в прислівнику *зус'ом, зувс'ом «зовсім»,* що постав шляхом адвербіалізації прийменникової форми О. в. одн. займенника *вьсь – *вьсѣмь, на місці наголошеного *ě з'явився ['о], але, очевидно, не фонетичним шляхом, а за аналогією до тих форм цього займенника, які

засвідчують розвиток [ʼo] < [e] < *e, *ь, на зразок Н. в. одн.: *вс'ої*, Р. в. одн.: *вс'ого / вс'о*, Д. в. одн.: *вс'ом*, М. в. одн.: *на вс'ом*.

Відповідно до давнього *ě в ненаголошеній позиції представлено [и]: *диді́, дидо́к, спива́т', пис'н'і́, смиши́т', спиши́т', стина́, бида́, писо́к, зло́диї, цина́, видро́, мишо́к, грих'і́, гриши́т', дивча́та, дитк'і́, мишча́ни, пишча́ни, па́сика, лині́ви, лившу́н, лиса́, лисні́чи, лисні́к, лишча́на, лиско́ви «ліщиновий», спувида́ц:а, винча́ц:а, вино́к, циді́лка, ричк'і́, вита́т', увита́ц:а «привітатися», биго́м, симн'а́, свити́т', било́к, бил'а́ви, бижі́т', звиринá, слиди́, слидо́к, сино́жат', свичк'і́, змині́т', вдилі́т', вика́ми «завжди, постійно», дитварн'а́ «дітвора», цил'ус'і́к'і «увесь», цилу́шка «окраєць хліба», го́лин' «гомілка» < псл. *golěнь* [ЕСУМ I, с. 549] тощо, те саме в мікротопонімах *Па́сика, За па́сику́ю, Лисні́чиство* (назви частин лісу), *За витрако́м* (назва поля). Типовий для говірки рефлекс ненаголошеного *ě можна вбачати й у флексії М. в. одн. іменників з кінцевим твердим приголосним основи: *в кумо́ри, на ха́ти, в дулі́ни, на шко́ли, на бирéзи, на ду́би, на бе́ризи, в кужу́си, пу муро́зи, в ко́мини, на пири́лази, на вб'і́ди, на са́мом ве́рси, на гур'і́си, на ху́тури, в кр'і́сли, на кул'е́си, на пул'і́ни, на де́рви, в жи́ти, в го́зири* тощо.*

Рефлекс [у] відповідно до *ě в словоформах *цулува́т', пуцулу́ю, пуцулу́нок* можна пояснити впливом із боку [у] в наступному складі.

1.1.4. Рефлекси *у, *і.

Процес злиття давніх голосних *у та *і незалежно від наголосу в позиції після будь-якого приголосного, крім задньоязикових та фарингального, закінчився стадією [и]: *пукрива́ло, куто́ри, ви́йти, крича́т', зима́, назива́т', сі́ла, дим, син, шит', крупі́ва, души́т', живу́ і под.*

Після задньоязикових [к], [х] та фарингального [г] на місці давнього *у виступає звук [і], тобто замість колишніх звукосполук *гы, *хы, *кы в говірці послідовно спостережено [г'і], [к'і], [х'і], пор.: *х'і́три, сук'і́ра, х'і́тат', к'і́сли, к'і́нут', к'і́дат', зг'і́нут', г'і́ра, г'і́бил', г'і́дот':е, г'і́чка, к'імба́лка, к'і́йок, к'і́пит', к'і́л'імо́к, к'і́рза, к'і́шка, к'і́с'і́л' та ін., зокрема й у формах Р. в. одн. іменників ж. р.: *рук'і́, го́лк'і́, р'і́чк'і́, жи́нк'і́, пл'а́шк'і́, гру́шк'і́, пта́шк'і́, сус'і́дк'і́, систрі́чк'і́, дучк'і́, му́х'і́, свикру́х'і́, ма́чух'і́, нуг'і́, дуро́г'і́, симра́г'і́ та ін., Н. в. мн. іменників ч. р. та ж. р.: *гуну́к'і́, братик'і́, ву́вк'і́, чулу́вик'і́, плужк'і́, бу́рак'і́, ми́шк'і́, ку́лик'і́, гур'і́х'і́, пасту́х'і́, пируг'і́, ву́руг'і́, ру́к'і́, до́чк'і́, пампу́шк'і́, сти́жк'і́, ричк'і́, нитк'і́, бучк'і́, жинк'і́, пл'ашк'і́, гру́шк'і́,***

пташк'і, нивистк'і, мух'і, свах'і, свекрух'і, нóg'і та ін., Н. в. одн. прикметників ч. р.: *мн'ák'і, дуруг'і, дóвг'і, далék'і, ніск'і, гúск'і, ширók'і, лéхк'і, крипéцк'і, лих'і, тíх'і* тощо. Те саме явище ілюструють мікротопоніми: *Мачу́лк'і, П'іск'і, Со́сунк'і* (назви частин села), *Містк'і, Пум'ірк'і, Риск'і, Вирóбк'і, Вх'іл':е* (назви піль), *Мух'і* (назва частини лісу), місцеві родинні прізвиська: *Вмиличк'і, Пул'к'і, Вирк'і, Милник'і, Пирхуд'к'і, Гусачк'і, Паз'ук'і, Синдик'і, Сурук'і, Динис'ук'і, Пóтк'і, Гарбу́зник'і* та ін.

Звук [і] на місці давніх *у, *і після приголосного простежено й у звуковій структурі лексем *кал'іна, мул'ітва, в'ішн'а, шт'іри* «чотири», *в'ік'інут', в'ім'ат'* «вдарити», *нав'ім'ажку* «щодоуху». Можливо, тут варто вбачати наслідок аналогічного впливу з боку слів з [і]-рефлексом наголошеного *ě, бо в ненаголошеній позиції за схемою рефлексії *ě виступає [и]: *в'ішн'а – вишн'óви, шт'іри – штирóх*, як *в'ім'ор – витрák*. У випадках *в'ісит'* «висіти», *нав'інут'* «напасти, найти (про злість і под.)» однозначно трактувати зв'язок [і] з *і чи *ě загалом складно з огляду на гіпотетичні паралельні праслов'янські форми *visěti / *věsiti [ЕСУМ I, с. 408], *navitnqti / *navětnqti [ЕСУМ IV, с. 16]. Монофтонг *і зауважено й у варіантах імен на зразок *Кл'ім, Лад'імир*. У випадку *пув'ідо* «повидло» наявність [і] мотивована польським походженням слова.

Появу лабіалізованого рефлекса [у] на місці давнього *і в структурі *жувіт* «живіт» варто пов'язувати із впливом наступного губного [в].

1.1.5. Рефлекси давніх носових голосних.

Відповідно до колишнього *ę в ненаголошеній позиції в частині слів та словоформ вживано голосний [и]: *дéсит', дéситиро, вдинáцит', вдинáцити, вдинáцитиро, штирнáцит', штирнáцити, штирнáцитиро, двáц:ит' / двáцит', тріц:ит' / тріцит', дéвит', дивит'іни, дéвитиро, дивинóсто, дивиц:óт, пáмит', запамитáт', спамитáц:а, впамиткú* «зберігатися в пам'яті», *глид'іт', глид'іц:а, глид'у, дуглидáт', заприхті́, вприхті́, тристі́са*. Розвиток ненаголошеного *ę > [и] зауважено й у структурі мікротопоніма *Лидéса* (назва поля), пор. псл. *lędo «необроблена земля» [ЕСУМ III, с. 335–336]. У кількох словоформах в цій позиції виявлено [і]: *зáйиц, п'ітнáцит', п'ійіс'áт, п'іц:óт'*. В інших випадках на місці ненаголошеного *ę представлено голосний [а]: *пйат'óрка, м'іс'ац / мн'іс'ац, вгл'ану́ц:а, завйазáт', кулód'аз / кулód'ас* тощо. Специфічний

рефлекс наголошеного **ę* – звук [e] – простежено лише в структурі збірних числівників *двацѣтиро*, *трицѣтиро*, в дієслівних формах *вглѣдит'*, *вглѣдиш*, *зуглѣдиш*:*а*, *зуглѣдивса*, *зуглѣдиласа* й ін., у дієприкметнику *запрѣжани*.

Незалежну від наголосу появу [e] на місці **ę* простежено в іменниках, співвідносних із колишніми консонантними основами на *-*n*-, як-от: *йімн'ѣ* / *мн'е* «ім'я», *йімн'е* «вим'я», *с'імн'е* «насіння льону», *т'імн'е*, *врѣмн'е*. Щоправда, усі відмінково-числові форми цих іменників засвідчують вирівнювання за зразком субстантивів на *-*ъје*- типу *ліс'ѣ'е*, *шч'ас'ѣ'е*.

Відповідно до колишнього носового заднього ряду практично послідовно вживано [y], зокрема й у структурі іменника *дубрѣва*, пор. також мікротопонім *Дубрѣва* (назва сіножаті). У випадках *з'амож* / *з'амош* «заміж», *впѣроч* «поруч» у кінцевих післянаголошених складах трапилася гіперична заміна [y] > [o] через відштовхування від «укання».

Фонетична адаптація полонізмів до фонетичної системи говірки в деяких випадках передбачала розклад польських носових на звукосполучення «голосний + [н] / [м]», як-от: *прѣнѣза*, *прѣнѣзил'* «китиця біля хустки, скатертини», пор. пол. *frędzla*, *frędzel* [MSJP, с. 207], *г'ѣн'з'ур* «сулія, посудина з вузьким довгим горлом», пор. пол. *gęsior*, *gąsior* «гусак; сулія» [MSJP, с. 215, 218], *пул'індріца* / *пул'ундріца* «м'ясо з хребта свині», пор. пол. *połędwica* [MSJP, с. 663], *пурѣнча* «поручні», пор. пол. *poręcz* [MSJP, с. 675], *майѣнтѣк* «садиба», пор. пол. *majątek* [MSJP, с. 412], *пѣндим'* «мочитися у ві сні», пор. пол. *prędzić* «гнати (самогон)» [MSJP, с. 614], *прѣнт* «залізний прут, пор. пол. *pręt* [MSJP, с. 705], *йѣнчим'* «стогнати», пор. пол. *jęczeć* [MSJP, с. 284], *пѣн'кнут'* «померти», *пѣн'кат'* «помирати», пор. пол. *pręknąć* «тріснути, луснути, розірватися», *рѣкаć* [MSJP, с. 614], *минтрѣга* «війна; неспокій», пор. пол. *mitrzęga* «зволікання, марнування часу» [MSJP, с. 445], *вин'г'іру'вѣте* «про сало зі зрощеннями», пор. пол. *wągrzyna*, *wągrzyca* «хвороба свиней, спричинена личинками солітера» [ЕСУМ I, с. 348], та ін. Розклад польських носових голосних представлено й у прізвиськах, зокрема *Кс'онѣз*, *Кс'унѣзіха*, які пов'язані з пол. *ksiądz* «католицький священник» [MSJP, с. 365], *Бамбал'ус*, *Бамбал'усиха*, основу яких варто зіставляти з іменником пол. *bąbel* «набряк», «кулька» [MSJP,

с. 40], також *Кундил'*, *К'індил'іха*, які споріднені з апелятивом пол. *kadziel* «пучок льону для прядіння» [MSJP, с. 305].

Одним прикладом представлено заступлення пол. [ɛ] > [e]: *майєтни* «дуже багатий, заможний», пор. пол. *majętny* [MSJP, с. 413].

1.1.6. Рефлекси сполучень голосних із плавними сонантами.

На місці ненаголошеної сполуки плавного бокового сонанта з редукованим виявлено закономірне для фонетичної системи української мови звукосполучення [ли], але тільки в словах *йáблико*, *йáблина*. У прикметникові *чурнубрóви* сполучення [po] на місці колишнього наголошеного *rь так само історично закономірне, але не збігається з літературною нормою. В інших випадках рефлекси *rь, *rь, *lь, *lь відмінностей від літературної мови не виявляють: *глóтка*, *глитáт'*, *кров*, *кривáви*, *брóви*, *блòх*, *сл'óзи*, хіба що можливе посилення лабіалізації ненаголошеного [o] до [y]: *брувá*, *сл'узá*.

По суті, лише в словах *врédни* «неслухняний», *врémн'е* «час», *хранít'* «зберігати; оберігати», *суглáсни* «згідний», очевидно, запозичених із церковнослов'янської мови, та в похідних спостережено відмінності в рефлексії колишніх дифтонгічних сполучень *or, *ol, *er, *el. У випадках же на зразок *дérво*, *чулв'ík*, *чирв'ík*, *вирт'óно* «веретено», *мóлдос'ц'*, *навлучка* і под. представлено редукцію одного з компонентів повноголосся.

1.1.7. Позиційні варіанти сучасних голосних.

У говірці спостережено наслідки так званого «укання» – пересування артикуляції звука [o] в ненаголошеній позиції до високого підняття і посилення його лабіалізації. Явище це в засвідчене в переднаголошеному складі: *чулув'ík*, *мулудí*, *мулукó*, *мулудíца*, *дурóга*, *дуруг'í*, *курóва*, *худít'*, *гулódни*, *загулудíц':а*, *кулíска*, *пувурóт*, *кулí*, *пувéрси*, *гунурóви*, *пукíс*, *гулувá*, *втуруп'ít'*, *кусáр*, *пукутíвса* тощо, пор. те саме явище в мікротопонімах: *Бурóк*, *Мувчáн':е*, *Пум'ірк'і*, *Пупóве*, *Пурубéц*, *Бúсуве*, *Глибучóк*, *Гуришк'евичи*, *Лáвучка*, *Стунíж:а*, *Тунк'é*, *Мукузá* < *Мокоза (назви піль), *Буршчóва*, *Пурубí*, *Путирибí* / *Путирбí*, *Вérкува Лузá*, *Згур'іле* (назви сіножатей), *Румáнува Йáма* (назва ставка), *Вигунéц*, *Густрívца* (назви частин села), *Вулусín'* (назва частини лісу), *Гéндрикуве булóто*, *Кáчуруве булóто*, *Чóртуве*, *Густéцк'е*, *Зáйцуве*, *Гурél'ник* (назви боліт). У післянаголошених складах воно трапляється лише тоді, коли склад не кінцевий у слові: *знáнуво*, *биз висéлусти*, *с те́й*

ра́дусти, с теї нѐмучи, бис по́мучи та ін. У кінцевих післянаголошених складах [о] зберігає свою якість: *було́то, кул'іно*.

Виявлено випадки заступлення звука [о] в ненаголошеній позиції через [а]. Така модифікація відбувається, як спостережено, найчастіше перед складом з [а], тому тут можна вбачати результат регресивної дистантної асиміляції голосних (як у структурі загальноновживаних *багáтий, багáто, калáч, качáн*): *вагáл, салдáт, салдáц'і, маскáл', сханíт', вханíт', схавáц'а, манáх, манáшка, манастíр, балтáт'* «базікати, теревенити», *карáл'ік'і* «намисто», *сканáт'* «сконати», *дуканáт'* «домучити; завершити», *хламáс'ц'ір* «фломастер», *дитварá, дитварн'á, кал'áдник, кал'адувáт', кал'адувáн':е, дасканáли, карабél', харашиáт'* «каструвати тварин» < **хорошати* [ЕСУМ VI, с. 203], *харашиáлник* «чоловік, хто каструє тварин; обірванець», *супруваžáт'* «забезпечувати когось засобами до існування, утримувати», *Гарáймувка* «село Гораймівка», *гарáймувиц* «житель Гораймівки», *Бал'áрка* (місцева назва частини лісу). За тенденцією до вирівнювання звукового складу кореневих морфем звук [а] замість [о] з'являється і в наголошеній позиції: *вхáпиш, пирихáвуват', схáвани, хáвалка* «гра в хованки». Розвиток [о] > [а] можливий і перед складом з іншим голосним незалежно від його якості: *настабúрчани, настабúрчано, настабúрчиц'а, матлóшит'* «мотлошити, рвати; бити», *кал'ідóр* «коридор», *галагóлчик* «дзвіночок» < **колокольчикъ, хамúт, хамутáт', канпóт* «компот», *мантóлик* «низькорослий кінь монгольської породи», *мацикл'ét* «мотоциклет», *патрét* «портрет», *канцérва, канувérт* «конверт», *скарéї* «скоріше», *наврóзи* «поворози, шнурки, мотузки», *напрúга* «чоловічий ремінь», *напрúжка* «ремінець», *пагóни* «погони; міліціонер», *катл'éta / какл'éta*, пор. також місцеві прізвиська *Карéйиц, Карéйка*, мікротопонім *Мачúлк'і* (назва частини села) < **Мочулькы*. Це саме явище маніфестує звукова структура прийменника *кала* «коло, біля», пор.: *кала хáти, кала мáтири*. Засвідчено навіть процес [у] > [а] (очевидно, через проміжну стадію [у] > [о]): *капóн* «купон», *парал'óс* «гаманець», пор. пол. *pulares* [ЕСУМ IV, с. 633], *какарúза* «кукурудза», *какарúз'ани* «кукурудзяни», *какарúз'н'ік* «легкий тренувальний літак», можливо, також *какар'іку* «вигук, що відтворює крик півня», *какар'ікат'* «кукурікати».

У досліджуваній говірці виявлено деякі відмінності в реалізації фонем [е]. Чітко простежено тенденцію до звуження і підвищення артикуляції [е] в ненаголошеній позиції до [и], крім абсолютного

кінця слова: *хло́пиц, за́дин', ши́ни́ца, цирко́вни, бирихті́са, риши́то, пунид'і́лок, клипа́т', диржа́к, силó, бриха́т', виче́ра, вирху́шка, чирві́к'і, вирста́т, пе́рстин', висна́, пирик'і́нувса, пи́рисила́т', зилéни, пи́ривирта́т', типéричка, грéбил'ка, ма́лийко* тощо, але *по́ле, мо́ре, ди́ривіа́не*. Ту саму модифікацію ілюструють мікротопоніми: *Пирéйма, Путирибу́ / Путирбу́* (назви сіножатей), *По́ртиниц, Вилі́ка Ку́чка, Вилі́к'е По́ле, Цирко́вне, Ши́шини* < **Шишени* (назви піль), *Брихуно́ва / Брихуні́вс'ка* (неофіційна назва вулиці), *Чиримуши́н'а* (назва річки). У позиції після [й] ненаголошений [е] внаслідок асиміляції зазнає більшого звуження і більшою мірою підвищує артикуляцію, через що реалізується у звукові [і]: *мина́йиш, мудру́йіте, зна́йім, лину́йіц:а, пита́йіц:а, втира́йіса, ма́йім, руба́йім*, пор. також місцеві прізвиська *К'іта́йіц, Карéйіц* та ін. Розвиток у ненаголошеній позиції [е] > [і] частково засвідчено й після плавного бокового сонорного: *па́л'іц, зака́л'іц, страда́л'іц, вида́л'іц* «виделка», *ва́л'іц* «один із вальців», *бис крі́л'іц, бича́л'іц* «житель села Бичаль», *кл'івута́* «наклеп» < **клевета* [ЕСУМ II, с. 456], *л'івизо́р* «ревізор», *п'іл'іпс'і́йа* «епілепсія», *л'і́т'іна́нт, тил'і́хво́н*; те саме – після задньоязикових та фарингального: *к'і́рува́т', к'і́н'д'у́х* «кендюх, шлунок тварини», *к'і́трад'* «зошит» < **тетрадь* [ЕСУМ V, с. 562], *г'і́зува́т'* «збуджено бігати від укусів гедзя; дратуватися», *г'і́зу́н* «невмотивоване, надмірне роздратування; надмірно дратівлива людина», *г'і́зу́нт* «здоров'я, сила», пор. нім. *gesund* «здоровий», *г'і́ро́ї* «безтурботна людина (безвідносно до статі)», *г'і́ро́їка* «безтурботна жінка», *г'і́ро́їство* «безтурботність», *ле́г'і́їкі, ле́г'і́їко, ті́х'і́їк'і, ті́х'і́їко, су́х'і́їк'і, су́х'і́їко* тощо, один раз після [к] навіть під наголосом: *к'і́л'ішо́к*; рідко – після [ц']: *Ц'і́г'е́л'н'а* (назва поля).

Тільки в кількох лексемах відображено обниження і розширення артикуляції ненаголошеного [е] до [а]: *грабрі́на* «драбина», що пов'язується з *ребро́* [ЕСУМ V, с. 38–39]; *йаглі́ца* «хвоя», пор. псл. **ǰǰǰǰіса* [ЕСУМ I, с. 526]; *чу́чало* «опудало», пор. псл. **щі́цело* [ЕСУМ VI, с. 361].

Відомі випадки заступлення після м'яких передньоязикових [д], [т], [з], [с], [ц], [л], [н] звука [е] позиційним варіантом [о], що спостережено в наголошених, а також кінцевих післянаголошених складах: *с'о́ї / ц'о́ї* «цей», *вс'о́ї* «весь», *вс'о́* «все», *куз'о́л, кус'ц'о́р* «складені в ряд дрова», *вирт'о́но, кл'о́н, кл'о́ник, вйі́т'о́р, бу́с'о́л, гу́з'о́л, д'а́т'о́л, пйа́т' вйі́д'о́р, с тих кр'і́с'о́л, він'о́н, пуві́н'о́н, крас'о́н, рас'о́н, пирка́л'о́ви, ви́шн'о́ви, дут'о́н* «докір» < **дотьнь*, *зад'о́р*

«задирка біля нігтя», *вирхул'одица* «ожеледиця». Лише в кількох випадках [o] в цій позиції засвідчено після шиплячих та вібранта: *ружón, закл'учónи, гучónи*. Виразне розширення артикуляції [e] до [o] можна пояснити асиміляцією [e] як звука переднього ряду до наступного твердого приголосного.

На відміну від літературної мови, у деяких словах не відбулася лабіалізація [e] > [o] після шиплячих та [й]; збережений тут [e] виступає у своїх позиційних варіантах із підвищеною та звуженою артикуляцією [и], [і]: *чирн'áви, чирніло, чирніт', читіри, жилудок, шивкові, йіго* < **єго, йіму* < **ємоу, йійé* < **єѣ*, пор. також збереження початкового **je-* з подальшим розвитком у [йі] в числівникові *йідén* < псл. **jedьнь* [ЕСУМ IV, с. 159], його варіантах, формах і похідних: *йідна́, йідне́, йіднійа, йідинáк, йідна́куво, йідно́машн'і* тощо. Звукосполюку [еле] в закономірному для ненаголошеної позиції говірковому варіанті [или] зберігають континуанти псл. **želza* [ЕСУМ II, с. 229]: *зилизá* «залоза», *зилизувáт'* «хворіти залозами (про коней)». Лексема *шчóдри* «слухняний, витривалий (про худобу)» < псл. **ščedrъ* [ЕСУМ VI, с. 502], похідні *Шчудру́ха* «вечір 13 січня», *шчудрувáт', шчудрívник* маніфестують лабіалізацію перед твердим приголосним [e] > [o] > [y]. За аналогією це саме явище могло відбутися й перед історично м'яким консонантом: *чуснік* < псл. **česnikъ* [ЕСУМ VI, с. 283], *шчутін'* < псл. **sъčetina* [ЕСУМ VI, с. 507].

Звукова структура окремих слів засвідчує такі заступлення голосних, які мають виразно гіперичний характер. Фонетичними гіперизмами можна вважати варіанти з розвитком у закритому складі [o] та [y] в [і]: *кát'ірга* «надто тяжка робота», *кát'іргни* «надто тяжкий (про роботу і под.)», *гáвст'ік* «галстук», *тут'ін / тук'ін* «тютюн».

Деякі позиційні модифікації голосних зауважено винятково в структурі варіантів особових імен. Це стосується, скажімо, явища обниження і розширення артикуляції наголошеного [и], часом [і], в результаті чого відбувається заступлення [и], [і] > [e]: *Васéл', Данéл, Пилéп, Харéта, Августéна, Гарх'éп, Мик'éта, Прук'éп, Трух'ém, Йувх'ém, Йак'ém, Гурд'éї, Курн'éї, Михуд'éї, Н'énка* та ін. Тільки в неофіційних варіантах жіночих імен *Гал'é, Марус'é, Ган'é* представлено наслідок підвищення і звуження артикуляції наголошеного [а] до [e] після м'яких приголосних (у випадку *Ган'к'é*, мабуть, за аналогією).

1.2. Особливості консонантизму

1.2.1. Губні приголосні.

Фонетичну систему липенської говірки характеризує відсутність фонем [ф]. Еквіваленти її – звукосполука [хв]: *хóрма, хвѐрма / ухвѐрма, хва́за, хвари, хвасóн, русхвасóвани, хванѐра, хві́ркат', тил'іхвóн, хва́брика, хвабри́чни, хвам'іл'і́а, хви́гура, бухвѐт, сарахв́ан, хвóкус, хва́рби, хварту́х, шóхвир, ша́хва, хва́йни, хва́йно, л'і́хвик, хв'і́ша* «афіша», *грахв'ін, хвира́нка* «фіранка», *стуграхв'і́руват'* «сфотографувати», *путсухв'і́т* «прибивати дошки стелі до сволоків знизу, а не зверху», так само в мікротопонімах *Хвóс'а* (назва річечки), *За Хвóс'у́йу / За Хвóс'і́у* (назва сіножаті), пор. пол. *fosa* «канавка, рів» [MSJP, с. 204]; звуки [х]: *хóрма, хурѐмни* «вдало пошитий, такий, що ідеально підходить (про одяг)», *худбóл, худбóлка, худбул'і́ст, арихмѐтика, храни́у́з, хунда́минт, ту́хл'і, ту́хол', торх, хламáс'ц'і́р* «фломастер», *хренч* «чоловічий сукняний піджак», *ку́хро* «велика дерев'яна скриня», пор. пол. *kifer* «скриня» [MSJP, с. 368], *хлакóн, хлот, хронт, хлак* «прапор», пор. *флаг* «т. с.»; [п]: *пудбóл, пудбóлка, пудбул'і́ст, пасóл'а, штрап, штрапува́т', пруйтра́пиц'а, прѐнжа, прѐнзил'* «китиця біля хустки, скатертини», пор. пол. *frędzla, frędzel* [MSJP, с. 207]; [к]: *кухва́йка*; [в]: *сва́л'т*.

Фонема [в] у звуковій [ў] реалізується рідко, хіба що перед наступним [в]: *ўвѐчири, ўвóдит', ўвисті́, Ўвидин':ѐ* «свято Введення в храм Пресвятої Богородиці», *ўваздíлит'* «із силою вдарити», *ўвизті́* «т. с.», *ўвѐрси / ўвирс'і* «зверху; вгорі», *ўв'іриц'а* «втратити чийось довіру», *ўвилі́цидни* «у часі Великодня», а також після [у] в кінці складу: *буў, пучу́ў, к'інуў, с'іруўно́ / с'уруўно́* «байдуже», *впуўд'н'á* «опівдні», *туўчу́т'* «товчуть».

Одна з особливостей говірки – виявлена за певних умов тенденція до ствердіння губних фонем перед рефlekсами передніх голосних *ě та (в закритому складі) *e. Перед ненаголошеними виявами *ě, *e відбулася звичайна депалаталізація губних, до того ж послідовно: *пис'н'і́, смиши́т', бидá, писóк, видрó, мишо́к, спивáт', бигóм, симн'á, винк'і́, свиті́ло, звиринá, змині́ла, да́й ба́би, на дубі́, на по́плави, в цѐркви, на гру́би, в л'áмпи, на лі́ти, пу мо́ркви, в бу́л'би, ка́мин', по́пил, ле́бид', грѐбин', хмилні́, прі́пик* тощо.

Перед наголошеними рефlekсами *ě та (в закритому складі) *e можлива депалаталізація губних [в'], [п'] із розвитком додаткової артикуляції [й], однак це явище відбувається лише за умови, що

перед губним відсутній інший кореневий приголосний. Щоправда, воно не має регулярного характеру: навіть у мовленні однієї особи можна спостерегти як паралельні структури *тиб'і / тибйі, сиб'і / сибйі, чулув'ік / чулувйік, нив'істка / нивйіска, в'ек / вйек, в'ечно / вйечно, в'ідра / вйідра, п'івин' / пйівин', б'іли / бйіли, в'ішат' / вйішат'*, хоча в основному тільки *вйів, привйів, завйів, дувйів, вйіз, привйіз, завйіз, пувйіз, пйік, пуйік, запйік* і под. Результатом ствердіння за тих самих умов носового [м'] може бути додаткова артикуляція [н'] (очевидно, це вияв прогресивної асиміляції за способом творення [мй] > [мн']): *м'іс'ац / мн'іс'ац, м'ірат' / мн'ірат', м'ісиш / мн'ісиш, м'ісце / мн'ісце, нам'ітиц / намн'ітиц* «рушник, яким на весіллі перев'язували сватів», але тільки *грумн'ічат'* «гребувати». Якщо перед депалаталізованим [м] був інший приголосний, то його опускають: *вм'іт' / мн'іт', дувм'іц:а / думн'іц:а* «додуматися». Наслідки подібного за природою і характером явища – прогресивної асиміляції за способом творення в групі [мй] > [мн'] – послідовно відображено в словах на зразок *мн'асо, мн'ач, мн'ат', мн'ак'і, симн'а, полумн'е, йімн'е* «вим'я», *с'імн'е, йімн'е / мн'е* «ім'я» та под.

Депалаталізацію губних простежено й перед [и]-рефлексом ненаголошеного **ε*: *дэвіт', дивиті́ни, дивинóсто, дивиц:óт, пáмит', запамитáт', спамитáц:а*. Перед [а]-рефлексом **ε* ствердіння губного в основному супроводжується розвитком епентези [й]: *пйат', пйат'óрка / пйат'úрка, вйазáт', привйáзани, вйáнут', вйалі* тощо. У випадку, коли перед губним стоїть інший приголосний, що належить до префікса, відбувається спрощення трикомпонентної консонантної сполуки шляхом опускання губного: *зйазáт', зйáзани, зйазóк, зйáзка, зйазкувá, зйáзно, пудйазáт', пудйáзани*. Якщо ж перед губним стоїть кореневий приголосний, то депалаталізація відбувається без розвитку додаткової артикуляції: *с'вáто, с'вáтичко, ус'ват'áх* «під час свят», *с'ваті́, с'ваті́т', с'вачéни, с'ваткувáт', прі́с'ваток* «невелике свято», так само *з'вах* (попередній свистячий зберігає м'яку вимову, набуту через регресивну асиміляцію за м'якістю).

1.2.2. Передньоязикові приголосні.

Відмінності від літературної мови в мікросистемі передньоязикових приголосних також переважно пов'язані з меншою частотністю м'яких консонантів через ствердіння їх у ряді позицій.

Послідовну депалаталізацію передньоязикових [д'], [т'], [з'], [с'], [ц'], [л'], [н'] простежено перед [и]-рефлексом ненаголошених **ě*, **ε*

та (в закритому складі) *e: *диді́, дидо́к, стина́, цина́, дивча́та, дитк'і́, па́сика, лині́ви, лившу́н, лиса́, лисні́чи, лисні́к, лишчі́на, лискóви, циді́лка, симн'а́, слиді́, слидо́к, сино́жат', вдилі́т', дитварн'а́, цил'ус'ійк'і́, цилу́шка, в кумо́ри, на ха́ти, в газе́ти, в капу́сти, вс'еї́ брига́ди, пу пра́вди, на маши́ни, в дулі́ни, на пирі́ни, на во́ли, в л'іси, на гуро́ди, в го́руді, на заво́ди, в кужу́си, на сло́ни, на присто́ли, на вагза́ли, в зо́шити, в ко́мини, на пири́лази, на вб'іди, на го́зири, пу було́ти, го́син', вгі́син', го́син':у, симна́цит', симсо́т, де́сит', де́ситиро, вдина́цит', вдина́цити, вдина́цитиро, итирна́цит', итирна́цити, итирна́цитиро, два́ц:ит' / два́цит', три́ц:ит' / три́цит', глид'і́т', глид'і́ц:a тощо. Перед рефлексами наголошених *ě, *ę ствердіння цих консонантів представлено лише в словоформах *це́ни, в йаку́ це́ну, хле́ви, сле́путин', пуце́лит', ці́ли, дваце́тиро, трице́тиро.**

У говірці спостережено ствердіння африката [ц'] і в інших випадках, зокрема у зворотних дієсловах на зразок *вз'а́ц:a, пита́ц:a, налумі́ц:a, смийа́ц:a, пита́йіц:a, бире́ц:a, виде́ц:a, вину́ц:a, мина́йуц:a, смийу́ц:a, пішу́ц:a* тощо; у складі суфікса -ц'к- у структурі прикметників та похідних від них прислівників: *ниме́цк'і́, пу-ниме́цк'і́, пу-ниме́цком, вдуве́цк'і́, жино́цк'і́, парубо́цк'і́, крипе́нк'і́, здуруве́цк'і́, Густе́цк'е* (назва болота) тощо; в іменникових суфіксах -ец', -иц'a та їхніх варіантах, за винятком позиції перед наголошеним закінченням -і: *бухуне́ц, бухунца́, куне́ц, с кунца́, хло́пиц, хло́пици, па́л'іц, па́лци, л'а́миц* «ковтун у волоссі», *крипе́ц* «кремезний чоловік», *йіде́ц, Вигуне́ц* (назва частини села), *Пурубе́ц, По́ртиниця* (назви піль), *пуйасні́ца, в пуйасні́ци, па́далниця* «веретінниця», *букуві́ца, вдуві́ца, купані́ца, купані́ци, пагу́тіца* «павутиння», *дубрі́тниця* «добродійка», *пуха́тниця* «жінка, яка часто ходить до сусідів», *Грани́ца* (назва поля), *Пудкру́глица* (назва болота), *Густри́вца, Виржа́бинци* (назва частини села), *Завго́л'ци* (назва поля) тощо, але *бухун'ц'і́, кун'ц'і́, млин'ц'і́, вдувц'і́*; у формах Д. в. та М. в. одн. іменників І відміни із суфіксом -к-(а), за винятком позиції перед наголошеним закінченням -і: *даї́ ниві́йсци, занисі́ суба́ци, даї́ сус'і́ц:и, пу ла́вци, у ша́пци, у спра́вци, на па́лци, в коша́рци, на ті́ц:и, в дуйо́нци, в руспашо́нци, в куро́бци, в кулі́сци* тощо, але *дуц':і́, пу руц'і́* та ін.

Депалаталізація торкнулася й решти свистячих, зокрема у зворотних дієсловах: *ба́чилиса, бра́лиса, т'агну́ласа, спла́кавса, дупита́вса, втумі́лусо, наб'і́галусо, пур'і́завса, налувчівса,*

наму́чиласа, пита́йіса, бирéса, смийéса, видéса, у складі суфіксів -с'к-, -з'к- у структурі прикметників та похідних від них прислівників: *пáн'ск'і, пу-пан'ск'ému, рúск'і, пу-рúском, пól'ск'і, пу-пól'ском, бирулу́ск'і, жиди́вск'і, ха́з'а́йск'і, блі́зк'і, слі́зко* та под., пор. також *кулóд'аз / кулóд'ас*.

У говірці переважно депалаталізовані й шиплячі, зокрема в тих позиціях, де в літературній мові представлено пом'якшені їх варіанти, наприклад, перед рефlekсами кореневого *е, який стоїть у закритому складі, а за аналогією – й у відкритих складах: *шис'ц' / шис', шисна́цит', шис:óт, шéз'дис'ат / шéйдис'ат, жі́нка, жинк'і, жі́нучка, шчі́тка, шчитк'і, шчі́тучка, пчі́лка, пчі́лу́йка, шчил', шчі́лни, шчили́на, шчил'у́бина, véчор, вичурк'і, вичурні́ца, вичуркува́т', вичі́рн'і, вичі́риши́н'і* тощо; у кінці основ іменників, прикметників, за винятком позиції перед наголошеною флексією -і: *клóч:е, бис клóч:а, в клóч:и, камин'áч:е, лумáч:е, Закру́ж:е* (назва сіножаті), *Замóш:е, Нирі́ч:е* (назви частин лісу), *нимá сáжи, биз гудéжи, на гру́ши, на гуну́чи, кал'а пéчи, сирид но́чи, в рóзкуши, тійа гуну́чи, в гі́чи, плéчи, грóши, во́ши, Стуні́ж:а, Гури́к'éвичи* (назви піль), *хурóши л'уде, гарáчи дн'і, паху́шчи квітк'і* тощо, але *на ми́ж'і, в душ'і, в йурж'і, в шалаш'і, на пліч'і, в пич'і, душч'і, калач'і, плашч'і, кл'уч'і* та ін.

Для фонетичної системи говірки характерна невелика частотність вживання вібранта [р']. Його депалаталізація відбулася послідовно, окрім позиції перед [і]-рефлексом наголошеного *ě: *рівни, рик, крéпк'і, крéпко, крéпос'ц' «сила», скарéї «швидше», гриши́т', грих'і, бу́ра, биз бу́ри, г'іра, запри́жү, бурáк, пурáдок, граз'á, утрóх, вару́, рáсни, рáсно, прáсти, прáжа, прáмо, за царá, ду мóра, куру́, кúрат', рабі́, м'ірат' / мн'ірат', гувуру́, заратува́т', рад'у́га, радóк, ви́тирóх, вичéрат', дра́пат', драпа́к, гра́дка, Града́* (назва поля), *За Градо́йу, Гра́дка, За Витрако́м* (назви частин лісу), *Гурéл'ник* (назва болота), але *р'ічка, р'ідк'і, р'ідко, гр'іх, гр'ішни, гр'ішник, гур'іх, гур'ішн'а «ліщина», пур'ізат', р'ізник «шматок сала», стр'ілка, гур'ілка, стр'іха, пу двур'і*. Збережено [ЕСУМ, т. 2, с. 398] твердість [р] у лексемах *накара́чках, кара́чкац:а*.

На відміну від літературної мови, м'яку вимову передньоязикових [д'], [т'], [з'], [с'], [л'], [н'] збережено у випадках, коли [е] < *е, *ь перед твердим приголосним та в кінці слова заступається звуком [о]: *с'ої / ц'ої, вс'ої, вс'о, кус'ц'óр, вирт'óно, дут'óн, д'át'ол, кл'он, гúз'ол, він'он, пувін'он, крас'óн, рас'óн,*

пиркал'ови, вишн'ови, вирхул'одица тощо. Збереження м'якої вимови бокового [л'] простежено ще перед [і]-рефлексом давнього *i в словах *кал'іна, мул'ітва*, а також у тих ненаголошених складах, де відбувся розвиток ненаголошеного [e] > [і]: *пáл'іц, заkáл'іц, видéл'іц, бис крíл'іц, вáл'іц, кл'івутá, тил'іхвóн*.

1.2.3. Середньоязикова фонема [й].

Зменшення порівняно з літературною мовою частотності фонем [й] пов'язане з дією кількох фонетичних закономірностей, зокрема з утратою кінцевого [й] у флексіях Н. в. одн. прикметників та дієприкметників ч. р., а також деяких співвідносних із ними займенників: *зилéни, сін'і, вчурáшин'і, мулуді, гулóдни, загулóд'ани, вишн'ови, вичіришин'і, нибéск'і, здурувéцк'і, крипéцк'і, здурóви, пумáзани, зрóbл'ани, принéс'ани, привéз'ани, намал'овани, скóс'ани, йак'і, так'і, вс'áк'і* тощо; опусканням кінцевого [й] у флексіях 2 ос. одн. наказового способу дієслів з односкладовою відкритою інфінітивною основою на [и]: *ти* (пор. префіксовані форми: *віти, запі, пупі, дупі, пирипі, утпі*), *би* (пор. префіксовані форми: *віби, забі, пубі, дубі, пирибі, удбі, набі*), *ми* (пор. префіксовані форми: *пумі, зми, думі*), *ли / л':і* (пор. префіксовані форми: *віли / віл':і, залі / зал':і, зли, пирилі / пирил':і, налі / нал':і*), *ши* (пор. префіксовані форми: *заши, віши, пириши*), *кри* (пор. префіксовані форми: *пирикрі, закрі, накрі*); утратою кореневого [й] після голосного звука префікса в дієсловах на зразок *приті, вимáт', він'ат', примáт', прин'ат', пиримáт', пирин'ат', нан'ат', зан'ат', пун'ат' / пón'ат'* «зрозуміти», так само в усіх формах цих дієслів (як-от: *приду́, при́диш, при́де, при́дим, при́дите, при́дут', при́ди, при́д'ім, при́д'ім', пришо́в, пришла́, пришло́, пришли́, вимáйу, вимáйиш, вимáйе, вимáйім, вимáйіте, вимáйут', віму, вімиш, вімим, вімите, вімут', віми, вім'ім', він'ав, він'ала, він'ало*) та в похідних (*примáк, примáцк'і*), а також у формах минулого часу дієслів *пу́ті, за́ті, ві́ти, пири́ті* (як-от: *пушо́в, пушла́, пушло́, пушли́; зашо́в, зашла́, зашло́, зашли́; вішов, вішла, вішло, вішли; пиришо́в, пиришла́, пиришло́, пиришли́*). Принагідно варто зауважити збереження кореневого [й] не тільки в інфінітиві *пу́ті*, але й в особово-числових формах цього дієслова: *пу́ду́, пу́диш, пу́де, пу́дим, пу́дите, пу́дут', пу́ди, пу́д'ім'*.

Деякі чинники зумовили наявність звука [й] у тих позиціях, де він відсутній у літературній мові. Наприклад, свердіння губних перед наголошеними рефlekсами *ě та (в закритому складі) *e може

супроводжувати розвиток додаткової артикуляції [й]: *тиб'і / тибйі, сиб'і / сибйі, чулув'ік / чулувійк, нив'істка / нивйіска, в'ек / вйек, в'ечно / вйечно, в'ідра / вйідра, п'івин' / пйівин', б'іли / бйіли, в'ішат' / вйішат', привйіз, привйів, пупйік.*

1.2.4. Задньоязикові та фарингальна фонемі.

Більшу від літературної мови частотність у місцевій говірці мають пом'якшені варіанти задньоязикових та фарингальної фонем. Як уже було зазначено, у звукосполюках, що відповідають колишнім **гы, *кы, *хы*, послідовно простежено вторинне пом'якшення вказаних приголосних: *х'ітри, сук'іра, х'ітат', к'ісли, к'інут', к'ідат', зг'інут', г'іра, г'ібил', г'ідот':е, г'ічка, к'імбалка, к'ійок, к'ініт', к'іл'імок, к'ірза, к'ішка, к'іс'іл'* та ін., так само в мікротопонімах: *Виробк'і, Містк'і, Пум'ірк'і, Риск'і* (назви піль), *Сосунк'і, П'іск'і, Мачулк'і* (назва частини села), *Мух'і* (назва частини лісу).

Подібне секундарне пом'якшення задньоязикових і фарингального спостережено й у звукосполюках [г'е], [к'е], [х'е], [г'е] та їхніх ненаголошених варіантах [г'і], [к'і], [х'і], [г'і]: *бук'ет, так'езни, так'эци* «аж такий великий», *сук'énка, к'éпка, к'éди, к'éпск'і, к'éпско, цук'éрок, цук'éрн'а, цук'éрник, гук'éнце, гук'éничко, так'é / так'éйе, вс'ак'е, мн'ак'е, гúzк'е, тóнк'е, к'еб* «коли б», *к'él'н'а* «кельма, лопатка муляра», *к'іруват', к'ін'д'ух* «кендюх, шлунок тварини», *к'іп'рад'* «зошит» < *тетрадь [ЕСУМ V, с. 562], *сух'éйк'і, сух'éйко, глух'éйк'і, тіх'ійк'і, тіх'ійко, плóх'ійк'і, плóх'ійко, дуруг'éйк'і, злиг'éйка, лéг'ійк'і, лéг'ійко, г'ірої* «безтурботна людина» < *герої, г'іроїка* «безтурботна жінка» < *героїка, г'іроїство* «безтурботність» < *героїство, г'éstка* «підкладка з товстої тканини для надання одягові потрібної форми», *г'éли* «ноги (зневажливо)», *г'én'з'ур* «сулія, посудина з вузьким довгим горлом», пор. пол. *gęsior, gąsior* «гусак; сулія» [MSJP, с. 215, 218], *г'ез* «невмотивоване, надмірне роздратування; надмірно дратівлива людина», *г'ізуват'* «збуджено бігати від укусів гедзя; дратуватися», *г'ізу́н* «невмотивоване, надмірне роздратування; надмірно дратівлива людина», *г'ізу́нт* «здоров'я, сила», пор. нім. *gesund* «здоровий». Це саме явище помічено в мікротопонімах: *Гуриш'евичи, Вилік'е поле, Пудкін'ск'е, Вирбілувск'е, Тунк'е* (назви піль), *Густéцк'е, Дóвг'е* (назви боліт),

Пусто́йан'с'к'е, Маїда́н'с'к'е, М'іжин'с'к'е, Студ'ін'с'к'е (назви частин лісу).

1.3. Комбінаторні звукові зміни

1.3.1. Асиміляція.

Із-поміж зумовлених фонетичним уподібненням структур домінують форми з регресивною суміжною асиміляцією. Великою кількістю прикладів можна ілюструвати уподібнення цього типу за твердістю в консонантній групі [л'н] > [лн]: *ме́лник, нача́лник, Пу́минáлниця* «поминальна субота», *купа́лниця* «жінка, яка копає картоплю», *мазі́лниця* «жінка, яка білить хату», *насті́лниця* «скатерка», *гудува́лник, пусива́лник* «учасник обряду віншування з Новим роком», *г'ібілниця* «велика кількість чогось», *вулучі́лно* «подарунок хресних батьків хрещеникам на Великдень», *вулучі́лник* «другий день Великодня», *вмисе́лни* «спеціальний», *вмисе́лно* «навмисно, спеціально», *вис'і́лни, вис'і́лник'і* «учасники весільного обряду», *шчі́лни*, так само [л'ц] > [лц]: *кри́лице́, па́лци, рали́це* «плуг для обгортання», [л'ч] > [лч]: *па́лчик, талаго́лчик* «дзвіночок», [л'ш] > [лш]: *пувис'і́личина* «гостювання після весілля» тощо.

Продуктивний механізм регресивної суміжної асиміляції за глухістю, що виявляє себе, скажімо, у континуантах псл. **bъčela, *bъčela: пчу́ла, пчі́лка*, а нерегулярно – у багатьох консонантних сполуках типу «дзвінкий + глухий», як-от: *ск'і́нка* «скибка», *бл'у́ска* «блужка», *ні́ско* «низько», *д'а́т'ко* «дядько», *кла́тка* «кладка», *суло́тк'і* «солодкий», *лі́шко* «лішко» тощо, так само спорадично в кінці слів: *за́мош* «заміж», *вб'і́т* «обід», *куло́д'ас* «колодязь» і под. Часом глухий приголосний, що таким чином постав на місці дзвінкого, за тенденцією до вирівнювання звукового складу кореневих морфем або через деетимологізацію зберігається навіть перед голосним, як-от: *кру́шка* «кружка» – *с тих крушо́к, кру́шичка*; *куло́д'ас* – *в куло́д'аси*; *на́л'іс* «аналіз» – *на́л'іси*; *не́гл'ат* «людина, «похмура, невдоволена, непривітна людина» < псл. **neględъ* [Шульгач, 85] – *не́гл'атувати* «похмурий, невдоволений, непривітний».

Окрім того, простежено регресивну суміжну асиміляцію за дзвінкістю в структурах [чв] > [ǰв]: *ǰвал* «чвал», *вǰвала́* «учвал», [ц'в] > [ǰ'в]: *ǰ'вах* «цвях», [пл] > [бл]: *блóмба* «пломба», *блумб'і́руват'* «пломбувати», [тр] > [др]: *дри́лува́т'* «трелювати», *све́дрик, сведир* «светр»; за способом творення – в групах [вн] > [мн]: *кумн'і́р* «комір»,

кумне́рик «комірець», пор. пол. *kolnierz* [MSJP, с. 325], *пурумн'ат'* «порівняти», *с'брумно* «все рівно», [тч] > [ч:]: *к'іч:ин / т'бч:ин* «тітчин», *шчбч:ик* «лічильник», *гуч:иніт' / ч:иніт'* «відчинити», *гуч:істит' / ч:істит'* «відчистити», *гуч:ипіц:а / ч:ипіц:а* «відчепитися», *ч':іпно* «будь-як, аби відчепилися», навіть зі стягненням: *вчим* «вітчим», [тц] > [ц:]: *ц:идіт'* «відцідити», *к'іц:и / т'бц:и* «тітці», *пу ніц:и* «по нитці», *на пліц:и* «на плитці», [тс] > [цс]: *цслужіт'* «відслужити», *цслуніт'* «відслонити», *ц':ул', ц':ул'а, ц':ул'іка, ц':ул'ічка* «звідси», [тш] > [чш]: *гучшуруват' / чшуруват'* «відшурувати»; за глухістю і способом творення – [дц] > [тц] > [ц:] з можливим наступним стягненням подовженого консонанта: *вдинац:ит' / вдинацит'*, *штирнац:ит' / штирнацит'*, *симнац:ит' / симнацит'*, *двац:ит' / двацит'*, *двацетиро*, *тріц:ит' / тріцит'*, *тріцетиро*, [дч] > [тч] > [ч:]: *пуч:итат'* «підчитати», *гуріч:ик* «квітник» < **городьчикъ*, [дш] > [тш] > [чш]: *пучишхуват'* «підготувати», *пучишхівани* «підготовлений», *пучишитат'* «підрахувати»; за місцем і способом творення – [гр] > [др]: *здрáйа* «згряя; гурт людей», [йн'] > [н']: *стрін':і* «двоюрідний», пор. псл. **stryjъ* «брат батька» [ЕСУМ V, с. 442] (звук [н'], що постав таким чином на місці [й], у зв'язку з тенденцією до вирівнювання звукового складу кореневих морфем зберігається й перед голосним: *стринéчни* «двоюрідний»).

Чимало прикладів прогресивної суміжної асиміляції. Помічено уподібнення цього типу за дзвінкістю у звукосполуках [рт] > [рд]: *кардóн* «картон», [нч] > [нщ]: *гупанщá* «опанча; недбало одягнена людина», [н'с'] > [н'щ']: *г'én'щ'ур* «сулія, посудина з вузьким довгим горлом», пор. пол. *gęsior, gąsior* «гусак; сулія» [MSJP, с. 215, 218]; за способом творення – в консонантних сполуках [мй] > [мн']: *мн'áсо, мн'ач, мн'ат', мн'ак'і, симн'á, пólумн'е, йімн'е* «вим'я», *с'імн'е, йімн'é / мн'е* «ім'я», [шт] > [шч]: *шчикатурив, шчикатурка, шчикатур*, [шч] > [ш:] з наступним стягненням подовженого приголосного: *шо* «що», *шос'* «щось», *ше* «ще», *шéно* «щойно», [с'т'] > [с'ц']: *кус'ц'умаха, кус'ц'ура* «велика кістка», *гус'ц'улка* «підметка у взутті», *впóвнус'ц'і* «повністю, цілком», *вмóлдус'ц'і* «замолоду», *рáдос'ц', дýрос'ц', стáрос'ц', мóлдос'ц', крéпос'ц'* «здоров'я, сила», *пустут'éлос'ц'* «порожнина», *дóброс'ц'* «доброта», *висéлос'ц'* «радість», *віл'гос'ц'* «вологість», *сóбствилнос'ц'* «власність» та под., [нс] > [нц]: *канцёрва* «консерва», *пéнцийа* «пенсія», [н^(і)ш] > [н^(і)ч]: *мэнчи, рán'чиї, рán'ч* «раніше», *г'інчи* «інший», *г'інчиї, г'інч* «інакше», [д'в] > [д'б]: *лéd'бо,*

лéd'би, лéd'биї «ледве»; за місцем і способом творення – в групі [рй] > [рд']: *п'ірd'e* «пір'я», *Мáрд'a* «Мар'я», [дв] > [др]: *пул'індріца / пул'ундріца* «полядвигця», пор. пол. *połędwica* [MSJP, с. 663].

Виявлено форми, що склалися в результаті накладання кількох різних за напрямом контактних асимілятивних змін. Регресивна асиміляція за дзвінкістю [с'д] > [з'д], наступна прогресивна асиміляція за м'якістю [з'д] > [з'д'] і способом творення [з'д'] > [з'з'] сформували звукову структуру прислівника *уз'з'ó / гуз'з'ó* «осьде, ось тут», так само і похідних *гуз'з'огó / уз'з'огó, гуз'з'іка / уз'з'іка, гуз'з'ікагó, уз'з'ікагó*. У випадку *самушéч:и* «божевільний» спершу відбулася регресивна суміжна асиміляція за глухістю і способом творення [дш] > [тш] > [чш], а відтак – прогресивна асиміляція за способом творення [чш] > [ч:].

Кількома прикладами представлено уподібнення на віддалі. Результати регресивної дистантної асиміляції за способом творення можна вбачати в розвитку [п..н'] > [м..н']: *ск'імин'* «лютий мороз», пор. діал. *скіпень* «т. с.», похідне утворення від *скипiтися* «згущаючись, перетворитися в грудку (про затверділу від морозу землю і под.)» [ЕСУМ V, с. 271], [л..р] > [р..р]: *п'ірурама* «пилорама», [л..р] або [н..р] > [р..р]: *парамáр* «паламар», пор. цел. *пономарь* [ЕСУМ IV, с. 259] (можливо, *парамáр* – результат синкопи в структурі засвідченого пам'ятками грецизму *парамонарь* «т. с.» [ЕСУМ IV, с. 259]), [ц..с] > [с..с]: *сал'сисóн* «свинячий шлунок, начинений шматочками м'яса, сала, легень», пор. пол. *salceson* «вид ковбаси» [MSJP, с. 828], [ж..л] > [з'..л]: *з'улó* « жало бджоли», [з'..б] > [з'..б]: *з'áбра* «зябра»; за місцем творення – [н'..м] > [м'..м]: *м'імка* «німа дівчина», *м'імци* «німці», *мимéцк'і* «німецький», *маркуман* «наркоман», [г..й] > [й..й]: *йірої* «безтурботна людина» < *герої*, *йіроїка* «безтурботна жінка» < *героїка*, *йіроїство* «безтурботність» < *героїство*; за місцем і способом творення – [й..р] > [н..р]: *накрáз* «якраз»; за дзвінкістю – [ч..м] > [з'..м]: *з'ума* «хвороба, біда, напасть (?)» (мабуть, пов'язане з *чумá*). Результат прогресивної дистантної асиміляції за способом творення відображає структура [т..з] > [т..т]: *т'іл'ів'ім'ор / тил'ів'ім'ор / тилив'ім'ор* «телевізор» (переоформлення і переосмислення запозиченої лексеми могли відбутися за зразком близького їй за звучанням слова *в'ім'ор* унаслідок народної етимології); за місцем творення – [м..в] > [м..м]: *мидмéd' / мидм'ід'*

«ведмідь», *мидмédик*, пор. псл. **medvěď* [ЕСУМ I, с. 344]; за дзвінкiстю – [р..п] > [р..б]: *гриб* «грип, вірусне захворювання», [б..к] > [б..г]: *наба́г'ер* < *наба́к'ер* «набакир», [л..т] > [л..д]: *кулуді́* «колготки», [з..к] > [з..г]: *зига́т'* «дорікати», *зигну́т'* «дорікнути», пор. діал. *зікати* «кричати», похідне від псл. **zykь* «звук, голос» [ЕСУМ II, с. 261]. Звукове оформлення лексеми *лу́бин* «люпин» засвідчує накладання наслідків двох дистантних асимілятивних змін – регресивної за твердістю і прогресивної за дзвінкiстю: [л'..п] > [л..б].

1.3.2. Дисиміляція.

Звукова структура деяких лексем маніфестує наслідки дисиміляції в консонантних групах, причому домінує контактне регресивне розподібнення, зокрема за способом творення в групах [н'к] > [йк]: *всéйк'і* / *вс'éйк'і*, *малéйк'і*, *до́лійка*, *старéйк'і*, *висо́к'і́йк'і*, *далéк'і́йко*, *ранéйко*, *пі́знійко*, *блі́зійко*, *лéг'і́йко*, *злиг'éйка*, *мулудéйк'е* тощо, [кт] > [хт]: *лі́хт'е* «лікоть», *лі́хт'і* «лікті», *йі́хтáр* «гектар», *тра́хтор*, *трахтурéц*, *до́хтор*, *духтурéц*, *дирéхтор*, *пра́хт'і́ка*, *спрахт'і́кува́т'*, *проду́хти*, [чл] > [шл]: *шлéку* «вживано як звертання до чоловіка чи жінки з метою активізації уваги співрозмовника та логічного виділення змісту подальшого повідомлення», пор. пол. *szłek* «людина», *szłeki* «хтось, хто-небудь (у звертаннях)» [MSJP, с. 110], [чт] > [шт]: *шті́ри* / *шт'і́ри*, *ви́тирoх*, *шти́рoйка*, *шти́рна́ц*: *ит'* / *шти́рна́цит'* / *шти́рина́цит'*, *шти́рна́цитиро*, [ч:] > [шч]: *Нимéшчина* «Німеччина», *Нéл'ушчин*, пор. жіноче ім'я *Нéл'учка* (*Неля*), [н:] > [лн]: *с'і́льник* «матрац, наповнений сіном; надто товста людина», *со́пствилни* «власний», *со́пствилнос'ц'* «власність», [мн] > [вн]: *кλόвн'а* «різновид ятера», пор. псл. **klotьnja* [ЕСУМ II, с. 446], [н':] > [д'н']: *стри́д'н'і* «двоюрідний» < *стри́н':і* «т. с.» (про походження форми *стри́н':і* ішлося вище), [зв] > [зв]: *звинó* «ланка», пор. псл. **zveno* [ЕСУМ II, с. 249], [хш] > [кш]: *су́кши* «більш сухий», *суки*, *су́кшиї* «більш сухо», *ті́кши* «більш тихий», *тики*, *ті́кшиї* «більш тихо», *плóкши* «гірший», *плоги*, *плóкшиї* «гірше», пор. *плóх'і* «поганий», *плóхо* «погано»; за місцем творення в групах [мб] > [нб]: *конба́йін*, *конба́ї* «комбайн», *банбу́ла*, *банбуле́ца* «бамбула, тюхтій», [мп] > [нп]: *канпо́т* «компот», [дл'] > [гл']: *гл'а* «для», [сд] > [йд]: *ше́їдис'ат* «шістдесят»; за глухістю – [тк] > [дк]: *су́дка* «доба», *су́дк'і* «вузький прохід між господарськими будівлями», пор. псл. **soťka* [ЕСУМ V, с. 485] (дзвінкий [д], що постав на місці глухого [т],

зберігається навіть перед голосним: *дво́йе судок; за́йди в суду́чк'і д Марі́ни*).

Прогресивна суміжна дисиміляція представлена розподібненням за способом творення в структурах [з':.] > [з'з']: *руз'з'áва, руз'з'áвл'áка, руз'з'áвл'ани, руз'з'áв'ит', роз'з'áвкувати* «неуважний», [з':.] > [з'д']: *руз'д'áва, руз'д'áвл'áка, руз'д'áвл'ани, руз'д'áв'ит', роз'д'áвкувати* «неуважний», [нт] > [нц]: *анці́христ* «антихрист». У випадку *стури́мака* «сторчма» можна говорити про регресивно-прогресивну дисиміляцію за способом творення [рчм] > [ршм].

Спостережено виразні приклади дисиміляції на відстані, зокрема регресивне розподібнення за способом творення в консонантних групах [р..р] > [л'..р]: *кал'ідо́р* «коридор», *л'іво́л'вир* «револьвер», *л'івизо́р* «ревізор», *кал'ікату́ра* «карикатура; кумедна людина», *л'ікт'о́р* «рекетир; розбійник», [н'..н] > [л'..н]: *кул'уши́на* «конюшина»; за місцем творення – в структурах [в..м] > [й..м]: *йі́мн'е* «вим'я», [м..б] > [н..б]: *на́бу́т', набу́т'* «мабуть», [м..в] > [н..в]: *на́впа* «мавпа», [т..т] > [к..т]: *к'і́тка* «тітка», *к'і́тра́д'* «зошит» < **тетрадь* [ЕСУМ V, с. 562], [д..з] > [г..з]: *г'і́зил'* «дизель-потяг», [д..т] > [г..т]: *Гм'і́т'ор* «Дмитро», [к..к] > [т..к]: *таба́чок* «кабачок», [г..к] > [й..к]: *йі́ркац:а* «гиркатися, сваритися», *йі́хта́р* «гектар» (про зміну [кт] > [хт] мовилося вище); за місцем і способом творення – в групі [н..м] > [г..м]: *га́ркума́н* «наркоман», [д'..т] > [й..т]: *йа́тлина, йа́тлінка* «дрібнолиста конюшина», пор. псл. **dętelina* [ЕСУМ II, с. 154], [д'..с] > [й..с]: *йа́сла* «ясна», пор. псл. **dęslo* [ЕСУМ VI, с. 557]; за м'якістю – [т'..л'] > [т..л']: *тул'* «тюль», *ту́лка* «тюлька», *тул'па́н* «тюльпан», [т'..т'] > [т..т']: *ту́т'ін* «тютюн»; за глухістю – [г..з] > [к..з]: *мака́зі́н* «магазин» < *магазі́н*, де [г] відображає польський вплив, пор. пол. *magazyn* [MSJP, с. 411]. Унаслідок прогресивної на віддалі дисиміляції за дзвінкістю [б..д] > [б..т] було оформлено іменник *біто́н* «бідон», за м'якістю [д'..т'] > [д'..т] – *до́хт* «дьоготь», [н'..т'] > [н'..т] – *но́хт* «ніготь» (про появу в цій формі [о] вже йшлося), [т'..н'] > [т'..н]: *про́ст'ін* «простиня». Вияв прогресивно-регресивної дистантної дисиміляції за способом творення [х..з'..й] > [х..з'..й] можна вбачати у фонетичному оформленні лексем *ха́з'а́йін, ха́з'а́йка, ха́з'а́йск'і, ха́з'а́йство, ха́з'а́йнува́т'*. Розвиток [т'..т'] > [т..к'] у слові *ту́к'ін* «тютюн» поєднує наслідки двох різних за характером і

напрямком дистантних дисимілятивних змін – прогресивної за місцем творення та регресивної за м'якістю.

Натомість без наслідків регресивної на відділі дисиміляції за місцем творення в говірці представлено іменник *stírta* «скирта», пор. вихідне для нього лит. *stírta* «т. с.» [ЕСУМ V, с. 272].

Часом звукова структура говіркового слова маніфестує накладання комбінаторних модифікацій асимілятивного й дисимілятивного характеру. Наприклад, прийменник *гла* «для» склався в результаті регресивної суміжної дисиміляції за місцем творення [дл'] > [гл'] та прогресивної контактної асиміляції за твердістю [гл'] > [гл]. Компаративні форми *лэ́кши* «легший», *леки*, *лэ́кшиї* «легше», *дуро́кши* «дорожчий», *дуро́ки*, *дуро́кшиї* «дорожче» засвідчують поєднання регресивної суміжної асиміляції за глухістю та регресивної суміжної дисиміляції за способом творення: [гш] > [хш] > [кш]. У випадку *ві́кши* «вищий», *вики*, *ві́кшиї* «вище» спершу відбулася регресивна контактна асиміляція за місцем і способом творення [сш] > [ш:], а згодом – регресивна суміжна дисиміляція за місцем і способом творення [ш:] > [кш]. Звукова структура форм *ні́кши* «нижчий», *ники*, *ні́кшиї* «нижче», *блі́кши* «ближчий», *блики*, *блі́кшиї* «ближче», *слі́кши* «більш слизький», *слики*, *слі́кшиї* «більш слизько» склалася в результаті такої поліетапності комбінаторних модифікацій: [зш] > [жш] – регресивна контактна асиміляція за місцем і способом творення, [жш] > [ш:] – регресивна контактна асиміляція за глухістю, [ш:] > [кш] – регресивна суміжна дисиміляція за місцем і способом творення. У структурах, що постали шляхом зрощення вказівної частки *онь* [ЕСУМ IV, с. 189] із прислівником *де*, пор.: *гун'з'э* / *ун'з'э* / *н'з'е*, *гун'з'о* / *ун'з'о* / *н'з'о*, *гун'з'огó* / *ун'з'огó* / *н'з'огó*, *гун'з'іка* / *ун'з'іка* / *н'з'іка*, *гун'з'ікагó* / *ун'з'ікагó* / *н'з'ікагó*, *гун'з'ічкагó* / *ун'з'ічкагó* / *н'з'ічкагó*, можна простежити наслідки прогресивної контактної асиміляції за м'якістю [н'д] > [н'д'] та наступного прогресивного суміжного розподібнення за способом творення [н'д'] > [н'з'].

1.3.3. Метатеза.

Спостережено кілька прикладів метатези, зокрема дистантної: *лудо́н'а* «долоня», пор. **dolнь* [ЕСУМ 2, с. 106], *нака́б'ір* «набакир», *гамазі́н* «магазин», *курту́л'ни* «культурний», *сош* «шосе», *штикул'га́т'* «шкутильгати», *крику́т'іруват'* «критикувати», *парал'о́с*

«гаманець», пор. пол. *pulares* [ЕСУМ IV, с. 633], *минтрéга* «війна; неспокій», пор. пол. *mitrzéga* «зволікання, марнування часу» [MSJP, с. 445], *Ралі́са* «жіноче ім'я Лариса», *Бирулу́с'і́я* «Білорусь», *бирулу́с* «білорус» (пор. варіанти місцевого прізвиська: *Билуру́с* / *Бирулу́с*); суміжної: *кирні́чка* «джерело», *симра́га* «серм'яга», *бирко́са* «абрикос», *куржил'áт'* «кружляти». Натомість континуанти псл. **medvěď* [ЕСУМ I, с. 344] зберігають давню структуру без наслідків метатези: *мидвéд'* / *мидмéд'*, *мидв'ід'* / *мидм'ід'*, пор. також похідні: *мидвéдик* / *мидмéдик*, *мидвижа́*, *мидвéжи*. На відміну від літературних відповідників, відсутня метатеза й у структурі іменників *тал'ірка* «тарілка», *тал'іручка* «невелика тарілка», пор. базове нім. *talier* [ЕСУМ V, с. 523].

1.3.4. Протеза.

Як протеза найчастіше виступає фарингальний [г]: *гукно́*, *гі́кна*, *гук'énце*, *гу́лиця*, *гу́лка* «провулок; заїзд у двір», *гу́лійі*, *гурáт'*, *го́браз* «ікона», *гусі́ка*, *го́син'*, *гус'ін':і*, *гус'інка*, *го́син':у* «т. с.», *гуж*, *гухо́*, *гу́шко*, *го́ко*, *го́чи*, *гучк'і*, *гуж*, *гутáва*, *гу́з'ол*, *гу́злик*, *гуну́ча*, *гуну́к*, *гуну́ка*, *гувéс*, *гус'áни* «вівсяний», *го́зиро*, *гантéна*, *гавто́бус*, *гу́лійі*, *гу́зк'і*, *гу́киши* «вужчий», *гу́киши* «вужче», *гу́чани* «освічений», *гариштáнт* «бешкетник», *га́сма* «астма», *го́був* «взуття», *го́втар* «вівтар», *го́вад* «тедзь», *го́цит* «оцет», *га́рмийа* «армія», *го́пар* «водяна пара», *го́пухол'* «набряк; пухлина», *го́пал* «переляк», *гувті́рок* «вівторок», *гудéнок* «нижній шар сіна чи соломи в копиці», *гублук'і* «легкі хмари», *гублукува́ти* «похмурий; непривітний», *гублукува́то* «хмарно; непривітно», *гу́лиї* «вулик», *гувті́рок* «вівторок», *гало́ї* «рослина алое», *го́дур* «дурість», *гу́рат'* «підкидати на руках дитину», *г'інчи* «інший», *г'інчий*, *г'інч* «інакше», *Гурда́н'* «Водохреще», те саме – у варіантах імен на зразок *Гавра́м*, *Гада́м*, *Гана́н'*, *Ганто́н*, *Гарка́д'*, *Гарсе́н*, *Гарх'ін*, *Гул':á* та ін.

Виявлено одиничний випадок квазіпротези – появи приставного [г] на початку слова перед приголосним: *грабрі́на* «драбина», пор. діал. *рабрі́на* «т. с.», яке пов'язують із *ребро* [ЕСУМ V, с. 38–39], а також розвиток протетичного голосного у формі *ухвéрма* «ферма».

Протетичний [й] маніфестовано в словах *йáнгол*, *йі́грашка*, *йінвал'ід*, *йінтире́сни*, *йінтире́сно*, *йакура́т* «точно, якраз», *йімн'é* «ім'я», *йі́мин:о* «обов'язково; терміново», *йі́мпит* «порив, струмінь», *йі́мпитом* «поривом, із силою; знецька», *йі́мпитно* «жваво; зненацька», *йі́мпитни* «жвавий, моторний», *йінжин'éр*, *йуржа́*

«хвороба картоплі, за якої бульби вкриваються бурими плямами», *йуржáви* «укритий бурими плямами», також у варіантах імен *Йіра*, *Йіна*, *Йігнát*, *Йігор*, спорадично – в словоформах на зразок *йіду́* «іду», *йішóв* «ішов». Протеза [в], по суті, представлена лише в структурі предметно-особових займенників *вин / вун*, *вунá*, *вунó*, *вуні́*, в іменникові *вуглó* «куток», у варіантах імен *Ваврám*, *Ваврóсь*. У кількох випадках помічено паралельне вживання варіантів із різними протезами: *во / го* «ось», *г'іскра / йіскра*, *г'індік / йіндік*, *г'індічка / йіндічка*, *г'іржá / йіржá* «іржа», *г'іржáви / йіржáви* «іржавий», *г'іржáт' / йіржáт'*.

1.3.5. Афереза.

Афереза найчастіше призводить до втрати початкового ненаголошеного [о]. Наслідки цього явища в говірці в основному представлені в ненаголошених префіксах **объ-*: *блуг* «обліг, неоране поле», *блугувáт'* «залишатися неораним (про поле)», *бруч*, *бру́чик'і* «вінця», *бразк'і* «образки, ікони», *бр'ізат'*, *бр'ізани*, *бгувурáт'*, *бсуждат'*, *бгурудít'*, *ни бгурóд'ани*, *бйазáт'* «обв'язати», *бзивáц:а*, *бливáц:са*, *бсуждáт'*, *бсіпат'*, *бшнóрит'* «ретельно обшукати», *нибдúмано* та ін., **отъ-*: *дмикну́т'* «відімкнути», *двичáт'* «відповідати», *длучít'* «відлучити», *дличáц:а* «відрізнитися», *др'ізат'*, *др'ізани*, *ни д:ат'*, *дгувурít'*, *тк'інут'*, *тк'ідач* «торбинка для віддушування сиру», *ткрівáт'*, *ч:ипі́ц:а* «відчепитися», *ч':іпно* «аби відчепилися, будь-як», *ч:ін'ани* «відчинений», *ткул'*, *ткул'а* «звідки», *ткул'с'*, *ткул'ас'* «звідкись», *т:ул'*, *т:ул'а*, *т:ул'іка*, *т:ул'ічка* «звідти», *цслужít'* «відслужити», *цслунít'* «відслонити», *ц':ул'*, *ц':ул'а*, *ц':ул'іка*, *ц':ул'ічка* «звідси» та ін., так само й у прийменниках **отъ*: *с'о пудáрк'і д нивистóк*; *пришлá д мáтири назад*; *вунá д рáку вмирлá*; *ч:ипіса д йе*; *вступіса т пéчи*; *зайіхали с то бóку т Хунувіч*; *зайéзд був тáмка т хливá*, **объ*: *йак к'іне б зéмл'у*; *стúкнуласа б гушáк*; *рузбí п с'у бирéзу і под*.

Випадки опускання початкового ненаголошеного [о] в інших позиціях нечисленні: *снóва*, *гон'* «вогонь», *гн'óви* «вогневий», *слин* «ослін», *слінчик* «ослінчик», *вéчка* «овечка», *гурóк* «огірок», *пúдало* «опудало», *чирéт* «очерет». Натомість значно частіше представлено наслідки неповної (часткової) афези – послаблення артикуляції голосного [о] > [у] > [в]: *вснóва*, *вгон'*, *вб'ід*, *вдийáло*, *вб'ідат'*, *вб'ідишн'і* «обідній», *вдина́ц:ит' / вдина́цит'*, *вб'ідит'* «образити», *вбижáц:а* «ображатися», *всóбно* «окремо, осібно», *встáт'н'і*

«останній», *встурóжно* «обережно», *впáсно* «небезпечно», *вбух* «обух», *вдéжа* «одяг», *вкул'áри*, *вхóтн'ік* «завзятий до якоїсь роботи», *вбóйе*, *вбáдва* «обидва», *впéн'к'і* «опеньки», *вбирéмок* «оберемок», *вбéрим* «великий оберемок», *вбисі́л'ат'* «обезсиліти», *вбисі́л'ани* «обезсилений», *вбица́т'*, *вбисца́т'* «обіцяти», *вбизйáн* «без смаку одягнена людина», пор. рос. *обезьяна* «мавпа», *Всува́* «село Осова» тощо.

Часом навіть у мовленні однієї людини можна простежити варіанти того самого слова з протезою [г], без протези і з аферезою початкового голосного, як-от у відповідниках до загальноновживаного прислівника *осьде*: *гун'з'é* / *ун'з'é* / *н'з'е*, *гун'з'ó* / *ун'з'ó* / *н'з'о*, *гун'з'огó* / *ун'з'огó* / *н'з'огó*, *гун'з'іка́* / *ун'з'іка́* / *н'з'іка́*, *гун'з'ікагó* / *ун'з'ікагó* / *н'з'ікагó*, *гун'з'ічкагó* / *ун'з'ічкагó* / *н'з'ічкагó*. Так само можуть співіснувати варіанти з повною та частковою аферезою: *бразк'і* / *вбразк'і*, *гон'* / *вгон'*.

Виявлено випадки опускання на початку слова інших голосних. Аферезу [а] ілюструють лексеми *на́л'іс* «аналіз», *бирко́са* «абрикос», *пиндиці́т*, *ліме́нти*, *куше́рка*, *ва́рийа*, *мирика́ниця*, *пара́т* / *па́рат*, *хв'іша*, *свал'т*, *бурт'ірувац'а* «зробити аборт». Можливий розвиток [а] > [в] (очевидно, через проміжні стадію [о] > [у]): *впара́т* / *впа́рат*, *нивкура́тни*, *нивкура́тно*. Опускання початкового ненаголошеного [і] маніфестовано словами *мн'е* «ім'я», *мині́ни* «іменини», *мині́н:ик* «іменинник», *мині́н:ица* «іменинниця», *на́ч:и* «інакший», *нач:* / *нач* «інакше», *на́ч:иї* / *на́чиї* «т. с.», *нтире́сни* «інтересний», *нтире́сно* «інтересно»; [е] – *гза́мини* «екзамени», *п'і́л'іпс'і́я* «епілепсія».

До афези належить і опускання на початку слова одиничного приголосного: *лі́сти* «глисти», *лі́з'ави* «глевкий, клейкий», пор. діал. *глі́з'явий* «т. с.», що продовжує гіпотетичне **глизд'явий*, похідне від псл. **gl̥zdati* [ЕСУМ I, с. 524], *пурі́ш* «спориш». Унаслідок афези може опускатися навіть початковий склад у слові: *ме́дик* «ведмедик» < *мидме́дик* «т. с.», *куго́л'ік* «алкоголік», *биркул'óз* «туберкульоз», *йе* < *йійé* «її».

1.3.6. Синкопа.

Виявлено форми з опусканням у середині слова одиничного приголосного звука: *рузв'áни* «різдвяний», *га́сма* «астма», *нив'і́ска* / *ниві́ска* «невістка», *мо́на* «можна», *му́л'ав* «мовляв», *зйаза́т'* «зв'язати», *пудйаза́т'* «підв'язати», *ше́йіс'ат* «шістдесят»

< *шеїдис'ат* (про зміну [сд] > [йд] ішлося вище), *пра́да* «правда», *гус'áни* «вівсяний», *биз гусá* «без вівса», *гутóбус* «автобус», *кубасá* «ковбаса», *кват'іра* «квартира», *патрét* «портрет», *скі́ко* / *ск'і́ко*, *скі́ка* / *ск'і́ка*, *скі́к'і* / *ск'і́к'і* «скільки», *сті́ко*, *сті́ка*, *сті́к'і* «стільки», *ті́ко*, *ті́ка*, *ті́к'і* «тільки», *цибрíна* «одна деревина з колодязного зрубу», пор. пол. *sembrowina* «цямрина» [MSJP, с. 77].

До явища синкопи можна віднести й редукцію другого ненаголошеного елемента повноголосся: *дéрво*, *чулв'і́к*, *чирві́к*, *вирт'óно* «веретено», *мóлдос'ц'*, *вмóлдус'ц'і* «замолоду», *пирхíт'ко* «чоловік, який за деякий час після весілля переходить жити до батьків дружини» (пор. місцеві родинні прізвиська: *Пирхут'к'і*, *Пирхíт'куви*), *пирбак'éруват'* «перехилити на один бік», *пирбак'éрани* «перехилений на один бік», *пирвóдини* «гостювання після весілля в старости, хресних батьків», *пиргувóрищик* «перекладач», *Хулнéвичи* «Холоневичі (село)». Зрідка опускається перший елемент повноголосся: *навлучка*, так само будь-який інший голосний: *марна́тка* «чоловічий піджак», пор. пол. *marynarka*, *marynatka* [ЕСУМ III, с. 394], *сирйíжа*, *сирйíжка*, *л'і́кт'óр* «рекетир; розбійник», *вна* «вона», *вно* «воно», *вни* «вони», *навл'óт* «наскрізь; заздальгідь» < *навил'óт* «т. с.» Редукцію ненаголошеного секундарного [о] можна вбачати в структурі іменників *н'і́хт* / *н'о́хт* «ніготь» < **nogъть* [ЕСУМ IV, с. 96], *д'о́хт* «дьоготь» < **degъть* [ЕСУМ II, с. 154]. Щоправда, такі варіанти могли постати не фонетичним шляхом, а внаслідок аналогії до форм непрямих відмінків на зразок *н'о́хта*, *д'о́хту*, *н'о́хтом*, *д'о́хтом*, де занепад редукованого закономірний.

Опускання в середині слова звукосполучень та цілих складів маніфестують такі структури: *ме* «може», *тра* «треба», *стуграхв'і́руват'* «сфотографувати», *бласлувénство* «благословіння батьками молодих перед шлюбом», *Блав'і́шчин':е* «свято Благовіщення», *ба́ло* «бувало», *нат'* «навіть», *мацикл'ét* «мотоциклет», *Хунуві́чи* «Холоневичі (село)», *хун'і́виц* / *хун'і́вéc* «житель Холоневич», *хун'і́вка* «жителька Холоневич», *Батирчу́к* (варіант прізвища Богатирчук), *Батирчу́чка* (прізвисько жінки із прізвищем Богатирчук), а також особові форми майбутнього часу дієслова *бути*: *бúду* > *бу*, *бúдиш* > *беш*, *бúде* > *бе*, *бúдим* > *бем*, *бúдите* > *бéте*, *бúдут'* > *бут'*.

Можливо, результат синкопи в складі засвідченого пам'ятками грецизму *парамонарь* «паламар» [ЕСУМ IV, с. 259] представлено у

варіанті *парамáр* «т. с.», хоча тут не можна виключати й можливості дистантної регресивної асиміляції за способом творення [л..р] > [р..р] у загальноновживаному *палама́р* або [н..р] > [р..р] у старому *пономарь* [ЕСУМ IV, с. 259]. Синкопа могла зумовити й оформлення структури *лóзи* «лозунги», хоча переоформлення й переосмислення запозиченої лексеми могли відбутися за зразком близького їй за звучанням слова *лóзи* «зарості лози» внаслідок народної етимології.

У випадках *л'ётрика* «електрика», *л'ётрик* «електрик» одночасно засвідчено й утрату одиничного початкового звука (аферику), й опускання звукосполюки в середині слова (синкопу), у структурі іменника *риг'энт* «рентген» – синкопу й появу неетимологічного приголосного в кінці слова.

1.3.7. Апокопа.

Явище опускання в кінці слова одиничного приголосного звука ілюструють слова *нучл'і* «нічліг», *зáра* «зараз», *бул'ез'* «хвороба», *кунба́й* «комбайн», *рубирóй* «руберойд», *мутóцик* «мотоцикл», *шис'* «шість», а також форми Н. в. та співвідносні з ними форми З. в. одн. прикметників, порядкових числівників, родових займенників ч. р. із флексіями *-и*, *-і*: *мали́ зарі́бок*, *сирді́ти гусáк*, *шчóдри вéчор*, *сирéд'н'і син*, *гус'ін':і плашч*, *п'ут'н'і чулув'і́к*, *вста́т'н'і рубéл'*, *ніск'і слінчик*, *бліск'і сус'ід*, *трéт'і ден'*, *штирна́ццати рик*, *йак'і закóн*, *так'і бра́т*, *вс'ак'і гóлос*, *всéн'к'і мир*, *кóжни вéчор*, *г'інчи рик*, *на́ч:и рузгубóр* та ін.

Опускання одиничного голосного в кінці слова засвідчують прислівник *завш* «завше», прикметники, порядкові числівники, родові займенники ж. р. у формах Р. в. одн.: *ду чуже́ї жи́нк'і*, *д бага́теї ситр'і*, *з го́леї ха́ти*, *ду пуро́жнеї скр'ін'і*, *нимá чісте́ї суро́чк'і*, *с по́внеї куро́бк'і*, *ж:і́т'н'е́ї мук'і*, *с пéршеї куро́ви*, *з йак'е́ї нуг'і*, *бис твуйе́ї ма́тири*, *ду вс'ак'е́ї брихн'і* та ін., можливо, й ч. р. та с. р. у формах Д. в. та М. в. одн.: *такóм малóм дит'áти*, *слипóм ста́рцу*, *рід'н'ом дит'áти*, *на нувóм мн'існи*, *пу тури́чн'ом снигу́*, *на жо́втом писк'у́*, *на дру́гом мн'ісци*, *в пéршом*, *класи*, *том с'іну*, *в том ро́ци*, *йакóм сус'іду*, *всéн'ком св'іту* та ін.

Усічення в кінці слова звукосполучень і цілих складів представлене структурами *та* «також» < *та́же* «т. с.», *то* «також» < *то́же* «т. с.», *нех* «нехай», *к'іл'о* «кілограм», *мо* «може», *пра* «правда», а також специфічними усіченими формами Р. в. та співвідносними з ними формами З. в. одн. прикметників, порядкових

числівників, родових займенників ч. р. та с. р. із флексією -о (< -ого): *прудáв старó кун'á, купів нувó трахтуруцá, вінису старó стулá, ни йїж гурко гуркá, ду чужó с'їна, забúв рід'н'о бат'ка, с першо клáсу, с трéт'о мн'їс'аца, йакó д'н'а, такó добрá ни знáла, йа с'о хлóнца ни бáчила, всén'ко соку ни ни, г'їнчо д'н'а не худ'у та ін., так само й деяких інших займенників: ко ти там знáйїш, никó йа ни бáчила, ничó ни чув, а йо там нимá, то ни йо син тощо.*

У випадку *заи* «завше» одночасно можна говорити про синкопу й апокопу.

Різнотипні скорочення і спрощення особливо продуктивні в структурі власних особових імен.

1.3.8. Алегроформи.

У результаті зрощення та різнопланового фонетичного скорочення й інших модифікацій виразів постали алегроформи *маїбут'* / *наїбут'* / *мабут'* / *набут'*, *майт'*, *мат'* «мабуть» (< *маїе бут'*); *с'од'н'а* / *ц'од'н'а* «сьогодні; тепер» (< *с'ого / ц'ого д'н'а*); *с'ороку* / *с'орóку* / *ц'орóку* (< *с'ого / ц'ого року*); *с'ол'їта* «цього літа» (< *с'ого / ц'ого л'їта*); *с'орувно* / *с'орумно* / *с'їруўно* / *с'уруўно* «байдуже» (< *вс'о ровно / вс'о ровнó*); *сийіднакуво*, *сийнакуво*, *с'їнакуво* «т. с.» (< *все йїднакуво*); *сийнако* «т. с.» (< *все йїднако*); *сийідно*, *всийно*, *с'їно*, *сийно* «т. с.» (< *все йїдно*); *йїїбо* «вживано для потвердження чого-небудь, для запевнення в чомусь» (< **ей присягаю Богу*); *хрес'ватї* «т. с.» (< *хрест с'ватї*); *спас'їбо* «дякую; подяка» (< **спаси Бог*); *д'акубóгу* «добре, гаразд; нівроку; на щастя» (< *д'акуват' Бóгу*); *магаїбо* «привітання з побажанням успіху в праці» (< *пумагаї Бог*); *бохпóмоч* «т. с.» (< *Бог у пóмоч*); *схран'бóже* «не можна; вживано для вираження небажаності, заперечення чого-небудь», *схран'бóг* «т. с.» (< *схранї Бóже, схранї Бог*); *криїбóже* «т. с.» (< *укриї Бóже*); *дугн'їмáтири* / *дугн'їмáт:ири* «у великій кількості» (< *ду гн'óвеї мáтири*); *вгн'їмáтири* «вживано в значенні підсилювальної частки при займенниках *хто, що, який* та прислівниках *де, коли, куди, як*» (< *в гн'óвеї мáтири*); *нагн'їмáтира* / *нагн'їмáт:ира* «навіщо; ні для чого, без потреби» (< **на гн'óву мáтира*) тощо. За походженням до алегроформ можна віднести й лексему *далубї* «їй-богу; справді», яка, щоправда, є калькою пол. *dalibóg*, буквально «якщо дасть Бог» [ЕСУМ II, с. 10].

1.3.9. Епентеза.

Очевидно, для полегшення переходу між артикуляціями різних за якістю приголосних звуків з'явилися інтерконсонантні секундарні голосні, зокрема [и]: *м'єтир*, *к'іломитир*, *цинт'омитир* «сантиметр», *мин'істир*, *чиристві* «черствий», *мир'єц* «мрець», *кружил'ат'* «кружляти», *нитир'єсни* «інтересний», *нитир'єсно* «інтересно» (початковий [і] зазнав афези), [і]: *м'ал'іво* «мальва», *в'ал'іц* «вальс», *кунб'айін*, [у]: *бин'окул'*, *канув'єрт* / *кунув'єрт*, [о]: *муту'цікол'* «мотоцикл», [а]: *нар'авиц':а* «подобатися», пор. рос. *нравиться* «т. с.» Відповідно до епентези [е], що представлена в літературно-нормативних формах, у говірці після передньоязикових приголосних, як правило, засвідчено [о]: *в'ійт'ор* < **větrъ*, *биз в'ійд'ор* < **vědrъ*, *с кр'іс'ол* < **kreslъ* / **krěslъ* та под.

В іншомовних словах, щоб запобігти збігові голосних, з'являється інтервокальний [в], часом [г]: *р'ад'іво*, *стад'ів'он*, *штр'агус*. Подібного походження вторинний [г] між голосними в лексемах *наг'учани*, *н'єгук*, *зг'орани*, *пудг'орани*, *пу-г'уличном* «на прізвисько», *вг'ісин'* «восени», *надг'осин'* «на початку осені», *наг'ушник'і* «сережки», *каплиг'уши* «капловухий», *пудг'ушкуват'* «підмовляти, підбурювати», *наг'одмаш* «навідліг», *паг'ук*, *паг'уч'ок*, *паг'уті'ца* «павутина».

Поширена епентеза [й], що розвинулася після ствердіння губних [б'], [п'], [в'] перед рефлексами не тільки **ε*: *п'ят'*, *в'яз'ат'*, *в'іанут'* тощо, але й наголошених **ě*: *тиб'ій*, *сиб'ій*, *чулув'ійк*, *нив'ійска*, *в'йек*, *в'й'єчно*, *в'ійдра*, *п'ійвин'*, *б'ійли*, *в'ійшат'*, **e* в закритому складі: *пув'ійв*, *зав'ійв*, *прив'ійз*, *дув'ійз*. Епентеза [н'] з'явилася в результаті депаталізації губного [м'] перед рефлексами не тільки **ε*: *мн'асо*, *мн'ат'*, *мн'ак'і*, *йімн'є* «вим'я», *с'імн'є*, *йімн'є* / *мн'є* «ім'я», але й наголошеного **ě*: *мн'іс'ац*, *мн'ірат'*, *мн'ісиш*, *мн'ісце*, *намн'ітиц* (поява [н'], а не [й] в обох випадках, очевидно, зумовлена прогресивною контактною асиміляцією за способом творення). Епентеза [л'] після ствердіння губних перед [а]-рефлексом **ε* постала не тільки в дієслівних формах на зразок *р'обл'ат*, *л'овл'ат*, *к'упл'ат'*, але й у випадках *кур'овл'ачи*, *ж'абл'ачи*, *р'ібл'ачи*. Можливо, подібного походження й [л'] в іменникові *грибл'інка* «дерев'яний гребінець для чесання, микання волокна; дерев'яна коробочка з зубцями для збирання чорниць».

РОЗДІЛ 2. СЛОВОЗМІНА

2.1. Словозміна іменників

2.1.1. Відмінності у вираженні роду.

Формальні показники роду в українській мові – флексії. У говірках можливе взаємозаступлення закінчень, що призводить до родової варіативності на формальному рівні. Флексійне переоформлення здебільшого зумовлює родове переосмислення іменників. Скажімо, в липенській говірці на середній рід переоформлено і переосмислено субстантиви *лі́кт'е* / *лі́хт'е* «лікоть», *вугло́* «куток», *цибрó* «цебер», *ра́мо* «рама», *ра́мко* «рамка», *прéмн'е* «премія», на жіночий – *санато́ри́я* «санаторій», *лі́тра* «літр», *т'і́тра* «зла жінка», *до́ма* «дім; батьківщина», *ва́нна* «вапно», *шинéл'а* «шинель», *пумидóра* «помідор», *гарбуза́* «гарбуз», *пумал'іна* «гуталін», *сош* «бруківка» < *шосе*, на чоловічий – *вбизйáн* «опудало, без смаку одягнена людина», *купі́т* «копито»; за зразком іменників чоловічого роду липенці відмінюють чужомовні *гало́ї* «алое», *каланхо́ї* «каланхое». Можливі й паралельні форми чоловічого та жіночого роду, як-от: *прéнза* / *прéнзил'* «китиця». За зразком середнього роду липенці відмінюють чужомовний іменник *жил'е́* / *жил'о́* «желе».

Водночас змінена флексія не завжди призводить до зміни граматичного значення роду; наприклад, у групі жіночого роду залишилися субстантиви *граз'а́* «грязь», *со́л'а* «сіть», бо набуто ними закінчення – формальний показник жіночого роду.

Значення жіночого роду й давнє оформлення зберігають іменники *миш* «миша», *бил'* «біль»: *здо́хла миш*, *страшна́йя бил'*.

2.1.2. Іменники жіночого роду із закінченням -а (-'а).

Унаслідок депалаталізації глухого африката [ц'] та вібранта [р'] за схемою твердої групи в Н. в. одн. оформлені іменники історично м'якого різновиду відмінювання на зразок *шини́ця*, *спудни́ця*, *гу́лиця*, *купи́ця*, *мулуді́ця*, *мидни́ця*, *пйáтниця*, *букуві́ця*, *близни́ця*, *путі́лиця*, *чужани́ця*, *вичурни́ця*, *вирхул'о́диця*, *пухáтниця*, *хришчéниця*, *бу́ра*, *вичéра*, *г'і́ра*, *зурá* та ін.

У Р. в. одн. іменники історично м'якої групи з основами на [ц], [р'] та шиплячий у ненаголошеній позиції мають закінчення -и, що, очевидно, так само відображає депалаталізацію відповідного м'якого

консонанта: *пиши́ци, спудні́ци, гу́лици, купі́ци, мулуді́ци, гуну́чи, ту́чи, вдéжи, ро́жи, сирйі́жи, кал'у́жи, са́жи, ка́ши, ква́ши, гру́ши, вичéри, бу́ри* та ін. Водночас флексія *-и* фіксована і в кількох інших іменниках м'якого різновиду відмінювання: *бис твуйéї во́ли, приді́ с теї нид'іли, лих'éї до́ли*, що дає підстави вбачати в усіх таких формах типовий для говірки рефлекс [и] ненаголошеного **-ě*, тим паче що в наголошеній позиції в субстантивах цього різновиду представлено знов-таки типовий [і]-рефлекс: *ду зимл'і, биз душ'і*. Менш імовірним видається аналогічний вплив з боку відповідних форм твердої групи, бо він міг би виявитися незалежно від наголосу. Іменники з основою на задньоязиковий та фарингальний приголосні в цій відмінковій позиції незалежно від наголосу мають вторинну флексію *-і*, що постала внаслідок секундарного пом'якшення консонантів у групах **гы, *кы, *хы*: *рук'і, го́лк'і, су́мк'і, кні́жк'і, р'ічк'і, жі́нк'і, пл'áшк'і, йáблнк'і, гру́шк'і, пта́шк'і, сус'ідк'і, систрі́чк'і, дучк'і, му́х'і, свикру́х'і, ма́чух'і, нуг'і, дуро́г'і, симра́г'і* та ін.

У Д. в. та М. в. одн. іменники ж. р. твердої групи в ненаголошеній позиції мають закінчення *-и*, яке можна кваліфікувати як типовий для говірки рефлекс ненаголошеного **ě*: *в кумо́ри, на ха́ти, в газéти, в капу́сти, вс'еї брига́ди, пу прав́ди, в це́ркви, на гру́би, в л'áмпи, на лі́пи, пу мо́ркви, ба́би, в бу́л'би, на маші́ни, в дулі́ни, на пирі́ни, в пишчéри, ці́леї шкóли, в муг'і́ли, на бирéзи, на дуро́зи, пу пудло́зи, в ша́пци, на пуду́сци, теї д'івчинци, в місци, ма́чуси, свикру́си, на стр'іси* та ін. У ненаголошеній позиції флексію *-и* мають також іменники м'якої групи з депалаталізованими в кінці основи [ц'], [р'] та шиплячими: *на гу́лици, в спудні́ци, на пиши́ци, в купі́ци, в мидні́ци, на путі́лици, мулуді́ци, пу пагуті́ци, на бу́ри, на вичéри, в ка́ши, на гру́ши, в теї вдéжи, пу кал'у́жи, в са́жи, на гуну́чи* та ін.

У результаті депалаталізації [ц'] та [р'] за схемою твердої групи в З. в. одн. оформлені іменники на зразок *пиши́ци, спудні́ци, гу́лицю, путі́лицю, пагуті́ци, нимі́ци, мидні́ци, хришчéниці, мулуді́ци, пухатні́ци, вичéру, бу́ру, г'іру* та ін.

В О. в. одн. іменники з кінцевим твердим приголосним основи в ненаголошеній позиції переважно набувають закінчення *-у́ю*, що є фонетичним варіантом флексії твердої групи *-ою*: *ха́ту́ю, д'івчину́ю, це́ркву́ю, пирі́ну́ю, дулі́ну́ю, сус'ідку́ю, міску́ю, муг'і́лу́ю, пл'áшку́ю, пут'і́ху́ю, бл'áшку́ю, д'і́жку́ю* та ін.; можливі також закінчення *-и́ю*, після задньоязикових та фарингального – *-и́ю*, що фонетично розвинулись із флексії м'якого різновиду

відмінювання *-ейу*: *ха́тийу, газе́тийу, пра́вдийу, капу́стийу, це́рквию, мо́рквийу, гу́бийу, кумо́рийу, мо́вийу, газе́тийу, гул'а́к'ійу, сте́жк'ійу, пта́шк'ійу, жи́тк'ійу, ба́бк'ійу, гулуве́шк'ійу, св'і'чк'ійу, папру́г'ійу, бл'а́х'ійу* та ін. Іменники з м'яким приголосним у кінці основи в О. в. одн. у наголошеній позиції засвідчують флексію м'якого різновиду *-ейу* зі збереженням палатальної вимови попереднього консонанта: *зимл'е́йу, рул':е́йу, симн'е́йу, худ'н'е́йу, пухуд'н'е́йу*, а також перенесену з твердого різновиду флексію *-ойу*, перед якою попередній приголосний зберігає м'яку вимову: *зимл'о́йу, рул':о́йу, сим'о́йу / симн'о́йу, зми'о́йу, худ'н'о́йу, пухуд'н'о́йу*. У ненаголошеній позиції домінує флексія *-уйу*, що є фонетичним варіантом закінчення твердого різновиду: *клу́н'уйу, п'існ'уйу, дуло́н'уйу, в'ішн'уйу, жме́н'уйу, пасо́л'уйу, кастру́л'уйу, скрі́н'уйу, тупо́л'уйу, ба́н'уйу, ка́пл'уйу* та ін.; рідше трапляється флексія *-ійу*, що фонетично розвинулася з закінчення м'якого різновиду: *клу́н'ійу, п'іс'н'ійу, дуло́н'ійу, нид'і́л'ійу, к'іше́н'ійу* та ін. Іменники, основа яких закінчується консонантом [ц], у ненаголошеній позиції мають флексію *-ийу*, що є варіантом закінчення м'якої групи: *букуві́цийу, пуха́тницьийу, мулуді́цийу, сли́п'іцийу, нимі́цийу, спудні́цийу, купані́цийу, грани́цийу, пи́шин'іцийу* та ін.; можливі й аналогічно зумовлені форми із флексією *-уйу* – варіантом закінчення твердої групи: *пйа́тницьуйу, мулуді́цуйу, спудні́цуйу, пи́шин'іцуйу, грани́цуйу, гу́лицьуйу, хри́шче́ницьуйу, пагу́тицьуйу, вирхул'о́дицьуйу* та ін. Іменники з кінцевим шиплячим приголосним основи в О. в. одн. засвідчують наголошену флексію *-ойу*, перенесену з твердого різновиду: *ми́ж'о́йу, душо́йу*, а в ненаголошеній позиції – її фонетичний варіант *-уйу*: *пусту́течу́йу, гуну́чу́йу, вде́жу́йу, кал'у́жу́йу, гру́шу́йу, ка́шу́йу, ква́шу́йу* та ін.; рідше фіксовано ненаголошену флексію *-ийу*, що засвідчує фонетичну видозміну закінчення м'якого різновиду: *гуну́чийу, вде́жшійу* та ін.

У К. в. одн. іменники з шиплячим та [ц] в кінці основи мають флексію твердої групи *-о*: *гуну́чо, гупан'ж'о́, ро́жо, мулуді́цо, краса́вицо, чужа́ницо, пуха́тницю, дубрі́тницю, вбихі́дницю, нипутр'і́бницю* та ін. В іменниках з основою на м'який консонант у ненаголошеній позиції домінує флексія *-у*: *т'о́т'у, Га́н'у, Га́л'у, Мару́с'у, На́д'у, То́н'у, Ва́л'у* та ін., хоча з закінченням *-о* вживано також словоформи *диву́л'о, систру́н'о*. У наголошеній позиції в м'якій групі представлено закінчення твердої групи *-о*: *пухуд'н'о́, сим'о́*

(симн'о), зимл'о. Фіксовано й усічені форми Кл. в. одн. на зразок *мам*, *баб*, *т'от'*, *доц'*, *систрун'*, *Ган'*, *Гал'*, *Марус'*, *Над'*, *Тон'* та ін.

У формах Н. в. мн. іменників ж. р. з основою на задньоязиковий і фарингальний приголосні представлено характерний для говірки перехід давніх звукосполук *гы, *кы, *хы в г'і, к'і, х'і: *рук'і*, *дóчк'і*, *гулк'і*, *сумк'і*, *книжк'і*, *пампушк'і*, *стижк'і*, *ричк'і*, *нитк'і*, *бучк'і*, *жинк'і*, *пл'ашк'і*, *грушк'і*, *пташк'і*, *нивистк'і*, *мух'і*, *свах'і*, *свекрух'і*, *ног'і*, *дуруг'і* та ін. Іменники з депалаталізованими в кінці основи [ц'], [р'], а також з основою на шиплячий у Н. в. мн. в ненаголошеній позиції засвідчують флексію -и (мабуть, типовий для говірки рефлекс ненаголошеного *ě): *мулудіци*, *мидніци*, *букувіци*, *близніци*, *чужаніци*, *вичурніци*, *пухатніци*, *хришчєници*, *бúри*, *вичєри*, *гунúчи*, *сирйїжи*, *груúши*, *межи*, *тешичи* та ін.; в наголошеній позиції – типовий [і]-рефлекс *ě: *пис'н'і*. Словосполучення *дв'і губ'і* (за аналогією також *три губ'і*, *штіри губ'і*) засвідчує рефлекс форми Н. в. двоїни субстантива твердої групи *губá* «міра довжини основи для ткання»; флексія -і < *-ě.

Р. в. мн. іменників ж. р., основа яких закінчується твердим приголосним, крім задньоязикових та фарингального, представлений словоформами з наголошеним закінченням -еї, що перенесене з відповідних форм давніх *-ї-основ: *бабєї*, *хатєї*, *цирквєї*, *машинєї*, *кусєї*, *губєї*, *грубєї*, *бул'бєї*, *жабєї*, *брувєї*, *гулувєї*, *к'ішеї*, *спудницєї*, *купицєї*, *бул'ницєї*, *стиртєї*, *кал'ужєї*, *дулинєї*, *сл'узєї* та ін. Основа на м'який приголосний зберігається: *клун'єї*, *жмин'єї*, *скрин'єї*, *каструл'єї*, *к'ішин'єї*; окрім того, задньоязиковий та фарингальний консонанти зазнали вторинного м'якшення перед [е]: *бл'ах'єї*, *свах'єї*, *свекрух'єї*, *рук'єї*, *нуг'єї*, *дуруг'єї* та ін. У ненаголошеній позиції закінчення -еї відоме в словоформах *сєстреї*, *кóзеї*, *гóсеї*, *сóвеї*, *сóснеї*, *нóреї*, *пчóлеї*, *хóрмеї*; загалом же за умови збереження наголосу на основі в цій відмінковій позиції домінує нульова флексія: *ниг*, *дуриг*, *курув*, *гулиц*, *хришчєниц* та ін.

У Д. в. одн. в кінці основ іменників засвідчено депалаталізацію [ц'], [р']: *мулудіцам*, *пухатницям*, *близніцам*, *чужаніцам*, *вичурніцам*, *нипутр'ібницям*, *хришчєницям*, *дубрїтницям*, *гулицям*, *спудницям*, *вичєрам*, *бúрам* та ін.

У З. в. мн. назви неістот переважно виступають у формах, тотожних Н. в. мн.: *пичу панпушк'і*, *занисі сумк'і*, *з'ми пл'ашк'і*, *пушлó на гунúчи* та ін., назви свійських тварин, птахів та под. – також в основному у формах, співвідносних із Н. в. мн.: *пасє куруві*, *кúри*

диржу́, пасе́ гу́си, ма́йе пчо́ли, назви інших істот – у формах, тотожних Р. в. мн.: *ба́чу бабе́ї, пуба́чив жино́к, пиристр'іли свах'е́ї* та ін.

Формотворення О. в. мн. іменників із кінцевими [ц'], [р'] основи позначене депалаталізацією відповідного консонанта перед флексією: *мулуді́цами, гу́лицями, путі́лицями, пагуті́цами, близні́цами, чужані́цами, букуві́цами, спудни́цами, купи́цами, виче́рами, бу́рами* та ін. Уже рідко фіксовано форми з закінченнями *-има, -іма*, що відображають, очевидно, вплив колишньої двоїни: *свуйі́ма кусі́ма, повіла́ бруві́ма, за пчулі́ма, вбума́ рук'і́ма, свої́ма ног'і́ма*.

У формах М. в. мн. перед закінченням *-ах* послідовно депалаталізовані [ц'] та [р']: *при пйа́ницах, пу мулуді́цах, в мидні́цах, на букуві́цах, на гу́лицах, в спудни́цах, пу купи́цах, в бул'ни́цах, на виче́рах* та ін.

За зразком твердої групи відмінюється іменник *йа́блина*, пор. Р. в. одн.: *нимá йа́блини*; З. в. одн.: *пусаду́ йа́блину*; О. в. одн.: *за йа́блину́у, пуд йа́блини́у*; Д., М. в. одн.: *(на) с'ей йа́блини*; Н. в. мн.: *йабліні́*; Р. в. мн.: *биз йабліне́ї*; Д. в. мн.: *с'ім йабліна́м*; О. в. мн.: *пуд йабліна́ми*; М. в. мн.: *пу йабліна́х*. За зразком м'якої групи відмінюється субстантив *слі́н'а*, пор. Р. в. одн.: *нимá слі́н'і*, З. в. одн.: *слі́н'у*, О. в. одн.: *слі́н'і́у, слі́н'у́у*, М. в. одн.: *пу слі́н'і*; Н. (З). в. мн.: *ті́йа слі́н'і*, Р. в. мн.: *с тих слін'е́ї*, О. в. мн.: *ті́ми слі́н'ами*, М. в. мн.: *в тих слі́н'ах*. М'якість кінцевого приголосного основи зауважено в деяких відмінкових формах мн. іменника *йа́гуда*, пор. Д. в.: *с'ім йагуд'а́м*; О. в.: *з йагуд'мі́*; М. в.: *в йагуд'а́х*.

Іменник м'якого типу відмінювання *свин'а́* в говірці представлено також варіантом із подовженим кінцевим приголосним основи, пор.: *ни йіс'ц' свин':а́ знов* (пор. псл. **svinъja*). Цей іменник має специфічні форми Н. в. мн., пор.: *муйе́ сві́н':а пусла́бли, сві́н'а крича́т'*; флексія *-'а*, можливо, зберігає зв'язок із праслов'янським закінченням Н. в. мн. іменників м'якого різновиду відмінювання **-ę* (пор. псл. **svinъje*). Подовжений приголосний може виявлятися і в непрямих відмінках, пор. Р. в. одн.: *нимá свин':і́ і ду свин'і́*; З. в. одн.: *зажині́ свин':у́ і закуло́в свин'у́*; О. в. одн.: *с те́йу свин':о́йу і пут свин'о́йу*; К. в. одн.: *свин':о́ і свин'о́*; Д. в. мн.: *да́й йісти сві́н':ам і занисі́ сві́н'ам*; М. в. мн.: *на сві́н':ах і на сві́н'ах*; але без подовження Р. в. мн.: *свин'е́ї*.

2.1.3. Іменники жіночого роду з нульовим закінченням.

Іменники жіночого роду *граз'*, *гóсин'*, *пус'ц'іл'*, *пáмит'*, *сóвис'ц'*, *висéлос'ц'*, *сил'*, *нич*, *п'ич*, *жовч*, *пóмоч*, *миш*, *вош*, *маз'*, *л'убóв*, *кров*, *злис'ц'*, *кис'ц'*, *мас'ц'*, *смерт'*, *рáдос'ц'*, *мíлос'ц'*, *синóжат'*, *к'ітрад'*, *прóст'ін* та ін., а також *мáти* в Р. в. та М. в. одн. в наголошеній позиції мають нову флексію *-i* (< *-ě), що відображає вплив *-jā-основ: *биз граз'і*, *в граз'і*, *на пич'і*, *в жувч'і*, *с теї жувч'і*, *нимá миш'і*, *ни йіднэй вуш'і*, *биз маз'і*, *на маз'і*, *бис крув'і*, *в крув'і*, *с так'ей мас'ц'і*, *на мас'ц'і*, *ду кус'ц'і*, *на кус'ц'і*, а в ненаголошеній позиції виступають із закінченням *-и*, що може продовжувати їхню історичну флексію *-i або ж засвідчувати рефлексію ненаголошеної нової *-ě > *-и*: *з гóсини*, *с пустéли*, *ду пáмити*, *в пáмити*, *бис вс'ак'ей сóвисти*, *в сóвисти*, *биз висéлусти*, *ду сóли*, *в сóли*, *з нóчи*, *с пéчи*, *бис пóмучи*, *с твеї л'убóви*, *пу л'убóви*, *с теї злóсти*, *в злóсти*, *пóс'ла смéрти*, *в смéрти*, *нимá рáдости*, *нимá милóсти*, *в милóсти*, *на синóжати*, *ду синóжати*, *с к'ітради*, *бис прóст'іни*, *ду мáтири*, *при мáтири* та ін.

У Д. в. одн. зауважено тільки дві словоформи – історично закономірну *мáтири* та зумовлену впливом *-jā-основ *миш'і*.

Специфічну (не співвідносну з Н. в. одн.) форму З. в. одн. має лише іменник *мáти*, пор.: *пу мáтиру*, *бáчу мáтиру*; закінчення *-у* тут відображає вирівнювання за зразком *-ā-основ.

В О. в. одн. закінчення *-у* представлене в словоформах *гóсин':у*, *пус'ц'іл':у*, *сíl':у*, *прóст'ін':у*, *пáмит':у*, *к'ітрад':у*, *зліс'ц'у*, *смéрт'у*, *сóвис'ц'у*, *висéлус'ц'у*. Перенесена з колишніх *-jā-основ наголошена флексія *-ейу* з м'яким попереднім приголосним або твердим шиплячим наявна у формах *граз'ейу*, *маз'ейу*, *крув'ейу*, *мас'ц'ейу*, *кус'ц'ейу*, *мише́йу*, *воше́йу*; фонетично видозмінене закінчення колишніх *-ā-основ *-уйу* – у випадках *пут п'ичуйу*, *з мáтируйу*.

У Н. в. мн. із ненаголошеною флексією *-и*, яка продовжує історичну *-i, а можливо, аналогічно зумовлену вторинну *-ě, зауважено словоформи *сóли*, *нóчи*, *пéчи*, *міши*, *вóши*, *кóсти*; із закінченням *-i* < *-ě, що відображає вплив *-jā-основ, – *ма́з'і*, *мас'ц'і*, *матир'і*; в Р. в. мн. із флексією *-ей* – форми *нуче́й*, *пиче́й*, *мише́й*, *вóше́й*, *матире́й*, *кус'ц'е́й*, *маз'е́й*, *мас'ц'е́й*, *к'ітрад'е́й*; у Д. в. мн. із закінчення *-ам* – лише словоформи *мішам*, *вóшам*, *матира́м*; в О. в. мн. із флексією *-ами* – структури *но́чами*, *пéчами*, *миша́ми*, *вóшами*, *матира́ми*, *кус'ц'а́ми*, *ма́з'ами*, *мас'ц'а́ми*, *к'ітрад'ами*; в М. в. мн. із закінченням *-ах* – словоформи *пу но́чах*, *на пéчах*, *при мішах*, *при вóшах*, *пу матира́х*, *пу кус'ц'а́х*, *на ма́з'ах*, *на мас'ц'а́х*, *в к'ітрад'ах*.

2.1.4. Іменники чоловічого роду з нульовим закінченням та закінченням -о.

У Н. в. одн. засвідчено результат депалаталізації [ц']: *хло́пиц, па́л'їц, н'їмиц, густи́ниц, гурі́диц, м'їс'ац / мн'їс'ац, укра́йїниц, за́йїц, буху́нец, хливéц, каминéц, вдувéц, грибинéц, млинéц, кунéц* та ін.

Ствердіння [ц'], [р'] простежене у формах Р. в. одн.: *хло́пца, па́льца, н'їмца, густи́нца, гурі́ц:а, м'їс'аца (мн'їс'аца), укра́йїнца, за́йца, буху́нца, хливца́, каминца́, вдувца́, грибинца́, млинца́, кунца́, ца́ра, буква́ра, пух'іра́* та ін. Окрім того, в Р. в. одн. з історичною флексією -а давніх *-ǫ-основ засвідчено словоформи з *л'їса, с ціло св'їта, кал'а магазі́на, сирид наро́да, пос'л'а вб'їда, ни стидá ни сурумá, з вагза́ла, ду заво́да, з га́нка, с кал'ідора́, с:áмо низá, бис пудбо́ла, биш чусника́, з на́сипа, з барв'інка, ду ста́д'івона́, з г'їпса́, бис:сі́ра*; флексію -а за аналогією отримали навіть два іменники *-й-основ: *с то до́ма, нимá вирха́*.

У Д. в. одн. представлено тільки закінчення -у (-'у): *сі́ну, ба́т'ку, д'а́д'ку, д'і́ду, сус'і́ду, бра́ту, свáту, жиниху́, пастуху́, чулувї́ку, во́ругу, тес'ц'у́, кувал'у́, зло́дийу* та ін.; історично м'які свистячі та вібрант у цій позиції стверділи: *хло́пцу, н'їмцу, укра́йїнцу, за́йцу, вдувцу́, цару́* тощо.

Форми З. в. одн. іменників, зокрема назв неістот, збігаються з формами Р. в.: (*ба́чу*) *сі́на, ба́т'ка, хло́пца*, а також *пукла́ли вугн'у́, мав буква́ра, да́й сво кус'ц'у́ма, над'ін' капил'уша́, принисі́ нужа́, згубі́ла пра́ча, вікл'уч ут'уга́, закрї́й гаражá, причині́ хлива́, да́й карандаша́, зачині́ л'о́ха, пусаді́ дуба́, приби́ри пин'ка́, забі́й з'ва́ха, пубáчив св'їта, п'ї́дим на бал'á, зварі́ буричу́* та ін.

В О. в. одн. в іменниках м'якої та мішаної груп, а також у субстантивах із депалаталізованим [ц'] домінує перенесена з твердого різновиду відмінювання флексія -ом: *кун'о́м, кувал'о́м, Васил'о́м, угн'о́м, тес'ц'о́м, з'ат'о́м, ка́мин'о́м, йачме́н'о́м, зло́дийо́м, к'ї́йо́м, гно́йо́м, кусаро́м, букваро́м, ца́ро́м, Псалти́ро́м, пе́каро́м, бо́ндаро́м, пух'іро́м, сикритаро́м, па́лцо́м, хло́пцо́м, н'їмцо́м, за́йцо́м, густи́нцо́м, м'їс'ацо́м, кунцо́м, грибинцо́м, кушчо́м, душчо́м, кл'учо́м, нужо́м, сто́ружом, гаражо́м, куржо́м, плашчо́м, мн'ачо́м* та ін. Лише в наголошеній позиції після шиплячих та [ц] паралельно фіксовано флексію м'якого різновиду -ем: *кунце́м, каминце́м, грибинце́м, пруда́вце́м, вдувце́м, нуже́м, кл'уче́м*.

У М. в. одн. в іменниках твердого різновиду відповідно до колишньої ненаголошеної флексії *-ě представлено закінчення -и: *в*

л'іси, на дуби, на гуроди, в горуди, на заводи, на беризи, в кужуси, на слони, на пристоли, на повирси, в л'оси, на поплави, на пурози, пу мурози, на ровири, на базари, на вагзали, в зошити, в комини, на пирилази, на вб'іди, на са́мом верси, на гур'іси, на холоди, в центри, на хутури та ін. В іменниках-назвах істот представлено закінчення -у (-'у): пу бат'ку, на жиниху́, пу свєкру, на прудацу́, пу хлопцу, на злодийу та ін.

К. в. одн. іменників ч. р. у говірці має невелику продуктивність. Вияви звертання фіксовані тільки від деяких іменників-назв осіб; оформлені вони за допомогою флексій -у: сину, сінку, тату, д'іду, д'ад'ку, братику, дурн'у, -е: чулувійче, хлопче, жиніше, нибóже, гóлубе. У більшості випадків у якості звертання вживано форми Н. в. одн.: Кум, захóт':е; Ну каж'іт', сват; Дóктор, спас'ібо вам; Васіл', нисі дит'а; Де ти там, Йіван?

У Н. в. мн., очевидно, під впливом субстантивів середнього роду на зразок болотá, сéла або колишніх двоїнних форм *-ǫ-основ у ряді іменників фіксовано наголошену флексію -а: гулусá, думá, нумирá, мис'ацá, хулудá, лисá, пуйасá, г'изил'á, рукá, хутурá, стуружá, злудийá, духтурá, трахтурá, курмá, пуйіздатá, вчитил'á, рувирá, пувирхá, пашпуртá, вичурá, витрá, прувудá. Особливості діалектного формотворення Н. в. мн. іменників ч. р. з кінцевим задньоязиковим та фарингальним основи пов'язані з розвитком звукосполук *гы, *кы, *хы в г'і, к'і, х'і: гуну́к'і, братик'і, жук'і, пул'ак'і, вулк'і, чулувик'і, садк'і, лисник'і, плужк'і, бурак'і, мишк'і, ку́лик'і, гур'іх'і, з'вáх'і, пастух'і, пируг'і, вуруг'і та ін. Іменники м'якої та мішаної груп, а також субстантиви з основою на депалаталізовані [ц'], [р'] у ненаголошеній позиції засвідчують флексію -и (очевидно, рефлекс ненаголошеного *-ě): ко́ни, го́сти, зв'єри, ро́дичи, грóши, хлопци, пáлци, н'і́мци, густі́нци, укра́їнци, за́йци та ін. Зауважено також, що в конструкціях із числівниками два, вба́два, три, шті́ри іменники ч. р. не зберігають слідів колишньої двоїни в наголошенні: на флексію, як у мн., а не на корінь, як у двоїні, падає наголос у випадках два браті́, вба́два сині́, два дубі́ тощо.

Вияви Р. в. мн. позначені великою продуктивністю флексії -ив (< *-овь, *-евь), що виступає незалежно від наголосу в іменниках з основою на твердий приголосний, зокрема й на депалаталізовані [ц'], [р']: сині́в, бат'кі́в, диді́в, пані́в, жиді́в, буракі́в, вулі́в, бичкі́в, трахтурі́в, разі́в, сухарі́в, рувирі́в, мис'аці́в, рукі́в, духтурі́в, нумирі́в, грибі́в, снупі́в, млинці́в, чулувикі́в, пиругі́в, жинихі́в,

кунці́в, хлѡпци́в, па́лци́в, густи́нци́в, за́йци́в, заво́дци́в, дукуме́нти́в, йіхта́ри́в, ро́дичи́в та ін. У формах з основою на м'який приголосний незалежно від наголосу – флексія *-ів* (< *-евъ): *рубл'ів, д'н'ів, крул'ів, ле́жн'ів*. Зауважено також словоформи із закінченням *-ей*, що постали за зразком відповідних виявів давніх *-ї-основ: *густе́ї, груше́ї, зубе́ї, стуруже́ї, йазик'е́ї, ко́неї*, та з нульовою флексією: *нима́ чуби́т, дуцига́н, ут салда́т*.

У Д. в., О. в. та М. в. мн. відмінності супроти літературної мови пов'язані з наслідками депалаталізації [ц'], [р'], пор. Д. в. мн.: *хлѡпца́м, па́лца́м, н'і́мца́м, за́йца́м, кусара́м, ца́ра́м* та ін.; О. в. мн.: *хлѡпца́ми, па́лца́ми, н'і́мца́ми, за́йца́ми, густи́нца́ми, млинца́ми, грибинца́ми, каминца́ми, мис'аца́ми, кусара́ми, буквара́ми* та ін.; М. в. мн.: *на хлѡпца́х, на па́лца́х, пу н'і́мца́х, пу за́йца́х, в густи́нца́х, на млинца́х, пу грибинца́х, пу мис'аца́х, на кусара́х, у буквара́х* та ін.

Форми З. в. мн. іменників-назв істот збігаються з формами Р. в.: *ба́чу сині́в, на́д'уса на хлѡпци́в, приви́в густе́ї, пугна́в ко́неї*, назв неістот – Н. в.: *вставила зу́би, нагустри́ нуж'і, віструйі́в хлѣви, нурубав пин'к'і, русті́ц'ав ус'і з'ва́х'і* та ін.

За зразком м'якого різновиду оформлено М. в. мн. іменника *сус'ід*, пор.: *пушла́ пу сус'і́д'ах*. За зразком твердої групи відмінюються іменники *н'охт / н'іхт* «ніготь», *д'охт* «дьоготь», *кулѡд'аз / кулѡд'ас*, пор. Р. в., З. в. одн.: *биз н'ѡхта, др'і́зав н'ѡхта, биз д'ѡхту, нима́ кулѡд'а́за, вікупа́в кулѡд'а́са*; О. в. одн.: *с'ім н'ѡхтом, з д'ѡхтом, пут кулѡд'азом*; М. в. одн.: *на н'ѡхти, в д'ѡхти, в кулѡд'азі*; Н., З. в. мн.: *муйе́ н'ѡхти, тійа кулуд'а́за*; Р. в. мн.: *нима́ н'ѡхтив, бис кулуд'азі́в*; О. в. мн.: *свуйі́ма н'ѡхтами, ті́ми кулуд'аза́ми*; М. в. мн.: *на н'ѡхта́х, в кулуд'аза́х*; у Д. в. одн. та мн. іменники *н'охт, кулѡд'аз* не засвідчено; субстантив *д'охт* не має форм множини, а також Д. в. одн.

2.1.5. Іменники середнього роду із закінченнями *-о, -е*.

У Р. в. одн. іменники м'якого різновиду відображають наслідок депалаталізації в кінці основи [ц'] та [р']: *се́рца, со́нца, мн'і́сца, гук'е́нца, ли́ца / л'і́ца, виде́рца, йа́йца, ди́ривца́, мо́ра, го́ра*. Це саме явище відзначено в Д. в. одн., щоправда, в цій відмінковій позиції зауважено лише чотири іменники: *се́рцу, со́нцу, йа́йцу, го́ру*. Іменники з наголошеною флексією *лице́, плече́* мають паралельні форми, що відображають аналогічний вплив із боку субстантивів твердої групи

на -о: *л'іц'о, пліч'о*. Цей паралелізм збережено і в О. в. одн.: *лиц'ем / лиц'ом / л'іц'ом, пліч'ем / пліч'ом*.

В оформленні М. в. одн. субстантивів твердого різновиду відмінювання велику продуктивність виявляє ненаголошена флексія -и, що, найімовірніше, відображає характерну для говірки рефлексію ненаголошеного *ѣ: *в кр'ісли, на том сл'ови, на бул'оти, в с'іни, на кул'іни, в кур'іти, на вдий'али, в цар'истви, на кул'єси, на пул'іни, на д'єрви, в г'оци, в к'ухри, в ж'іти, на вирт'они, в г'оцири, пу хаз'айстві та ін.* У формах м'якої групи так само зауважено ненаголошене закінчення -и, яке або продовжує давню флексію *-і, або ж є типовим для говірки рефлексом ненаголошеної вторинної флексії *-ѣ, перенесеної з твердої групи: *в полі, на м'орі, в г'орі, в с'єрци, на с'онци, на мн'ісци, в гук'єнци та ін.*

У Н. в., З. в. мн. відмінності супроти літературної мови виявляються у ствердінні [ц'] та шиплячих: *мисц'а, гук'єнца, вид'єрца, й'айца, пл'єчи, г'оци (г'ічи), г'уши*. У сполученнях із числівником *дві* (за аналогією також *три, штири*) деякі іменники виступають у давніх дуальних формах із флексіями наголошеною -і, ненаголошеною -и, що є рефлексами *ѣ: *дв'і видр'і, дв'і гукн'і, дв'і й'айц'і, дв'і пліч'і, дв'і сил'і, дв'і крил'і, дв'і рибр'і, дв'і хаз'айстві, дв'і кур'іти, дв'і вид'єрци, дв'і гук'єнци, дв'і пул'іни, дв'і кул'іни*.

У Р. в., Д. в., О. в. та М. в. мн. іменники з основою на кінцевий [ц'] оформлені за схемою твердої групи через депалаталізацію свистячого: *мн'ісц, гук'єниц, й'айец; мисц'ам, гук'єнцям, й'айцям; мисц'ами, гук'єнцями, й'айцями; на мисц'ах, в гук'єнцях, в й'айцах*. У Р. в. мн. засвідчено специфічні форми іменників *г'око – гуч'єї, гух'о – гуш'єї, пліч'є (пліч'о) – пліч'єї, полі – пул'єї, видр'о – в'ід'ор, кр'ісло – кр'іс'ол, вирт'оно – вирт'он (вирт'ін), гукн'о – г'ікон, сл'ово – слив, бул'ото – буліт*.

За зразком м'якого різновиду оформлено М. в. мн. іменника *с'вато*: у *с'ват'ах*, а також у мн. непрямі відмінки іменника *кул'іно*, пор. Р. в. мн.: *встав с кул'ін'*, Д. в. мн.: *тим кул'ін'ам дуст'алусо*; О. в. мн.: *худ'ів би ти кул'ін'ми, причав'і кул'ін'ами*; М. в. мн.: *стуй'у на кул'ін'ах*.

2.1.6. Іменники середнього роду із закінченням -'е.

Із-поміж іменників с. р. закінчення -'е мають ті, що первісно закінчувалися на *-ьје, а також субстантиви, співвідносні з колишніми консонантними основами на *-п-. За зразком *-ьје-основ

переоформлено один іменник колишнього типу відмінювання на *-ї: *лікт'е / ліхт'е* «лікоть».

Іменники с. р., що історично закінчувалися на *-ьје, в Н. в. та З. в. одн. зберігають флексію -'е: *ліс'ц'е, шчас'ц'е, п'ірье / п'ірде, здуров'іе* та ін.; у кінці основи між голосними зберігається подовження приголосного: *с'м'іт':е, вис'іл':е, плат':е, кам'ін':е, кур'ін':е, писан':е, нач'ін':е, в'інчан':е, субран':е, наказан':е, зіл':е, гул':е, жит':е, знат':е, пуждат':е, пит':е, шит':е, ткан':е* та ін.

В О. в. одн. в цих субстантивах збережено флексію -'ем: *ліс'ц'ем, шчас'ц'ем, п'ірьем (п'ірдем), здуров'іем, с'м'іт':ем, вис'іл':ем, плат':ем, зіл':ем, гул':ем, жит':ем, ткан':ем* та ін. Шиплячі в кінці основи зазнали ствердіння: *клоч':е, лумач':е, збóж':е*, що виявляється в усіх відмінках, пор. Р. в.: *клоч':а, лумач':а, збóж':а*; О. в.: *клоч':ем, лумач':ем, збóж':ем*; М. в.: *в клоч':и, на лумач':и, на збóж':и*.

Форми Д. в. одн. цих іменників не засвідчено.

Лише кілька субстантивів мають множинні форми, виявляючи діалектну специфіку в Р. в. мн.: *плат':а – плат':еї, висил':а – висил':еї, зил':а – зил':еї*, пор. також: *пйат' винч'еніи*. У говірці також активно функціонують конструкції *дв'і вис'іл':і, дв'і плат':і*, які можна кваліфікувати як залишки двоїни.

Група іменників, співвідносних із колишніми консонантними основами на *-п-, у говірці представлена субстантивами *йімн'е / мн'е* «ім'я», *йімн'е* «вим'я», *с'імн'е* «насіння льону», *т'імн'е, врémн'е*. У непрямих відмінках колишній суфікс -ен- в основі втрачено, тому ці іменники відмінюються за зразком субстантивів на *-ьје- типу *ліс'ц'е, шчас'ц'е*. Загалом же в непрямих відмінках виявлено такі словоформи: в Р. в. одн. – *йімн'а / мн'а, йімн'а, с'імн'а, т'імн'а, врémн'а*; в О. в. одн. – *йімн'ем / мн'ем, йімн'ем, с'імн'ем, т'імн'ем, врémн'ем*; у М. в. одн. – *на йімн'і, в с'імн'і, на т'імн'і, пу врémн'і*. Форми Д. в. одн., а також множинні форми цих іменників не засвідчено.

2.1.7. Іменники середнього роду з закінченням -'а.

Із-поміж іменників с. р. закінчення -'а мають лише ті, що співвідносні з колишніми консонантними основами на *-т: *дит'а, пурус'а, тил'а, шчин'а, йагн'а, гусин'а, зайчин'а, кутин'а, курчин'а, субачин'а, гіндичин'а / йіндичин'а, буслин'а, качин'а, кузин'а, лисин'а*,

крулин'а, близ'н'а, хлупчин'а; шиплячі в кінці основи, як і в літературній мові, зазнали ствердіння: *курча, луша, циганча*.

У Р. в., Д. в. та М. в. одн. ці субстантиви отримують суфікс *-ат-* і флексію *-и*, пор. Р. в.: *нимá дит'áти, бис тил'áти, ду пурус'áти* та ін.; Д. в.: *том лушáти, занисі субачин'áти, скажі дит'áти* та ін.; М. в.: *пу дит'áти, на тил'áти, в качин'áти, на лушáти* та ін. О. в. одн. оформлює закінчення *-ам*, суфікс *-ат-* перед яким опускається: *дит'ám, пурус'ám, тил'ám, шчин'ám, гусин'ám, кутин'ám, близ'н'ám, циганчám, хлупчин'ám, курчám* та ін. У говірці активно вживано конструкції на зразок *дв'і тил'áти, дв'і дит'áти, дв'і пурус'áти, дв'і курчин'áти* тощо.

2.1.8. Іменники, що вживані тільки в множині.

Флексію *-і* в ненаголошеній позиції мають такі множинні іменники: *та́бл'і, кунóпл'і, брэхн'і, спл'ёт'н'і, гулі́йі, пум'і́йі, ла́пц'і*, в наголошеній – *грабл'і, нучл'і, тумач'і*. Унаслідок вторинного м'якшення задньоязикових та фарингального в групах **гы, кы, хы* за цим зразком оформлено субстантиви типу *ві́шк'і, сýдк'і, сýдучк'і, скумéлк'і, с'м'éшк'і, мóг'ілк'і, набéдрик'і, сті́пл'ак'і, пан'óтик'і / пин'óтик'і, нагу́шник'і, манáтк'і, за́пуск'і, карáл'ік'і, ба́к'і, бу́рк'і, рі́тк'і, ла́кутк'і, впíлк'і, врóк'і, губйáк'і, пичирі́чк'і, блишчúг'і, буц'áх'і, гáрах'і, йáдух'і, к'ірэ́х'і / курéх'і, цы́бах'і, пирéслих'і, пирéсмих'і, пóтрух'і, мíг'і* тощо та *вилк'і, пац'урк'і, пра́дк'і, пустул'ак'і, шил'аг'і* та ін. Флексію *-а* засвідчено лише в іменниках *дрóва, жóрна, вурóта, йáсла, пл'éчка, пурéнча, ци́чна*, флексію *-е* – тільки у випадку *л'úде*. Наголошене закінчення *-и* представлено у випадках *штани́, тиц'уні́, кулуді́*. Решта множинних іменників у Н. в. мають ненаголошену флексію *-и*: *д'іти, Кóл'ади, хурóми, шпáри, шпару́ти, хапту́ри, міні́ни, руді́ни, гурухві́ни, гринžóли, дирту́зи, трипéзи, парúси, паврóзи, драпал'áси, рампл'áси, дрíмкути, со́ти, рі́шити, сн'ігутóпи, журахві́ни, галага́ни, дивиті́ни, сурукуві́ни, рукуві́ни, запóїни (запóйїни), зару́чини, мóвини, пудмóвини, пиривóдини / пирвóдини, причандáли, вгрéбини, л'úхти* та ін.; унаслідок депалаталізації [ц'], [р'] та шиплячих за тим самим зразком оформлено субстантиви *но́жниці, в'ішници, криклі́виці, гнилі́ци, лáсици, сн'ігові́ци, двéри, л'іга́ри, галóши, к'іши*.

У Р. в. флексія *-еї* представлена в словоформах *л'уде́ї, та́бл'еї, брэхн'еї, спл'ёт'н'еї, нучл'е́ї, жóрнеї, йáслеї, дит'е́ї, со́теї, двире́ї, вус'к'е́ї, к'іше́ї*, нульова – у формах *кунóпил', гулі́й, пум'і́й, ві́шок*,

сúдок, сúдучок, мóg'ілок, губйáк, блишчúг, буц'áх, йáдух, вилóк, вичурóк, дров, вурít, Кул'áд, хурím, минín, рудín, гурухвін, журахвін, дивитín, сурукувін, рукувін, запóйін, зарúчин, мóвин (пудмóвин), пириводін, вгрéбин, нóжниці, в'ішниця, криклівиці, гниліці, лáсиці, л'ітáр, талóш, закінчення -ів – у випадках лáпц'ів, грабл'ів, хрис'ц'ів, в інших словоформах засвідчено флексію -ив: набéдрикив, стíпл'акив, пан'óтикив, нагушникив, манáткив, запускив, карáл'ікив, бáкив, пóтрухив, пл'éчкив, шил'агів, штанів, тиц'унів, шпáрив, л'úхтив та ін.

В О. в. закінчення -ми після м'якого консонанта зафіксоване тільки в іменниках *л'уд'мі, дит'мі, Кул'ад'мі, гуліїми*, флексія -има – в словоформах *друвіма, двиріма*, закінчення -ами після м'якого приголосного – у випадках *табл'ами, кунóпл'ами, брэхн'ами, спл'эт'н'ами, пум'ійами, лáпц'ами, грабл'ами, нучл'ами*, в інших іменниках засвідчено флексію -ами після твердого приголосного: *вішками, сúдками, манáтками, вичурка́ми, жóрнами, вурóтами, штана́ми, хурóмами, шпáрута́ми, лáсица́ми* та ін.

М. в. за допомогою флексії -ах після м'якого приголосного оформлено в іменниках *на л'уд'ах, на табл'ах, в кунóпл'ах, пу брэхн'ах, у спл'эт'н'ах, в гуліїах, в пум'ійах, в лáпц'ах, на грабл'ах, пу нучл'ах, на вурóт'ах, при д'іт'ах, в Кул'ад'áх*, в інших випадках використано закінчення -ах після твердого консонанта: *в тумачáх, в карáл'іках, в шил'агáх, на в'ішниця́х, пу нóжниця́х, в хурóмах, на вішка́х, на журахвіна́х, в набéдрика́х* тощо.

2.2. Словозміна прикметників

2.2.1. Прикметники чоловічого та середнього родів.

Прикметники чоловічого роду твердого різновиду в Н. (З.) в. одн. представлені усіченими формами із флексією -и, що виникла внаслідок повної редукції кінцевого [й]: *твэ́рди д'іва́н, но́ви гавто́бус, мулуді чулувйі́к, малі́ зарі́бок, чиристві́ хл'і́б, до́бри к'іс'і́л', сі́ви д'і́д, бага́ти сус'і́д, го́ли як гил', те́мни свéдир, чужі́ кит, л'éви бик, ругáти вил, чирн'áви хло́пиці, круті́ зайéзд, хулóдни сик бирéзуви, сирді́ти гусáк, шчо́дри вéчор, старі́ кин'* та ін.; відповідно прикметники м'якого різновиду мають флексію -і того самого походження: *ра́н':і чусні́к, сін'і шал', сирéд'н'і син, турі́чн'і сн'і́г, véрхн'і ба́л'ок, жі́т'н'і хл'і́б, кúт'н'і зуб, гус'ін':і плашч, пúт'н'і чулувйі́к, встáт'н'і рубéл', пирéд'н'і зуб, пі́з'н'і бирко́с, думáшн'і сир, вчурáшн'і боршч, кулі́с'н'і*

пустіл та ін. Закінчення *-і* представлене також у прикметниках з основами на історично тверді задньоязикові на фарингальний унаслідок послідовного розвитку звукосполук **гы*, **кы*, **хы* в [г'і], [к'і], [х'і]: *мн'ак'і пиріг*, *дуруг'і пударок*, *довг'і волос*, *далек'і родич*, *ніск'і слінчик*, *бліск'і сус'ід*, *гуск'і в пличах пинжак*, *широк'і стил*, *лехк'і в'єршик*, *висок'і хлониц*, *нувейк'і трахтурец*, *крипецк'і чулувійк*, *слипейк'і хлониц*, *гірк'і гурок*, *лих'і мишок*, *тіх'і хлониц* та ін. Простежено вирівнювання прикметника історично м'якого різновиду за зразком твердої групи: *пурожни двир*, натомість у випадку *рід'н'і д'ад'ко* аналогія діяла в протилежному напрямку.

Короткі форми якісних прикметників чоловічого роду представлено прикладами *він'он*, *пувін'он*; у фольклорному тексті засвідчено ще два випадки: *Гу поли гувес рас'он / а наш всеїк'і рид крас'он*. Структури *він'он*, *пувін'он*, *рас'он*, *крас'он* відображають розвиток [e] > [o] із м'якшенням попереднього передньоязикового консонанта, пор. в інших випадках: *вс'о*, *кл'он*, *вирт'оно*, *кус'ц'ор*, *куз'ол*, *вишн'ови*, *війт'ор* та ін. Короткі форми відносних прикметників чоловічого роду обмежено прикладами *шчавл'ів боршч*, *макув ц'в'ит*. Присвійні ж прикметники чоловічого роду представлені тільки короткими формами: *Васил'ів хлониц*, *Пёт'ув бат'ко*, *сус'ідув субака*, *Нел'ушчин з'ат'*, *мачушин син*, *Над'ін свекор* та ін.

Прикметники середнього роду в Н. (З.) в. одн., крім стягнених форм із закінченнями *-е* на зразок *чуже́ горе*, *сире́д'н'е гукно́*, *ра́нишн'е мулукó*, *гус'ін':е со́нце* та ін., представлені повними нестягненими формами з колишньою флексією м'якого різновиду *-ейе*. Нині закінчення *-ейе* виступає незалежно від характеру кінцевого приголосного основи і в наголошеній позиції загалом домінує: *мулудейе вино́*, *дит'а ше зус'ом малейе*, *дит'а слабейе*, *тил'а слипейе*, *чужейе с'іно*, *чудо старейе* та ін., у ненаголошеній же трапляється значно рідше: *те ж муроз'ане хулóднейе*, *дит'а так'е сирди́тейе* та ін. У прикметниках з основами на історично тверді задньоязикові та фарингальний спостережено вторинну м'якість цих приголосних перед флексією: *широк'е поле*, *гуск'е плат':е*, *лехк'е видрó*, *сіпк'е йаб́лико*, *масло вже гірк'е*, *с'о вино́ дуруг'ейе* та ін. Результати різноспрямованої граматичної аналогії засвідчено у випадках *пурожне видрó*, *рід'н'е дит'а*.

Прикметники чоловічого та середнього родів у Р. в. одн. (а також при іменниках-назвах неістот, які в знахідному однини мають форми, співвідносні з родовим) представлені усіченими формами на -

о (< -ого): ду мулудó чулувйі́ка, ни йі́дно сіво во́лоса, хулóдно буршчú найі́вса, прудáв старó кун'á, купі́в нувó трахтурца́, буў у блі́ско сус'і́да, ві́нису старó стула́, ни йі́ж гі́рко гурка́, ни йі́дно видра́ пурóжно, встáт'н'о рубл'á, кулі́с'н'о приставл'én':а ни памитáйу, ві́рвав пирéд'н'о зу́ба, ба́чив далéко рóдича, найі́вса вчурáшн'о буршчú, ду малó дит'áти, ду чужó с'і́на, такó сі́пко йáблика нимá, забúв рід'н'о ба́т'ка, зварú шчавл'óво боршчú, нимá Васил'óво хлóпца, ду Нел'ушчино двурá та ін.

У Д. в. та М. в. одн. прикметники чоловічого і середнього родів фіксовані з закінченням -ом, яке, з огляду на наявність у системі словозміни прикметника інновацій фонетичного походження, можна кваліфікувати як результат усічення історичної флексії давального відмінка -ому або як історичне закінчення місцевого відмінка, що за аналогією могло бути перенесене на форми давального: д:ала́ нувóм чулувй'і́ку, пириказа́ла далéком рóдичу, такóм малóм дит'áти, мулудóм начáлнику, сли́пом стар́цу занислі́, рід'н'ом дит'áти, сирéд'н'ом сі́ну дала́, на нувóм мн'і́сни, на твёрдом матрáси, пу турі́чн'ом снигú, на св'і́жом ма́сли, на жóвтом писку́, пу старóм дёрви, в гус'і́н':ом плашч'і́, на вчурáшн'ом мулуц'і́, в чі́стом по́ли, на пурóжном мн'і́сци та ін.

2.2.2. Прикметники жіночого роду.

Прикметники жіночого роду в Н. в. одн., окрім стягнених форм із флексією -а на зразок хулóдна вудá, бйі́ла сук'énка, св'і́жа смитáна, гúска бл'úска та ін., представлені також повними нестягненими формами із закінченням -айа, яке активніше засвідчене в наголошеній позиції: ше ж зус'óм мулудáйа, така́ малáйа ві́русла, с'а курóва худáйа, чужані́ца чужáйа, йа крéпко слабáйа, да вже йа старáйа, зузу́л'а раба́йа та ін., у ненаголошеній же трапляється рідше: д'івчинка́ така́ чирн'áвайа, вунá ше д минé стар'і́шайа та ін. Результати різноспрямованої граматичної аналогії відображено у випадках пурóжна хáта, рід'н'а ма́ти.

У З. в. одн. прикметники жіночого роду також мають і стягнені форми із флексією -у на зразок гúсту питрáвку, багáту вдуві́цу, по́вну курубйú, чирн'áву д'івчину, го́лу брítву, нувú хúстку, ба́бс'ку кúртку тощо, і повні нестягнені форми з переважно наголошеним закінченням -уйу: малúйу систру́, дуругúйу маши́ну, в нувúйу хáту, в чужúйу симйú, слипу́йу ба́бу, слабúйу жі́нку, в до́бруйу по́ру та ін.

Форми Р. в. одн. прикметників жіночого роду мають закінчення *-ей*, яке постало шляхом редукції кінцевого [і] з історичної флексії м'якого різновиду *-си*, що за аналогією перенесена була й на тверду групу: *ду бйілеї бирéзи, ду чужéї жінк'і, нимá малéї д'івчинк'і, уд багáтеї ситрї, з гóлеї хáти, з нувéї хáти, ду пурóжнеї скрін'і, с прамéї дурóг'і, бис хулóднеї вудї, нимá чїстеї сурóчк'і, с пóвнеї курóбк'і, ду тэмнеї нóчи, з рáн':ей бұл'би, з учурáшн'ей зáтирк'і, зу встáт'н'ей сїли, ж:йт'н'ей мук'і, ду рїд'н'ей мáтири та ін.; задньоязикові та фарингальний приголосні перед флексією засвідчені у своїх пом'якшених варіантах: *з вилїк'ей хáти, лих'éї дóли зазнáла та ін.**

У Д. в. та М. в. одн. прикметники жіночого роду представлені закінченням *-ей*, яке збігається з колишньою флексією Д. в. одн. м'якого типу відмінювання і могло бути підтримане аналогічним впливом з боку форм Р. в. одн.: *даї малéї систр'ї, мулудéї жінци, мин'ї мулудéї, бйїднеї сирут'ї, рїд'н'ей мáтири, в нувéї хáти, в страшнéї бидї, в пикúчеї крупїви, пу прамéї дурóзи, в нувéї кумїрци, в пурóжнеї хáти, на жїт'н'ей муц'ї, на думáшн'ей смитáни, а також на висóк'ей гур'ї, в дуруг'éї машїни, в ширóк'ей спуднїци та ін.*

У формах О. в. одн. також простежено уніфікацію закінчень на основі м'якої відміни, у зв'язку з чим у наголошеній позиції представлено флексію *-ейу*: *ш чужéйу жінкуйу, з малéйу сумк'їйу, мулудéйу хаз'áйкуйу, слабéйу рукóйу, рабéйу куркуйу, прамéйу дурóг'їйу, страшнéйу бїл':у, с пасóл'уйу сирéйу, дуруг'éйу машїнуйу та ін., а в ненаголошеній – її фонетично зумовлені варіанти, що засвідчують підвищення і звуження артикуляції ненаголошеного [е], зокрема *-їйу* у формах м'якого різновиду та після вторинно пом'якшених задньоязикових і фарингального: *з рáн':їйу бұл'бийу, з рїд'н'їйу систрóйу, встáт'н'їйу крїшкуйу, ширóк'їйу пулусóйу та ін., в інших випадках – -ийу: хулóднийу вудóйу, мóкрийу рукóйу, чóрнийу хусткуйу, врédнийу куркуйу та ін.**

2.2.3. Прикметникові форми множини.

У говірці домінують повні членні форми Н. (З.) в. мн. прикметників твердого різновиду із флексією *-ийа*, яка, очевидно, зберігає зв'язок із колишнім закінченням Н. (З.) в. мн. прикметників жіночого роду *-ыта*: *малїйа д'їти, мулудїйа л'уде, старїйа грóши, кривїйа нóг'ї, д'їти слабїйа, зулутїйа пирсн'ї, б'їлийа сук'їнк'ї, пухóвийа пирїни, пурóжнийа вїїдра, жóвтийа квитк'ї, нувїйа хатї,*

чужійа л'уде, виселийа пис'н'і та ін. У формах м'якого різновиду, а також після вторинно пом'якшених задньоязикових натомість представлено закінчення *-ійа*: *ра́н':ійа йа́блика, вчура́шн'ійа куп'і́к'і, турі́чн'ійа йа́гуди, сире́д'н'ійа д'іти, пире́д'н'ійа зу́би, дуруг'ійа густі́нци, лих'ійа мишк'і, тійа далек'ійа се́ла, вилі́к'ійа го́сти та ін.*

Спорадично нестягнені форми прикметників у Н. (З.) в. мн. засвідчено з закінченнями *-ийе, -і́йе*, які можуть бути кваліфіковані як закономірні для місцевої говірки рефлексії колишніх флексій З. в. мн. прикметників чоловічого роду *-ыѣ, -ѣѣ*, пор.: *д'іти булі́ малі́йе, с'о л'уде чужі́йе, ра́н':і́йе гурк'і та ін.*

У стягнених формах твердої групи засвідчено флексію *-и*: *нуві́ трахтурá, йак'і́яс' жовти штані́, висели л'уде, те́мни ко́си, сирді́ти так'і вс'і, пуро́жни гавто́буси та ін.*, натомість у м'якій групі та після вторинно пом'якшених задньоязикових і фарингального – закінчення *-і*: *ра́н':і́ пташк'і́, вста́т'н'і гро́ши, рід'н'і д'іти, далек'і́ родичи, широк'і́ по́луси, так'і́ дуруг'і́ рушник'і́ тощо.*

У непрямих відмінках мн. діалектні відмінності виявлено в прикметниках з основами на фарингальний та задньоязикові консонанти, які зазнають вторинного пом'якшення, пор. Р. в.: *з тих далек'і́х с'іл, биз дуруг'і́х пуда́ркив, з гу́ск'і́х штані́в та ін.*, Д. в.: *бліск'і́м л'уд'ам, висок'і́м хло́пцям, до́вг'і́м язика́м та ін.*, М. в.: *на дуруг'і́х машинах, пу висок'і́х дире́вах, пу ле́хк'і́х рубо́тах та ін.*

В О. в. мн. прикметники твердого різновиду мають флексію *-ими*: *з малі́ми дит'мі́, криві́ми нуга́ми, лі́сими чулувика́ми, старі́ми дида́ми та ін.*; у формах м'якого різновиду, а також у прикметниках з основами на фарингальний і задньоязикові представлено закінчення *-іми*: *ра́н':і́ми пташка́ми, с:ире́д'н'іми сина́ми, пире́д'н'іми зуба́ми, дуруг'і́ми машинка́ми, за вилі́к'іми зарі́бками, ва́жк'іми сумка́ми та ін.* Зрідка трапляються форми О. в. мн. із флексіями *-има, -і́ма*, які зберігають зв'язок із колишньою двоїною: *з го́лима рук'і́ма, ті́ма заздрен:има гучі́ма, вста́т'н'іма груші́ма, за вилі́к'і́ма груші́ма та ін.*

2.3. Структура та словозміна займенників

2.3.1. Особові та зворотний займенники.

У формах Р. в. і З. в. займенників 1 та 2 осіб одн. і зворотного займенника, а також у формі Д. в. та М. в. займенника 1 особи одн. засвідчено підвищення і звуження артикуляції [e] > [и] в першому ненаголошеному складі: *минé, тибé, сибé, (на) мин'і*, пор.: *минé биспурі на Вкóпишча звидéш; ти вже мин'і зус'óm ўв'іривса; ѡа тибé цілу нич вдивáла; пригр'іла лих'é кáл'а сибé* та ін.

Займенник 2 особи одн. та зворотний займенник у Д. в. і М. в. представлені паралельними формами *туб'і, тиб'і, суб'і, сиб'і*, рідше – *тубйі, тибйі, субйі, сибйі*, що розвинулися фонетично зі старих паралельних *тоб'ѣ, теб'ѣ, соб'ѣ, себ'ѣ*, пор.: *тúта ж туб'і ни виднó писáт'; тиб'і тúтика нихтó впрén'д'уват' ни бúде; к'іл'учка тибйі рóчкив; забрáла хлóпца сиб'і; бирі субйі назáд с'іѡа грóши* та ін.

Предметно-особовий займенник чоловічого роду в Н. в. засвідчує різні рефлекси *о: *вин, вун*, пор.: *вин у Бóга чин мáйе свуї; да вун вика́ми такогó муді́т'* та ін.; жіночого, середнього родів та мн. – різні позиційні варіанти сучасного [о]: *вунá, вунó, вуні́*, пор.: *вунá сиб'і в Рóвном ѡакóс' найшлá*; рідше – редукцію ненаголошеного [о]: *вна, вно, вни*, пор.: *вна питáйе, чи митлі́лиса; вна перш булá ѡакáс' ц'ікаві́ша; вно завш так'é шкóбле; вкóчи с'о вни му́гли втикту́* та ін.

Послідовно всі предметно-особові займенники в Р. в., З. в., М. в. після прийменників, а також в О. в. не набувають протетичного [н]: *бáѡав з ѡім; за ѡім вс'і пла́кали; за ѡейѡ типéрика пусвишчї́; на ѡуму́ шáпка; пришóв ду ѡййé; з ѡїми ни зї́йдиса; пудивї́са на ѡугó; зн'ав з ѡйгó; кричáла на ѡїх* та ін.

Предметно-особові займенники чоловічого та середнього родів у Р. в. і З. в. незалежно від наявності прийменника засвідчені паралельними формами *ѡугó, ѡйгó*, що розвинулися фонетично зі старої *ѡго* (пор.: *бáчив ѡйгó в хáти; пукліч ѡугó ц'удá; насварї́са на ѡйгó*), а також вторинною усіченою *ѡо* (пор.: *вкóчи ти ѡо завилá; занисї́ ѡо назáд; кричáв на ѡо* та ін.). Форми *ѡугó, ѡйгó, ѡо* вживані й у присвійному значенні: *ѡугó д'іти; де ѡйгó сумка; ѡо бáт'ко вмер; згубів ѡо шáпку* та ін. У Д. в. та М. в. предметно-особові займенники чоловічого та середнього родів представлено структурами *(на) ѡуму́, (на) ѡіму́* < *(на) ѡмоу*, пор.: *даї ѡуму́ мулукá; ѡіму́ ни сказáли; на ѡіму́ шáпка гурї́т'* та ін. Єдина форма О. в. предметно-особових

займенників чоловічого та середнього родів – *йім*, пор.: *пустій з йім; за йім ни спра́виса; пудиві́са за йім* та ін.

Предметно-особовий займенник жіночого роду в Р. в. та З. в. незалежно від наявності прийменника представлений формою *йійé* (пор.: *де ти йійé пук'і́нув; йа йійé ше ї ни б́ачила; дирж́у гла йійé*), що фонетично розвинулася зі старої форми Р. в. *єѣ*, а також усіченою *йе* (пор.: *забр́ала йе ду сибé; пиристр'ів йе; завиді́ йе тудá; за йе вступі́вса* та ін.) Форми *йійé, йе* вживані й у присвійному значенні: *йійé дучка́; прийі́хали йе сині́ вбáдва; с'о йе ма́ти* та ін. Основна форма О. в. предметно-особового займенника жіночого роду – *йейу* < *єю*, пор.: *за йейу дивк'і́; з йейу ни стр'і́ласа; пі́рид йейу за́йдиш* та ін. Засвідчено також форму *йеї*, пор.: *за йеї дру́жка їде; пуд йеї зимл'á дви́жіт'* та ін. Такий варіант міг розвинутися фонетичним шляхом зі старого *єю* в результаті редукції кінцевого [у].

2.3.2. Неособові неродові займенники.

Відповідно до колишньої форми питально-відносного займенника *что* в говірці засвідчено структуру *шо*, пор.: *пу шо пришóв; а тиб'і шо привизлі́; нимá шо дат'* та ін.; форма *шчо* вживана спорадично: *сапóжквив нимá за шчо вз'ат'*. Зафіксовано заперечні займенники з історично закономірною часткою *ни-* < *псл. *ni*: *нихтó ни б́ачив; нихтó ц'удá ни за́йде* та ін. У Р. в. та З. в. питально-відносні займенники *хто, шо* та похідні від них заперечні представлені фонетично зумовленими формами *кугó, чугó, никóго, ничóго* та вторинними усіченими *ко, чо, никó, ничó*, що мають більшу частотність вживання, пор.: *на ко ти с'іх дитóк к'ідайіш; ко ти типéрика там пубáчиш; ду чо с'о с'áйа маз'á призна́чана; никó нидé ни б́ачила; вже ничó нимá* та ін. Виявлено також форми Р. в. заперечних займенників із формально демінутивними суфіксами: *никугúс'ін'ко, нуюгúс'ійко, ничугúс'ін'ко, ничугúс'ійко*, пор.: *никугúс'ійко ни булó; на ці́ле силó нидé нуюгúс'ін'ко; ничугúс'ійко йа тиб'і ни скаж́у; то ж йа ничугúс'ін'ко ни знáла*; рідше – *никугúс'ін'к'і, нуюгúс'ійк'і, ничугúс'ін'к'і, ничугúс'ійк'і*, пор.: *ни йіднэй́ душ'і – нуюгúс'ійк'і; у минé гла тибé ничугúс'ійк'і нимá*.

У Д. в. питально-відносні займенники представлено фонетично зумовленими структурами *куму́, чуму́*, похідні від них заперечні – формами *никóм, ничóм*, пор.: *куму́ ж йа с'е все пирида́м; никóм такó ни каж́і; нат' никóм і слóва ни сказа́ла* та ін. У М. в. натомість засвідчено тільки форми *на ком, на чом, ни на ком, ни на чом*, пор.: *на*

ком же ж с'е хаз'аїство стуйїт'; ну чом с'о ти хóдиш; ни на ком такó плáт':а ни бáчила; ни ну чом типéрика л'уди та ін. В О. в. відмінності спостережено у формах займенників *хто*, *нихтó*, зокрема засвідчено вторинну палаталізацію задньоязикового: *к'ім*, *ник'ім*, пор.: *к'ім ти типéрика рóбиш*; *ни с к'ім чужім ни бáйала*; *ник'ім ни пирживáї* та ін.

Неособові неродові неозначені займенники, зберігаючи специфіку відмінювання відповідних питально-відносних, творяться за допомогою таких часток: а) *-небуд'* (*-нибúд'*), пор. Н. в.: *набó хто-небуд' тудá захóдит'*; З. в.: *даї йїмú шо-небуд'*; *хоч кó-нибуд' привидí*; О. в.: *хоч с к'ім-нибуд' гувóрит'*; *забáв чим-нибúд' дит'á*; б) *-с'*, пор. Н. в.: *хтос' так'ї йїгó там бáчив*; З. в.: *шос' знов пунислá*; *кос' вунá знов вигл'адáйе*; Р. в.: *знов чос' ни дудалá*; О. в.: *с к'їмс' пуйíде*; М. в.: *на комс' знов вийíде*; в) *де-*, пор. Н. в.: *хаї би дéкто хоч йакúйу капíну мулукá дав*; З. в.: *дéшо так'ї сказáла йїмú*; Р. в.: *дéко ї тра булó б спитáт'*; *багáто дéчо йа чúла*. Щоправда, неозначена частка *де*, на відміну від літературної мови та більшості говірок, стосовно займенника переважно вживана в постпозиції, пор.: *к'еп с'еї гóбуви хтó-де трóх'ї пувинóсив*; *к'еб хтó-де х'їтр'їши йийé при л'уд'ах скампúзив*; *коб ту рийу вже чím-де пришчипít'*.

Відповідно до загальноживаних неособових неродових займенників питально-відносного *скільки* та вказівного *стільки* в липенській говірці виявлено деривати різної структури. Наприклад, представлено безпрефіксні утворення, оформлені за допомогою суфіксів *-ка*, *-ко*, *-к'ї*: *кїл'ка*, *кїл'ко*, *кїл'к'ї*, пор.: *кїл'ка то тиб'ї рóкив туд'ї булó*; *ду йе кїл'ко сватів трапл'áлусо*; *кїл'к'ї йа з йїм намúчиласа*; а також *тїл'ка*, *тїл'ко*, *тїл'к'ї*, пор.: *кїл'ка свуйїх в хáти*, *тїл'ка пудáркив настрóйїли*; *тїл'ко с'їна ше ни йїдно рóку ни булó*; *с'óроку тїл'к'ї зáйїд'ї нимá* та ін. Простежено їхні варіанти з префіксом *с-* (за походженням – часткою, яка вказувала на приблизність, пор. з XVIII ст.: *въбій яецъ з кїлка* [ІУМ Морфологія, с. 371]) на зразок *скїл'ка*, *скїл'ко*, *скїл'к'ї*, пор.: *скїл'ка ти вже минé беш мúчит'*; *скїл'ко л'удéї г'їнут'*; *скїл'к'ї ни гудí – сийно нивгúд*; а також *стїл'ка*, *стїл'ко*, *стїл'к'ї*, пор.: *нашó тих л'удéї стїл'ка скликáт'*; *стїл'ко л'удéї никóлиї в нас ни йшло*; *стїл'к'ї і стїл'к'ї тра заплатít'* та ін. При швидкому темпі мовлення, особливо в мовців старшого віку, в структурі аналізованих форм спостерігається редукція [л']: *к'їка*, *к'їко*, *ск'їка*, *скїка*, *ск'їко*, *скїко*, пор.: *к'їка с'о вже гудін*; *к'їко ти бúдиш тáмка*; *скїко ти ше беш назул'áт'*; а

також *тіка, тіко, тік'і, стіка, стіко, стік'і*, пор.: *в минé с'óроку тіка йáблик; у нас тіко л'удéї ни клічут'; там тік'і нарóду найіхало; стіка зáйїди зрудá ни бáчила; йа йїму стіко дам; хвáтит' тиб'і стік'і та ін.*

Спорадично фіксуються похідні, семантична структура яких включає додатковий компонент. Наприклад, у говірці вживані деривати з суфіксами зменшеності, пестливості, малої кількості *-ічка, -ічко, -ічк'і* та варіантами *-учка, -учко, -учк'і*. Значення «скільки» виражають структури *кіл'ічка, к'іл'ічка, кіл'ічк'і, к'іл'ічк'і, кіл'ічко, к'іл'ічко, кіл'учка, к'іл'учка, кіл'учк'і, к'іл'учк'і, кіл'учко, к'іл'учко*, пор.: *в тих рúчках кіл'ічка теї сіли; кіл'ічко тáмичка йа йїйé бáчила; кіл'ічк'і те дит'а зйїс'ц'; к'іл'учка тибїї рóчкив; кіл'учко ж ти ї пужів; кіл'учк'і йáгод зáдин' набрáв; а також похідні з префіксом *с-* *скіл'ічка, ск'іл'ічка, скіл'ічк'і, ск'іл'ічк'і, скіл'ічко, ск'іл'ічко, скіл'учка, ск'іл'учка, скіл'учк'і, ск'іл'учк'і, скіл'учко, ск'іл'учко*, пор.: *скіл'ічка вунá кáл'а теї мáтири сид'іла; скіл'ічко ж ти пубулá в теї свáх'і; скіл'ічк'і зáдин' вкупáла; скіл'учка ни зрубл'у – самá сиб'і; на скіл'учко с'о ти дн'ів йїздив; скіл'учк'і ти йїйé муглá ун'з'ó бáчит'.* Для вираження значення «стільки» утворено форми *тіл'ічка, тіл'ічк'і, тіл'ічко, тіл'учка, тіл'учк'і, тіл'учко*, пор.: *йа тибé ї тіл'ічка ни буйуса; дес' тіл'ічк'і на раз даваї; но тіл'ічко ти грибів прин'іс; тіл'учка мук'і всталóсо; отó нал':é йакрáз тіл'ічко; то с'о тіл'учк'і йїсéш; а також похідні з префіксом *с-*: *стіл'ічка, стіл'ічк'і, стіл'ічко, стіл'учка, стіл'учк'і, стіл'учко*, пор.: *стіл'ічка отó йа с'óроку вкупáла бұл'би; стіл'ічко йакрáз набрáла; в гулуду́ху коб хто хоч стіл'ічк'і хл'іба дав; с'о вунá мин'і стіл'учка вдиліла; за стіл'учко дн'ів ўвину́ли та ін.***

Виявлено також специфічні безафіксні новотвори – рідкісні приклади регресивної деривації: *кіл'о, к'іл'о* «скільки, стілечки», пор.: *к'іл'о вунá там плакала; кіл'о тих цук'еркив; а також тіл'о* «стільки, стілечки», пор.: *отó тіл'о с'од'н'а гурóчкив вібрала.* Очевидно, такі форми склалися на базі повніших *кіл'ко, тіл'ко* внаслідок усічення кінцевого сегмента *-ко*, хоча за структурою вони нагадують давні форми на зразок підляського *тіл'о, тіл'у* [Czyżewski, с. 173], закарпат. *кіл'о, тіл'о*, старопол. і пол. діал. *kielo, kilo* [Дзензелівський, с. 72] тощо.

Простежено утворення зі специфічними суфіксами збільшеності, згрубілості, великої кількості. З аугментативною семантикою засвідчено структури з суфіксом *-еца*: *кил'éца, к'іл'éца,*

скил'эца, ск'іл'эца, пор.: кил'эца тáмика в́же тих грóшеї; в йе бáт'ка за Пóл'шчи скил'эца то грóнту бу́ло; а також тил'эца, стил'эца, пор.: де в́же нат' тих капóнив тил'эца бирé; с'óроку тих йáгод стил'эца та ін. Суфікс -эца – іменного походження, він співвідносний із відзначеним у говірці суфіксом -ец- у відповідних іменникових формах жіночого роду зі значенням аугментативності: жмин'эца «велика жменя», ск'ібэца «велика скибка», гулувэца «велика голова», хатэца «велика хата» і т. ін., пор. також форми вказівного займенника так'эци, отак'эци «от такий завбільшки» тощо.

Зі значенням великої кількості функціонує ще й дериват тил'эзно, пор.: де в́же вуні тих йáгод тил'эзно дивáйт'. У структурі відомого в білоруських говорах спорідненого утворення кóлязно «як багато» [ЭСБМ, с. 93], як і підляського тубэзно «т. с.» [СБГ, с. 146], сегмент -зно дослідниками зводиться до лексеми знати, а форма кóлязно вважається аналогічним утворенням до польської частки -kolwie, де друга частина нібито з пол. wiedzieć «знати» [ЭСБМ, с. 93]. Щоправда, -езн- можна трактувати і як варіант іменного суфікса -изн-, що в липенській говірці наявний, наприклад, у формах мокр'ізни «дуже мокрий», стар'ізни «дуже старий», крип'ізни «міцний» та ін., пор. також форми вказівного займенника так'эзни, отак'эзни «от такий завбільшки» тощо.

Указівні займенники тіл'ка, тіл'ко, тіл'к'і та більшість похідних для вираження точнішої вказівки на кількість поширюються вказівною часткою о (во, го): тил'кагó, отил'когó, стил'кагó, стиковó, стикагó, готил'учкагó, стил'ічковó, стил'учк'ігó тощо, пор.: йакрáз тил'кагó в прігуришчи прин'іс; то с'о но стил'учкагó бáба далá гарбузóк; сóли готил'кагó сінала та ін.

2.3.3. Неособові родові займенники.

У говірці активно функціонують вказівні займенники с'ої, с'а, с'е, с'і, пор.: с'ої свéдир ше ни хóд'ани; с'ої чулувйік в жóвн'іжах буў; с'ої клеї д'іти чáсом йід'ат'; с'а су́лома така́ кóмиана; с'а курóва йакáс' лумóвувата; с'е дит'á йагжé гуруц'к'э́йе; с'е пал'тó мин'і нихурéмне; твуйé с'і сапóжк'і слікши; їх вторинні варіанти на зразок ц'ої, ц'а, ц'е, ц'і менш частотні, пор.: і ц'ої ден' прўйде; ц'е дит'á де забирі. У жіночому та середньому родах, а також у мн. активно представлено членні нестягнені форми займенників цього типу: с'áйа (ц'áйа), с'éйе (ц'éйе), с'ійа (ц'ійа), пор.: с'áйа пан'énка в гурóд ни пўйде; с'áйа бу́л'ба зус'óm náча; йа с'éйе никóлії никóм ни казáла; ти все

с'ейе відиржав; с'їа дóшк'і ти кулі беш курувát'; с'їа латуні коб гунушнику д:ат'; с'од'н'а ц'їа йáгуди так'і ниспíрни; гúси ц'їа пáслиса та ін.

Інші вказівні родові займенники паралельними стягненими та нестягненими формами представлені в жіночому, середньому родах та в мн.: а) *тої, та (та́йа), те (те́йе), ти (тíйа)*, пор.: *та жінка бе лúч:а; нашо мин'ї та́йа гризóта здалáса; де ти пуд'їла те пул'їно; набíто ше те́йе куліс'н'е здурóвйе; пúдиши на ти збóри; тíйа бúl'шийа йідне курчá забивáйут'; б) так'і, такá (такáйа), так'é (так'éйе), так'і (так'ї́а)*, пор.: *так'і чулувйік прупадáйе; самá такá пан'énка; тамика такáйа глад'їзна зрубíласа; х'ібáл' впирéd так'é хто чув; шо с'о так'éйе вал'áйіц:а, за так'і грóши рубíт' ни хóчут'; типér д'іти так'ї́а руспúст'ани та ін.*

У Р. в., З. в. вказівні займенники чоловічого роду представлені формами *с'óго (ц'óго), тóго, такóго* та більш частотними усіченими варіантами *с'о (ц'о), то, такó*, пор.: *с'о душчú нихтó ї ни на́дивса; ду ц'о н'імца хоч і ни бзивáйса; ду то хúтора булó ни дуїтí; такó дíва давнó ни чутнó. У Д. в. та М. в. виявлено структури із флексією -ом на зразок *с'ом (ц'ом), том, такóм та на с'ом (на ц'ом), на том, на такóм*, пор.: *с'ом хлóпцу йїсти даї; в ц'ом клáси тóно дéвит' хлóпцив; на том тра́хтури так і йїздит'; такóм мулудóм чулув'їку ше жит' тра; в О. в. – с'ім (ц'ім), тим, так'ім, пор.: за с'ім хлóпцом ни вжинéса; с ц'ім н'імцом мúчиса; де ти пúдиши с тим дит'ám; с так'ім здурóвйем тиб'ї бирихтíса тра та ін.**

Указівні займенники жіночого роду в Р. в., Д. в., М. в. представлені формами *с'еї (ц'еї), теї, так'еї*, пор.: Р. в.: *коб с'еї старéй ни булó; ти с ц'еї дурóг'ї ни сход'; теї жінк'ї с тих пир ни бáчила; так'еї бúри ше ни булó; Д. в.: др'їж с'еї кúрци крíла; купíла ц'еї д'івчини плáт':е; даї теї мénчеї йїсти; так'еї мулуд'інци ше жит'; М. в.: на с'еї дурóзи встурóжно; пу теї шкóли гóн'ац:а; пу так'еї пугóди ни лаз' та ін. В О. в. виявлено паралельні структури *с'еїу (ц'еїу), теїу, так'еїу*, пор.: *зáра с'еїу палóйу йак увизú; так і мúчиц:а с ц'еїу бидóйу; с теїу бурудóйу тóно пустáрив; с так'еїу жінкуйу йак в Бóга; а також вторинні усічені варіанти *с'еї (ц'еї), теї, так'еї*, пор.: *пустíйте с ц'еї жінкуйу; мóн'айіц:а с теї маши́нуйу; с так'еї бул'áчкуйу стíл'ка мúчиласа та ін. У З. в. представлено стягнені й нестягнені форми: *с'у (ц'у), с'úйу (ц'úйу), ту, тúйу, такú, такúйу*, пор.: *с'у курóву коб де прудáт'; йа с'úйу п'іс'н'у с кунцá ни****

памита́йу; то вже в ц'у́йу во́йну бу́ло; де ш ти запра́тала ту́йу лі́йку; в таку́йу пуго́ду вдо́ма сиді́ та ін.

Діалектну специфіку в оформленні вказівних родових займенників простежено в деяких відмінкових формах мн., зокрема: а) у Р. в., З. в. у структурах *с'іх (ц'іх)* та *так'іх*, пор.: *коп туб'і нат' пу с'іх бі́лиших се́лах пухуді́т'; за ц'іх па́ру ден' надуйі́в; там так'іх хуро́мив настрóйано*; б) у Д. в. – *с'ім (ц'ім)* та *так'ім*, пор.: *шо с'ім д'і́т'ам да́т'; ц'ім ку́рам йі́сти ни наста́рчиса; так'ім мали́м крича́т' нига́рно*; в) в О. в. – *с'іми (ц'іми)*, *так'іми*, пор.: *с'іми варéниками ни нагуду́йиш; с ц'іми грі́шми ра́ду ни дам*, а також спорадично *с'іма (ц'іма)*, *ті́ма*, *так'іма*, пор.: *с'іма мукл'ака́ми ха́ту ни нато́пиш; ц'іма рук'і́ма сама́ все зрубі́ла; с так'і́ма сму́рудами биспу́рі трóниса та ін.*

Родові вказівні займенники для вираження точнішої вказівки поєднуються із вказівною часткою *о (во, го)*: *с'ої́го (ц'ої́го)*, *ос'ої́го (оц'ої́го)*, *с'ої́во (ц'ої́во)*, *гос'ої́во (гоц'ої́во)*, *тої́го*, *тої́во*, *так'і́го*, *отак'і́го*, *так'і́во* та под., пор. у контексті: *то ж с'ої́го рузві́дник йі́йе забра́в; в с'еї́го скрі́н'ци йа кла́ла; в ц'омго́ пудéлучку диві́са; тої́го тву́ сус'і́д де за́рика; ше в томво́ ро́ци йі́здила; дес' отак'і́го назбу́л'ш вун був; вр'і́зала готак'і́во лусто́к хл'і́ба; сиб'і́ такуго́ йаку́с' дурні́цу в го́луву убі́е; сама́ такаго́ нипутр'і́бница тощо.*

Структура родового вказівного займенника *так'і́*, *такá (такáйа)*, *так'é (так'éйе)*, *так'і́ (так'і́йа)* в липенській говірці може поширюватися суфіксами, що вносять до семантичної структури базової лексеми додатковий компонент. Наприклад, виявлено деривати зі значенням зменшеності, пестливості з суфіксами *-ен'к-*, *-ейк-* та *-ус'ін'к-*, *-ус'і́к-*: *так'ен'к'і́*, *так'ейк'і́* та *таку́с'ін'к'і́*, *таку́с'і́к'і́*, пор.: *так'ейк'і́ но кусо́чок са́ла принисла́; твуйа́ систрі́чка ото́ накра́з кату́с'ін'ка; па́лци вже кату́с'і́к'і́йа заму́с' в малó дит'а́ти.* Значення аугментативності натомість передають структури з суфіксами *-ец-* та *-езн-*: *так'е́ци*, *так'е́зни*, пор.: *так'е́цу курубі́у журахві́н на базáр путирб'і́чила; та́мика так'е́зна ве́соч.* Утворення зі значенням зменшеності або збільшеності часто приєднують вказівну частку *о (во, го)* для вираження більш точної вказівки: *так'ейк'і́го*, *так'е́циго́*, *готак'е́ци*, *отак'е́ци*, *готаку́с'і́к'і́*, *готаку́с'ін'к'і́*, *готак'ейк'і́го*, *отак'ейк'і́го*, *готак'е́циго́*, *отак'е́циго́* тощо, пор.: *так'ейк'і́го мале́йк'і́ ка́жни пиружо́к; йі́йе го́чк'і́ отак'ейк'і́во ма́ц'у́нийа; гуло́вка отак'е́йка, йак с'ої́ кула́к; готаку́с'і́йка вс'а бу́л'ба; готаку́с'ін'ко кусо́чка зан'а́в; вун готак'е́циго́ по́длуг йе;*

принислі готак'єцу гулув'ін' кап'усту; самійа мурді готак'єциго назбул'шк'і та ін.

Займенник *тої, та (таїа), те (теїе), ти (тіїа)* в говірці часом настільки послаблює значення вказівності, що може бути кваліфікований як займенник-артикль: *чи с'о тиб'і вже втвалт с'од'н'а ду то Луца йїхат'; в теї Нимешчини вун і на поле в том гавст'іку худів; теї солі типерка в том скл'єпи валіційу; шо та мулуд'ож знаїе пру куліс'н'е; йат йа с тіми дит'мі в вуїну намучиласа; і так теї сіли вже зус'ом нима; сам за сибé тої блéкач пу двур'і; бур'ушкайіса на том лішку цил'ус'їк'і ден' йак тої влімок тощо.*

Відповідно до старих форм присвійних займенників *мои, твои, свои* представлені фонетичні варіанти, що відображають розвиток *o > [y]: *муї, твуї, свуї*, пор.: *муї син всобно д минé живе; твуї кит с'уїу крісу впуїмаїе; свуї наперстик ни мужуї наїті.* У Р. в., З. в. відмінках одн. трапляються форми чоловічого та середнього родів зі збереженим суфіксом *-йо- < -їе-* на зразок *муїого, твуїого, свуїого*, пор.: *у твуїого бат'ка*; більш частотними є їхні усічені варіанти, що відображають редукцію кінцевого складу на зразок *муїо, твуїо, свуїо*, пор.: *муїо мэнчо таже забрали; твуїо кун'а лéd'бо вігнала; зрубїла с:свуїо дэрва та ін.*; найбільшою частотністю характеризуються структури з утраченим суфіксом та усіченою флексією на зразок *мо, тво, сво*, пор.: *вишл'апивса за мо хлóтца; шоб йа тво д'уху ни чула; беш зара сво кабанца друтуват'.* У Д. в., М. в. виявлено форми чоловічого та середнього родів зі збереженим колишнім суфіксальним звукосполученням *-йо- < -їе-* та флексією *-м* на зразок *(на) муїом, (на) твуїом, (на) свуїом*, пор.: *на муїом двур'і їе ни було; на твуїом виду таже рабут'ін':е; скажі свуїом старом та ін.*; а також їхні стягнені варіанти *(на) мом, (на) тво, (на) свом*, пор.: *вунá в мом к'ухри шос' шнóрит'; дала тво,м сину ті грóши; трóх'і на свом напуставаї; в О. в. – фонетично зумовлені структури муїім, твуїім, свуїім*, пор.: *з муїім здурóвїем ни рїпац'а; твуїім гóрем сукрушáйуса; свуїім рóзумом живї та ін.*

Присвійні займенники жіночого роду *муїа, твуїа, свуїа* в Р. в., Д. в., М. в. представлені формами *муїей, твуїей, свуїей*, пор. Р. в.: *муїей д'івчини ни бáчив; йа твуїей бáйк'і ни пуїму; ду свуїей систрі;* Д. в.: *занисї муїей старей; дала твуїей жінци; свуїей мáтири так'é сказáв;* М. в.: *на муїей з'áлци; в твуїей хáти*; а також їхніми стягненими варіантами на зразок *меї, твеї, свеї*, пор. Р. в.: *с'о меї*

стринéчней сисрї д'ївчина; вже зус'ом вдур'їла с твеї баїк'ї; ду свеї дубрїтници пушла; Д. в.: скажі меї мэнчеї; с'о пушила твеї сиср'ї; свеї ма̀тири кричі; М. в.: нуг'ї твеї в меї ха̀ти ни бу̀де та ін. В О. в. паралельно вживані фонетично зумовлені нестягнені форми муйéйу, твуйéйу, свуйéйу, пор.: с твуйéйу ўхвátкуйу спрáвиса; їхні варіанти з усіченою флексією на зразок муйéї, твуйéї, свуйéї, пор.: пірид свуйéї ма̀тируйу кричі; пушли́ за твуйéї квóчкуйу; свуйéї маши́нийу пуйїхали; стягнені форми на зразок мéйу, твéйу, свéйу, що мають найбільшу частотність, пор.: пугувурї́ з мéйу старéйу; за твéйу сўчкуйу ціла тїчка б'їгайе; вун ни свéйу смéрт'у вмере; а також їхні варіанти з усіченим закінченням меї, твеї, свеї, пор.: з меї мэнчеї дучкóйу; за твеї ха̀тийу став; пірид свеї сисрóйу та ін.

У відмінкових формах мн. аналізованих присвійних займенників виразну діалектну специфіку простежено тільки в Н. в. у формах муйé, твуйé, свуйé, пор.: муйé д'їти мулóчнийа; намóра мин'ї твуйé куруві́; руступ'їрив свуйé г'éли; а також в О. в. в паралельному вживанні фонетично зумовлених форм на зразок муйїми, твуйїми, свуйїми та колишніх двоїнних муйїма, твуйїма, свуйїма, пор.: з муйїми б'їдами самá рузбирўса; пірид твуйїми гучáми стуйáла; ни вжилáса с:вуйїми дит'мі́ та муйїма литáми ни журїса; за твуйїма синáми ни пуйду́; свуйїма рука́ми трахтуруца́ склав та ін.

Відповідно до старих форм присвійних займенників чоловічого та середнього родів нашь, вашь та наше, ваше в Р. в., З. в. одн. представлено форми з усіченою флексією -о на зразок на̀шо, ва̀шо, пор.: з на̀шо двурá вінісла; ба́чив ва̀шо сїна в гóруді; в Д. в., М. в. – структури з закінченням -ом на зразок (на) на̀шом, (на) ва̀шом, пор.: в на̀шом сил'ї такó ни чутно́; ва̀шом д'їду пéнц'їйу далá. У Н. в. середнього роду виявлено також паралельне функціонування стягнених та нестягнених форм на̀ше, ва̀ше та на̀шейе (на̀шиїе), ва̀шейе (ва̀шиїе), пор.: на̀ше силó вилїк'е; на̀шейе дит'á знов заслáбло; на̀шиїе сукáло дес' пу сус'їд'ах в'ек; ва̀шиїе тил'á знов в жї́ти та ін.

Відповідні займенники жіночого роду діалектну специфіку виявляють у паралельних формах Н. в. на зразок на̀ша, ва̀ша та на̀шайа, ва̀шайа, пор.: на̀ша ха̀та скрáйу; на̀шайа Ксéн'а знов на силó пудалáса; а де ва̀шайа мэнча типéр; у паралельних формах З. в. типу на̀шу, ва̀шу та на̀шуйу, ва̀шуйу, пор.: йа с'ц'ул' на̀шу ха̀ту ба́чу; на̀шуйу курóву ти ни відуїи́; пучу́ла ва̀шуйу ба́ку; у формах Р. в., Д. в., М. в. із флексією -еї на зразок на̀шеї, ва̀шеї, пор. Р. в.: де

но́жик'і ду на́шеї маши́нк'і; з ва́шеї ха́ти вихо́дила; Д. в.: на́шеї ма́тири далі премо́; сказа́ла ва́шеї дуц'і; М. в.: на на́шеї нівци рузвирта́вса; в ва́шеї ха́ти здо́руво; а також у паралельних формах О. в. із флексіями -ейу (-ийу) та -ей типу на́шеїу (на́шийу), ва́шеїу (ва́шийу) та на́шеї, ва́шеї, пор.: стуйа́в піри́д на́шийу ха́тийу; за ва́шеїу спіну́йу хава́йїц'а; з на́шеї ма́тируйу пу́гувур'іт'; стр'іласа з ва́шеї Га́л'уйу та ін.

Із-поміж відмінкових форм мн. аналізованих присвійних займенників відзначено паралельне вживання стягнених і нестягнених форм у Н. в., З. в.: *на́ши, ва́ши та на́шийа, ва́шийа, пор.: на́ши бусли́н'ата вже са́мийа ле́тайут'; ва́ши да́ри мали́йа; на́шийа д'іти пубі́лиса; ві́гнала ва́шийа ку́ри; а також паралельні закінчення -ими та -има в О. в.: на́шими, ва́шими та на́шима, ва́шима, пор.: на́шими рука́ми дубра́ на́жів; на́шима кін'ми пу́визлі; пушов з ва́шима груші́ма та ін.*

Відповідно до староукраїнського означального займенника чоловічого роду *всь* у говірці виявлено форму *вс'ої* та похідні *вс'е́к'і, вс'е́к'і*, рідше – *вс'е́н'к'і, вс'е́н'к'і*, пор.: *чири́з вс'ої ден' спива́йу; зуйшо́вса вс'е́к'і мир; вс'е́к'і в'ік л'уд'мі крути́в*. У середньому роді цей займенник представлено формою *вс'о* < *всье* та похідними стягненими *вс'е́к'е, вс'е́к'е, вс'е́н'ке, вс'е́н'к'е* й нестягненими *вс'е́к'ейе (вс'е́к'ийе), вс'е́к'ейе (вс'е́к'ийе), вс'е́н'кейе (вс'е́н'к'ийе), вс'е́н'кейе (вс'е́н'к'ийе)*, пор.: *ти вже вс'о руска́зала; йа вже сама́ вс'о зна́йу; вс'е́к'е дубро́ заграба́стали; вс'е́к'е го́ре пирибу́ду; вс'е́к'ейе старе́ пу́спувн'ала; суба́к'і вс'е́к'ийе му́луко́ ві́трубили та ін.*

У Р. в. та З. в. одн. в чоловічому та середньому родах представлено форми *вс'уго́, вс'ого́* та усічені *вс'о, вс'е́ко, вс'е́ко, вс'е́н'ко, вс'е́н'ко*, пор.: *де ти вс'уго́ то дубра́ сті́лка назво́зив; з то́го вс'ого́ то́лку ма́ло; зу вс'о св'і́та найі́хали го́сти; пу́зно́с' зу вс'е́ко си́ла; вун жу́ ж йі́го вс'е́ко ни пу́казав; у Д. в. та М. в. – структури (на) *вс'ом, (на) вс'е́ком, (на) вс'е́ком, (на) вс'е́н'ком, (на) вс'е́н'ком*, пор.: *на вс'ом вис'і́л':і так'е́ї нима́; пу вс'е́ком двур'і шука́ли; пу вс'е́н'ком си́лу йі́хали; в О. в. – форми *вс'ім, вс'е́к'ім, вс'е́к'ім, вс'е́н'к'ім, вс'е́н'к'ім*, пор.: *зу вс'ім-ус'а́к'ім прі́диш; вс'е́к'ім Лу́цком пруйі́хала; вс'е́н'к'ім си́лом пу́шла та ін.***

У жіночому роді виявлено форми стягнені *вс'а, вс'е́ка, вс'е́ка, вс'е́н'ка, вс'е́н'ка* та нестягнені *вс'е́кайа, вс'е́кайа, вс'е́н'кайа, вс'е́н'кайа*, пор.: *вс'е́ка жи́тка така́йа; вс'е́ка бу́л'ба прупа́ла; вс'е́кайа худо́ба туда́ те́нула*. У Р. в., Д. в., М. в. представлено

структури із флексією -еї на зразок *вс'еї, вс'еїк'еї, вс'еїк'еї, вс'ен'к'еї, вс'ен'к'еї*, пор. Р. в.: *вс'еї бўл'би ж ни привїіз; вс'еїк'еї бидїи ни рускáжши*; Д. в.: *вс'еї рудн'ї далá пудáрк'ї; вс'еїк'еї рудн'ї дугудїла*; М. в.: *пу вс'еї бисéди к'їл'їшок їшóв; на вс'ен'к'еї зимл'ї пуста́вив пал'ї*; в З. В. – форми із флексіями -у та -уїу на зразок *вс'у, вс'еїку, вс'еїку, вс'ен'ку, вс'ен'ку* та *вс'уїу, вс'еїкуїу, вс'еїкуїу, вс'ен'куїу, вс'ен'куїу*, пор.: *вс'еїку жїтку прумúчиласа; вс'еїку шиинїцу струбїли; вс'еїкуїу пáску зáдин' турнóли* та ін.

Із-поміж відмінкових форм мн. аналізованих займенників відзначимо паралельне вживання стягнених і нестягнених форм у Н. в.: *вс'ї, вс'еїк'ї, вс'еїк'ї, вс'ен'к'ї, вс'ен'к'ї* та *вс'еїк'їїа, вс'еїк'їїа, вс'ен'к'їїа, вс'ен'к'їїа*, пор.: *вс'еїк'їїа л'уде зглéдалиса; вс'еїк'їїа грóши руспустїв; вс'ен'к'їїа манáтк'ї забрáла*; а також наявність паралельних флексій -їми та -їма в О. в.: *вс'їми, вс'еїк'їми, вс'еїк'їми, вс'ен'к'їми, вс'ен'к'їми* та *вс'їмá, вс'еїк'їма, вс'еїк'їма, вс'ен'к'їма, вс'ен'к'їма*, пор.: *вс'їмá свуйїми дит'мї т'їшиц:а; вун вс'еїк'їми свуйїми грушїма ї тибé кúпит'*; *вс'ен'к'їма сїлами старáїса* та ін.

Питально-відносний займенник *їак'ї, їакá (їакáїа), їак'е (їак'еїе), їак'ї (їак'їїа)* відмінюється за схемою вказівного *так'ї, такá (такáїа), так'е (так'еїе), так'ї (так'їїа)*; означальний *вс'áк'ї, вс'áка (вс'áкаїа), вс'áк'е (вс'áк'еїе, вс'áк'їїе), вс'áк'ї (вс'áк'їїа)* – за схемою означального *вс'ен'к'ї, вс'ен'ка (вс'ен'каїа), вс'ен'к'е (вс'ен'к'еїе, вс'ен'к'їїе), вс'ен'к'ї (вс'ен'к'їїа)*; питально-відносний *чїї, чїїá, чїїе, чїїе* – за схемою присвійного *муї, муїá, муїе, муїе*. Відмінково-числові закінчення родових займенників питально-відносного *кутóри, кутóра (кутóраїа), кутóре (кутóреїе, кутóриїе), кутóри (кутóриїа)* та означальних *кáжни, кáжна (кáжнаїа), кáжне (кáжнейе, кáжнийе), кáжни (кáжнийа), г'їнчи, г'їнча (г'їнчаїа), г'їнче (г'їнчейе, г'їнчийе), г'їнчи (г'їнчийа), нáчи, нáча (нáчаїа), нáче (нáчейе, нáчийе), нáчи (нáчийа)*, за винятком форми Н. в. чоловічого роду із флексією -и, збігаються з відповідними закінченнями присвійного займенника *нáш, нáша (нáшаїа), нáше (нáшейе, нáшийе), нáши (нáшийа)*. Система відмінково-числових флексій означального займенника *сам (сáми), сáма (самá, сáмаїа, самáїа), сáме (самé, сáмейе, сáмийе, самéїе), сáми (самї, сáмийа, самїїа)* в основному збігається з системою закінчень присвійного займенника *нáш, нáша (нáшаїа), нáше (нáшейе, нáшийе), нáши (нáшийа)*, за винятком форми Н. в. чоловічого роду з паралельними флексіями -и та нульовою, а

також з урахуванням паралельного наголошення в більшості відмінково-числових форм.

Родові неозначені займенники, утворені за допомогою часток *не́буд'* (*-нибу́д'*), *-с'*, *де-* (*-де*), та заперечні, утворені за допомогою частки *ни-*, зберігають специфіку відмінювання відповідних питально-відносних *йак'і* та *чий'*: *йак'і-нибуд'* (*йак'і-не́буд'*), *йак'іс'*, *де́йак'і* (*дейак'і*), *йак'і-де* та *нийа́к'і*, пор.: *хоч йако́-нибуд' пал'а пуста́в*; *йаку́с' та́мика сиб'і вже пуч:ипі́в*; *прі́де ше де́йака жі́нка така́ свуйі́ша*; *вбира́ли як'і́ми-де квитка́ми*; *да вгусті́ дит'а́ йак'і́м-де цук'е́рком*; *нийа́к'еї́ биді́ ніко́ли ни знав*; а також *чий'-не́буд'* (*чий'-не́буд'*), *чийс'*, *де́чий* (*дечі́й*), *чий'-де* та *ничі́й*, пор.: *на чийо́м-нибу́д' по́ли ск'і́н' деї́*; *чийо́с' п'івн'а суба́ка пурва́в*; *тра дечийе́ дит'а́ йак'е́ пупрусі́т'*; *чийу́-де гус' тим цига́нам занису́т' деї́*; *ничі́йо чулув'і́ка йа ни забира́ла* та ін.

Засвідчений у липенській говірці локалізм *о́н'ц'йак'і* (*го́н'ц'йак'і*, *он'ц'ак'і*, *го́н'ц'ак'і*), що маніфестує значення «ось який» (пор.: *о́н'ц'йак'і́х сині́в ві́гудувала*; *го́н'ц'йака́йа в'і́з'іго́рка вдала́са*; *о́н'ц'акуйу́ пумидо́ру ве́личну зйі́в*; *го́н'ц'ак'і́ ти пра́ниця* та ін.), – очевидно, результат поєднання вказівних часток **онь* та **сь* з основою питально-відносного займенника *йак'і*, у зв'язку з чим зберігає систему відмінково-числових флексій останнього.

2.4. Система дієслівних форм

2.4.1. Інфінітив.

Оформлення інфінітива конкретним суфіксом залежить від характеру кінцевого звука дієслівних основ. Закриті інфінітивні основи незалежно від характеру кінцевого приголосного поширені суфіксом *-ти*: *пикті́*, *стирихті́*, *нисті́*, *пудмисті́*, *бйі́хти*, *привисті́*, *ривті́*, *спасті́*, *хрупті́*, *русті́*, *грибті́*, *грі́сти* та ін. Зворотні дієслова цього типу послідовно оформлені за допомогою частки *-са*: *нари́втиса*, *спикті́са*, *спасті́са*, *зрусті́са*, *зйі́тиса*, *стирихті́са*, *зністі́са*, *грибті́са*, *зб'і́хтиса*, *зйі́стиса*, *грі́стиса* та ін.

У випадку відкритих інфінітивних основ простежено суфікс *-т'*: *худі́т'*, *нусі́т'*, *писа́т'*, *сказа́т'*, *мал'ува́т'*, *бра́т'*, *дату́*, *с'ада́т'*, *стуйа́т'*, *лижа́т'*, *кусі́т'*, *грі́т'*, *купа́т'*, *тка́т'*, *сукáт'*, *пуска́т'*. В інфінітивах зворотних дієслів із відкритими основами простежено результат асиміляції суфіксального *-т'* та початкового свистячого частки, а також ствердіння виниклого таким чином свистячого

африката: *диві́ц:а, смийа́ц:а, стрича́ц:а, нарубі́ц:а, нахуди́ц:а, бі́ц:а, вбира́ц:а, мі́ц:а, вруді́ц:а, диржа́ц:а, дужида́ц:а, вдива́ц:а, мо́н'ац:а, зйі́хац:а, зйі́дац:а, згриза́ц:а, нагр'і́ц:а, мулі́ц:а, впусти́ц:а, вину́ц:а* та ін.

Перед суфіксом *-ува-* в інфінітивних утвореннях відсутнє чергування кореневих передньоязикових [д], [т], [з], [с] із шиплячими: *пυхóд'ува́т', пукру́т'ува́т', пусві́с'т'ува́т', висві́с'т'ува́т', вимóс'т'ува́т', пручі́с'т'ува́т', вивóз'ува́т', нанóс'ува́т', пукóс'ува́т', пирикрáс'ува́т', за́прóс'ува́т'* та под.

2.4.2. Форми теперішнього часу.

У формах 1 ос. одн. дієслів II дієвідміни відсутнє зумовлене перехідною йотовою палаталізацією чергування передньоязикових [д], [т], [з], [с] із шиплячими: *худ'у́, блуд'у́, вуд'у́, буд'у́, йі́з'д'у́, кру́т'у́, ку́т'у́, ли́т'у́, тримт'у́, хрис'т'у́, мус'т'у́, свис'т'у́, чі́с'т'у́, ву́з'у́, ла́з'у́, нус'у́, кус'у́, крас'у́, прус'у́*; такі структури – результат вирівнювання дієслівних основ: *худ'у́, бо хóдиши, хóдит', хóдим, хóдите, хóд'а́т'.* Зворотні дієслова обох дієвідмін у формах 1 ос. одн. мають частку *-са*: *пиш'у́са, чи́ш'у́са, пас'у́са, пич'у́са, стириж'у́са, гриз'у́са, вуд'у́са, буд'у́са, ку́т'у́са, хрис'т'у́са, мус'т'у́са, чі́с'т'у́са, ву́з'у́са, нус'у́са, крас'у́са, прус'у́са* та ін.

У 2 ос. одн. дієслова I дієвідміни закінчення *-еш* засвідчують лише в наголошеній позиції: *нис'е́ш, виз'е́ш, вид'е́ш, пас'е́ш, пич'е́ш, стириж'е́ш, мит'е́ш, ч:е́ш, сич'е́ш, хруп'е́ш, гриз'е́ш, бир'е́ш, дай'е́ш* та ін. Натомість у ненаголошеній позиції представлено фонетично зумовлене закінчення *-иш*, що відображає підвищення артикуляції ненаголошеного [е] до [и]: *пі́иши, клі́чиши, че́иши, ка́жиши, р'і́жиши* та ін.; після [й] у ненаголошеній флексії виявлено розвиток [е] > [і]: *чит'а́йиши, мал'у́йиши, сл'у́хайиши, дму́хайиши, с'ада́йиши, гр'і́йиши, куп'а́йиши, пуск'а́йиши* та ін. У зворотних дієсловах представлено результат регресивної асиміляції за способом творення [шс] > [с:] і наступного стягнення подовженого свистячого: *вид'е́са, пас'е́са, пич'е́са, вин'е́са, стириж'е́са, гриз'е́са, бир'е́са, дай'е́са, смий'е́са, пі́ишиса, че́ишиса, р'і́жишиса, мал'у́йишиса, сл'у́хайишиса, гр'і́йишиса, куп'а́йишиса* та ін.

У 3 ос. одн. у формах зворотних дієслів засвідчено наслідок асиміляції флективного сегмента *-т'* та початкового свистячого частки, а також ствердіння виниклого таким чином свистячого африката: *вид'е́ц:а, вин'е́ц:а, нис'е́ц:а, пас'е́ц:а, пич'е́ц:а, ч:е́ц:а, сич'е́ц:а, гриз'е́ц:а, смий'е́ц:а, дай'е́ц:а, во́диц:а, бу́диц:а, блу́диц:а, кру́тиц:а,*

кóтиц:а, хрїстиц:а, нóсиц:а, крáсиц:а та ін. У дієсловах I дієвідміни в ненаголошеній флексії відображено ще й підвищення артикуляції [e] до [и], після [й] – до [і]: *пїшиц:а, чéшиц:а, кáжиц:а, р'їжиц:а, грáйиц:а, мал'уйиц:а, слўхайиц:а, гр'їйиц:а, купáйиц:а* та ін. У таких словоформах можливе стягнення [ц:], як-от: *пасéца, пичéца, ч:éца, гризéца, дайéца, кру́тица, дівица, крáсица, чéшица, грáйица, слўхайица, гр'їйица* та ін.

У формах 1 ос. мн. дієслова I дієвідміни мають закінчення *-ем* лише в наголошеній позиції: *видéм, нисéм, ч:ем, гризéм, стрижéм, бирéм, дайéм* та ін.; у ненаголошеній позиції через підвищення артикуляції [e] до [и], після [й] – до [і] дієслова I дієвідміни оформлені за допомогою флексій *-им, -ім*: *пїшим, кáжим, чéшим, клі́чим, р'їжим, читáйім, мал'уйім, слўхайім, дмўхайім, с'адáйім, гр'їйім, купáйім* та ін. Закінчення *-им* представлено й у дієсловах II дієвідміни: *хóдим, вóзим, лáзим, нóсим, чї́стим, кóсим, прóсим* та ін. Форми зворотних дієслів поширює частка *-са*: *видéмса, гризéмса, бирéмса, пїшимса, р'їжимса, мал'уйімса, слўхайімса, гр'їйімса* та ін.

Форми 2 ос. мн. засвідчують флексію *-ете* лише в наголошеній позиції в дієсловах I дієвідміни: *видéте, нисéте, ч:éте, гризéте, стрижéте, стирижéте* та ін. У решті дієслів I дієвідміни представлено фонетичні варіанти цієї флексії *-ите, -іте*: *пїшите, кáжите, р'їжите, мал'уйите, слўхайите, дмўхайите, купáйите* та ін. Дієслова II дієвідміни мають історично закономірне закінчення *-ите*: *нóсите, вóзите, л'убите, лóвите, прóсите* та ін. У формах зворотних дієслів простежено частку *-са*, а також результат підвищення артикуляції флексійного [e] до [и]: *видéтиса, винéтиса, стрижéтиса, пїшитиса, р'їжитиса, мал'уйитиса, слўхайитиса, купáйитиса* та ін.

Виявлено окремі відмінності супроти літературної мови в оформленні атематичних дієслів. Форми 2 ос. одн. і мн. засвідчують результати аналогії до відповідних словоформ дієслів I дієвідміни: *йїсéш, дасéш* та *йїсéте, дасéте*.

У формах 3 ос. мн. зворотних дієслів засвідчено асиміляцію флективного сегмента *-т'* та початкового свистячого частки з наступною депалаталізацією виниклого таким чином свистячого африката: *виду́ц:а, вину́ц:а, нису́ц:а, пасу́ц:а, гризу́ц:а, смийу́ц:а, пїшуц:а, чéшуц:а, грáйуц:а, вóд'ац:а, кру́т'ац:а, кóт'ац:а, хрїст'ац:а, нóс'ац:а, крác'ац:а* та ін.

2.4.3. Форми минулого часу.

Відмінності супроти літературної мови простежено лише у зворотних дієсловах. Словоформи ч. р., ж. р. і мн. засвідчують у своєму складі зворотню частку у варіанті *-са*: *дивівса, втумівса, вт'упивса, нахудівса, прусівса, зламівса та ін.*; *бáчиласа, забíласа, забúласа, пудивíласа, спивáласа, слúхаласа та ін.*; *привстанувíлиса, схóдилиса, купáлиса, грáлиса, мал'увáлиса, винúлиса, зийши́лиса* та ін. Натомість у формах с. р. зворотна частка представлена в основному варіантом *-со*: *звилóсо, дужилóсо, дувилóсо, пришлóсо, далóсо, никлóсо, спаслóсо* та ін.; ненаголошене флексійне [о] через посилення лабіалізації і підвищення артикуляції реалізується у звукові [у]: *пудивíлусо, скривíлусо, нахудíлусо, натумíлусо, зламáлусо, пуд'íлусо, засмийáлусо, купáлусо, слúхалусо, писáлусо, нусíлусо, приходилусо* та ін. Кінцеве *-о* зворотної частки, очевидно, відображає аналогію до дієслівної флексії с. р. Частка *-са* у формах с. р. трапляється лише спорадично, як-от: *і худíлусо, і прусíлусо, а ничó так і ни наладилуса; дувилóса мин'í на вику́, ої пришлóсо пирижít'.*

Звичний, але не надто частотний так званий передминулий час, що характерний переважно для дієслів доконаного виду. Форми передминулого часу в говірці трапляються здебільшого в складнопідрядних реченнях із підрядними часовими: *йа вже був с хáти вихóдив, йаг вунá пришла́*; в складносурядних реченнях, з'єднаних протиставними сполучниками: *да йа с'у мул'ítву вже булá с кунцá спамитáла, áлиї знов забúласа.*

2.4.4. Форми майбутнього часу.

Засоби вираження майбутньої дії – синтетичні форми доконаного виду, що формально співвідносні з формами теперішнього часу, як-от: *вінису, пудивл'úса, с'áдиш, вмíййса, напише, прíдиц:а, вінисим, пубáчимса, за́йдите, нуслúхайítиса, пушл'út', вс'áдуц:а* та ін., а також аналітичні форми недоконаного виду на зразок *бúду худít', бúдиш бáчит', бúде приходит', бúдим бáчиц:а, бúдите жит', бúдут' русíтуват'.* У формах простого майбутнього часу дієслова *бути* можливі наслідки синкопи – випадіння в середині слова звукосполюки [уд]: *бúду > бу, бúдиш > беш, бúде > бе, бúдим > бем, бúдите > бéте, бúдут' > бут'.*

2.4.5. Форми наказового способу.

Деякі відмінності супроти літературної мови простежено у формах наказового способу дієслів. Словоформи 2 ос. одн. засвідчують більшу супроти літературної мови частотність нульової флексії, яка в говірці за аналогією поширена й на багато дієслів із префіксом *ви-*: *вівид'*, *вічин'*, *вігас'*, *вівал'*, *вінис'*, *віжсин'*, *вів'іс'*, *вівиз'*, *вігриз'*, *віган'*, *вікос'*, *вігол'*, *візвол'*, *візвон'*, *вігулос'*, *вігної*, *відої*, *вістриж*, *вівйаж*, *віриж*, *вігуч*, *вісвар*, *вівар*. У 1 ос. мн. та 2 ос. мн. ці самі дієслова за аналогією отримують флексії відповідно *-мо* та *-те*: *вічин'мо*, *вічин'те*; *вінис'мо*, *вінис'те*; *віжсин'мо*, *віжсин'те*; *вігнуїмо*, *вігнуїте*; *відуїмо*, *відуїте*; *вівид'мо*, *вівит':е*, *віган'мо*, *віган'те* та ін.

Дієслова з відкритими односкладовими інфінітивними коренями на [и] у формі 2 ос. одн. наказового способу втрачають кінцевий приголосний кореня [й]: *ти* (пор. префіксовані форми: *віпи*, *запі*, *пупі*, *дупі*, *пирипі*, *утпі*), *би* (пор. префіксовані форми: *віби*, *забі*, *пубі*, *дубі*, *пирибі*, *удбі*, *набі*), *ми* (пор. префіксовані форми: *пумі*, *зми*, *думі*), *ли* / *л':і* (пор. префіксовані форми: *віли* / *віл':і*, *залі* / *зал':і*, *зли*, *пирилі* / *пирил':і*, *налі* / *нал':і*), *ши* (пор. префіксовані форми: *заши*, *віши*, *пириши*), *кри* (пор. префіксовані форми: *пирикрі*, *закрі*, *накрі*) та ін. На форми 1 ос. мн. та 2 ос. мн. цих дієслів уплинула граматична аналогія: *п'ім* (*зап'ім*), *п'ім'* (*віп'ім'*, *зап'ім'*, *пирип'ім'*); *б'ім* (*пуб'ім*), *б'ім'* (*пуб'ім'*, *віб'ім'*); *м'ім*, *м'ім'* (*пум'ім'*); *л'ім* / *л':ім*, *л'ім'* / *л':ім'* (*зал':ім'*, *дул'ім'*); *ш'ім'* (*заш'ім'*, *пириш'ім'*, *віш'ім'*). Зворотні дієслова оформлені за допомогою частки *-са*, пор. форми 2 ос. одн.: *напіса*, *пубіса*, *збіса*, *вміса*, *заліса* / *зал':іса*, *зашиса*, *закріса*, *накріса*, 1 ос. мн.: *нап'імса*, *пуб'імса*, *зал':імса*, *заш'імса*, *закр'імса*, 2 ос. мн.: *нап'іц:а*, *пуб'іц:а*, *зал':іц:а*, *закр'іц:а* та ін.

Дієслова, що зберігають колишній тематичний суфікс *-і-*, в 1 ос. мн. закінчуються на *-ім*: *худ'ім*, *руб'ім*, *глид'ім*, *жив'ім*, *нус'ім*, *сид'ім* та ін., пор. форми зворотних дієслів: *наруб'імса*, *глид'імса* та ін. У 2 ос. мн. вони в основному мають закінчення *-ім'*: *худ'ім'*, *ід'ім'*, *каж'ім'*, *нис'ім'*, *глид'ім'* та ін., пор. форму зворотного дієслова: *глид'іц:а*; флексія *-іте* представлена обмежено: *худ'іте*, *ід'іте*.

Форми 2 особи однини, рідше множини може поширювати спонукальна частка *-но*: *приді-но*, *пустій-но*, *віпи-но*, *вміса-но*, *каж'ім'-но*, *віжсин'ти-но*.

У значенні наказового способу в 1 особі множини липенці часто використовують відповідні форми теперішнього та минулого часів, зокрема в сполученні з часткою *-но*, пор.: *встава́й да їдем ду церкви; йїдим-но за́втре на базáр у Кустóпол'*; *пуйїхали-но на с'їно, бо дошч за́ра*.

Аналітичні форми наказового способу утворюються з використанням частки *хай*: *хай здóхну, хай прїдиш, хай принисé, хай пубáчим, хай дуйїдите, хай завизу́т'*. Зрідка трапляється частка *нех*, мабуть, полонізм: *нех іде́*.

2.4.6. Форми умовного способу.

Окрім звичайних форм умовного способу з часткою *би (б)*, у говірці вживаний також так званий умовний минулий спосіб, що являє собою сполучення власне форм умовного способу з формами минулого часу допоміжного дієслова *бути*: *к'еб не с'е дит'а, то я вже бу́ла б давнó прупáла; вин був би йїйé шчирні́в, пукá б йа пришла́*.

2.4.7. Дієприкметники.

У говірці активно вживані пасивні дієприкметники минулого часу із суфіксом *-ан-(и)*, що відповідає літературному *-ен-(иї)*: *замéт'ани, спéчани, кўпл'ани, злóжани, рáн'ани, пуста́вл'ани, кўпл'ани, залáмл'ани, спáл'ани, вївирн'ани* та ін. У кінці дієслівних коренів перед суфіксом *-ан-(и)* передньоязикові [д], [т], [з], [с] зберігаються, не заступаючись шиплячими: *пуцвéт'ани, налáд'ани, схóд'ани, збўд'ани, пи́рисéд'ани, зайї́з'д'ани, скру́т'ани, пи́рикóт'ани, заплéт'ани, заплáт'ани, змуло́т'ани, шчї́с'т'ани, пи́рихрї́с'т'ани, вї́мус'т'ани, налáз'ани, скóс'ани, знóс'ани, за́прóс'ани, зарóс'ани* та ін. Суфікс *-ан-*, очевидно, постав з *-ен-* у результаті аналогії до пасивних дієприкметників із суфіксом *-н-*, похідних від дієслів з інфінітивними основами на *-а-*, на зразок *запї́сани, скáзани, пирчї́тани, сплáкани, склéпани, зру́бани, р'їзани* та ін. Дією аналогії можна пояснити і структуру дієприкметників *замї́кл'ани, пиримéрзл'ани*: тут очевидний вплив з боку дериватів з дієслівними коренями на губний типу *пуста́вл'ани, кўпл'ани, залáмл'ани*.

З пасивними дієприкметниками на *-ан-(и)* співвідносні незмінні предикативні форми на *-ан-о*: *пуцвéт'ано, зрóбл'ано, скўпл'ано, зйї́д'ано, замéт'ано, скру́т'ано, заплáт'ано, за́прóс'ано, скóс'ано, знóс'ано* та ін.

Кількома прикладами в говірці представлені також активні дієприкметники минулого часу з суфіксами *-ви-(и)*, *-ш-(и)*: *привікши, віпивши, запұхши*, пор.: *да ти вже йак'іс' запұхши; вуні вже віпившийа пришли; йа привікша була ду так'ей руботи*. Субстантивований дієприкметник *в'еруйущи / вйеруйущи* «особа, яка належить до протестантської церкви», очевидно, церковнослов'янськ.

2.4.8. Дієприслівники.

Факти фіксації дієприслівників нечисленні: *сед'ачи на ліжку так і заснув; ни йїж лєжачи в ліжку; і ход'ачи пу двурұ втómиса; цил'ус'ік'і ден' вілижит' впұкши; отó с'ваткуйущи трóх'і д:ихнула; замұчивса ничó ни рóбл'ачи*.

Розділ 3. СЛОВНИК

А

А [а], *спол.* Єднальний сполучник між повторюваними іменниками, прикметниками, дієсловами та прислівниками, що вказує на вищий ступінь вияву ознаки чи дії. *На с'є с'іно тра пугóда а пугóда. То ше куліс' а куліс' тійа гётник' і гóршк' і вузіли.*

АБИ [абú], *спол.* 1. Щоб. *Все зрубл'у / абú тоно вин вчипівса д іе.* 2. Якби. *Абú ти знáла сестручко / йаг мин'і трúднийко с'є так'є пиржít'.* 3. Хоч би. *Йа абú ї хут'іла сказát', то не знáйу.*

АЖЕ [ажé, гажé], *частка.* Уживана на початку речення для підсилення висловлюваної думки. *Гажé йак пріде / то дам ч'і:пно.*

АЖЕЙ [ажéї, гажéї], *частка.* 1. Уживана на початку речення для підсилення висловлюваної думки. *Ажéї йаг вишл'áпиц:а ду ко / то ни мóна с хáти віпрувадит'.* 2. рідко. Частина на підсилення ознаки, дії; частка, що вказує на досягнення далекої або крайньої межі. *Ми ї ни зуглédилиса / вкóчи зайіхали ажéї ду Пустійна.*

АЛИЙ [áлиї, гáлиї], 1. *спол.* Але. *Вун мин'і ше ї тáтби йак'ес' свуйé / гáлиї то вже вéл'ми далék'е.* 2. *частка.* Уживана на початку речення для підсилення висловлюваної думки. *Гáлиї ти і пудвилá минé!*

АЛОЙ [алóї, галóї] -я, ч. Кімнатна рослина алое. *С'ої алóї так'і висучézни вкóчи тиб'і вірус?*

АЛУЧЧА [алúч:а], *виг.* Вигук, яким відганяють теля.

АТИДУТ [атидúт], *виг.* Вигук, яким відганяють собаку.

АШОШ [ашóш], *частка.* Авжеж, аякже. *Ти тáже був на пувис'іличини? // – Ашóш!*

Б

Б [б, п], *прийм.* Об. *Йак к'іне б зéмл'у то слóйіка!*

БАБА-ДІД [бáба-д'ід], *род.* баби-діда, *ж.* Кульбаба. *Х'ібáл' тáмка с'іно с то вбírка // все всплишн'у бáба-д'ід.*

БАБЕРА [бáбэра] -и, *ж., знев.* Огрядна жінка. *Спунрóбував би ти сиб'і такúйу бáбэру пругудувát'.*

БАБЕХА [бáбэха] -і, *ж., знев.* Огрядна жінка. *Тáкá бáбэха / шо тоно л'удéї пужát'.*

БАБЕЦА [бáбэца] -и, *ж., знев.* Огрядна жінка. *Тáмичка вже тákáйа бáбэца руспáсласа // тур нивідумани.*

БАБЗДЮР [бáбз'д'ур] і БАБЗДЗЮР [бáбз'з'ур] -а, ч., *знев.* Бабій. *С'ої бáбз'д'ур н'і коб де с хлóпцáми війти / то все з бáбáми сидít'.*

БАБЗНО [бабзно́] -а, с., знев. Огрядна жінка. *На йакó мóра с'е бабзно́ вже ц'удá притил'ушилусо.*

БАБИТЬ [ба́бит'] -лю, -иш, недок. Приймати пологи. *То ше на́ша ба́ба та́мичк'і в йé ї ба́била.*

БАБКА¹ [ба́бка, ба́пка] -і, ж. Печиво із пшеничного борошна. *Пукуштуї́ / туп'іра ба́бку спикла́.*

БАБКА² [ба́бка, ба́пка] -і, ж. Гриб підберезник. *Цил'ус'і́йку куруб'і́у бабо́к прин'іс // такó самі́ за сибé бабк'і́.*

БАБКА³ [ба́бка, ба́пка] -і, ж. Коваделко для клепання коси. *Ві́нис' ба́т'ку с куле́шн'і кулі́дку з ба́бк'і́йу // хаї́ ко́су ві́клипайе.*

БАБКА⁴ [ба́бка, ба́пка] -і, ж. Лико, яке для тривалого зберігання скручувалося у вигляді “змійки”. *На йі́дну́ ба́бку лі́ка бул'ш ішлó / чим на ве́рчик.*

БАБОХА [бабо́ха] -і, ж., знев. Огрядна жінка. *Х'іба́л' с'о таку́йу бабо́ху да хто за́мож з'ме?*

БАБСЬКІ [ба́бс'к'і, ба́пс'к'і,] -а (-ая), -є (-еє). Жіночий, призначений для жінки. *Купі́ла мин'і ба́бс'ку ку́ртку / а йа́ йе ни хо́чу.*

БАБУРА [бабу́ра] -и, ж. Огрядна жінка.

БАГАТІЗНИ [багат'і́зни] -а (-ая), -е (-еє). Дуже заможний. *Йі́йе д'ід багат'і́зни був.*

БАГАТІЗНО [багат'і́зно], присл. Дуже заможно. *Вуні́ завш та́ багат'і́зно жили́?*

БАГАЦЬКО [бага́ц'ко], присл. Багато, у великій кількості. *Бага́ц'ко грибі́в набра́ла? // – н'е / то́но губ'і́ак.*

БАДАТЬ [бада́т'] -ю, -іш, недок. Допитувати. *До́кл'і ти беи́ йé бада́т' // ду́ с'еї́ пури́ ни ка́же / то́ вже сму́ток і ни ска́же.*

БАЙКА [ба́йка] -і, ж. 1. Розмова, говоріння. *Ну ї́ ду́ чо / шле́ку / с'а твуйа́ ба́йка? 2. Говірка. От уже́ м'і́жсинс'ка ба́йка зус'о́м на́ч:а по́длук на́шеї́. У нас ба́йка така́ пруста́ / кулі́с'н'а.*

БАЙЛИВИ [байлі́ви] -а (-ая), -е (-еє). Говіркий. *С'о то байлі́ви хло́пиц / ни та́йаг муї́ не́мтур.*

БАЙПРАВА [байпра́ва], присл. Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Йа́ нат' і байра́ва / де тої́ тувáр пушо́в.*

БАЙПРАВИ [байпра́ви], присл. Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Вин байпра́ви / шо́ вуні́ де ро́бл'ат'.*

БАЙСТРУКИ [баїструк'і] -ив, *мн., перен.* Курчата, яких квочка вивела таємно. *С'од'н'а муйа квочка спуд танка ціли вівудок байструків вівила.*

БАЛАБЕНИТЬ [балабэнит'] -ю, -иш, *недок., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Пузбирайуц:а на тійа вичурк'і да балабэн'ат' ду пувнóчи.*

БАЛАБУШОК [балáбушок] -шка, *ч.* Кулька з тіста. *Нарубл'у балáбушків на пируг'і / то муйе д'іти йїх сиріми йїд'ат'.*

БАЛО [бáло], *присл.* Колись, давніше. *Бáло напéри мáтири с кумóри турá вивóдили // с'о тáгби мулуду́йу.*

БАЛТАТЬ [балтáт'] -ю, -іш, *недок., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *С'ої мулуту́н хоч кулі пиристайе балтáт'.*

БАЛЬ [бал'] -я, *ч.* Гостина, гостювання. *Пу́йдим ду С'ц'óтих'і на бал'á?*

БАНБУЛА [банбу́ла] -и, *ж., знев.* Тюхтій, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *Таку́йу йак с'о банбу́лу в чулувик'і ни даї / Гóспуди / нагіршом вóругу.*

БАНБУЛЕЦА [банбуле́ца] -и, *ж., знев.* Тюхтій, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *На чо с'а банбуле́ца вже ц'удá пришла?*

БАНКА [ба́нка] -і, *ж.* Металева посудина циліндричної форми, в якій охолоджують молоко, щоб зібрати сметану. *Субáк'і с'ей нóчи всéїк'е мулукó з ба́нк'і вітрубили.*

БАРАБАН [бараба́н] -а, *ч.* Склепіння печі. *Бараба́н занáт:о висóк'і зрóбл'ани // хл'іб ни вип'ікайіц:а.*

БАРИКАДИ [барика́ди], *род.* барикад, барикадий, *мн.* Ритуальні безчинства молоді в ніч перед Новим роком за старим стилем. *Шо / хлóпци / вже на барика́ди пузбира́лиса?*

БАТИРЕЙКА [батирéйка] -і, *ж.* Кишеньковий ліхтарик. *Биз батирéїк'і туп'іра нат' с хáти ни вихóд'.*

БАТИЧКО [ба́тичко] -а, *ч., пестл.* Батько. *Ба́тичко губху́жáйе / жі́тичком губсипáйе // жі́тичком / пишні́ційу / вс'áк'ейу паши́ційу.* (Весільна пісня).

БАТИЧОК [ба́тичок] -чка, *ч., пестл.* Батько. *Зам'іт'ана гу́ліїка іс кунца́ // йїде на́ша дóнійка с-пуд винца́. Прóтив йїйе ба́тичок с калачéм.* (Весільна пісня).

БАЮН [байу́н] -а, ч. Говіркий хлопець, чоловік. *Шо вже с'ої байу́н малі вам ту́тик 'і набáйав?*

БАЮХА [байу́ха] -і, ж. Говірка дівчина, жінка. *Отó с'áйа байу́ха тибйі все ї руска́же.*

БАЯТЬ [ба́ят'] -ю, -їш, *недок.* Говорити. *Куліс' то так'éйе все ба́йали / а туп 'ір йáкос' вже ї ни чутно́.*

БГУВУРАТЬ [бгувура́т'] -ю, -їш, *недок.* Обмовляти когось, висловлюватися про когось негативно. *Кос' ти бгувура́т' л'убиш / а типéрка в свої симн'і рузбиріса.*

БЕБИХІ [бе́бих'і] -ив, *мн., знев.* Недбало розкиданий одяг, постіль. *Шо с'йіа бе́бих'і ну вс'еї хáти нуруск'ід'ани.*

БЕБЛЯТСА [бе́бл'ац:а] -юса, -їса, *недок, знев.* Щось недбало, невміло розмащувати, розмішувати; бабратися, бовтатися в чому-небудь рідкому, брудному. *Та́мика с тим мазілом ціли ден' бе́бл'айіц:а / йат зачне́.*

БЕБЛЯТЬ [бе́бл'ат'] -ю, -їш, *недок., знев.* Щось недбало, невміло розмащувати, розмішувати; бабратися, бовтатися в чому-небудь рідкому, брудному. *Ни бе́бл'аї вже ти то варéника.*

БЕДРИК [бе́дрик] -а, ч. Комаха сонечко. *Бе́дрику / бе́дрику / скажі / в йак'і бик йа за́мош пуїду́.*

БЕЙЛА [бе́йла] -и, *ж., знев.* Дуже п'яна людина. *Чи с'а бе́йла хоч кулі прутру́звийе?*

БЕНУТЬ [бе́нут'] -у, -иш, *док.* Подітися. *Тил'éца л'уде́ї назбирáлусо / шо нима́ ї де бе́нут'.*

БЕШТАТЬ [бе́штат'] -ю, -їш, *недок., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Шо ти та́мка бе́штайіш?*

БИДА [бидá] -и, *ж.* 1. Біда, горе. *Отакá бидá спутка́ла.* 2. у зн. присл. Погано, важко. *Тибйі бидá за́рика жит'?*

БИДИ [биду́], *присл.* Ні за що, ні за яких обставин, ні за яких умов. *Биду́ вунá тиб'і сама́ принисе́ / йак ти ни пуїдиш да ни з'меш. А биду́ йа тиб'і пуїду́ купáт'!*

БИЗБОЖНО [бизбо́жно], *присл.* Надмірно. *Вин же бизбо́жно пйе.*

БИЗВЕСТЯ [биз'в'ес'т'а, биз'в'ес'ц'а], *присл.* Невідомо куди, світ за очі. *Пушо́в дес' биз'в'ес'т'а деї дус'у́л' стика́йіц:а.*

БИЗДАРМА [бизда́рма], *присл.* 1. Безплатно, дарма. *С'у́йу машинку сибйі йа нимáл' бизда́рма вз'ав.* 2. Даремно, без причини. *Бизда́рма ше і пугу́лали.*

БИЗЕСЛИХУ [бизéслиху], присл. Невідомо куди, світ за очі. *Йак пушов дес' бизéслиху / таг ду с'еї пурі йо нихто ни бачив.*

БИЛЬ [бил'] род. боли, ж. Біль. *Зубна́ бил' то насáма ху́жа бил'.*

БИЛЬМАЧ [бил'мáч] -а, ч., знев. Чоловік із вирячкуватими очима. *С'ої бил'мáч но свуйіми пружéкт'орами св'ітит'.*

БИЛЬМАЧІ [бил'мач'і] -ив, мн., знев. Очі. *Да чо с'о ти ду минé свуйé бил'мач'і пустанувл'áйиш / гет'йатдé ду свеї ма́тири?*

БИНО [бúно], спол. Якби, коли б. *Бúно ни муї хлóпиц / то втупілуco б дит'á йат ни стий ни дивіса.*

БИРКОСА [биркóса] -и, ж. Абрикос. *Муїá биркóса с'еї зимі / мат' / змёрзла.*

БИСЕДА [бисéда] -и, ж. Гостина, гостювання. *Тупéра / йак куліс' бáло / на бисéду йіднeй йу́шк'і ни наваріш.*

БИСПИЧНІЙ [биспичн'ій], присл. Більш безпечно. *Тáмика тої л'ід крeпишій диржít' / то хо́ж биспичн'ій.*

БИСПРОСУ [биспрóсу], присл. Не спитавши дозволу. *Ни їди биспрóсу в жіто тáмка марасáвка заг'іл'гайе.*

БИСПУРИ [биспурі], присл. Завчасу. *Ти минé биспурі на Вкóпишча звидéш.*

БИТВА [битва́] -и, ж. Бійка. *Х'ібáл' ти ни бачив теї битві?*

БИТКА [бúтка] -і, ж. Великодне яйце. *Бúвса в бúтк'і с хлóпцáми / деї прин'іс ціли вбирéмок бúток.*

БИТКОМ [биткóм], присл. Дуже тісно. *Гавтóбус биткóм набíти.*

БИТО [бúто], спол. Якби, коли б. *Бúто йе хто трóх'і пудгучів / а то прупадé мулудіца.*

БІГАТЬ [б'ігат'] і Б'ЇГАТЬ [бйігат']-ю, -їш, недок. Бути в період злучки. *Нáша курóва знов б'ігайе.*

БИГОМ [бигóм], присл. Швидко, не зволікаючи. *Бигóм дупісуї свуйу́ матимáтику / деї пуйдим на бұл'бу.*

БІДУЙКА [б'ідуйка] і Б'ЇДУЙКА [бйідуйка] -і, ж. 1. Біда, горе. *Так'еї бйідуїк'і йа зазнáла.* 2. у зн. присл. Погано, важко. *Тупéрика биш чулв'іка то йї б'ідуйка жит'.*

БІЗЬОМ [б'із'ом, б'із'óm], присл., дит. Швиденько. *Ану / худі ду д'ád'a / худі / ни буйса / б'із'óm нóшками / б'із'óm.*

БЛАГУСЛУВЕНСТВО [благуслуве́нство] і БЛАСЛУВЕНСТВО [бласлуве́нство] -а, с. Благословіння батьками молодих перед шлюбом. *Набó тáмика грóши ду бласлуве́нства клáли?*

БЛЕКАЧ [блэкач] -а, ч. 1. Блекота. *Сам за сибé тої блэкач пу двур'і / а ти вірват' лину́йіса.* 2. перен., знев. Про п'яного чоловіка, який невиразно говорить. *На вже с'ої блэкач шо кáже // ничо ни пу́му.*

БЛИЗНИЦА [близніца] -и, ж. Сестра-близнючка. *С'о ж йійé дучкá йідна́ та / шо з близніц.*

БЛИКШ [бликш], присл. Ближче. *Гажéї коб то трóх'і бликш вун жив / то с'ут-тут би нав'ідавса.*

БЛИКШИ [блікши] -а (-ая), -е (-еє). Ближчий. *То коп туб'і нат' пу с'іх блікших сéлах пухудіт' да пупитáт'.*

БЛИКШИЙ [блікшиї], присл. Ближче. *Тої мéнци тáже таг далéко живé / чи мо трóх'і блікшиї.*

БЛИПЛИ [бліпли] -а (-ая), -е (-еє). Який щільно прилягає до тіла (про одяг). *Кудá так'éї диві́ да тійа штані́ бліпли́а надивáт'.*

БЛИЩУГІ [блищчуг'і], род. блищуг, мн. Планочки, якими забивають щілини поміж дошками дощаної стелі. *Будіш ундикá тійа блищчуг'і пудбивáт' / чи хванéру прибйéш деї.*

БЛОХ [блòх] -а, ч. Блоха. *Блòх бáло йак впичé / то впичé.*

БЛУГ [блуг] -у, ч. Неоране поле. *На с'ом блугу́ мо на тої рик бу́л'бу пусад'у.*

БЛУГУВАТЬ [блугувáт'], недок. Пустувати (про необроблену землю). *С'áйа пупирéчка в тибé знов блугу́йе.*

БЛУДИТЬ [блудіт'] -дю, -диш, недок. 1. Блукати. *Два дн'і блуді́ли пу том л'іси / пукул' впамитáлиса.* 2. Забувати. *Дуживéш / дас'ц' Гуспóд' / ду муйіх л'іт / тáже блудіт' беи.*

БЛЬОХАТЬ [бл'òхат'] -ю, -їш, недок., знев. Багато, без міри пити. *Ни бл'òхаї теї вуді́ стіл'ка.*

БЛЮМА [бл'у́ма] -и, ж., знев. Той, хто під час виконання певної роботи дримає, сонлива людина. *Х'ібá ш с'áйа бл'у́ма за тим спан':ém мужé шо зрубíт'.*

БЛЮМАТЬ [бл'у́мат'] -ю, -їш, недок., знев. Дримати під час виконання певної роботи. *Да ни бл'у́маї / бл'у́мо / над тим вишивáн':ем.*

БЛЯВУСКАЛО [бл'аву́скало] -а, с., знев. Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *К'еп ше с'е бл'аву́скало де пушлó с'ц'ул'а.*

БЛЯВУСКАННЄ [бл'аву́скан':е] -я, с., знев. Базікання, патякання, беззмістовне мовлення, яке дратує слухачів. *Йак мин'і с'éйе бл'аву́скан':е йо да вже впичині́лусо.*

БЛЯВУСКАТЬ [бл'аву́скат'] -ю, -їш, *недок., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Ни бл'аву́скаї / бо ти ц'од'н'а / ба́чу / зарóбиш.*

БОЙПРАВДА [бойпρά́вда], *присл., рідко.* Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Вко́чис' сму́тк' і вл'ізли в хату / а йа ї бойпρά́вда.*

БОХАЛО [бо́хало] -а, *с., знев.* Той, хто сильно кашляє. *Чи́рис те бо́хало і йа засла́бла.*

БОХАТЬ [бо́хат'] -ю, -їш, *недок., знев.* Сильно кашляти. *Намучі́в тійа но́г' і / деї цил'ус'їку нич бо́хайе / йак суба́ка.*

БОГПОМОЧ [бохпо́моч], *виг.* Привітання з побажанням успіху в праці.

БРАЖКА [бра́жка] -і, *ж., знев.* Гурт людей. *І н'з'е бра́жка йака́йас' стуйі́т' // самійа збо́рн'і пу всі́йком сил'і.*

БРАЗЕЧКІ [бразе́чк'і] -ив, *мн.* Невеликі ікони. *Ото́ с'їйа бразе́чк' і отако́ кал'а лі́жка хаї в'ек в'іс'ат'.*

БРАЗКАЛО [бра́скало] -а, *с., знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Ну с'е бра́скало / то йа б так' і в хати ни тирп'іла.*

БРАЗКАННЄ [бра́зкан':е] -я, *с., знев.* Базікання, патякання, беззмістовне мовлення, яке дратує слухачів. *Те бра́зкан':е нат' ни варт слухат'.*

БРАЗКАТЬ [бра́зкат'] -ю, -їш, *недок., перен., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Аж чи зна́йе / чи ни зна́йе / шо там було́ / а сийно́ ці́лим силóм бра́зкайе.*

БРАЗКІ [бразк'і, браск'і] -ив, *мн.* Ікони. *С'о в тибé бразк' і ше з в'інчан':а?*

БРАТИКІ [бра́тик'і] -ив, *мн.* Фіалка триколірна. *Муйé бра́тик' і вже тири́цилі.*

БРАТИЧОК [бра́тичок] -чка, *ч., пестл.* Братик. *Гої шо то / шо то за стуло́м дивне́йко / сиді́т' бра́тичок ку́л'а се́стричк' і близе́йко.* (Весільна пісня).

БРАТКО [братко́] -а, *ч.* Брат. *Тако́ / йаг муї́ братко́ / тра ше шука́т'.*

БРАТЧИК [бра́ч:ик] -а, *ч.* Чоловік, який є членом церковного братства. *То вже би нат' тійа бра́ч:ик' і шо каза́ли.*

БРАЦЄ [бра́ц'е], *виг.* Уживано як звертання до чоловіка чи жінки з метою активізації уваги співрозмовника та логічного

виділення змісту подальшого повідомлення. *Йак вун / брац'е / вишл'апивса за мо хлópца / то йа думала / шо тої сибїї шо зрóbит'.*

БРАЦІШКО [брац'ішко] -а, ч. Брат. *Де ти швэнд'айїш // ун'з'е твуї брац'ішко прийїхав.*

БРЕНЬКНУТЬ [брэн'кнут'] -у, -иш, док. Зімліти, впасти через утрату свідомості. *Такó раптóво брэн'кнула // і ниживá.*

БРЕХНІ [брэхн'і], род. брэхней, мн. Плітки, не підтверджені дійсними фактами чутки. *Пузбирáйуц:а да но тійа брэхн'і спувн'áйут'.*

БРИЖИ [бріжи] -ий, мн. 1. Складки в одязі і под. *С'е пукривáло з бріжсами типéришн'е чи кулісн'е? 2. перен. Сало з кишок свині. А шо ти з бріжсами з к'ішеї рóbиш?*

БРИЗГАТЬ [брíz'гат'] -ю, -іш, недок. Бризкати. *Бирé смúток да хáту брíz'гаїе.*

БРИСКИТЛИВИ [брискітливи] -а (-ая), -е (-ее). Вологий і холодний. *С'од'н'а йак'ес' так'еїе брискітливе надвур'і.*

БРИСКИТЛИВО [брискітливо], присл. Холодно і волого, коли мряка. *Вдиніса луч / бо ц'од'н'а брискітливо.*

БРИХЛО [брїхлó] -а, с., знев. Брехун. *Да ти ц:'о брїхлá нат' слóва теї прáвди ни дуждéса.*

БРИЗУВАТЬ [бр'ізуват'] -ю, -іш, недок. Чистити картоплю. *Вже ї мулудá бул'ба ни шкрибéц:а / да тра бр'ізуват'.*

БРУБИТЬ [брубít'] -лю, -иш, док. Покалічити. *Шоб ти бáчила / сéстручко / йаг муї рúку брубів!*

БРУЧИКІ [бручїк'і] -ив, мн. Вінця. *Тра булó хоч пу сáми бручїк'і набрáт'.*

БРУВАРИЯ [брувáрийа] -ї, ж. 1. Безлад, безпорядок. *Шо с'о в хáти за брувáрийа? 2. Бійка. Тра з ничó такúйу брувáрийу зн'ат'.*

БСУЖДАТЬ [бсуждát'] -ю, -іш, недок. Обмовляти когось, висловлюватися про когось негативно. *Так'е ж самé вже никудішн'е / йáдушлїве / а ше тра кос' зачипít' да бсуждát'.*

БУБАХ [бу́бах] -а, ч. Пуп'янок квітки. *Вже бу́бах'і на теї пивóнійї / дивіса / он'ц'йак'їя вилїк'їя.*

БУБЛЯХ [бу́бл'ах] -а, ч. Брунька. *Вже бу́бл'ах'і зус'óm руспукуйуц:а.*

БУБОК [бубóк] -бку, ч. Квасоля, котра не в'ється. *Насадїла цілу грáдку то бубку / а вин чос' ни зїшóв.*

БУДЬБИТО [бúд'бито], спол., частка. Буцім, ніби. *Казáв / бúд'бито тáмик'і і вжинівса на йак'еїс' куц'умáси бирулу́ск'еї.*

БУЙВАЛ [буївал] -а, ч., перен., знев. Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *С'ої буївал ійднєйу рукоїу с'о мишк'а на плєчи тиб'ї стирб'їчит'.*

БУКУВИЦА [букувіца] -и, ж. Одна з двох бічних рам ткацького верстата. *Ше с'їяа букувіци тра бе с х'ати вінисти на с'в'ато.*

БУЛЄЗНЯ [бул'єз'н'а] -і, ж. Хвороба. *А ду тиб'є в'ек йак'ас' бул'єз'н'а вч'їпиц'а.*

БУЛЄЗЬ [бул'єз'], род. булезні, ж. Хвороба. *С'а рачіца // то бул'єз' страїна.*

БУЛЬБА [бул'ба] -и, ж. Картопля. *Закуп'ала всеїку бул'бу в скупц'ї / сиб'ї но штїри мишк'ї встал'осо.*

БУЛЬБАНИК [бул'б'аник] -а, ч. Млинець із тертої картоплі. *Тра-но йїм'у з'автре на с'н'їдан':е бул'б'аникив напиктї.*

БУЛЬБИСЬКО [бул'бис'ко] -а, с. Поле, на якому росла картопля. *Дивїса / вгїсин' пу с'ом бул'бис'ку дурїг нар'обл'ат' / йагд'є йак'єйє ст'овклис'ко.*

БУЛЬШИЙ [бул'шиї], присл. Більше. *Таг' йа йо бул'шиї ник'оли і ни б'ачила.*

БУЛЬШИНСТВО [бул'шинств'о] -а, с. Більшість. *Бул'шинств'о то бабї в с'ом б'абинци стуй'ат' / на ти в'же чо т'ута?*

БУЛЯЧЕ [бул'ач'є], присл. Боляче. *Пур'їзав п'алца л'єзв'їйом // бул'ач'є.*

БУРАЧАНКА [бурач'анка] -і, ж. Самогон із буряків. *Тра вївизти тої гниї / м'ус'у знов теї бурач'анк'ї начавїт'.*

БУРИТЬ [бурит'] -у, -иш, недок. Багато, безладно лити. *Хто ш в хл'їб стїл'ка теї сир'оватк'ї бурит'?*

БУРКА [бурка] -і, ж. Чоловічий верхній довгий одяг із сукна. *Вал'аласа ду с'їх пир д'їдува бурка / то м'ати з й'є вз'алї деї вал'унк'ї пушїли вс'їм д'їт'ам.*

БУРКІ [бурк'ї] -ок, мн. Шиті з сукна валянки. *З'ос'а завш ду Й'урїа в тих бурках ч'овгаїе.*

БУРНУТЬ [бурн'ут'] -у, -еш, док. 1. Забагато налити. *Йа хут'їла тр'он'к'ї лін'ут' / а бурн'ула то мулук'а з вирх'ом.* 2. Із силою відштовхнути. *Втик'аї / бо йак' йа тиб'є з'арика бурн'у д сиб'є!*

БУРТІРУВАТЦА [бурт'їрувац'а] -юса, -їса, док. Зробити аборт. *То ш х'їб'а л'уде д'арма к'ажут' / шо с'ор'оку бурт'їруваласа.*

БУРУШКАТСА [бурúшкац:а] -юса, -їса, *недок.* Вовтузитися, не сидіти спокійно, соватися. *Шо ти бурúшкайїса на том лішкуну цил'ус'їк'ї ден' / їак влімок.*

БУСЛИНЯ [буслин'á] -яти, *с.* Маля лелеки. *Нáши буслин'áта вже сáмийа лéтайут'!*

БУСЛИХА [бусліха] -і, *ж.* Самка лелеки. *О / с'о вже бусліха на кублó прилит'їла.*

БУСОНОЧ [бусóноч], *присл.* На босоніж (взутися). *Вбу́ласа бусóноч // типéрка му́чуса //но́г'ї пузмúл'увала зус'óm.*

БУСЬОЛ [бу́с'ол] -сла, *ч.* Лелека. *Бу́с'ол бо́жайа пта́шка // вин у Бо́га чин ма́йе сву́ / кулі́с' чулу́в'їком був.*

БУТЛІТЬ [бу́тл'їт'] -ю, -їш, *недок.* Трухнути. *Диржа́ла грóши в слóйїку / їак к'їну́ласа /в ву́нї вже бу́тл'їїут'.*

БУТЬТО [бу́т'то], *спол., частка.* Буцім, ніби. *Кричи́т' / бу́т'то їїїé р'їжут'.*

БУХУНЕЦ [бухунéц] -нца, *ч.* Хлібина, яку формували без муки, змочуючи тісто водою. *Буху́нц'ї бага́то пухк'їши́йа / їак так'ї хл'їб.*

БУЦЯХІ [буц'áх'ї], *род.* буцях, *мн.* Буяхи, лохини. *Буц'áх ни мо́на бага́ц'ко її́сти / д їїх гулува́ бе бул'їт'.*

БУЧАЛУЧКА [бучáлучка] -і, *ж.* Невеличка дерев'яна бочечка, в якій зберігають солоне масло та сир. *З'ми ду с'їх тумачі́в сіру // в кумóри на пулі́ци бучáлучка.*

БУЧАРА [бучáра] -и, *ж., знев.* 1. Велика бочка. *Та́мик'ї таку́їу бучáру вуді́ приві́з // їа ду́мала / шо хва́тит' на все́їку ха́ту / а вже / диві́са / нимá. 2. перен.* Надто огрядна жінка. *Так'éїу бучáруїу стат' / то тра дес' ничо́ ни рубі́т'.*

БУШКУНУТЬ [бушкуну́т'] -у, -еш, *док.* Із силою відштовхнути від себе; вдарити. *Їаг бушкуну́ла про́сто с пуро́га // так і пу́лит'їв пирéк'ї.*

БШНОРИТЬ [бшно́рит'] -у, -иш, *док.* Ретельно обшукати. *Їа за тї́ми ту́хл'ами вже наха́ти все бшно́рила і си́но́ ни наїшла́.*

В

ВАЛ [вал] -у, *ж.* Нитки в мітках. *Ниві́їстка привизла́ нито́к / áлий вал / ше му́с'у мута́т'.*

ВАЛИЦІЮ [валі́ційу] і ВАЛИЦЮЮ [валі́цуйу], *у зн. присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *Теї со́ли типéрка в скл'éпи валі́ційу.*

ВАЛІЦ [ва́л'їц] -льца, *ч.* Вальс. *Ба́ло їак ну́їдиш то ва́л'ца танцува́т' / їаг закру́тиса / то в'їт'ор гул'áїе.*

ВАЛКУВАТЬ [валкува́т'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Багато, без міри їсти. *Дивіса / пируг'ї валку́йе / йак то зрóду ничо́ ни ба́чив.*

ВАЛОМ [валóм], *у зн. присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *С'óроку йáгод в л'іси валóм.*

ВАЛУВАТЬ [валува́т'] -ю, -їш, *недок.* Обробляти сукно в бочці чи ступі, аби стало густішим. *Куліс' те сукно́ ше вмисéлно валува́ли.*

ВАЛЬЦА [ва́л'ца] -и, *ж.* Вальс. *Х'іба́л' типéрик'ї ви мн'їйіте ва́л'цу гул'áт'?*

ВАЛЬЦУВАТЬ [вал'цува́т'] -ю, -їш, *недок.* 1. Молоти муку. *Ти с'орóчн'у пишні́цу вже вал'цува́ла?* 2. *перен.* Іти геть, забиратися. *Вал'цуй' с'ц'ул'ка / бо за́ра ти свуйé вхо́пиш.*

ВАЛЮХУВАТИ [вал'ухува́ти] -а (-ая), -е (-еє). Повільний, вайлуватий, неповороткий. *Вуруші́са скаре́й' / шо с'о ти ц'о́д'н'а така́йа вал'ухува́та.*

ВАЛЮХУВАТО [вал'ухува́то], *присл.* Повільно, вайлувато. *Вунá / ти ж пудиві́са / нат' і хо́дит' вал'ухува́то / йаг мишо́к.*

ВАРА [ва́ра] -и, *ж.* Надмірна тривожність, неспокій (?). *Йа смийу́са / а в сирéдини така́йа ва́ра му́чит'!*

ВАРАКУЗИТСА [вараку́зиц:а] -зюса, -зиса, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Шо ти та́мка цил'ус'їк'ї ра́нок вараку́зиса?*

ВАРИЯ [ва́рийа] -ї, *ж.* 1. Аварія. *С'о вин вже свéйу нувéйу маши́нкуйу в ту ва́рийу пупáв?* 2. *перен.* Безлад. *На с'о шо вгн'іма́тири за ва́рийа в ха́ти!*

ВАРУВАТСА [варува́ц:а] -юса, -їса, *недок.* Остерігатися, стримуватися. *Муйá нивйі́ска тоно́ йаг д'їти в ха́ти / туд'ї трóх'ї вару́йїц:а / ни свáриц:а.*

ВБАДВА [вба́два], *числ.* Обидва, обоє. *Вуні́ вба́два в ба́т'ка сво рі́хтик пудавáлисa.*

ВБАДВИЙКО [вба́двийко], *числ., пестл.* Обидва, обоє. *Пус'ада́йте сиб'ї вба́двийко да пуба́йте / а то йаг ві́хор.*

ВБАРИТСА [вбарі́ц:а] -уса, -иса, *док.* Забаритися, затриматися. *За́мош спиші́ла / шо л'уде́ї пусмиші́ла / а йак сл'узáми вмíласа // чи до́вго там вбарі́ласа?*

ВБАШМУРИТЬ [вба́шмурит'] -у, -иш, *док.* Обірвати плоди (про вишні, яблука і под.) *Коп де́йак'їйа хло́нци за с'у нич да тійа бирко́си зус'ом вба́шмурили.*

ВБЕРИМ [вбе́рим] -а, *ч.* Великий оберемок. *З'ме йі́го на вбе́рим / деї тирб'і́чит' піри́д се́бе / йаг ду́рин' ступу́.*

ВБЕРНЯНИ [вбѣрн'ани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Повернутий. *Клáli ннж густрийóm ду пурóга / шоп густрийí надвír буў вбѣрн'ани.* 2. Перекинутий. *Чо с'а мýска знов з йагуд'мí вбѣрн'ана?*

ВБИДВИЙКІ [вбúдвийк'í], числ. Обидві. *Вунí вбúдвийк'í рíхтик батýс'о.*

ВБИДЕНЬ [вбидѣн'], присл. За один день, протягом одного дня. *На ти х'ібá вбидѣн' спрáвиса с'у з'áлку вíкупат'?*

ВБИДІ [вбид'í], частка. Уживано в значенні підсильної частки при займенниках *хто, що, який* та прислівниках *де, коли, куди, як*. *Чи ж то йа пувín'он знат' / де вун вбид'í хóдит'? Де вбид'í тíйя йíгó сандáл'í / шо так мин'í йíми заслипíло? Йак'íйя вбид'í запóйни / йат д'íвка ни хóче за йíгó.*

ВБИЗЬЯН [вбиз'йáн] -а, ч., перен., знев. Опудало, без смаку одягнена людина. *Да кудá ш с'ої вбиз'йáн знов пушóв!*

ВБИРАТСА [вбирац:а] -юса, -їса, недок. Одягатися. *Вин же ж сам í ни вбирѣц:а / í нат' ничó.*

ВБИРАТЬ [вбират'] -ю, -їш, недок. Одягати. *То с'ó ти так'í вже здурóви / а мáти тра тиб'í шоб вбирáла.*

ВБИРНУТЬ [вбирнút'] -у, -иш, док. Перекинути. *Сурóк'í кулód'аза вбирнúли.*

ВБИРОК [вбúрок] -рка, ч. Невеликий сінокіс біля городу. *Дивíса-но / йаку́йу хур'ín' с'íна дирáжннц зу сво вбírка вт'ав.*

ВБИСИЛЯНИ [вбисíл'ани] -а (-ая), -е (-еє). Знесилений, виснажений, такий, що перебуває в стані повного безсилля від втоми. *Вже вин зус'óm став вбисíл'ани / йакужé влімок.*

ВБИСИЛЯТЬ [вбисíл'ат'] -ю, -їш, док. Втомитися, втратити сили. *Вна зус'óm вбисíл'ала в с'ей бóл'ници.*

ВБИСЦАТЬ [вбисцáт'] -ю, -їш, недок. Обіцяти. *Йак вбисцáв / знáчит' / зрубл'ý.*

ВБИХИДНИК [вбихúдник] -а, ч., знев. Людина легкої поведінки. *Коп то хоч шо дóбре бзивáлусо / а то ше ї так'í вбихúдник / йак с'áйя.*

ВБИХИДНИЦА [вбихúдница] -и, ж., знев. Жінка легкої поведінки. *Да то ш вбихúдница д св'íта да д мíра.*

ВБИХОДОМ [вбихóдом], присл. В обхід, не прямою дорогою. *Ти лúч:иї вбихóдом завш íдú / то закóн прíдиш.*

ВБІДВИЙКІ [вб'úдвийк'í], числ., пестл. Обидві. *Так дитк'í тíйя / дивчáтка тíйя вб'úдвийк'í / í лнжáли такó впóроч йíднá кал'а дрúг'ей.*

ВБІДИШНІ [вб'ідишн'і] -я (-яя), -є (-єє). Такий, що стосується середини дня. *Вб'ідишн'є мулуко́ встав / а ра́нишн'є ві́нис'.*

ВБОЙКО [вбо́йко], числ., пестл. Обоє, обидва. *Куда́ с'о ви вбо́йко так шпац'іру́йте?*

ВБОЛИТЬ [вбо́лит'] -ю, -иш, док. Зжалитися, виявити співчуття до когось, зглянутися на когось, поспівчувати. *Чи ти за всі́ьку жи́тку свуйу́ да де́кому вбо́лила хоч йіде́н раз?*

ВБРЕЗКЛИ [вбрéскли, вбрéскли] -а (-ая), -е (-єє). Такий, що має хворобливий вигляд, набрякле обличчя. *Йак'іс' вин так'і вбрéскли на виду́.*

ВБРИК [вбрик, убри́к], род. бро́ку, ч. Овес для годівлі коней. *Ни зна́ли / ни в'ідали / са́ми ко́ни зайі́хали / ї учо́ра убри́г зйі́ли / ду свáта на двир зб'і́гли.* (Весільна пісня).

ВБУВАНИ [вбу́вани] -а (-ая), -е (-єє). Взутий. *Пу св'і́жом пукра́с'аном вбу́вани ни худі́.*

ВБУВАТСА [вбува́ц:а] -юса, -їса, недок. Взуватися. *Вбува́йса да худі́ / бо ше рубо́ти мо́ре-муру́шче.*

ВБУВАТЬ [вбува́т'] -ю, -їш, недок. Взувати. *Ти с'і́йа ту́хл'і чо ни вбува́йиш?*

ВБУГНАТЬ [вбугна́т'], 2 ос. одн. бжинéш, док. Обгорнути буряки, картоплю за допомогою плуга. *Йа вже вскриз' на со́тах бу́л'бу вбугна́ла.*

ВБУРОТЬ [вбуро́т'] -у, -иш, док., перен. Багато, без міри і швидко з'їсти. *Ото́ йак с'є́ї путра́вк'і мі́ску вбо́риш / то вже ду ве́чура пубу́диш.*

ВБУСОНОЧ [вбусо́ноч], присл. На босоніж (взутися). *Ці́ли ра́нок худу́ вбусо́ноч / да́й хоч йак'і́йа шка́рпéти.*

ВБУТИ [вбу́ти] -а (-ая), -е (-єє). Взутий. *Твуйé шко́л'ник'і вже вба́два вбу́тийа?*

ВБУТСА [вбу́ц:а] -юса, -їса, док. Взутися. *То́но вбу́йса / бо на стирн'у́ ни сті́й ни диві́са но́гу пруши́шéниш.*

ВБУТЬ [вбут'] -ю, -їш, док. Взути. *Даде́ / йа йі́х нат' на но́гу ни вбу́йу.*

ВБУХ [вбух] -а, ч. 1. Обух. *Ти йе ше вбу́хом спат' ни притувчéш.*
2. перен., знев. Дурень, розумово обмежена, тупа людина. *Шо ти с'од'н'а вже з йе дубйéса / йат вунá типéрика вбух вбу́хом.*

ВВАЗДИЛИТЬ [ўваздíлит'] -ю, -иш, док., знев. Із силою вдарити. *Коп тим сто́пчиком да хто ўваздилі́в до́бре пу спі́ни те́й вул'áче́й.*

ВВЕРСИ [ўвѣрси] і ВВИРСІ [ўвирс'ї], присл. Угорі. *А ўвѣрси над на́ми тійа л'от'н'ік'і йаг загуду́т'.*

ВВИДИННЄ [ўвидин':ѐ] -я, с. Свято Введення в храм Пресвятої Богородиці. *Ўвидин':ѐ с'ват навидѐ.*

ВВИЗТИ [ўвизтї] -у, -еш, док., знев. Із силою вдарити. *За́ра йак ўвизу́ с'ѐйу пулин'акуйу / то ти ху́тко с'ц'ул'ка пуд'іниса.*

ВВИЛИЦИДНИ [ўвиліцидни], присл. У часі Великодніх свят. *Ўвиліцидни мазу́ри ду куст'о́ла брі́чками йі́здили. У читвѣр / ўвиліцидни / на мо́г'ілк'і йдут' / бо то вмѣриших Вилі́тдин'.*

ВВИНУТЬ [ўвинут'] -у, -еш, док. Встигнути. *То с'о ти та́же на с'ої гавто́бус ни ўвину́ла?*

ВВИТАТСА [ўвита́ц:а, увита́ц:а] -юса, -їса, док. Привітатися. *Ни хо́чим ва́шуго пит':а́ / пукаж'і́т' на́ше дит':а́ / ниха́ї прі́де ї увита́йїц:а / за здуро́віе пунита́йїц:а. (Весільна пісня).*

ВВИРИТСА [ўв'іриц:а] -уса, -иса, док. Втратити чийось довіру. *Ти вже мин'і зус'ом ўв'іри́вса / типѣри́чка йа така́йа дурна́ ни бу́ду.*

ВГИСИНЬ [вгїсин'], присл. Восени. *Вгї́син' / замус'то / вже і йі́го в га́рмийу забира́т' бу́дут'.*

ВГНІМАТИРИ [вгн'іма́тири] і ВГНІМАТТИРИ [вгн'іма́т:ири], частка. Уживано в значенні підсилювальної частки при займенниках *хто, що, який* та прислівниках *де, коли, куди, як*. *Де вгн'іма́тири тійа твуйѐ жиних'і!*

ВГОЛИНА [вго́лина] -и, ж. Жарина. *Примі́ / ундó вго́лина впáла / с пудло́г'і.*

ВГОЛЛЄ [вгол':е] -я, с. Дерев'яне вугілля. *Ти-но да́й пурус'ата́м вгол':а / пуба́чиш / йак вживу́т'.*

ВГОЛУВАХ [вго́лувах], присл. У ліжку під подушкою. *Шоб луч спат' / то йа вго́лувах липиху́ с'вачѐну кладу́.*

ВГРАЗИТЬ [вгрази́т'] -зю, -зиш, док. Торкнутися рани, завдавши болю. *Пумале́йко / ни вгрази́ сиб'і па́льца.*

ВГРЕБИНИ [вгре́бини], род. вгребин, *мн.* Залишки сіна, які залишаються після того, як решта сіна навантажена на віз. *С'ї́йа вгре́бини мин'і вилка́ми пуда́й.*

ВГРИШИТСА [вгриши́ц:а] -уса, -иса, док. Поїсти. *На ти хоч зра́нку вгриши́ласа / чи знов беш гуло́дна ці́ли ден'.*

ВГУЧАХ [вгуча́х], присл. 1. Вмить, за надто короткий проміжок часу. *Дес' ше́жно ту́тика буў / а с'о / диві́са-но / дес' вгуча́х ни ста́ло.* 2. На видному місці. *Лижі́т' вгуча́х / а йа ціл'ус'і́к'і ден' шно́ру пу вс'еї ха́ти.*

ВГВАЛТ [вгвалт], присл. 1. Конче, неодмінно, обов'язково. *Чи с'о тиб'і вгвалт с'од'н'а ду то Луцака йїхат'?* 2. Терміново. *К'ідаї усé / бо йїї вгвалт / в с'у мину́ту / трéба ві́нисти.* 3. Дуже. *Вгвалт ду дучк'і рвéц:а в Цу́ман'.*

ВДАРИМНИЦУ [вдаримні́цу], присл. 1. Даремно, без причини. *Тако́ вдаримні́цу ду минé чос' нихто́ ни чипл'а́йц:а.* 2. Дарма, безплатно. *Йі́му́ все тако́ вдаримні́цу прихóдит'.*

ВДАРМИЦУ [вдармі́цу], присл. 1. Даремно, без причини. *Нивжéл'і с'о вдармі́цу йі́го так пугу́лалі.* 2. Дарма, безплатно. *Ажéн' йаг вунó пришлó вдармі́цу / то йі́го і ни шкóда.*

ВДАЧНО [вда́чно], присл. Вдало. *Ми туд'і вда́чно зйі́здили в те Пусті́йно.*

ВДЕВАНИ [вдéвани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Одягнений. *Ти хоч вдéвани надві́р вихóдив?* 2. Вкритий ковдрою. *Пудиві́са / чи вунá спит' вдéвана.*

ВДЕЖА [вдéжа] -и, ж. Одяг. *Вже в йі́йе теї́ вдéжи / шо мо́на на прóдач висті́.*

ВДЖВАЛА [вџвалá], присл. Учвал. *Ті́йа ко́ни вџвалá йак пушлі́!*

ВДИВАТСА [вдива́ц:а] -юса, -їса, недок. 1. Одягатися. *Вдива́йса да йде́мо / по́кл'і́ йе чим йі́хат'.* 2. Вкриватися ковдрою. *На таг ни л'у́бит' вдива́ц:а / йак спит'.*

ВДИВАТЬ [вдива́т'] -ю, -їш, недок. Укривати ковдрою. *Йа тибé ці́лу нич вставáла вдивáла.*

ВДИМІНУ [вдим'і́ну], присл. Дуже п'яний. *Пришóв муї́ Васі́л' вдим'і́ну пї́ані́ с теї́ бисéди.*

ВДИНАЦИТИ МНІСЯЦ [вдина́цити мн'і́с'ац]. Листопад. *На вдина́цитом мн'і́с'аци йі́ду.*

ВДИНАЦИТЬ [вдина́цит'] і ВДИНАЦИТЬ [вдина́цит'], числ. Одинадцять. *Чи то вже йі́му́ вдина́цит'?*

ВДИНУТЬ [вдину́т'] -у, -еш, док. 1. Одягти. *Ти с'у марна́тку ни хоч вдину́т'?* 2. Вкрити ковдрою. *Вдині́ те дит'а́ / бо си́но здóруво.*

ВДОСВИТКУ [вдо́свитку], присл., рідко. Досвіта. *Йа с'од'н'а ше йаг вдо́свитку встáла / то так і ни прил'агlá.*

ВДРЕБИЗИ [вдрéбизи], присл. Вдрузки. *Йак к'і́нуў те́йу мі́скуйу / так вдрéбизи і рузлит'і́ласа.*

ВДРЕБИЗКІ [вдрéбизк'і] і ВДРЕБИЗГІ [вдрéбизг'і], присл. Вдрузки. *Шкл'а́нка вдрéбизг'і рузлит'і́ласа.*

ВДРЕБИЗЬ [вдрéбиз'], присл. Вдрузки. *Все́йку пусу́ду йі́йе вдрéбиз' пубі́в.*

ВДРИБИЗЗЄ [вдрибиз':é], присл. Вдрузки. *Слóйїк вдрибиз':é пубівса.*

ВЕЛИЧНИ [вэлични] -а (-ая), -е (-ее). 1. Надто великий, такий, що має великі розміри. *Тáмика таку вэличну хат'ін' зв'ів / шо мóна гул'át'. 2. Надто високий. Да с'о вкóчи ти так'і вэлични нат' вірос?*

ВЕЛИЧ [вэлич] -и, ж. Людина високого зросту. *Да в ко с'а вэлич такайа вдалáса?*

ВЕЛЬОН [вэл'он] -а, ч. Сало з кишок свині. *Казáли / йак с'о вэл'уна вісушит' / то вэл'ми пумучнэ.*

ВЕНДИТСА [вэндиц:а] -дюса, -диса, недок. Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *К'еп тої бáт'ко с тим кабанóм да ни вэндивса дóвго.*

ВЕРБНИЦА [вэербница] -и, ж. Вербна неділя. *С'óроку Вэербница крэпко хулóдна вдалáса.*

ВЕРЧИК [вэерчик] -а, ч. Згорток лика (кори) для постолів у формі “вісімки”. *Ск'іл'ка то тих вэерчикив тра булó на йіднійа лáпц'і?*

ВЕСОЧ [вэесоч] -и, ж. 1. Висота. *Йат же на так'ей вэсучи мóна рубít' ціли ден'?* 2. Людина високого зросту. *Да вкóчи ш с'о с тибé такайа вэесоч вз'алáса?*

ВЕСУЧНИ [вэесучни] -а (-ая), -е (-ее). Надто високий. *Там так'і вже вэесучни пáрубок / шо ти ї ни пузнáйїш / наїбút'.*

ВЕСУЧНО [вэесучно], присл. Дуже високо. *Вин на том крáни на стрóйци / а то знáйїш / йак тáмка вэесучно.*

ВЕРУЮЩИ [в'эруйушчи] і В'ЕРУЮЩИ [вйэруйушчи], у зн. імен., ч. Особа, яка належить до протестантської церкви. *Де тиб'і в'эруйушчи да з'ме мирс'ку.*

ВЖЕНЯНИ [вжэн'ани] -а (-ая), -е (-ее). Одружений. *С'о йійé син / тої / шо вжэн'ани?*

ВЖУЖИЛЬ [вжужил'], присл. Вдрузки. *Пирибів все в хáти вжужил'.*

ВЗАБУРСИ [взábурси], присл. По щиколотки. *Вуді в л'уху вже взábурси.*

ВЗАБУРСКИ [взábурск'і], присл. По щиколотки. *Так'і дошч / шо вуді взábурск'і.*

ВЗАВТРЕ [взáвтре], присл. Завтра, наступного дня. *Вже йак зрóbл'ат' винóчок / то дрúжку ўвэчири вбирáли в винóчок / да в вэл'уна / с'о замúс'то мн'ірали / а мулудей ўвэчири ни надивáли винкá // то вже йї взáвтре / а с'од'н'а тóно дрúзци.*

ВЗАВТРИЙ [вз'автрий], присл., рідко. Завтра, наступного дня. *Прідиши ужé вз'автрий.*

ВЗАВТРИЧКО [вз'автричко], присл. Завтра, наступного дня. *С'од'н'а ни пуйдим на П'іск'і // давайте / ме / вже вз'автричко.*

ВЗАКІДИ [вз'ак'іди], присл. Заточуючись, ни тримаючись добре на ногах. *Напилосо // типеричк'і вз'ак'іди дудом суниса / бис:урімнику.*

ВЗАКІТКІ [вз'ак'ітк'і], присл. Заточуючись, ни тримаючись добре на ногах. *Прідиши знов вз'ак'ітк'і // йа тибé ришú на ц'ом са́мом мн'іци.*

ВЗИРИТЬ [вз'ірит'] -у, -иш, док. Побачити, помітити, розрізнити зором. *Д йé ни ш чим ни схавайіса // усé / ничис'т'ак / вз'ірит'.*

ВИБРАТСА [в'ібрац:а] -уса, -иса, док., перен. Померти. *То с'о вже і Ксén'ка ва́ша в'ібраласа.*

ВИВИСТИСА [в'івистиса], 1 ос. одн. вивидуса, док. Залишитися без чогось. *Ти знайіш / шéно л'ути / а йа вже с'іна прит'мом в'івиласа.*

ВИВУЗИТЬ [в'івузит'] -зю, -зиш, док., перен., знев. Побити, відлупцювати. *Коп хто да вз'ав до́бро др'іна / да в'івузив тибé.*

ВИВУРУТИНЬ [в'івурутин'] -тня, ч. Вивернуте бурею дерево. *Йакос' в'івурутн'а казав дас'ц' зр'ізат'.*

ВИГАНИТЬ [в'іганит'] -ю, -иш, док. Виганьбити, зробити різкий осуд. *Ти йіго хоч тамка в'іган' до́бре / шоб бул'ш л'удéї ни смішів / смúток.*

ВИДЕЛІЦ [вид'ел'іц] -льца, ч. Виделка. *Знимі / ундó вид'ел'іц внав на зéмл'у.*

ВИДНІЙ [видн'ії, вид'н'ії], присл. Видніше. *Вже з'ара вид'н'ії на двур'і в шис' гудін.*

ВИДНО [видно́], присл. 1. Видно. *Ту́та ж туб'і ни видно́ писат'.*
2. Мабуть. *Видно́ / вже вуні тамичка до́бре пуйркаліса.*

ВИДНОМ [видно́м], присл. Завидна, за світлої пори доби. *К'еп ше йак видно́м с'уйу стинú бма́зат'.*

ВИДУМОК [в'ідумок] -мка, ч. Прізвисько. *Ну деї чо ти здра́зу тим в'ідумком / чи ти ни знайіш / йак вун звéц:а?*

ВИДЬМАРКА [вид'ма́рка] -і, ж. Жінка-відьма. *На вже с'а́йа вид'ма́рка йакóго мо́ра ту́та?*

ВИДЮХ [вид'у́х] -у, ч. Дикий мак-самосій. *А с'о в тибé пу с'іх бурака́х да тої вид'у́х нас'і́йавса?*

ВИКАБЕЛЮВАТСА [викабѐл'увац:а] -юса, -їса, *недок., знев.* Хизуватися собою. *Чуго́ вже с'ом нипутр'їбнику да викабѐл'увац:а.*

ВИКАМИ [викáми], *присл.* Завжди, постійно. *Да вун викáми тако́го муді́т' / никóлиї йї́му ни вгóдиш.*

ВИКАРАБУНИТСА [ві́карабуниц:а] -юса, -иса, *док.* Вилізти. *Йак с'а старá да на ту п'їч мужé ві́карабуниц:а.*

ВИКШ [викш], *присл.* Вище. *Пуклáла ше вики на шáхву / і сийно́ тійа смў́тк'ї дустáли.*

ВИКШИ [ві́кши] -а (-ая), -е (-еє). Вищий. *Там старши йак'ї хлупчї́с'ко / ше за с'о ві́кши.*

ВИКШИЙ [ві́кшиї], *присл.* Вище. *Зні́зу в'їшн'ї вбурвáла / а ві́кшиї́ дустáт' ни мóна.*

ВИЛИЧІНЬ [вйич'ї́н'] -и, *ж.* Людина високого зросту. *Такá вйич'ї́н' / а ше б трóх'ї йакó умá.*

ВИЛІЯ [вил'ї́я] -ї, *ж.* Вечір, вечеря перед Різдвом, святом Василя, Водохрещем. *На вил'ї́у вс'ї мў́с'ат' бут' удóма / бо ці́ли рик ну св'їту стика́ц:а бў́дут'.*

ВИЛЬГОСТЬ [ві́л'гос'ц'] -і, *ж.* Волога, сирість. *Тра в грў́би затупі́т' / бо вже ві́л'гос'ц' в хáти.*

ВИНУТСА [винў́ц:а] -уса, -еса, *недок.* Прагнути до чогось, дуже хотіти чого-небудь; прагнути кудись, пориватися, мати сильне бажання потрапити кудись. *Хлóпиц му́ у Луцк винéц:а / а тут йак натутé то гутóбуса дес' вхатї́ло.*

ВИНЬПРУВАТЕ [вин'г'ї́рува́те], *с.* Означення до сала зі зрощеннями. *Сáло с':о кабанá чос' вин'г'ї́рува́те.*

ВИНЬОН [ві́н'он], *ч.* Такий, що має борг. *Ти йї́му ше грóши ві́н'он?*

ВИПРУВАЖОН [вйпруважóн] -у, *ч.* Гостювання з приводу проведів хлопця на службу до війська. *А тої вйпруважóн йа п тиб'ї казáла в хáти рубї́т'.*

ВИРВАТСА [ві́рвац:а] -уса, -иса, *док.* 1. Вибратися, вирушити кудись. *Вже два тї́жн'ї ни мóна ду цѐ́рки ви́рвац:а.* 2. Взятися. *На курува́ї йї́шла / курóбку йайéц нислá. Дес' ві́рвалиса хлóпици // пубї́ли йай́ца в курóбци.* (Весільна пісня).

ВИРУБИТСА [ві́рубиц:а] -люса, -иса, *док.* 1. Втратити силу, тяжко працюючи. *Йа вже за свуйú жї́тку кáт'їржну зус'óм ві́рубиласа.* 2. Забруднитися, вимазатися. *Де ти / смў́тку / тат ві́рубилусо?*

ВИРУБЛЯНИ [вірубл'ани] -а (-ая), -е (-ее). Знесилений, передчасно постарілий. *Набо́ ш х'іба́л' вун так'і вірубл'ани / йак с'о ти ту́тка.*

ВИРУБЛЯТЬ [вирубл'ят'] -ю, -їш, *недок.* 1. Формувати хлібину для випечення. *Ої чи га́лучк'і / чи мишча́нучк'і пу стулу́ пуклува́ли. Курува́йничк'і мулуде́йк'і́а курува́ї вирубл'а́ли.* (Весільна пісня). 2. Орати й боронувати поле. *А ти на Завго́л'цах свуйу́ з'а́лку вірубив?* 3. Бешкетувати, порушувати дисципліну, пустувати, робити збитки. *Так'е в ха́ти вба́два вирубл'а́йт'!*

ВИРХОМ [вирхо́м], *присл.* 1. Зверху. *Пудиві́са вирхо́м на ша́хви / здайе́ц:а / йа та́мка йіго́ кла́ла / те л'у́стро.* 2. Верхи. *Йа вирхо́м йіхат' вару́йуса // на sweй кубі́ли то про́бував / а чуже́ї буйу́са сийно́.*

ВИРХУЛЬОДИЦА [вирхул'оди́ца] -и, *ж.* Ожеледиця. *Да де / йа пу так'е́ї вирхул'оди́ци ду це́ркви нат' вирива́ц:а ни бу́ду.*

ВИСЕЛИК [висе́лик] -а, *ч.* Евфемізм журавля. *Нависн'і тра каза́т' висе́лик'і / ни журавл'і / то чи́риз ці́ли рик висе́ли беи.*

ВИСИЛИТСА [висилі́ц:а] -юса, -иса, *недок.* Бути учасником весільного обряду. *Ба́ло чи́риз тійа пи́риво́дини цил'у́с'і́к'і тійждин' висилі́лиса.*

ВИСИЛІЙ [висил'і́й], *присл.* Веселіше. *Пери сийно́ йа́кос' висил'і́й було́ жит' / йак тине́ра.*

ВИСИЛУШКА [висилу́шка] -і, *ж.* Евфемізм жаби навесні. *Висилу́шк'і крúмкайут' // то с'о / видно́ / пуго́да взав́тре бе.*

ВИСІЛНИ [вис'і́лни] і ВИСІЛНИЯ [вис'і́лнийа], *у зн. імен., мн.* Учасники весілля. *Вис'і́лних на в'інчан':і було́ зус'о́м ма́ло.*

ВИСІЛНИКІ [вис'і́лник'і] -ив, *мн.* Учасники весілля. *На с'о х'іба́ ж вис'і́лник'і вже за стула́ми / мо́ то запуро́зци вже са́ми вса́ндр'ічилиса?*

ВИСОК [висо́к], *род.* виска. *Ка́л'а виска́ тако́го шрам у йе так і вста́вса.*

ВИСОКІЙКІ [висо́к'і́к'і] -а (-ая), -є (-ее), *пестл.* Височенький. *Вко́чи с'о ти всп'ів так'і висо́к'і́к'і вірусти?*

ВИСОКІЙКО [висо́к'і́кко], *присл., пестл.* Височенько. *Стан' на па́лчик'і / с'о ж ни висо́к'і́кко ду́ста́т'.*

ВИСТАРЧИТЬ [вістарчит'] -у, -иш, *док.* Забезпечити. *Да хто на вас тих гро́шеї вістарчит'?*

ВИСУЧІНЬ [висуч'ін'] -и, ж. 1. Висота. *Йа б на таку́йу висуч'ін' нат' і ни л'із би.* 2. Людина високого зросту. *Така́ висуч'ін' / а ти ни хоч в шко́лу йе д:ават'!*

ВИТАТЬ [витат'] -ю, -їш, *недок.* Зустрічати молодих на порозі хати із хлібом і медом після вінчання. *Чом нас ни витайіте / чи хл'їба ни майіте? Пуїд'їте ду сус'їда да пузічите хл'їба / да нас пувитайіте / йа сус'їду хл'їба д:айте.* (Весільна пісня).

ВИТКА [вітка] -і, ж. Колосок проса. *С'оро́ку на про́си мале́їк'їяа вітк'ї.*

ВИТРИЛО [витріло] -а, с. Дошка, прибита до крокв двосхилого даху, щоб вітер не зривав боків покрівлі. *Перш тра витріло прибіт' / а вже по́сл'а лати.*

ВИТРИПАТЬ [вітрипат'] -ю, -їш, *док., перен.* Багато, без міри і швидко з'їсти. *Цілу мисийу́ йу́шк'ї вітрипав.*

ВИТРОВКА [витрówka] -і, ж. Легка весняно-осіння куртка. *Тра туб'ї витрówka лег'їрку купіт' на го́син' / по́кл'ї ду тих мурóзив.*

ВИТРУБИТЬ [вітрубит'] -лю, -иш, *док., знев.* Випити. *Суба́к'ї с'еї но́чи все́їк'е мулукó з ба́нк'ї вітрубили.*

ВИТУЛУБИНЬ [вітулубин'] -бня, ч. Пиріг, у якому виїли начинку. *На вже с'їяа вітулубн'ї / нитирéсно / куму́ всталіса?*

ВИТУЛУБОК [вітулубок] -пка, ч. Пиріг, у якому виїли начинку. *С пиругів самі вітулупк'ї.*

ВИТУЛУБЛЮВАТЬ [витулúbl'уват'] -ю, -їш, *недок.* Виїдати начинку, серцевину. *Хто с'о все́їк'ї пируг'ї вітулубив?*

ВИТУЛУБЛЯНИ [вітулубл'ани] -а (-ая), -е (-ее). Такий, в якому виїли серцевину, начинку. *На с'їяа вітулубл'анийяа пируг'ї хто с'о майе йїсти?*

ВИТУРУПА [вітурупа] -и, ж., *знев.* Роззява. *На чо с'а вітурупа да таг рóта русхвир'їшчила?*

ВИТУРУПИНЬ [вітурупин'] -пня, ч., *знев.* Роззява. *А вже с'ої вітурупин' ц'удá питил'ушивса з йакó дїва?*

ВИТЯТЬ [віт'ат', в'їт'ат'], 2 ос. одн. витниш, *док.* Ударити, стукнути. *Ни вбижса́їса на минé // йа ш тибé нэ́знаком в'їт'ала.*

ВИХРИТСА [вихрїц:а] -уса, -иса, *недок.* Бешкетувати, порушувати дисципліну, пустувати, робити збитки, перебувати в збудженому стані. *По́кл'ї ше малійяа // ниха́ї вихрїц:а.*

ВИЦЯПАТЬ [віц'апат'] -ю, -їш, *док.* Видоїти. *Тра ше тилу́шку їти віц'апат' / по́кл'ї хоч трóх'ї видно́.*

ВИЧВИРАТЬ [вичвирáт'] -ю, -їш, *недок.* Пустувати, робити збитки. *Ни вичвирáї / бо с хáти віжину!*

ВИЧИРИШНІ [вичі́ришн'і] -я (-яя), -є (єє). Вечірній. *Дутувáришн'є і вичі́ришн'є мулуко́ рáзом зливáї в бáнку.*

ВИЧУРКІ [вичурк'і] -ок, *мн.* Вечорниці. *На вчóра де с'о ти на вичуркáх була?*

ВИЧУРКУВАТЬ [вичуркувáт'] -ю, -їш, *недок.* Перебувати на вечорницях. *Прихóд' с'óд'н'а ду Мóт'і вичуркувáт'.*

ВИЧУРНИЦА [вичурні́ца] -и, *ж.* Жінка, яка часто ходить на вечорниці. *С'у вичурні́цу хоч йідén вéчор вдóма застáт' мóна?*

ВИЧУЧВІРИТЬ [ві́чучв'ірит'] -ю, -їш, *док.* Перегнати, перетрухнути. *Жі́то сирувáте в снупі́ пускладáла // зус'óм ві́чучв'ірило.*

ВИШИНИТСА [вишині́ц:а] -юса, -иса, *недок.* Бешкетувати, порушувати дисципліну, пустувати, робити збитки, перебувати в збудженому стані. *Зáра наколо́шк'і пустáвл'у / йак беш ше довш вишині́ц:а.*

ВИШКІ [ві́шк'і] -шок, *мн.* Горище в хліві. *У минé с'орóку ві́шк'і нимáл' пурóжнийа / а йакá ш то зимá!*

ВИШНЬОВИ [вишн'óви] -а (-ая), -е (-єє). Темно-червоний. *Мин'і тра пáсмо нитóк вишн'óвих.*

ВІДЗІГОРКА [в'і́з'і́горка] -і, *ж., знев.* Чепуруха, жінка, яка надмірно стежить за своєю зовнішністю і хизується своєю зовнішністю. *С'і́йа в'і́з'і́горк'і дес' зрóду ничó ни рубі́ли.*

ВІДЗІГОРНИ [в'і́з'і́горни] -а, -е, *знев.* Хвалькуватий, такий, що хизується своєю зовнішністю. *Пустій / б́удиш ти такá в'і́з'і́горна ду пурі́ / а ни в'ек.*

ВІДЗІГОРНО [в'і́з'і́горно], *присл., знев.* Задерикувати, хвалькувати. *Диві́са / йак с'áйа нипутр'і́бница да нисé сибé в'і́з'і́горно.*

ВІТРАМИ [в'і́трами], В'І́ТРАМИ [вйі́трами] і ВИТРАМИ [витра́ми], *присл., знев.* Невідомо куди, світ за очі. *Пушóв дес' витра́ми і цил'ус'і́к'і ден' дудóм нат' ни притика́йе.*

ВІТРАНИК [в'і́траник] і В'І́ТРАНИК [вйі́траник] -а, *ч.* Дошка, прибита до крокв двосхилого даху, щоб вітер не зривав боків покрівлі. *Тибйі́ с'огó вйі́траника тра бу́ло впирті́ в плáтвину ун'з'ó ниско // бу́ло б биспичн'і́.*

ВІТРИНИК [в'ітриник] і В'ІТРИНИК [вйітриник] -а, ч. Дошка, прибита до крокв двосхилого даху, щоб вітер не зривав боків покрівлі.

ВІШНИЦИ [в'ішници] і В'ІШНИЦИ [вйішници], род. вішниц, в'ішниц, *мн.* Легкі ворота з жердин. *Йїхав віпивши деї вйішници зламáв.*

В'ІСТИСА [вйістиса] -мса, -сиса, *док.* Набриднути. *Йак мин'ї с'їя куруві за двáцит' л'їт вйїлїса!*

ВКАЧИЧКІ [вкáчичк'ї], *присл.* Навпочіпки. *Нáшо мин'ї вáше кр'їсло // йа і вкáчичк'ї пусид'у гл'а такó хлóнца.*

ВКАЧИЧКУ [вкáчичку], *присл.* Навпочіпки. *І стóгне / шо нóг'ї бул'áт' / а вкáчичку цил'ус'їк'ї вéчор ун'з'їкá вісид'ів.*

ВКЛЕВАТЬ [вклéват'] -ю, -їш, *док.* Одужати. *Йа ше ціли тїждин' / сéстручко / прумúчиласа / пóкл'ї вклéвала.*

ВКЛЮЧНО [вкл'úчно], *присл.* Спосіб кріплення коси до кісся – під гострим кутом. *Пустáв кóсу вкл'úчно / таг луч / йаг направéц.*

ВКОЧИ [вкóчи], *присл.* Коли, в який час, о якій порі. *Вкóчи вун вт'їк с'ц'ул'їчка? Ми ї ни зуглédїлїса / вкóчи зайїхали ажéї ду Пустїйна.*

ВКОЧИНЕБУТЬ [вкочинéбут'], *присл.* Коли-небудь, у будь-який зручний час. *Вкочинéбут' прїдиш над'н'ах / то пудивл'уса / шо тáмка в тибé.*

ВКОЧИСЬ [вкóчис'], *присл.* Колись, невідомо коли. *Вкóчис' вйїшла з двурá / а йа нат' ни вм'éтила вкóчи.*

ВКРАТКІ [вкрáтк'ї], *присл.* Крадькома. *С'о дес' вкрáтк'ї знов грїсу привїіз з хвérми.*

ВКРИЯТЬ [вкрийáт'] -ю, -їш, *док.* Одужати, стати здоровим. *Йа ш то шéно вкрийáла с тéйу нугóйу / так на тиб'ї дрúгу бул'áчку.*

ВКРОМИ [вкрóми], *присл.* Окремо. *Пул'їндрїци зрáзу вкрóми кладї.*

ВКРУГУВА [вкругувá], *присл.* Навколо, в обхід. *Луч ітї вкругувá / то тóчно вдóма беш нучувáт'.*

ВКРУГУВУЮ [вкругувúйу], *присл.* Навколо, в обхід. *Отó йа так / брáц'е / вкругувúйу кáл'а теї стїрти цілу нич віхудїла // отó і блуд.*

ВКУЛЯДЯХ [вкул'ад'áх], *присл.* Під час різдвяних свят. *Бáло вкул'ад'áх вс'ї мúсили бут' удóма / вс'ї прїйїж:áли.*

ВЛАДИТЬ [влáдит'] -дю, -диш, *док.* Поламати, зіпсувати. *Отó влáдив рúку / то вже пупунóсїса!*

ВЛАДНОВУВАТЬ [владно́вуват'] -ю, -їш, *недок.* Щільно складати щось. *Хаї́ ба́т'ко ху́ру владно́вуйе // та́г ни́хто́ ни завйі́ршит' / йа́г вун.*

ВЛИМКОМ [влі́мком], *присл., знев.* Нерухомо. *Отако́ цил'у́с'і́к'і́ ден' влі́мком ві́лижат' / то здуро́ва л'уді́на засла́бне.*

ВЛИМОК [влі́мок] -мка, *ч.* 1. Обезсилена внаслідок тривалої хвороби людина. *Вже́ з ййі́е то́но влі́мок.* 2. *перен., знев.* Лежень. *Набо́ с'ої́ влі́мок сам де стинéц:а?*

ВЛЬОТ [вл'от], *присл.* Вмить. *Вл'от ни ста́ло ни то хло́нца / ни теї́ д'івчи́ни на том вб́рку.*

ВМАЛЮВАТЬ [вмал'ува́т'] -ю, -їш, *док.* Із силою вдарити. *Ше́ вун ти́б'і́ ма́ло / се́стручко́ / вмал'ува́в // коп ти́б'і́ ше́ хто́ да дуба́вив.*

ВМАТУВАТСА [вма́тувац:а] -юса, -їса, *недок., знев.* Іти геть, забиратися. *Ни хоч рубі́т' // вма́туїса́ с'ц'у́л'ка / шоб́ йа́ тибе́́ ї́ ни ба́чила.*

ВМЄТИТЬ [вм'єтит'] -тю, -тиш, *док.* Побачити, помітити, розрізнити зором. *Бач / йа́ вступі́ла туно́ на ми́н'у́тину / а́ с'ої́ сму́ток му́ї́ ужé́ вм'є́тив.*

ВМИСЕЛНИ [вмисéлни] -а (-ая), -е (-ее). Спеціальний. *Кулі́с' таку́ диржа́ли вмисéлну ні́тку шивко́вуйу.*

ВМИСЕЛНО [вмисéлно], *присл.* Навмисне, спеціально. *В с'ом приста́вл'є́нийї́ ше́ ї́ до́ктор вмисéлно́ буу́.*

ВМІСЦИ [вм'ісци], *присл., рідко.* Разом. *С'о́ вуні́ вс'і́ вм'ісци́ ту́тика́ живу́т'.*

ВМОЛДУСТІ [вмо́лдус'ц'і́], *присл.* Замолоду, за молодих років. *Вуно́ так'е́ са́ме пла́м'і́дне і́ вмо́лдус'ц'і́́ було́.*

ВМОЧАЛКА [вмо́чалка] -і, *ж.* Сир, розтертий зі сметаною. *Зрубі́т' ти́б'і́ї́ вмо́чалк'і́́ ду́ с'і́х млинці́в?*

ВМУЛОТЬ [вмуло́т'] -ю, -иш, *док., перен., знев.* Багато, без міри і швидко з'їсти. *Та́г ві́гулудни́ласа́ за́дин' / шо́ дв'і́ мі́ск'і́ пупра́вк'і́́ вмуло́ла.*

ВМУЛУДИЦУ [вмулуді́цу], *присл.* Спосіб зав'язування хустки кінцями на потилиці. *Йа́к му́луд'і́нка́ ві́вйазала́са́ вмулуді́цу.*

ВМУЛУДИЧКУ [вмулуді́чку], *присл.* Спосіб зав'язування хустки кінцями на потилиці. *Даї́ йа́ тибе́́́ вмулуді́чку́ завйа́жу́ / то́ ни бу́де́ та́г га́раче́.*

ВМУЧАННЄ [вмуча́н':е] -я, *с.* Сир, розтертий зі сметаною. *Бирі́ в мі́снику́ вму́ча́н':е́́ ду́ с'і́х бу́л'ба́никив.*

ВНАСМЄШКІ [внас'м'эшк'і], присл. Глузуючи. *Такáйя нипутр'їбница / а ше ї вунó внас'м'эшк'і ду кос' бзивáйїц:а.*

ВНАСМЄШКУ [внас'м'эшку], присл. Глузуючи. *Вунá такó ду вс'їх внасм'эшку гувóрит' / замýс' самá такá дасканáла.*

ВО [во] 1. частка. *Ось. Де ти дівиса // во ж той ниж на лáвци лижít'.* 2. присл. *Ось тут. С'ад' во да пусидí хоч мин'úтину.*

ВОБИДЕНЬ [вобидén'], присл. За один день, протягом одного дня. *Ми куліс' завш вобидén' в Сárно і назáд вспивáли.*

ВОВЧИКІ [вóвчик'і] -ив, мн. 1. Череди. *У нас за клún'їу самíйя за сибé вóвчик'і рустýт'.* 2. Насіння череди. *Пузнимáй вóвчик'і ш:танíв / а то хóдиш / йаг з талагóлчиками.*

ВОЛУКОМ [вóлуком], присл. Тягнути по землі. *С'е с'їно / мо / коб йаг вóлуком пуст'áгат' дукúпи.*

ВОЛЬКО [вóл'ко] -а, ч., знев. Непутяща, безпутна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають загальний осуд. *Да вже з йїгó ничó дóбро ни бóде // йагжé вóл'ко.*

ВОН [вон], виг. Геть звідси (як наказ відійти, покинути межі чогось). *Вон з меї хáти / і шоб йа тво дóху тóта бул'ш ни чóла.*

ВОНЬ [вон'] -і, ж. Сморід. *Чо в с'еї хáти такá в'ек вон'?*

ВОСЬМИ МНІСЯЦ [вóс'ми мн'їс'ац]. Серпень. *Вóс'ми мн'їс'ац // деї шкóла дáлиї.*

ВОШ [вош] -и, ж. Воша. *Так'é гáтк'е // гét'йагде вош.*

ВПАЗДЕРИТЬ [впаздéрит'] -у, -иш, док., знев. Із силою вдарити. *Тикáй / зáрика йаг впаздéру / то с:'їх Завгул'éц пирéк'і пулитíш.*

ВПАМИТКУ [впамиткú], присл. Зберігатися в пам'яті, пам'ятатися. *Мин'ї с'е кулісн'е вже зус'óm ни впамиткú з муйéйу жítк'їу.*

ВПАНУВАТЬ [впанувáт'] -ю, -їш, док. Вкрити, покрити. *Да знов тíйя чирак'і впанувáли.*

ВПАРАНИ [впáрани] -а (-ая), -е (-еє). Розгублений, неврівноважений. *То ж ти ни буд' так'ї вже впáрани / трóх'ї вхаминíса да бдúмайса / шо ти мáйїш зрубít'.*

ВПАРАНО [впáрано], присл. Розгублено, неврівноважено. *Вунá шо ни з'мéц:а рубít' / то все такó впáрано бйїгайе.*

ВПАРАТ [впáрат, впáрат] -а, ч. Апарат для доїння корів. *Пукáмис' пумíла впáрати / зус'óm рузвídн'їлусо.*

ВПАРИЗНУТЬ [впаризнút'] -у, -еш, док. Вдарити. *Зáра йаг йа тибé с'ім дóбчиком да впаризнú.*

ВПАРИТСА [впа́риц:а] -уса, -иса, док. Попектися в кропиві. *Вл'із пу мн'ача́ // гет' впа́ривса.*

ВПАСНЕ [впасне́], присл. Небезпечно. *Туда́ впасне́ л'істи / ду то шчо́ч:ика.*

ВПАСНИ [впасну́] -а (-ая), -е (-ее). Небезпечний. *С'ї́а йа́гуди во́вчийа / вуні впасні́йа / шоб йі́сти.*

ВПАСНО [впа́сно], присл. Небезпечно. *Ка́жут' / шо йі́го нат' впа́сно зачипа́т'.*

ВПАСЯНИ [впа́с'ани] -а (-ая), -е (-ее), знев. Добре годований, розтовстілий. *То нат' ни пудуба́йе / шоп чулув'їку да тако́м впа́с'аном бут'.*

ВПІЛКІ [впі́лк'і] -ив, мн. Бокові відходи, які залишаються після розрізання колоди на дошки. *А с'ї́а впі́лк'і мо́на см'є́ло на дро́ва пуска́т'.*

ВПИНАЧКА [впина́чка] -і, ж. Велика тепла хустка. *Ба́ло ма́ти впина́чку́у тако́ пуд р'у́к'і заму́та́йе / на спі́ни зав'я́же.*

ВПИРЕД [впире́д], присл. 1. Вперед, у напрямку перед собою. 2. За якийсь час до чого-небудь, заздалегідь. *Йа сиб'і пастуха́ впире́д заго́д'у́у. 3. Спочатку, перед тим. Впире́д вно́сили в ха́ту с'ї́но / накла́дали пуд насті́лницю / а по́сл'а ба́т'ко каза́в с'ада́т'. 4. Колись, давніше. Впире́д і висе́лос'ц' йака́йас' бу́ла / і жилóсо спуку́йн'ї́.*

ВПИРИВАЛКУ [впирива́лку], присл. Дуже повільно, перекидаючись з ноги на ногу (іти). *Коб'яа тако́ / йак с'о ти / впирива́лку йі́шла / то засну́ла б.*

ВПИРИВАЛУЧКУ [впирива́лучку], присл. Дуже повільно, перекидаючись з ноги на ногу (іти). *Вун тако́ заш впирива́лучку / йе́л'у-пуйе́л'у.*

ВПИЧИНИТСА [впичини́ц:а] -юса, -иса, док. Набриднути. *Йак мин'і с'ї́а йі́го г'е́зи вже впичини́лися.*

ВПИЧИНЛИВИ [впичинлі́ви] -а (-ая), -е (-ее). Набридлиий. *Йа б тако́ впичинлі́во чулув'їка і йі́дно б д'н'а ни тирп'їла.*

ВПИЧИНЛИВО [впичинлі́во], присл. Набридливо. *Вуна́ вє́л'ми йат гуво́рит' / то впичинлі́во.*

ВПИЯКА [впийа́ка] -і, ч. П'яниця. *Вже тиб'і / се́стручко / с то впийа́к'і дубра́ ни дужда́ц:а.*

ВПРИТЬ [вп'і́рит'] -у, -иш, док., перен., знев. 1. Багато, без міри з'їсти. *Ну / вже йак вп'і́риш с'о пируга́ / то пубу́диш і пубу́диш. 2. Із силою вдарити. Ну / вже йак вп'і́ру пу за́дн'їци.*

ВПІТЬ [вп'іт'] -ю, -їш, *док.* Обсісти з усіх сторін. *Вже йак тибé / бра́ц'е / д'іти вп'їли / то в гулув'ї мн'їсца гла дурус'ц'ї дуўжнó пумénчат'.*

ВПОБРИЗИ [впóбризи], *присл.* Вдрузки. *Слóйїк впóбризи пубівса.*

ВПОВНУСТІ [впóвнус'ц'ї], *присл.* Цілком. *На вйазán':е ти на хату вже впóвнус'ц'ї настарáвса?*

ВПОЖБУР [впóжбур], *присл.* Навкидь. *Зáрика вс'ї с'їя манáтк'ї с хати впóжбур пув'їк'їда́йу.*

ВПОЖБУРИ [впóжбури], *присл.* Навкидь. *Абї зан'алáса сварі́ц:а / диві́са / вже миск'ї впóжбури лит'áт'.*

ВПОРОЧ [впóроч], *присл.* Поруч, зовсім близько. *Пус'адáйут' бáло впóроч / замúз'бито мулуді́йа.*

ВПОРУЧКІ [впóручк'ї], *присл.* Поруч, зовсім близько. *Прус'у́ / шоп с'їли впóручк'ї / а вуні́ вбóйе нивкакúйу.*

ВПОСЛЯЗАВТРЕ [впос'л'азáвтре, впус'л'азáвтре], *присл.* Післязавтра. *Мо / за́йдиш ду минé де впос'л'азáвтре / да пушукáйїм туд'ї рáзом.*

ВПРАНУТЬ [впранúт'] -у, -еш, *док.* Прибрати, навести порядок, лад. *Впранúла старó і в хати / і тл'а хати / а типéрк'ї ше ї нивгúд.*

ВПРАТНИ [впратнú] -а (-ая), -е (-еє). Акуратний. *То ш ти д'івчина / да пувін:а бут' трóх'ї впратнéйу / да хоч трóх'ї впратн'їши́йу.*

ВПРАТНІЙ [впратн'ї́], *присл.* Більш акуратно. *Чи ти ни мужéш трóх'ї впратн'ї́ йїсти / шо стíл'ка кришóк вскриз' пу хати.*

ВПРАТНІШИ [впратн'їши] -а (-ая), -е (-еє). Акуратніший, більш старанний. *То ш ти д'івчина / да пувін:а бут' трóх'ї впратнéйу / да хоч трóх'ї впратн'їши́йу.*

ВПРАТНО [впратно], *присл., рідко.* Акуратно, старанно. *В йїйé йáкос' скрі́з' все так впрáтно // то дес' таг л'уді́на вже налуўчі́ласа ду чистуті́.*

ВПРЕНДЮВАТЬ [впрén'д'уват'] -ю, -їш, *недок.* Догоджати, робити що-небудь, щоб задовольнити когось або викликати чиюсь прихильність. *Тиб'ї тúтика нихтó впрén'д'уват' ни бúде / тáйат дóма.*

ВПРИГТИ [впригті́] -жу, -жеш, *док.* Із силою вдарити. *Іді́ ти с'ц'у́л'а / бо йак тиб'ї зáрика вприжú!*

ВПРИЧ [вприч] 1. *прийм.* Крім. *Йа с'éйе никóлиї никóм ни казáла / вприч муйéї старéї.* 2. *присл.* Невідомо куди, геть звідси. *Да*

ж вун ше по́сл'а вуїні дес' вприч йак пушо́в / таг до́с'ул' дудом і ни притика́йе.

ВПРИШКУВАТИ [впрі́шкувати] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що швидко і без причини дратується, неврівноважений. *Ріхтик йат ба́т'ко впрі́шкувате вдало́со // заму́з'бито вгон'.*

ВПРИШОК [впрі́шок] -шка, ч. Надмірно дратівлива людина, той, хто швидко гнівається. *На с'ої вже впрі́шок то так'і або́ кос' зар'іже / або́ сам ни свейу сме́рт'у ввре.*

ВПРОТІ [впро́т'і], присл. Проти. *Вунá сиб'і в Ровном йакос' найшла́ / а ба́т'ко впе́рса впро́т'і деї.*

ВПУВДНЯ [впу́вд'н'а́], присл. Опівдні. *Вин ше / набу́т' / впу́вд'н'а каза́в при́де.*

ВПУВНОЧИ [впу́вно́чи], присл. Опівночі. *Ої ни гн'івайса / му́йá те́шчийко / на ме́не / шчо прийі́хала ї впу́вно́чи ду те́бе.* (Весільна пісня).

ВПУВРАНЦИ [впу́вранци], присл. Дуже рано. *Притил'ушилу́со впу́вранци // йа ше нат' і спа́ла.*

ВПУЖБУРКІ [впу́жбурк'і], присл. Навкидь. *Йа тійа йіго́ причанда́л'і впу́жбурк'і в'ік'інула.*

ВПУЗАВТРИЙ [впуза́втрий], присл. Післязавтра. *К'ел'ц'о каза́в / нибі́ впуза́втрий вуні вс'і сту́л'іка притил'уша́ц'а наза́д.*

ВПУЗАВТУРИК [впуза́втурік], присл. Позаминулого року. *Впуза́втурік на с'еї йа́блини то було́ бага́ц'ко йа́блик / а вже дру́г'і рик // ничо́ нимá.*

ВПУЗАТОЙРИК [впузато́йрик], присл. Позаминулого року. *То с'о так'е́ було́ чи то вту́рік / чи то / маїт' / впузато́йрик.*

ВПУЗАТУРИК [впузату́рік], присл. Позаминулого року. *Ше йак прийі́жа́ли впузату́рік / то бул'и ни слуху́ / ни ду́ху.*

ВПУКИТЬ [впуку́т'], присл. Усе підряд. *Йіх тамго́ тра вс'іх впуку́т' да йак'ім дру́ном до́бре ві́вузит'.*

ВПУКШИ [впу́кши], присл., знев. Нерухомо. *Отакó цил'у́с'ік'і ден' ві́лижит' впу́кши / ду рубо́ти нат' ни стинéц'а.*

ВПУСТОПАШ [впусто́паш], присл. Без пастуха (про худобу). *На чо с'о вже с'ої тувáр впусто́паш хо́дит'?*

ВРЕДНИ [вредни] -а (-ая), -е (-еє). Неслухняний, бешкетник. *С'е дит'а́ так'е́ вре́дне вдало́со / ріхтик йат бат'у́с'о.*

ВРЕМЖИТЬ [времжит'] -у, -иш, недок. Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу

чогось. *Тра їти дудом / бо тамка муї старі вже на мине времжит' дос'ул'.*

ВРЕМНЄ [времн'е] -я, с. Час. *Туперика / сестручко / так'е в Бога времн'е настало да такайя влас'ц' / шо ником йа ни пупр'їбна.*

ВРИДНОТА [вриднота] -и, ж., збірн. Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Мин'ї д с'еї вридноти задин' гулува буліт'.*

ВРИДНОТТЄ [вриднот':е] -я, с., збірн. Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Х'їба туперк'ї д'їти // вриднот':е.*

ВРИДНЮЧИ [вридн'учи] -а (-ая), -е (-ее). Зовсім неслухняний. *В ко с'е дит'а так'е вридн'уче вдалосо?*

ВРОЗГАРАДЖ [врозгарадж], присл. Розкарячано. *В йїе йакайас' такайя пухотка ни гарна / врозгараж' ходит'.*

ВРУБИТСА [врубїц:а] -люса, -иса, док. Забруднитися, вимазатися. *Наварїла д'їт'ам вареникив з йагуд'мі / то врубілиса / йак свїн'а.*

ВРУЗВАЛКУ [врузвалку], присл. Дуже повільно, перекидаючись з ноги на ногу (їти). *Бач / йак врузвалку їде / то над'са з йїго руботн'їка.*

ВРУЗВАЛУЧКУ [врузвалучку], присл. Дуже повільно, перекидаючись з ноги на ногу (їти). *Ни л'убл'у' / йаг д'ївка тако врузвалучку ходит'.*

ВРУСКАРАЧКУ [врускарачку], присл. Розкарячано. *Врускарачку ходит'.*

ВРУССИПНУ [врус:ипнў] і ВРУССИПНУЮ [врус:ипнўйу], присл. Урозтїч. *Йак пушлї врус:ипнўйу / то тоно пїати блишчали.*

ВРУЧНУЮ [вручнўйу], присл. Своїми руками, вручну. *С'о ти сам вручнўйу с'у сичкарн'у зрубїв?*

ВСАМУТУЖ [всамутўж], присл. Своїми руками, вручну. *Всамутўж / свуйїма рукамі / трахтуруца склав. Всейку сулому зу вбїрка всамутўж пиринусїла.*

ВСАНДРІЧИТСА [всандр'їчиц:а] -уса, -иса, док., знев. Сїсти, зігнувши корпус, опуститися сїдницями на що-небудь. *Йак всандр'їчиласа на том тапчан'ї / так цил'ус'їк'ї ден' в том тилив'їт'ури і вїсид'їла.*

ВСАНДРІЧИТЬ [всандр'їчит'] -у, -иш, док., знев. Посадити, опустити на що-небудь. *Тутїка всандр'їчила свуйе дит'а / а ти дивїса.*

ВСЕЙКІ [всейк'ї] і ВСЕЙКІ [вс'ейк'ї] -а (-ая), -є (-ее). Увесь. *Йак умер багатїр / то зуйшовса всеїк'ї мир.*

ВСИЙНАКУВО [всйїнакуво], присл. Все одно, байдуже. *А мин'ї йа́кос' зус'ом всйїнакуво / хто да кулі́ ду йї́е прихóдит'.*

ВСИЙНО [всйїно́], присл. Все одно, байдуже. *Чи тиб'ї ни всйїно́ / шо вун та́мка привї́з с то Пустї́йна.*

ВСКАЧКА [вскачка́], присл. Галопом. *Йак ну́йде кин' вскачка́ / то ни вдéржиса вирхóм.*

ВСКРИЗЬ [вскриз'], присл. Скрізь, всюди. *Типéричка вскриз' така́йа минтréга рóбиц:а.*

ВСЛУБУДИТЬ [вслубуді́т'] -дю, -диш, док. Звільнити. *Коб минé т с'еї́ жмї́йди хто вслубуді́в би.*

ВСМЕРДНУТЬ [всмéрднут'] -у, -иш, док. Набриднути. *Йак мин'ї да с'ї́а бул'бі́ вже всмéрдли.*

ВСМЕРТЬ [всмерт'], присл. 1. Дуже (вказує на вищий ступінь вияву дії 'злякатися' чи ознаки 'переляканій'). *Вун йак к'ї́нувса йї́мпитом на тих л'удéї́ / то йа́ всмерт' пирил'акáласа // думáйу / с'о́ вже дес' пур'ї́же.* 2. Куди попало (бити). *Вчипі́лусо лих'é да мо хлóпца всмерт' забивáйе.*

ВСОБНО [всóбно], присл. Окремо. *Муї́ син всóбно д минé живé / на́шо мин'ї та́йа гризóта здалáса.*

ВСПІТЬ [всп'і́т'] -ю, -їш, док. Встигнути. *Шо / ти та́же на с'ої́ гавтóбус ни всп'ї́ла?*

ВСПЛИШ [всплиш], присл. Усе підряд. *Гурáт' всі́к'е всплиш / чи с'ї́а трускáвк'ї́ вставл'áт'.*

ВСПЛИШНУ [всплишну́] і ВСПЛИШНУЮ [всплишну́йу], присл. Усе підряд. *Все встишну́ пукусів // і гусуку́ / і тої́ грудóк гóли.*

ВСТАТНІ [встáт'н'ї́] -я (-яя), -є (єє). Останній. *Бúде тиб'ї́ гун'з'ї́ка с'óд'н'а встáт'н'а пáша!*

ВСТОРКНУТЬ [встóркнут'] -у, -иш, док. Залишитися на довгий час. *Йак пушлá рáно на П'ї́ск'ї́ / так та́мика і встóркла.*

ВСТУРОЖНО [встурóжно], присл. Обережно. *Там канáва крéпко прї́кра / то ти встурóжно.*

ВСУСІДЯХ [всус'ї́д'ах], присл. В чужій хаті. *А йа́ з двума́ д'ї́т'ми всус'ї́д'ах жилá.*

ВСУЧІТЬ [всуч'ї́т'] -ю, -їш, док. 1. Дуже змерзнути. 2. Загинути, вмерти від холоду. *Йа́ вчóра в л'ї́си гет' всуч'ї́в / ше дóси ни мóна ду пáмити дуї́тї.*

ВСЦЮПСЬКІ [вс'ц'ў́пс'к'ї́] -а (-ая), -є (-єє). Влізливий, набридливий. *От ти вс'ц'ў́пс'к'ї́ // де ни пус'ї́ї́ / та́мка врóдиса.*

ВСЦЯТСА [вс'ц'áц:а], 3 ос. одн. всцітса, док. Ослабнути (про мороз). *Мурóз трóн'і вс'ц'áвс'а / то гаж лéкиий дíхат'.*

ВСЬВАТЯХ [вс'ват'áх], присл. У часі свят (найчастіше про період між Різдвом та Водохрещем). *Намóра мин'і твуйé куруві вс'ват'áх!*

ВСЬО-НАВСЬО [вс'о-на́вс'о], присл. Всього-на-всього, всього лише. *Йíму зáрика вс'о-на́вс'о рóкив дéсит'.*

ВСЯТКІ [вс'áтк'і] -ив, мн. Осад в олії. *В с'іх гулі́йах тунó вс'áткив бага́ц'ко.*

ВТИРИБИТЬ [втирибít'] -лю, -иш, док. Всунути, увести, всадити, вкласти щось у середину чого-небудь. *Тра рукава́ в боршч втирибít' // отó руз'з'áва.*

ВТИХАРА [втихарá], присл. Крадькома, потайки. *Отó дувм'íлиса втихарá все зрубíт'.*

ВТОЙРИК [втóйрик], присл. Уторік, минулого року. *Ше втóйрик йаг був / таг бул'ш і нугóйу ни пукáзуйіц:а.*

ВТРУЧИТСА [втручіц:а] -уса, -иса, док. Втрутитися. *Коб но ти тудá ни втручíвса / бу́ло би все дóбре.*

ВТЮПИТСА [вт'úпиц:а] -плюса, -писа, док., знев. Почати пильно, не зводячи очей дивитися на що-небудь, куди-небудь. *Йак вт'úпиц:а в тибé тíми свуйíми гучіс'ками / то здайéц:а / шо так і зйіс'ц'.*

ВУБЛИПКУ [вублі́пку], присл. Про одяг, який щільно прилягає до тіла. *То с'о все ж канéдит' так'і тійа штанí / шо вублі́пку / а йа нивкаку́.*

ВУГЛО [вугло́] -а, с. Куток. *Ше йідне́ вугло́ всталóсо вікласти де́й кунéц.*

ВУДА [вудá] -и, ж. Свято Богоявлення. *Пóс'л'а Вудí вже в сватí йдут'.*

ВУДЯНУХА [вуд'анúха] -і, ж. Вечір перед святом Богоявлення. *На Вуд'анúху вóду с'ват'ат' // то с'о увéчири / а на дрúг'і ден' знов с'ват'ат' // то с'о вже Вудóхришча тáгби.*

ВУЛОКУЮ [вуло́куйу], присл. Тягнути по землі. *Гет' ду клún'і суло́му вуло́куйу мин'і прит'áг.*

ВУЛУЧИЛНИК [вулучі́льник] -а, ч. Другий день Великодня. *Вулучі́лно нóс'ат' / де́й вулучі́льник.*

ВУЛУЧИЛНО [вулучі́лно] -а, с. Подарунок хресних батьків хрещеникам на Великдень. *Нисí / твуйá хришчéница дужда́ц:а ни мужé то вулучі́лна.*

ВУРКАТЬ [вуркат'] -ю, -їш, *недок.* Нарікати, скаржитися, висловлювати незадоволення. *Отакó в'ек чос' вуркайе / в'ек чимс' нивдувóл'ане.*

ВУРОЧАТСА [вурóчац:а] -юса, -їса, *недок.* Повертатися, перевертатися. *Дуїшóв ду магазіна // бáчу / назáд вурóчайіц:а.*

ВУРУТИЛО [вурутіло] -а, с. Верхній і нижній вали в ткацькому верстаті. *Чос' вурутіло ни кру́тиц:а.*

ВУСЬКІ [вус'к'і] -ей, *мн.* Отрута гадюки. *Йўз'ік / ни руспускаї свуйіх вус'к'ей / бо йа пуїду́ ду Гóспуда Бóга / тибé спал'у / всмал'у угн'óm і гулуўн'óйу.* (Народна молитва від укусу гадини).

ВХАМИНУТСА [вхаминúц:а] -уса, -еса, *док.* Схаменутися. *Вхаминіса / чулувійче / бо ти ш такó пуд йак'імс' плóтом і зг'іниш.*

ВХОТНІК [вхóтн'ік] -а, ч. Той, що завзятий, охочий робити щось. *Бáло ми так'йа вхóтн'ік'і булі́ ду то кал'адувán':а // мулуді́йа типéрика тóно смирд'у́ху глід'áт'.*

ВЧИМ [вчим] -а, ч. Вітчим. *То ни йігó бáт'ко // то вчим.*

ВЧИРНИТЬ [вчирніт'] -ю, -иш, *док.* Обізватися, промовити. *Кажу́ / “скұл'ічка так'іх гáрних йáблик нисéш?” // – а ни вчирні́ла.*

ВЧУНЯТЬ [вчún'ат'] -ю, -їш, *док.* Одужати. *Вже ж йа / сéстручко / с'о трón'к'і вчún'ала / а то була замúс' мёртва.*

ВШЕСТЄ [вшéс'т'е, вшéс'ц'е] -я, с. Свято Вознесіння. *Вунá / замúз'бито / чи ни на Вшéс'т'е замирлá.*

ВШІЙНЕ [вшійне], у *зн.* імен. Термінова справа. *Набó мин'ї с'о вшійне зáрика те вис'іл':е?*

ВШІЙНО [вшійно], *присл.* Терміново, обов'язково. *Дес' тиб'ї вже с'óд'н'а вшійно в тої л'іс пёртиса.*

ВШИЛЯПИТСА [вшил'áпиц:а] -люса, -иса, *док.* Вчепитися, почати постійно щось робити, виконувати якісь дії. *Вшил'áпивса і цил'ус'ік'і ден' сиді́т' у йійé.*

ВШИШЕНИТЬ [вшишэ́нит'] -ю, -иш, *док.* Покалічити. *Вшишэ́нив нóгу і ни вглéдив вкóчи.*

ВШКУЛЮВАТЬ [вшкúл'уват'] -ю, -їш, *недок.* Ущемляти, утискувати кого-небудь, обмежувати, задаючи шкоди, неприємностей. *Ти сам сибé тáже ни вшкúл'уї.*

ВШКУЛЯТЬ [вшкул'áт'] -ю, -їш, *недок.* Ущемляти, утискувати кого-небудь, обмежувати, задаючи шкоди, неприємностей. *Чугó ш ти сибé вже так всё́йку жі́тку вшкул'áйіш?*

ВШУРПАНИ [вшурпани] -а (-ая), -е (-ее). Тепло одягнутий. *Йак / скажй-но ти / такóм вшурпаном да мóна бу́л'бу купáт'.*

ВШУРПАНО [вшурпано], присл. В занадто теплому одязі. *Йа та́йак с'о вшурпано / ни мужу́ худі́т'.*

ВШУРПАТЬ [вшурпат'] -ю, -їш, док. Тепло одягнути. *Тако́ за́виши́ те дит'а́ вшурпайе / де́ї вуно́ йаг закл'учо́не.*

ВЩЕРХ [вшчерх, ушчерх], присл. Ущерть. *Набрала́ йї́ та́рниця́ мук'і́ гет' ушчерх.*

ВЩИПНИ [вшчипни] -а (-ая), -е (-ее). Який щільно прилягає до тіла (про одяг). *С'ой свѣдир / майт' / закрѣ́нко вичі́пни на тебе́ // тра бу́л'шо ро́зм'іра.*

В'ЯГУДЯХ [вйагуд'ах], присл. Збираючи чорниці. *Дуто́ намучі́ласа вйагуд'ах.*

В'ЯДА [вйада] -и, ж. Хвороба, біда, напасть (?). *А нех тибе́ вйада́ з'ме.*

В'ЯЗАННЄ [вйазан':є] -я, с. Стовпи, балки, крокви, необхідні для зведення будівлі. *На вйазан':є ти на хату́ вже впо́внус'ц'і настарáвса?*

В'ЯЗЬ [вйаз'] -і, ж. Зав'язь. *На на твуйі́х гурка́х йе трóх'і вйаз'і?*

Г

ГАВКАЛО [гавкало] -а, с., знев. Той, хто сильно кашляє. *Куда́ вже те гавкало́ знов пушло́?*

ГАВСТІК [гавст'ік] -а, ч. Краватка. *Ка́же / шо в те́й Нимѣшчини́ вун і на по́ле у гавст'іку і кус'ц'у́ми худі́в.*

ГАДЮШНИК [гад'ушник] -а, ч., знев. Дуже шумне місце. *Набо́ в с'ом гад'ушнику́ с'е дит'а́ шо ві́гучит' на ту шко́лу?*

ГАЙМАНЕЧА [гаймане́ча] -и, ж., збірне. Велика кількість комах. *Кумарі́в // гаймане́ча / ни вбу́гна́ц'а.*

ГАЙЦІ [гайці́], присл., дит. Надвір. *Пу́їдимо з до́ц'у́йу гайці́?*

ГАЙЦЮ [гайці́у], присл., дит. Надвір. *До́ц'а хо́че гайці́у.*

ГАЛАВИ [галави] -а (-ая), -е (-ее). Непосидючий, неслухняний, такий, що здіймає галас. *Вин стра́шно йак'і́ галави́ // ду ве́чура муже́ впичині́ц'а.*

ГАЛАЙ-НАГАЛАЙ [галай-нагалай], присл. Як-небудь, аби з рук. *Су́п н'іс'н'у к'е́б йак с кунца́ спамита́т' / а галай-нагалай́ йа ни хо́чу.*

ГАЛАКАННЄ [галакан':є] -я, с. Надто голосне мовлення. *С то гала́кан':а тво́ мин'і́ вже гулува́ булі́т'.*

ГАЛУХ [галух] -а, ч. Тісто з несвіжої, неякісної муки; вироби з такого тіста. *С'о лапша́ никуді́шин'а / вк'і́нула в во́ду // йідѣ́н галу́х вйі́шов.*

ГАМАН [га́ман] -у, ч. Шум, гомін. *Шо с'о та́мик'і за га́ман?*

ГАМТАТЬ [га́мтат'] -ю, -їш, *недок.* М'яти, бгати, жмакати, складати що-небудь недбало. *Нашо́ ж було́ / пита́йїц:а / тако́ нуву́ сук'енку га́мтат'.*

ГАНУТЬ [гану́т'] -у, -еш, *недок.* Категорично вимагати. *Цил'уси́к'і ден' цук'еркив гане́.*

ГАПСІКАТЬ [гапс'ікат'] -ю, -їш, *недок.* Чхати. *Диві́са / с'о нидарма та нус'у́ра ці́ли ден' гапс'іка́є.*

ГАРАХІ [га́рах'і] -ив, *мн.* Кучері. *Ни нах'іл'а́йса нат св'ічк'і́у / га́рах'і свуйе́ псма́лиш.*

ГАРАХУВАТИ [гарахува́ти] -а (-ая), -е (-еє). Кучерявий. *В ко с'е дит'а́ так'е́є гарахува́те вдало́со?*

ГАРАХУВАТО [гарахува́то], *присл., рідко.* Кучеряво. *Так'е́ мале́є / а ко́ск'і вже гарахува́то вйу́ц:а.*

ГАРАЧУТА [гарачута́] -и, *ж.* Спека. *В с'еї́ гарачут'і́ хоч с хати́ ни вихо́д'.*

ГАРИШТАНТ [гариштáнт] -а, ч. Бешкетник, дитина, яка характеризується як непосидюча, неслухняна (в основному про хлопчика), завдає багато клопотів. *Йа́ тибé / гариштáнте ти малі́ / за́ра ту́та ришу́.*

ГАРКУМАН [гаркума́н] -а, ч. 1. Наркоман. *Набо́ х'іба́л' кулі́с' хто чу́ за ті́х йак'і́с' гаркума́нив? 2. перен., знев.* Розбійник, той, хто чинить насильство, утиски, зди́рство щодо інших. *В том го́руди типе́ра самі́ гаркума́ни // х'іба́ хто л'уде́й вбива́є?*

ГАРНІЙ [гарн'і́ї], *присл.* Гарніше. *Вуна́ заш дите́й насáме гарн'і́ї вбира́є.*

ГАСМА [га́сма] -и, *ж.* Астма. *Вже́ йат га́сма / то го́йуже́ чи вуна́ вкле́ває.*

ГЕСИК [гесик] -а, ч. Візерунок із багатьма викрутасами. *В с'еї́ ху́сци гесик'і́ гаж крича́т'.*

ГЕТЯГДЕ [гет'а́где, гет'а́где] і ГЕТЬЯГДЕ [гет'я́где], *спол., частка.* Буцім, ніби. *Кричи́т' / гет'а́где́ йак'е́ плам'і́дне.*

ГИЛЬ [гил'] -і, *ж.* Гілка. *Го́ли йат гил' / а го́стри йат брі́тва.*

ГИНДИКА [гиндикá] 1. *частка.* Он. *Гиндикá на те́й ла́вци пу́лужі́ то ми́шка. 2. присл.* Там. *Йа́ йіго́ гиндикá ба́чила вчо́ра.*

ГИРШИЙ [гірши́ї], *присл.* Гірше. *Да вже́ гірши́ї / йат йе́ / мо ни бу́де.*

ГБИЛНИЦА [г'і́билница], *у зн. присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *Там дес' тих ку́реї́ г'і́билница.*

ГІБИЛЬ [г'ібил'], у зн. присл. Дуже багато, в дуже великій кількості. *Добре тиб'і / йак в тибé тих грóшеї г'ібил'.*

ГІВІНА [г'ів'іна] -и, ж. Якесь дерево з отруйними плодами (?). *Г'ів'іна така́йа в л'іси рустé / на йї́ йáгуди вóвчийа.*

ГІДИТСА [г'ідіц:а] -дюса, -диса, *недок.* Сваритися, вступати в сварку з ким-небудь. *За шо в́же вуні́ с'ої раз г'ід'áц:а?*

ГІДОТА [гідóта] -и, ж. 1. Гидота, щось неприємне. 2. *перен.* Сварка, гостра суперечка, що супроводжується взаємними докорами, образами. *Ск'іл'ко в́же теї́ г'ідóти миж вáми б́уде?*

ГІНЧ [г'інч], присл. Інакше. *Де г'інч пушукáй.*

ГІНЧИ [г'інчи] -а (-ая), -е (-еє). Інакший. *Мо то хто г'інчи буў.*

ГІНЧИЙ [г'інчий], присл. Інакше. *Йі́гó бáт'ко йáкос' г'інчий звáвса.*

ГІНЧИЙКО [г'інчийко], присл., *пестл., рідко.* Інакше. *А дава́ї ми йáкос' г'інчийко дугувóримса!*

ГІЧКУВИННЄ [г'ічкувін':е] -я, с. Бадилля моркви. *Нар'ізала г'ічкувін':а свин'і // мóрква / йаг л'іс / збу́йáла.*

ГЛАБАЗДАТЬ [глабáздат'] -ю, -їш, *недок.* Жадібно забирати, захоплювати що-небудь. *Кіл'ко ви в́же бéте глабáздат'?*

ГЛАДИТЬ [гладіт'] -дю, -диш, *недок.* Прасувати. *Ти збирáйіса с'е плáт':е гладіт'?*

ГЛАДИШКА [гладішка] -і, ж. Глечик із глини. *Ві́сип с'ої мак у с'у гладі́шку.*

ГЛАДІЗНИ [глад'ізни] і ГЛАДЮЗНИ [глад'юзни] -а (-ая), -е (-еє). Надто товстий, повний. *Ці́лими дн'áми ті́л'ко ї́ рубóти / шо йі́сти // óн'ц'йáка глад'ізна в́же зрубі́ласа. Вкóчи так'é глад'юзне впáслусо.*

ГЛАДІНЬ [глад'ін'] -и, ж., *знев.* Надто повна, товста людина. *Сам так'і хурушун' / да тра такúйу глад'ін' на сибé вчипі́т'.*

ГЛЕБОЧ [глебóч] -и, ж. Велика глибина. *Тáмика така́йа глебóч!*

ГЛЕБУЧНИ [глебóчни] -а (-ая), -е (-еє). Дуже глибокий. *Кулі́с' на Стун'і́ж:ах буў куло́д'ас / да ше ї́ так'і глебóчни / шо ї́ ну.*

ГЛЕБУЧНО [глебóчно], присл. Дуже глибоко. *Тáмка зна́йіш / йаг глебóчно.*

ГЛИДИТСА [глид'іц:а] -дюса, -диса, *недок.* Остерігатися, берегтися. *То ж тра трóх'і глид'іц:а / а ни всі́к'і в'ік в тих тумі́вцах чóвгат'.*

ГЛИДІТЬ [глід'іт'] -дю, -диш, *недок.* Доглядати. *Йак тра було дитей глид'іт' / то туд'і ї маїти тра була.*

ГЛУШМАН [глушман] -а, ч. Той, хто погано чує. *Ої ти глушмане пустойанс'к'і!*

ГНИЛИЦИ [гнилиці], *род.* гнилиц, *мн.* Плоди дикої груші. *Йа с'ороку цілу тóрбу саміх но гнилиць насущіла.*

ГНИЛИЧКА [гниличка] -і, ж. Дика груша. *С'о йа гниличку пусадів / а бат'ко куліс' шч'іпит'.*

ГНЬОВИ [гн'ови] -а (-ая), -е (-ее). Вогневий. *Так'і йаг йімпит гн'ови з теї пéчи. Грибів с'ороку ду гн'овеї маїтири!*

ГО¹ [го] 1. частка. Ось. *Кил'єца тамка вже тих грóшеї тра мат' / шоб так'е го вс'ак'е викупóвуват'.* 2. у зн. присл., рідко. Ось тут. *Пукладі го деї хаї лижїт' // пóсл'а забирú.*

ГО² [го], *виг.* Що, що таке? (у відповідь на звертання).

ГОБУВ [гóбуў] -и, ж. Взуття. *К'еп с'еї гóбуви хтó-де трóх'і пувинóсив.*

ГОБУЛОК [гóбулок], *род.* гóблука. Легка хмарина. *С так'іх гублуків дошчú ни бúде.*

ГОВАД [гóвад] -а, ч. Гедзь. *Д гóвадив спáсу с'од'н'а нимá.*

ГОДУР [гóдур] -у, ч. Дурість. *Йа с тибé тої гóдур хúтко вїбйу!*

ГОЙКО [гóїко], *виг.* Що, що таке? (у відповідь на звертання).

ГОЙКОВ [гóїков], *виг.* Що, що таке? (у відповідь на звертання).

ГОКАРАЧ [гóкарач], *присл.* Розкарячано. *Шоп ти вже гóкарач худів / гр'іх чи два / йак ти мин'і надуйів!*

ГОКІДЬ [гóк'ід', гóк'іт'] -і, ж. Густий мокрий сніг переважно пізно навесні. *С'о / маїт' / на бúслив гóк'іт'.*

ГОЛИ [гóли] -а (-ая), -е (-ее). Легко одягнений. *Ни їди гóли на двир / нак'ін' кúртку.*

ГОЛИНКА [гóлінка] -і, ж. Вуглинка після дров. *С теї гóлінк'і і нарубів пужарú.*

ГОЛИНЬ [гóлин'] -и, ж. Гомілка. *В гóлини кис'ц' пуламáла.*

ГОЛО-ПУСТО [гóло-пúсто], *присл.* Нічого нема, порожнісінько. *Їди пудивіса // в зас'іку гóло-пúсто / хоч качáйса.*

ГОЛУВИ [гóлуви], *мн.* Частина ліжка, де лежить подушка. *Пудивіса в ліжку / йа таг би в гулува́х клáла.*

ГОЛЛЄ [гóл':е] -я, с. Вугілля після дров. *На гóл':і вам бúл'би напичú.*

ГОМОН [гóмон, гумóн] -у, ч. Сварка, гостра суперечка, що супроводжується взаємними докорами, образами. *Нимá так'ей хáти / нимá такó дóму / шоб ни булó гумóну.*

ГОНЬЦЬЯК [гóн'ц'йак, óн'ц'йак], присл. Ось як. *Так'ї нипутр'ібник / а гóн'ц'йак гóлуву дирé.*

ГОНЬЦЬЯКІ [гóн'ц'йак'і, óн'ц'йак'і] -а (-ая), -є (-ее). Ось який. *Гóн'ц'йакайа в'із'ігóрка вдалáса // рíхтик матúс'а.*

ГОНЬЦЯК [гóн'ц'ак, óн'ц'ак], присл. Ось як. *Гóн'ц'ак хúтко зигнúв на дитéї / шо пумидóри зйíли.*

ГОПАЛ [гóпал] -у, ч. Переляк. *С тóго гóпалу ни зуглéd'іласа / вкóчи з л'ісу víбигла.*

ГОПАР [гóпар] -у, ч. Пара. *Йагжé л'ет'н'а кúхн'а // то вáриш / то тирéш / да все гóпар.*

ГОПУХОЛЬ [гóпухол'] -і, ж. Пухлина. *Кáже / ни даї никóм / шо гóпухол' на лигкúши.*

ГОРОЧ [гóроч] -і, ж. Гіркота. *Мишáї капúсту / хаї гóроч вихóдит'.*

ГОТАКЄЙКІ [готак'ейк'і, отак'ейк'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий малий. *Йак'é ш те дит'á ше // гулóвка отак'ейка / йак с'ої кулáк.*

ГОТАКЄЙКИГО [готак'ейк'ігó, отак'ейк'ігó]. Такий малий (вираження більш точної вказівки). *Готак'ейк'ігó кусóчок тóно йа дламáла.*

ГОТАКЄЦИ [готак'еци, отак'еци] -а (-ая), -е (-ее). Отакенний, такий великий. *С'од'н'а мáти принислі // хрес'ваті // готак'ецу гулув'ін' капúсти.*

ГОТАКЄЦИГО [готак'ецигó, отак'ецигó]. Отакенний, такий великий (вираження точнішої вказівки). *Там самійа мурді готак'ецигó назбул'шк'і.*

ГОТАКО [готакó, отакó], присл. Ось так. *Готакó в'ек вч'ітиц'а за йакúс' дурніцу / да ше ї гúлайе.*

ГОТАКОГО [готакóгó, отакóгó], присл. Саме ось так (вираження точнішої вказівки). *Готакóгó диржі вирт'óно / о то йак ни свуйма руками.*

ГОТАКУСІЙКІ [готакúс'ійк'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий малий. *Готакúс'ійка вс'а бúл'ба / шо вже нат' кулупáц'а всмéрдло.*

ГОТАКУСІНЬКІ [готакúс'ін'к'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий малий. *Шо тáмка вун вкусівса // готакúс'ін'ко кусóчка зан'áv / да ж то ни вмисéлно.*

ГОЧИРИДЬ [гóчирид', гóчирит'] -ді, ж. 1. Черга. *Начина́ла курува́ї мисі́т' і́йдна́ жінка / а вже по́с'л'а виклада́ли на стил і вже мисі́ли вс'і пу гóчирид'і.* 2. Порядок, за яким господарі пасуть корови. *За́втре нам гóчирид' па́сти.* 3. Стадо корів. *Йак дв'і гóчирид'і зійду́ц:а // навмі́р бй'у́ц:а.*

ГОЧКО [гóчко] -а, с. Вузлик на петлях начиння ткацького верстата, через кожну з яких пропускається нитка основи. *С'о гóчка нима́ ун'з'о́ чи шо.*

ГОЮЖЕ [гойужé, ойужé], присл. Навряд. *Вже йат га́сма / то гойужé чи вуна вкле́вайе.*

ГРАБАСТАТЬ [граба́стат'] -ю, -їш, недок. Жадібно забирати, захоплювати що-небудь. *К'еп мугла́ / то всі́й'і мир граба́стала б.*

ГРАБИЛНО [грабі́лно] -а, с. Держак граблів. *В с'іх грабл'а́х грабі́лно скрі́вл'ане.*

ГРАБРИНА [грабрі́на] -и, ж. Драбина. *На с'у бирко́су биз грабрі́ни ни ві́л'ізиш.*

ГРАБЧАК [грабча́к] -а, ч. Молодий граб. *Приві́із ху́ру грабчакі́в // у так'е́ци муро́з на два тї́жн'і бе.*

ГРАМУЛЬКА [граму́л'ка] -і, ж. Невелика кількість чогось. *В минé гулі́ї но граму́л'ка всталáса. Гро́шеї ни граму́л'к'і / а йі́му в гулу́в'і вис'і́л':е.*

ГРАМУЛЬКУ [граму́л'ку], присл. Трохи. *Пужді́ граму́л'ку / за́рика вже нису́.*

ГРАМУЛЮ [граму́л'у], присл. Трохи. *Коб то ше граму́л'у хто пудв'і́з.*

ГРАМУЛЯ [граму́л'а] -і, ж. Невелика кількість чогось. *Нима́ мулу́ка ни граму́л'і.*

ГРИБ [гриб] -а, ч. 1. Білий гриб. *Муї́ ніко́ли тих губі́як ни бирé / но самі́йя грибі́ но́сит'. 2. Грип. На ти вже де с'о гриба́ пудхвату́ла?*

ГРИБЛІНКА [грибл'і́нка] -і, ж. 1. Дерев'яний гребінець для чесання, микання волокна. *Ту мі́чку на гре́бин' / деї́ так йак чисáли те́йу грибл'і́нкуйу.* 2. Дерев'яна коробочка з зубцями для збирання чорниць. *Типéричка ті́ми грибл'і́нками то́но йагудника́ скриз' пу л'іси ві́нишчили.*

ГРИЗНЯ [гриз'н'á] -і, ж. Сварка, гостра суперечка, що супроводжується взаємними докорами, образами. *Да чо с'о в і́йх в'ек гри́з'н'а в ха́ти?*

ГРИЗТИСА [грі́зтиса] -уса, -еса, недок. Сваритися, вступати в сварку з ким-небудь. *Да ву́ні тако́ вс'у жі́тку гризу́ц:а.*

ГРИЗЬ [гриз'] -і, ж. Хвороба, за якої ломить кістки. *Гриз' напала / то вже шис' ден' ни мона рўку пуд'н'ат'.*

ГРИМКА [грїмка] -і, ж. Удари, ляпаси. *Бўдиши довш канедит' / то заробіши у мине грїмк'і.*

ГРИЦКІВ'Є [грицкївїе] -я, с. Поле, на якому росла гречка. *С'од'н'а на грицкївїї тувар пасла / то хоч курувї напас'ани.*

ГРИШИТСА [гришїц'а] -уса, -иса, недок. Їсти. *Їа ше с'од'н'а ни гришївса.*

ГРИШИТЬ [гришїт'] -у, -иш, недок., перен. Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чогось. *Ти но ни гришї ше на свуй'у / шоп но ти биз їїїе всталаса.*

ГРІТЬ [гр'їт'] -ю, -їш, недок., перен. Стукати, із силою вдаряти, бити по чому-небудь. *Їак зачав у гукно гр'їт' / то їа думала / шо с'о вже нималаду шо сталусо.*

ГРОМКІ [грóмк'ї] -а (-ая), -є (-еє). З частими грозами. *С'е л'їто пóдлуг турїшн'о страїшно їак'е грóмк'е.*

ГРОМКО [грóмко], присл. Коли часто бувають грози. *С'ол'їта вёл'ми грóмко / тої рик ни так'ї буў грóмк'ї.*

ГРУБА¹ [грўба] -и, ж. Піч для опалення кімнати. *А в с'еї грўби ви таже рано вїтупили?*

ГРУБА² [грўба], у зн. імен., ж. Вагітна. *С'о вунá вже с'омим грўба хóдит'.*

ГРУБЕЦКА [грубéцка], у зн. імен., ж. Вагітна. *Їак'їм с'о їе нив'їстка знов грубéцка?*

ГРУБЕЦКІ [грубéцк'ї] -а (-ая), -є (-еє), знев. Надто товстий, повний. *Їак л'удїна такаїа грубéцка / то ти думайїш / шо то шо дóбре?*

ГРУБІЗНИ [груб'їзни] -а (-ая), -е (-еє). Надто товстий. *Так пáру нат' так'їх груб'їзних сóсон привїїз.*

ГРУБІНЬ [груб'їн'] -и, ж., знев. Надто повна, товста людина. *То така груб'їн' / шо зл'акáїїса.*

ГРУДИСЬКА [грудїс'ка] -ив, мн., знев. Великі груди. *В їїгó ж грудїс'ка замўз'бито у мидвéd'а.*

ГРУДОК [грудóк] -дка, ч. Підвищене сухе місце. *Купїцу с'ўїу де бўдим клáсти? // – гундикá на грудкў.*

ГРУМНІЧАТЬ [грумн'їчат'] -ю, -їш, недок. Гребувати, нехтувати когось, щось, гордувати, цуратися. *Ви ж ни грумн'їчайте / да вс'ї прихóд'те.*

ГУБА [губá] -і, ж. Міра довжини основи для ткання. *Вснувáла гаж вус'ім губ / а за пист но дв'і губ'і ўвину́ла віткат'.*

ГУБИРНА [губі́рна] -ив, мн., знев. Великі губи. *А вже йак тійа губі́рна свуйé надуйе!*

ГУБІН [губ'ін] -а, ч., знев. Той, хто має великі губи. *На вже с'ої губ'ін чо тўта с'ійа миск'і слі́нит'?*

ГУБІСЬКА [губ'іс'ка] -ив, мн., знев. Великі губи. *Йак йа тиб'і зáра вприжў пу тих губ'іс'ках здурóвих!*

ГУБКА [губка] -і, ж. Грибковий нарiст на дереві. *С'ей губк'і тинно дудóм трóх'і наблáмуї // бáба настóйку зрóбит'.*

ГУБЛУКУВАТИ [гублукувáти] -а (-ая), -е (-еє). 1. Похмурий, хмарний (про день). *С'о йак'ес' цїли тїждин' все гублукувáти.* 2. перен. Насуплений, непривітний, похмурий. *С'о вин ц'óд'н'а чос' с сáмо рáнку так'і гублукувáти хóдит'.*

ГУБЛУКУВАТО [гублукувáто], присл. 1. Хмарно з проясненнями. *І вчóра / і с'óд'н'а гублукувáто.* 2. перен. Насуплено, спідлоба. *Да йак'ей ти гн'імáт:ури с'о так гублукувáто дівиса на минé.*

ГУБ'ЯКІ [губйáк'і], род. губ'як, мн. Будь-які їстівні гриби, крім білих. *Набрáла но сóрок бйі́лих / а то цїлу курубйў губйáк.*

ГУВТИРОК [гувтíрок] -рка, ч. Вівторок. *Чи то ни в гувтíрок вун прихóдив?*

ГУВУРЛИВИ [гувурлívи] -а (-ая), -е (-еє). Говіркий. *Вин хлóпиц л'ўц'к'і / гувурлívи.*

ГУДЕНОК [гудéнок] -нка, ч. Нижній шар сiна чи соломи в копиці. *Гудéнок гет' зус'óm мóкри.*

ГУЗЬДЗІКА [гуз'з'іká, уз'з'іká], присл. Тут, на цьому місці. *Гуз'з'іká мутéрко лижáло.*

ГУЗЬДЗІКАГО [гуз'з'ікагó, уз'з'ікагó], присл. Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Пулужі гуз'з'ікагó навидóц:и / то ни забúдиса.*

ГУЗЬДЗЬО [гуз'з'ó, уз'з'ó], присл. Тут, на цьому місці. *С'ад' гуз'з'ó кáл'а минé да пусиді хоч мин'ўтину.*

ГУЗЬДЗЬОГО [гуз'з'огó, уз'з'огó], присл. Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Йа дóбре памитáйу / шо гуз'з'огó клáла / а тинéричк'і ни бáчу // дес' засли́ло.*

ГУКЄНИЧКО [гук'єничко] -а, с. Віконце. *С кúхн'і в гук'єничко хтос' вигл'адáйе.*

ГУКЄНЦЕ [гук'єнце] -а, с. Віконце. *Йа в субітуїку засóнца с'іла Натáлка в гук'єнца / дрíбни лістуїк'і пирписáла / туварішоқ зубрáла. (Весільна пісня). Тра гук'єнце в пукл'іти вже затулíт' / пóкл'і мурóзив ше нима́.*

ГУКШ [гукш], присл. Вужче. *Тáмика йáкос' вунó гукш вихóдит'.*

ГУКШИ [гúкши] -а (-ая), -е (-ее). Вужчий. *С'а гúлка ше гúкша / йак та / шо кáл'а Ксén'і.*

ГУКШИЙ [гúкшиї], присл. Вужче. *На тутагó в с'ом м'ісци гúкшиї зрубíт' гет' нийáк ни мóна?*

ГУЛКА [гúлка] -і, ж. 1. Провулок. *Звилá винóчок з йáреї рúжсучк'і квитóчок / пиркутіла чíриз гúлку в вишн'óви садóчок. (Весільна пісня). Кáже / шо кáл'а Румáнчика в гúлку завирнóв. 2. Заїзд у двір. С'о гúлка загúзка // н'ййак у двир вйíхат'.*

ГУЛУБОВИ [гулубóви] -а (-ая), -е (-ее). Голубий, блакитний. *Йакá тиб'і хúска бúл'ш наráвиц'а // цигл'ána чи гулубóва?*

ГУЛУВАЧ [гулува́ч] -а, ч., знев. Той, хто має велику голову. *А с'ої гулува́ч йакó вже мóра ц'удá притил'úшивса?*

ГУЛУВЕЦА [гулувéца] -и, ж., знев. Велика голова. *Зáрика пу с'еї гулувéци йак вприжú!*

ГУЛУВЕШКА¹ [гулувéшка] -і, ж. Обгоріле поліно. *Тéйу гулувéшк'ййу но надим'іла в хáти.*

ГУЛУВЕШКА² [гулувéшка] -і, ж., знев. Велика голова. *Там у хлóпца така́йа гулувéшка!*

ГУЛУВІНЬ [гулув'ін'] -і, ж., знев. Велика голова. *Отó дубирі́ на с'у гулув'ін' ша́нку!*

ГУЛУТЕЧНИК [гулутéчник] -а, ч., знев. Обірванець, голота. *Де с'ййа гулутéчник'і хун'івск'ййа да на муйú дурну́йу гóлуву пунабирáлиса?*

ГУЛЯТЬ [гул'áт'] -ю, -йш, недок. 1. Танцювати. *Йа куліс' йак пуїду́ вáл'цу гул'áт' // но в'іт'ор хóдит'.* 2. Вести розпутний спосіб життя. *Бач / нипутр'ібница // рузвулучíлусо і гул'áйе.*

ГУНДЕ [гундé, ундé] 1. частка. Он. 2. присл. Он там. *Нат' гундé на Путирбáх бáло журахві́ни руслі́.*

ГУНДИКА [гундикá, ундикá, ндикá] 1. частка. Он. 2. присл. Он там. *Гундикá пут п'ічийу ше л'іцник буў.*

ГУНДИКАГО [гундикагó, ундикагó], *присл.* Он там, саме он у тому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Гундикагó гўлка йе / то туді скрун'айте.*

ГУНДИЧКАГО [гундичкагó, ундичкагó], *присл.* Он там, саме он у тому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Дивіса // гундичкагó кумар'і в стўпку туўчўт'.*

ГУНДО [гундó, ундó, ндо], 1. *частка.* Он. 2. *присл.* Он там. *Гундó знов бра́жка хлóпцив шос'ин'акáйут'.*

ГУНДОГО [гундогó, гундугó, ундугó, ндугó], *присл.* Он там, саме он у тому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Чóхли гундугó гет' вітрупалиса.*

ГУНО [гунó, унó, онó] 1. *спол., частка, рідко.* Тільки, лише. *Йак віпйе / то вже гунó тійа з'ікри пустануўл'айе.* 2. *присл., рідко.* Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *То с'о ти унó з л'ісу?*

ГУНУТЬ [гўнут'] -у, -иш, *док.* Із силою вдарити. *А вун йак гўнуў йійе мїжи плéчи / то пирéк'і так і пулит'іла.*

ГУНУШНИК [гунўшник] -а, ч. 1. Людина, яка скуповує ганчір'я. *Куліс' с'е так'е имáт':е гунўшнику винóсили.* 2. *перен., знев.* Неохайна людина; той, хто перестав стежити за собою. *С'ої гунўшник такó нат' би стидува́вса ду л'уде́й вихóдит'.*

ГУНЬДЗЄ [гун'з'é, ун'з'é, н'з'е], *присл.* Тут, на цьому місці. *На ти вже чо гун'з'é стика́йіса / пу с'ом сил'і.*

ГУНЬДЗІКА [гун'з'іка́, ун'з'іка́, н'з'іка́], *присл.* Тут, на цьому місці. *Гун'з'іка́ сама пагуті́ца пу с'ом л'уну́.*

ГУНЬДЗІКАГО [гун'з'ікагó, ун'з'ікагó, н'з'ікагó], *присл.* Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Гун'з'ікагó на папрўгу чорт вмисéлно ше ї галагóлчик'і чипл'áв.*

ГУНЬДЗІЧКАГО [гун'з'ічкагó, ун'з'ічкагó, н'з'ічкагó], *присл.* Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Гун'з'ічкагó дві́дку тра бу́ло гўкшу рубі́т'.*

ГУНЬДЗЬО [гун'з'ó, ун'з'ó, н'з'о], *присл.* Тут, на цьому місці. *Гун'з'ó бу́л'ба чос' кутуві́лами пусхóдила.*

ГУНЬДЗЬОГО [гун'з'огó, ун'з'огó, н'з'огó], *присл.* Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Гун'з'огó / дивіса / хванéра зу́с'ом дбóвчиласа // ма́йт' / віл'гос'ц'.*

ГУПАНДЖА [гупанџá] -і, ж. 1. Опанча, старовинний верхній одяг у вигляді широкого плаща. 2. *перен., знев.* Недбало одягнена людина. *Кудá ти сúnиса, гупанџó, їди вбирíса пу-л'уцк'і.*

ГУПАЧА [гупачá] -і, ж., *знев.* Товста, висока жінка. *Їа думала / мо / тамика нималадú йакá красáвица / а вунó гупачá з гупач'і.*

ГУРАННЄ [гúран':е] -я, с. Підкидання угору (дитини). *Тиб'і с ц'о гúран':а тоно гулува́ бе бул'іт'.*

ГУРАТТЄ [гурат':é] -я, с. Оранка. *Тиб'і с'е гурат':é с'од'н'а ний'мин:о кунчáт'.*

ГУРАТЬ [гúрат'] -ю, -іш, *недок.* Підкидати на руках угору (про дітей). *А тáто тибé гúрав за мин'іни?*

ГУРДАНЬ [гурдáн'] -і, ж. Свято Богоявлення. *То ти хоч на Гурдáн' к'еп йак дудóм приб'івса.*

ГУРДІНІЯ [гурд'ін'і́я] -і, ж. Жоржини. *Де с'о ти так'е́ї гáрне́ї гурд'ін'і́ї рузгóрила?*

ГУРИДИЦ [гурíдиц] -ц:а, ч. Квітник. *Скупáї мин'і гурíц:а // квітк'і пус'і́у.*

ГУРИДЧИК [гурíч:ик] -а, ч. Квітник. *Ві́жин' курéї з гурíч:ика.*

ГУРІЙ [гур'і́], *присл., рідко.* Гірше. *Типéрика мин'і самéї гур'і́ жит' на с'ом хúтури.*

ГУРУБ'ІХА [гуруб'і́ха] -і, ж. Самка горобця. *Набó йігó пúмиш / де гурубéї / де гуруб'і́ха?*

ГУРУБЕЙ [гурубéї] -б'я, ч. Горобець. *Кажі́но-ти / гуруб'і́ / сéстручко / гет' в'ішн'і вп'іли.*

ГУРУХВИНИ [гурухві́ни], *род.* гурухвин, *мн.* Стебла гороху. *Йак нимáйе пудушóк // гурухві́ни у мишóк.* (Весільна пісня).

ГУСТЕЦ [густéц], *род.* гусца, ч. Рана, яка довго не гоїться. *Там так'і густéц пут кул'іном // ни мóна див'іц:а.*

ГУСТРИЙ [густр'і́] -я, ч. Лезо ножа. *Клáли ниж густр'і́ом ду пурóга / шоп густр'і́ надві́р буў вбéрн'ани.*

ГУСЦЮЛКА [гúс'ц'улка] -і, ж. Підметка у взутті. *К'еп ти мин'і с сукна́ гúс'ц'улку ві́ризав в сапóшк'і.*

ГУСЯНИ [гус'áни] -а (-ая), -е (-еє). Вівсяний. *Купі́ мин'і гус'áних прáн'ікив.*

ГУСЯНИЦА [гус'áница] -и, ж. Вівсяна солома. *С'éйу гус'áниці́йу мужéш ці́лу зі́му курóву пáсти / див'іса / йакáйа паши́ста.*

ГУТОК [гутóк] -тка, ч. Поперечні нитки полотна. *С'і́я сла́бши нитк'і луч на гутóк дасéш / на снóву тра крéти́йа.*

ГУЧАНИ [гучани] -а (-ая), -е (-еє). Освічений. *Вин хлóпиц х'ітри / гучани / ду кóжно і вбузвáц:а т'ámит' / і спитáт'.*

ГУЧИРНА [гучірна] -ив, *мн., знев.* Великі очі. *Йакó мóра ти свуйé гучірна тійа заскáл'ани на минé пуста́вив?*

ГУЧИСЬКА [гучіс'ка] -ив, *мн., знев.* Великі очі. *Тіма гучіс'ками так і св'ітит'.*

ГУЧОБА [гучóба] -и, *ж.* Навчання. *Ужé г'ізу́нту ни хватáйе с тейу гучóбуу.*

ГУШАК [гушáк] -а, *ч.* Рама дверей. *Пумáло / в гушáк ни вітниса.*

Г

ГАБЛІ [гáбл'і] -ів, *мн.* Вилки з вісьмома тупими зубами. *Зрубíно в гáбл'і нувé диржáлно.*

ГАЗА [гáза] -и, *ж.* Гас. *Куліс' гáзуу свитіли / а с'а сул'арка то́но смирдіт'.*

ГАЛАГАНІ [галагáни] -ив, *мн.* Кури з пір'ям на лапах. *Тра бе в Натáлк'і йайéц вз'ат' // мин'і с'ійа йійé галагáни йáкос' пунара́вилиса.*

ГАЛАГОЛЧИК [галагóлчик] -а, *ч.* Дзвіночок. *Чорт вмисéлно ше ї галагóлчик'і чипл'áв / шоб звуніло.*

ГАЛГАН [гáлган] -а, *ч.* Калган, перстач прямостоячий. *А гáлган ду чо то пумучні?*

ГАЛЮШИ [галóши], *род. галóш, мн.* Калоші. *Убу́ї хоч галóши / да ни їди бóси.*

ГАЛУШИТЬ [галу́шит'] -у, -иш, *недок., знев.* Бити, лупцювати. *Зáшо ш ти с'у кал'ічку такó зави галу́шиш.*

ГАМЗА [гамзá] -и, *ж.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Йа ше так'ей гамзі ни бáчила.*

ГАМЗІННЄ [гамз'ін':е] -я, *с., знев.* Базікання, патякання, беззмістовне мовлення, яке дратує слухачів. *С то гамз'ін':а йа хрес'ваті за́дин' засла́бла.*

ГАМЗІТЬ [гамз'іт'] -зю, -зиш, *недок., знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Хто тибé слухáйе / пиристáн' вже гамз'іт'.*

ГАМЗЯКАЛО [гамз'áкало] -а, *с., знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Їді хоч ти с'ц'ул' / гамз'áкало.*

ГАМЗЯКАННЄ [гамз'áкан':е] -я, с, знев. Базікання, патякання, беззмiстовне мовлення, яке дратує слухачiв. *То ж ну сил'i тоно твуйé гамз'áкан':е i чутно́.*

ГАМЗЯКАТЬ [гамз'áкат'] -ю, -iш, недок., знев. Багато, беззмiстовно говорити про щось неiстотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачiв. *Отó такó цiлими д'н'ами гамз'áкайе / а ти сидi слухай.*

ГАПА [гáпа] -и, ж. Роззява. *Ти ж / гáпо / рóта ни руз'з'авл'ái / бо так i вис'iл':е пругáпиш.*

ГАРА [гáра] -и, ж. Дерев'яний ящик на возi для перевезення картоплi. *Припéр сиб' i цiлу гáру бiл'би з калгóзу / i нат' нидéс'.*

ГАРНИЦ [гáрниц] -а, ч. Дерев'яне вiдро з одним вушком. *Набрáла гáрниц мук' i гет' ушчéрх.*

ГВАЛТ [гвалт], у зн. присл. 1. Конче, неодмiнно, обов'язково. *Мин'i гвалт ду Пáск'и на Завгóл'цах бiл'бу пусадiт'. 2. Термiново. Тиб' i грóши гвалт трéба? 3. Дуже. Вунá i сиб' i гвалт в тоi гóрод винéц:а.*

ГВАЛТУЧКI [гвáлтучк' i], виг. Гвалт, рятуйте. *Бiдиш ти при iiмy ше ни iидéн раз гвáлтучк' i кричáт' / iак с'о кричáла.*

ГВАНДА [гвандá] -и, ж., знев. Базiка, пустомеля, той, хто любить багато говорити i своiм беззмiстовним мовленням дратує оточення. *То такá гвандá / шо дрyг'ей тра пупушукáт'.*

ГВАНДIТЬ [гван'д'iт'] -дю, -диш, недок., знев. Багато, беззмiстовно говорити про щось неiстотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачiв. *Иа ни гван'д'y / а тиб' i дóбре кажy.*

ГВАНДЯКАЛО [гван'д'áкало] -а, с., знев. Базiка, пустомеля, той, хто любить багато говорити i своiм беззмiстовним мовленням дратує оточення. *Вже хоч ти / гван'д'áкало / ни гван'д'áкаi.*

ГВАНДЯКАННЄ [гван'д'áкан':е] -я, с., знев. Базікання, патякання, беззмiстовне мовлення, яке дратує слухачiв. *Коб то с тво гван'д'áкан':а да толк iак' i був.*

ГВАНДЯКАТЬ [гван'д'áкат'] -ю, -iш, недок., знев. Багато, беззмiстовно говорити про щось неiстотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачiв. *Хоч ти мин'и ни гван'д'áкаi тyтика!*

Г'ЄДЗ [г'еџ] -у, ч. 1. Невмотивоване, надмiрне роздратування. *Иа с тибé с'oi г'еџ дурнi хyтко вiбiу! 2. перен. Надмiрно дратiвлива людина, той, хто швидко гнiвається. Вiжсин' ти с'о г'еџа гет' с хати!*

Г'ЄЛИ [г'ели], род. гел, гелий, мн., знев. Ноги. *Примi свуйé г'ели / а то пруйти ни мóна.*

ГЕНДЗЮР [г'ен'з'ур] -а, ч. Графин, посудина з вузьким довгим горлом. *Пугурали Пісанку вис'ілнийа / то вбицала г'ен'з'ура.*

ГЕСТКА [г'естка] -і, ж. Підкладка з товстої тканини для надання одягові потрібної форми. *Йак схут'іла / он'ц'аку сурочку пушіла // нат' дувм'іласа г'естк'і вставит'.*

ГІДЗУВАТЬ [г'ізуват'] -ю, -іш, *недок.* 1. Збуджено бігати від укусів гедзя. *С'од'н'а тувар прада ни г'ізував?* 2. *перен.* Дратуватися, зазнавати почуття незадоволення, досади, гніву, злості. *Чо ш ти дразу г'ізуїш / ничо ніколи тиб'і сказат' ни мона.*

ГІДЗУН [г'ізун] -а, ч. 1. Невмотивоване, надмірне роздратування. *С'о вже знов г'ізуні тра вібит'!* 2. *перен.* Надмірно дратівлива людина, той, хто швидко гнівається. *Ни чипай ти с'о г'ізунá / то менч клонуту бе.*

ГІЗУНТ [г'ізунт] -у, ч. Здоров'я, сила. *Ужé г'ізунту ни хватáйе с тейу гучобуйу.*

ГІЛЬГАТЬ [г'іл'гат'] -ю, -іш, *недок.* Лоскотати. *То тійа марасавк'і / все байали / дитей у полі г'іл'тали.*

ГІЛЬГУТ [г'іл'гут] -у, ч. Лоскіт. *Сам г'іл'гугу буйиц'а / а кугос' г'іл'гайе.*

ГЛА [гла], *прийм.* 1. Біля, коло. *С'е мал'іво гла хати самé дес' вз'алосо.* 2. Для. *Гла тибé вмисélно йідну́ капустину вставила. Туварішуйк'і ви муйé / зв'іте виночок гла минé // бо йа мулудá / часу ни майу / ду шл'убуйку ступайу.* (Весільна пісня).

ГЛИМЕЗДАТЬ [глимéздат'] -ю, -іш, *недок.* Невміло і повільно готувати їсти. *Тійа варéник'і цил'ус'ік'і дутувáрок глимéзда́ла / а л'уд'ам стідно так'é ставит'.*

ГЛЯ [гл'а], *прийм.* 1. Біля, коло. *Ше гл'а Стипáнка муйé жіто ни віжате.* 2. Для. *С'о гл'а тибé диржáла.*

ГНИРАЛО [гнірало] -а, ч. Той, хто невіло виконує якусь роботу. *На с'е гнірало йак пудівиса / то плакат' мона.*

ГНИРАННЄ [гніран':е] -я, с., *знев.* Невміле виконання якоїсь роботи. *Йак мин'і с'е гніран':е за́дин' всмёрдо.*

ГНИРАТСА [гнірац'а] -юса, -їса, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Йак пучне́ хл'іб пикті́ / то ціли ден' гнірайиц'а.*

ГНИРАТЬ [гнірат'] -ю, -іш, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Шо вин тамка ціли ден' гнірайе в тих дрóвах?*

ГНЬОПА [гн'о́па] -и, ж. Скнара. *І вун / і вунá // вбо́йе так'їа гн'о́пи / шо за куп'їку го́чи відирут'.*

ГРИС [грис] -у, ч. Висівки. *С'о́д'н'а нат' і гун'з'е маши́на грис прудава́ла.*

ГРУНТВАГА [грунтва́га] -і, ж. Васервага. *Гандрій забу́вса в нас грунтва́гу / то принису́ кулі.*

ГУЗДРАТСА [гу́зрац:а] -юса, -їса, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Вунá с':іми варéниками чірис ці́ли ден' гу́зрац:а бу́де.*

ГУЗДРАТЬ [гу́здрат'] -ю, -їш, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Да вунá с'у бу́л'бу ше тї́ждин' гу́здрат' бе.*

ГУЗИК [гу́з'ік] -а, ч. Гудзик. *Пришій мин'і гу́з'іка.*

ГУЗЬ [гуз'] -я, ч. 1. Гудзик. *Наї́дї-но мин'і такó гуз'а зилéно.*
2. Гуля. *Уто́ гуз'а набів уб стил.*

ГУЛАТЬ [гу́лат'] -ю, -їш, *недок.* Бити, лупцювати. *Пригр'іла лих'е кáл'а сибé / а вин тин'ірка йійé ше ї гу́лайе ни раз.*

ГУЛЬМАГА [гул'ма́га] -і, ж. Велика гуля. *Йак на́ложит' так'е́цу гул'ма́гу на гулу́вії // хоч стиї́ / хоч па́даї.*

ГУМИВИЦ [гумі́виц] -вца, ч. Гумовий чобіт. *Так всі́к'і в'ік в тих гумі́вцах і прустика́ласа.*

Д

Д [д, т], *прийм.* Від. *Все зрубл'у́ / аби то́но вин вчитівса д йе.*
Пуріи́ш ка́же т по́чок ва́рит'.

ДА [да] 1. *спол.* Та, і. *У нашó Вмéл'ка нивилі́чка симéйка // вун / да вун / да старі́ / да старá.* 2. *частка.* Та. *Да с'о де ти ду с'еї́ пурі́ буў?*

ДАВНІЧНИ [давн'і́чни] -а (-ая), -е (-ее). Давній, колишній, старожитний. *Йа тих давн'і́чних пис'е́н' ба́ло мн'і́ла бага́ц'ко / а́лії з му́йе́йу жи́тку́йу чи вунó мин'і́ в гулу́в'і бу́ло.*

ДАВНО-ДАВНІЧНО [давнó-давн'і́чно], *присл.* Дуже давно. *Тих марасаво́к ни тинéра ба́чили // давнó-давн'і́чно.*

ДАВНУВІЧНО [давнув'і́чно], *присл.* Дуже давно. *Да йа вже тибé ту́тка давнув'і́чно жду.*

ДАДЕ [даде́], *частка.* Ні (еквівалент заперечних речень). *На хоч на по́хурун ду свикру́х'і приї́хала? // – даде́!*

ДАЙМО [да́ймо], *у зн. вставн. сл.* Наприклад. *Нас / да́ймо / було пї́ят' сéстриї́ / на брат йі́дén.*

ДАЛИЙ [да́лії], *присл.* Далі. *На шо вже да́лії́ мин'і́ д йі́го ждат' / йакó дубра́?*

ДАЛУБИ [далубі] 1. виг. Йй-богу. Далуби йа ничо ни чула! 2. у зн. присл. Справді. Ти далубі йіго с'од'н'а ни бачила?

ДАРИМНИЦІЮ [даримніційу] і ДАРИМНИЦЮЮ [даримніцуйу], присл. 1. Даремно, без причини. Чо ти за то хлópца даримніційу вчипілуco / лих'е. 2. Дарма, безплатно. Чи вин шо свуйім трудóm зарубів // все даримніцуйу.

ДАРМА-ГАРМА [дárма-гárма], присл. 1. Даремно, без причини. Вчипівса за хлópца дárма-гárма / думала / шо вже йімú шо зробиц:а. 2. Дарма, безплатно. Пришов деї даї йімú такó // дárма-гárма // сáла да мн'áса.

ДАРМИЦІЮ [дарміційу] і ДАРМИЦЮЮ [дарміцуйу], присл. 1. Дарма, безплатно. Йак пришло дарміційу / так і пушло. 2. Даремно, без причини. Такó дарміцуйу вч'іпиц:а / деї хоч з ц'о св'іта де пуд'ін'са.

ДБИТСА [дбіц:а], 1 ос. одн. ддуб'юса, док. Відвикнути. Вже зус'ом д:óми дбівса / шо нат' нóса ни пукáжиш.

ДБОВЧАНИ [дбóвчани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Вигнутий в один бік. С'а хванéра такá і встанéц:а дбóвчана? 2. перен., знев. Пихатий, зарозумілий, такий, що ходить із гордо піднятою головою. На чо вже с'а зарáза такá дбóвчана хóдит' / шо вже с'еї за гóнор?

ДБОВЧИТСА [дбóвчиц:а] -уса, -иса, док. 1. Вигнутися. Чо с'а хванéра тўтика так дбóвчиласа? 2. перен., знев. Іти з гордо піднятою головою. Ше коб то шо дóбре дбóвчилусо!

ДБОВЧИТЬ [дбóвчит'] -у, -иш, док. 1. Вигнути. Йак с'о вин дувм'івса с'у хванéру дбóвчит'. 2. перен., знев. Гордо підняти голову. Гет' йак то шо дóбре дбóвчило!

ДВАЦЕТИРО [двацéтиро], числ. Двадцятеро. То ни пчілуїка гудé // хурóшайа пиризvá idé. Двацéтиро ї трóйе на пудвірїічко твоїе. (Весільна пісня).

ДВИДКА [двїдка] -і, ж. Вузьенька полоса між широкими в домотканному килимі. Пóс'л'а с'еї пулусі ц'удá даї ше чирвóну двїдку.

ДВИЧАТЬ [двичáт'] -ю, -їш, недок. Нести відповідальність. Ни буйса / куліс' пірид Бóгом ми вс'і двичáт' за свуйé грих'і б́удим.

ДВІСТА [дв'іста], числ. Двісті. Закуц'їя булá бул'ш йаг на дв'іста душ.

ДВІСТИ [дв'істи], числ. Двісті. Нас ни багáто // зо сто / ду тибé за стил прóсто, нас ни багáто / дв'істи / ду тибé за стил с'істи. (Весільна пісня).

ДВУЄМ [двуйём], присл. У два рази. Пénция вже двуйём пудбу́л'шана.

ДВУЯЦА [двуйаца] -и, ж., знев. Оцінка “незадовільно”. На шо вже с'од'н'а в шко́ли пулучі́в // двуйа́цу чи труйа́цу?

ДВУЯЧКА [двуйа́чка] -і, ж. Купюра номіналом дві гривні. А йа ун'з'іка́ в ча́йничку ше двуйа́чку кла́ла / а де?

ДДИЙТИ [д:ийті], 3 ос. одн. ддийде, док. Відволожитися. Гарбуск'і в с'еї то́рби гет' зус'ом д:ийшли́.

ДЕ [де] 1. присл. У якому місці. 2. присл., рідко. Куди, в якому напрямку. Де с'о вже пушла́ с ц'ілим вівудком? Де с'од'н'а хоч пу йа́гуди їти? 3. частка. Ні (еквівалент заперечного речення). Набо́ ти с'од'н'а та в л'іси була́? // – де! 4. частка. Не. На с тих Завгул'е́ц вунá де́ пріде! 5. спол. Який, що (у підрядних означальних реченнях). С'о меї стринéчней систри́ д'івчина / де прихóдила.

ДЕВИТЬ СОТОК [дэ́вит' со́ток], числ. Дев'ятсот. За дэ́вит' со́ток пал'то́ купі́ла.

ДЕЙ [деї] 1. спол. Та, та й. Пришо́в деї пита́вса / вкóчи ми йа́блик всп'іли нарва́т'. 2. у зн. присл. Та й усе, та й годі. Вдало́со зро́ду так'е́ пусте́ деї. На ше / мо / с тійждин' тако́ пруму́чиц:а деї.

ДЕКУДА¹ [дэ́куда], присл. Подекуди, де-не-де. Дэ́куда ї на Путирба́х на журахві́ни мо́на натра́пит'.

ДЕКУДА² [декуда́], присл. Куди-небудь, у яке́сь конкретно не визначене місце. Коб у́же с'а жму́йда хоч на мин'у́тину декуда́ с ха́ти ви́браласа.

ДЕКУДИ¹ [дэ́куди], присл. Подекуди, де-не-де. Бу́л'ба но дэ́куди пусхо́дила.

ДЕКУДИ² [декуди́], присл. Куди-небудь, у яке́сь конкретно не визначене місце. Ві́жин' мин'і́ с'у сратву́ гу́с'ачу декуди́ з двура́.

ДЕРГА [дэ́рга] -і, ж. Грубе рядно. Йак віру́биса за́дин' до́бре / то і дэ́рга пирі́нийу здайе́ц:а.

ДЕРГА [дэ́рга] -і, ж. Залізна щітка для чесання прядива. Кулі́с' йа дэ́ргу́у пра́жу чиса́ла.

ДЕСКУЛЬ [деску́л'], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. То тра ко́с' прусі́т' / шоб деску́л' привизлі́ йакó на́ч:о со́рту.

ДЕСКУЛЯ [деску́л'а], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. Привизі́ мин'і́ деску́л'а прице́п писку́ двура́ вімустит'.

ДЕХТО [дэхто, дехтó], *род.* декуго. 1. Дехто; деякі люди. *Дэхто куліс' і так'е руска́зував / а́лиї то вéл'ми ма́ло.* 2. Хто-небудь; хтось конкретно не визначений. *Йак ни до́йиц:а курóва / то здайе́ц:а / хаї би дэхто хоч йакúйу капíну мулука́ дав. К'еб дехто́ х'ітр'іши йійе́ при л'уд'ах скампúзив.*

ДЕЧИЙ [дечи́ї] -я , -є. Чий-небудь. *То тра дечи́йе дит'а́ йак'е пупрусíт'.*

ДЕШО [дешо, дешó], *род.* дечуго. 1. Дешо, небагато чого. *Йа ї сиб'і дешо ўвинúла вхапíт' / а́лиї за те́йу гуло́туйу л'уц'к'і́йу х'ібáл' де дусту́писа.* 2. Що-небудь, щось конкретно не визначене. *К'еб но дешо́ случíлусо / то нам би вс'ім ту́тика бу́ло б т'існо.*

ДЕЯКІ [дэ́йак'і, дейак'і́] -а (-ая), -є (-єє). 1. Деякий, поодинокий. *Дэ́йак'і д'іти до́вго т:е́ї ці́цк'і ни мужу́т' дві́кнут'.* 2. Який-небудь; конкретно не визначений. *На вже́ йаг мисíли / то хрэ́сна / да систра́ / да ше дэ́йка жінка така́ свуйíша / но мусóво / шо вс'і в па́ри.*

ДЖВАЛА [ж́валá], *присл.* Учвал. *Кóни ж́валá йак пушлі́ / пупрóбуї / вдиржéї.*

ДЖВАЛОМ [ж́валóм], *присл.* Учвал. *Кин' ж́валóм іде́.*

ДЖУЛО [ж́улó] -а, с. 1. Жало бджоли. *Пчу́ла йак вкусі́ла / то ж́улó тра хуч'і́ вимáт'.* 2. Отрута гадюки. *Гад'у́ка йак пúстит' ж́улó / то тра висмо́ктуват'.*

ДЖУМА [ж́ума́] -и, ж. Хвороба, біда, напасть (?). *Шоб на тибé ж́ума напáла. То йімú ше йак'е́ї ж́уми браку́йе?*

ДЖУР [ж́ур] -у, ч. Страва з вівсяного борошна. *Наварíла ж́уру кулісн'о // д'іти тирну́ли / йак за сибé в'ік'інули.*

ДЗВИНО [з́винó] -а, с. Ланка, складова частина чого-небудь цілого. *Дустрóйів ше йідне́ з́винó на все́йку ха́ту.*

ДЗИПЕНИТЬ [з́ипéнит'] -ю, -ищ, *док.* Відчинити навстіж. *з́ипéнит' тійа гі́кна // то́но мух ни вівисти.*

ДЗИПЕНЯНИ [з́ипéн'ани] -а (-ая), -є (-єє). Відчинений навстіж. *На с'а ха́та чо з́ипéн'ана?*

ДЗІК [з́ік] -а, ч. 1. Дикий кабан. *Йідно́ ро́ку з́ік'і гет' у силó приходили / то / ма́йт' / по́сл'а ву́ні то ро́ку.* 2. *перен., знев.* Надмірно дратівлива людина, той, хто швидко гнівається. *Йа би с':ім з́іком і йідно́ д'н'а би ни жилá.*

ДЗІЧИХА [з'ічі́ха] -і, ж. Самка дикого кабана. *Кричі́т' / йаг з'ічі́ха в плу́ту.*

ДЗЬВАГАННЄ [з'ва́ган':е] -я, с., знев. Базікання, патякання, беззмiстовне мовлення, яке дратує слухачів. *На чо вже йа ма́йу твуйé з'ва́ган':е слухат'?*

ДЗЬВАГАТЬ [з'ва́гат'] -ю, -їш, недок., знев. Багато, беззмiстовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Пириста́н' мин'і н'з'о́ з'ва́гат' / бо всме́рдло.*

ДЗЬВАШНО [з'вашно́] -а, ч. Великий цвях. *Намо́ра було́ так'йа з'вашна́ в с'у стину́ забива́т'.*

ДЗЮПКАТЬ [з'ю́пкат'] -ю, -їш, недок. Дорікати, виражати своє незадоволення з приводу чого-небудь, звинувачувати когось у чому-небудь; ставити що-небудь у докір комусь. *Ти дес' ду сме́рти мин'і беш те́йу куро́вийу з'ю́пкат'?*

ДЗЯБРИ [з'а́бри] -ив, мн., знев. Рот. *Закри́й з'а́бри / бо дам / то йу́шкуйу вмійіса.*

ДЗЯЛКА [з'а́лка] -і, ж. Невелика ділянка поля чи сінокоосу. *Ста́ло зулува́то / деї му́сили з'а́лку бу́л'би пук'інут'.*

ДЗЯЛОХАННЄ [з'ало́хан':е] -я, с., знев. Базікання, патякання, беззмiстовне мовлення, яке дратує слухачів. *С то з'ало́хан':а здуро́ви чулув'ік засла́бне.*

ДЗЯЛОХАТЬ [з'ало́хат'] -ю, -їш, недок., знев. Багато, беззмiстовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Вуна́ ж йаг начне́ з'ало́хат' / то мо́вийу swéйу муже́ замучит'.*

ДЗЯМА [з'а́ма] -и, ж., знев. Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмiстовним мовленням дратує оточення. *На с'а з'а́ма / то вже то́чно мине́ с'о́д'н'а думучит'.*

ДЗЯМАЛО [з'а́мало] -а, с., знев. Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмiстовним мовленням дратує оточення. *Йак ти с'е з'а́мало нат' пирино́сиш?*

ДЗЯМАННЄ [з'а́ман':е] -я, с., знев. Базікання, патякання, беззмiстовне мовлення, яке дратує слухачів. *Ох шоб но то́но йа ни дала́ / коб с'о з'а́ман':а ни слухат'!*

ДЗЯМАТЬ [з'áмат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Пиристан' з'áмат' / бо йа вже зус'ом вдур'їла с твеї баїк'ї.*

ДЗЯМБУР [з'áмбур] -а, ч., *знев.* Надто великий ніс. *Тáмика так'ї з'áмбур!*

ДЗЯМКАННЄ [з'áмкан':є] -я, с., *знев.* Базікання, патякання, беззмістовне мовлення, яке дратує слухачів. *Мин'ї твуйé з'áмкан':е нат' нидéс'.*

ДЗЯМКАТЬ [з'áмкат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Отó і ни всмéрдне отакó з'áмкат'!*

ДЗЯМУЛИТЬ [з'амул'їт'] -ю, -иш, *недок.* Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *К'еб ти хоч менч з'амул'їв / то ше мóна булó б мирїц:а.*

ДЗЯМУЛІННЄ [з'амул'їн':є] -я, с., *знев.* Базікання, патякання, беззмістовне мовлення, яке дратує слухачів. *Йа те з'амул'їн':е ї так цїли ден' тирпл'у.*

ДЗЯПИТЬ [з'áпит'] -лю, -иш, *док.* Відчинити навстіж. *На с'е гукно́ хто з'áпив?*

ДЗЯЯНИ [з'áйани] -а (-ая), -е (-еє). Відчинений навстіж. *С'о гїкна цил'ус'їйку нич булі з'áйанийа?*

ДИБА [дїба], *присл.* Навшпиньки. *Ану́ дїба стан' / то дустáниш.*

ДИБАМИ [дїбами], *присл.* Навшпиньках. *Йáкос' вун так йаг дїбаами хóдит'.*

ДИВА [дивá] -и, *ж.*, *знев.* Велика дівка. *То с'о така́йа дивá да ни мн'їйе вишивáт'?*

ДИВЧИНЯТКО [дивчин'áтко] -а, с., *пестл.* Дівчинка. *Йа так л'убл'у́ с'е свуйé дивчин'áтко!*

ДИВЧУК [дивчúк] -а, *ж.* Дівчина-підліток. *Да вже в дивчук'ї муйá хришчéниця вирубл'áйїц:а.*

ДИВ'ЯТИ МНІСЯЦ [дивйáти мн'їс'ац]. Вересень. *Йїдиш в дивйáтом мн'їс'аци?*

ДИВ'ЯТУХА [див'я́туха] -і, ж. Дев'ята неділя після Великодня. *Йак див'я́туха / то то / ка́жут' / див'я́та йа́гуда пусп'і́ла // на вже знов дис'я́туха / то дис'я́та.*

ДИДУРА [диду́ра] -и, ч., знев. Старий дід. *Ше то́но с'о диду́ри ту́та і ни хватáло.*

ДИДУРНО [диду́рно] -а, ч., знев. Старий дід. *А ти диду́рно / диду́рно / йа вс'ім так скажú.*

ДИЛИКАТНИ [дилика́тни] -а (-ая), -е (-ее). Такий, що легко псується, б'ється (про якусь річ), хворіє (про людину). *Тійа часі́ так 'ї́а дилика́тнийа / йакуже́ ма́сувийа.*

ДИРЖАТЬ [диржа́т'] -у, -иш, недок. Мати за дружину. *Пришо́в Гриц / тої́ / де Лу́бу Намин'уко́ву диржа́в.*

ДИРТУЗИ [дирту́зи] -ив, мн. Дрантя. *У минé с'ої́ свéдир ше ни хо́д'ани / а в Мо́т'к'і самі́ дирту́зи.*

ДИСЯТИ МНІСЯЦ [дис'я́ти мн'іс'яц]. Жовтень. *Дис'я́ти мн'іс'яц // деї́ с'н'іг.*

ДИСЯТУХА [дис'я́туха] -і, ж. Десята неділя після Великодня. *Йак див'я́туха / то то / ка́жут' / див'я́та йа́гуда пусп'і́ла // на вже знов дис'я́туха / то дис'я́та.*

ДИТВАРНЯ [дитварн'я́] -і, ж., збірн. Дітвора. *Де с'еї́ дитварн'ї́ ту́тик'і набра́лусо?*

ДИХАЛО [дúхало] -а, с. Сонячне сплетіння. *Йак дав мин'ї́ в дúхало / то дúмав / шо дúду́.*

ДИХТА [дúхта] -и, ж. Фанера. *Йака́ там та пиргуро́дка? С'о ж дúхта.*

ДИХТІТЬ [дихт'і́т'], 3 ос. одн. дихтить, недок. Стояти нестійко, труситися. *Ту ж гру́бу типéрика то́но зачипú // дúхтит' так / шо дра́зу пусúплиц'а.*

ДІД [д'ід] -у, ч. Цвіль. *Наск'і́дала з варéн':а д'і́ду / то в смирд'у́ху к'і́ну.*

ДЛИЧАТСА [длича́ц:а] -юса, -їса, недок. Відрізнитися, мати явну відмінність. *От нат' бирéш бирис'ц'ан'с'ку ба́йку / да вже д на́шеї́ длича́йц:а / на м'ї́жин'с'ка // то зус'о́м на́ча.*

ДЛИЧАТЬ [длича́т'] -у, -иш, недок. Відрізнити, бачити явну відмінність. *Типéрика так'é вбирéц:а / шо вже нат' ча́сом ни длича́йиш / де чу́лув'і́к / де жи́нка.*

ДЛИЧИТЬ [дличи́т'] -у, -иш, док. Відрізнити, побачити явну відмінність. *О / ма́йиш // йачм'і́н' уд гуса́ ни мужé дличи́т'.*

ДОВГ [довг] -у, ч. Борг. *Чорт йі́го забра́в за старі́йа ду́г'і́.*

ДОВЖНИ [дóвжни] -а (-ая), -е (-ее). 1. Повинен. *Ти дóвжни л'убі́т' бра́тика.* 2. Такий, що має борг. *Ти забу́в / що ше ї́ мин'ї дóвжни дв'їста капо́нив?*

ДОДА [дóда] -и, ж., знев. Товста, висока жінка. *С теї́ дóди така́ рубо́т'н'їца / йаг з минé гун'з'о́ танцо́рка.*

ДОКАЗ [дóказ] -у, ч. Прізвисько. *Шо за л'уді́на // ду вс'їх дóказами / а сибé нималаду́ чим шчитáйе.*

ДОКИЛЬ [дóкил'], присл. 1. Доки, до якого часу. *Дóкил' ти минé ше беш му́чит' на с'ом св'їти!* 2. До якого місця. *Дóкил' тўтичка твуйá з'áлка?*

ДОКЛІ [дóкл'ї], присл. 1. Доки, до якого часу. *Дóкл'ї ви бўдите вдóма / шоб йа ўвинўв?* 2. До якого місця. *Дóкл'ї с'у снóву шче вит'áгуват'?*

ДОКЛЬ [докл'], присл. 1. Доки, до якого часу. *Докл' ти беш мин'ї н'ёрви трипа́т'?* 2. До якого місця. *Докл' та́мика ти заїма́йїш?*

ДОКУЛЬ [дóкул', дукўл'], присл. 1. Доки, до якого часу. *Бóжичко / дóкул' йа на с'ом св'їти ше бўду стика́ц:а.* Булі́ ми на м'їсти / пухут'їли йїсти / звóниками забражча́ли / дукўл' дитéї пувинча́ли. (Весільна пісня). 2. До якого місця. *Дукўл' ти та́мка дро́ва зан'áв?*

ДОМА [дóма] -и, ж. 1. Рідний дім. *С'о твуйá дóма?* 2. Рідний край, батьківщина. *А йа за свéйу дóму́йу крéпко там скучáв / на том Сахал'їни.*

ДОСИ [дóси], присл. 1. Досі, до цього часу. *Йак пудáвса у св'їт / то ше дóси ни вирнўвса.* 2. Досі, до цього місця. *Йїму́ тако́ дóси рўку др'їзали.*

ДОСИЛЬ [дóсил'], присл. 1. Досі, до цього часу. *То с'о ти дóсил' ни миг ві́гучит' то виршá?* 2. До цього місця. *С'о ше / маїт' / дóсил' ни йїднá душа́ живá ни духóдила.*

ДОСЮЛЬ [дóс'ул', дус'ўл'], присл. 1. Досі, до цього часу. *Де / кажї́-но ти / дус'ўл' мóна стика́ц:а?* 2. До цього місця. *Вже дус'ўл' ти так'ї миг дустáт'.*

ДОТИЛЬ [дóтил'], присл. 1. До того часу, доти. *Дóкл'ї ше йа живў / дóтил' му́сиш і йїгó дуглида́т'.* 2. До того місця. *С'о ти гет' дóтил' ві́шила?*

ДОТУЛЬ [дóтул', дутўл'], присл. 1. Доти, до того часу. *Ни бўїса / йа дóтул' ни дуживў.* 2. До того місця. *Ти гет' дутўл' х'їба́ дустáниш?*

ДОШКІ [дóшк'і], *мн.* Весняна гра, коли дошку клали на поліно, дівчата ставали на неї з обох кінців і підстибували. *На вігуни бало дóшк'і скака́ли.*

ДРАГАН [драга́н] -а, *ч., знев.* Той, хто вештається, бродить, повільно ходить без певної мети й напрямку. *Драга́не / де ш ти ци́л'уси́к'і ден' прудра́гав?*

ДРАГАННЄ [драга́н':е] -я, *с., знев.* Вештання без певної мети і напрямку. *А ми́н'і тї́л'ка-но пирижива́й чїри́з те твуйé дра́ган':е.*

ДРАГАНКА [драга́нка] -і, *ж., знев.* Та, яка вештається, бродить, повільно ходить без певної мети й напрямку. *Х'іба́ ш то д'івчинка мужé так'ейу драга́нку́у бут'?*

ДРАГАТЬ [драга́т'] -ю, -їш, *недок., знев.* Вештатися, бродити, повільно ходити без певної мети й напрямку. *Йак вдо́свита пушо́в / то ше ї до́с'ул' дес' драга́йе.*

ДРА-ДРА [дра́-дра], *виг.* Вигук, який у грі в хованки проказують перед іменем того, кого знайшли. *Йа перш кри́кнуў // дра́-дра Са́шик.*

ДРАПА [дра́па], *присл.* Навтеки. *Пушо́в дра́па / но закур'їлусо.*

ДРАПАКА [драпака́], *присл.* Навтеки. *Чо с'о вин ни стул' ни с'ц'ул' та:т драпака́ пушо́в.*

ДРАПАЛЯСИ [драпал'áси] -ив, *мн.* Витріпані нитки з одягу. *Вже ш чо́хлив йіднійа драпал'áси тилипа́йуц:а.*

ДРАПУЗЬ [драпу́з'] -я, *ч.* Пазур. *Кїшка так свуйé драпуз'і і впе́рла.*

ДРАСКА [дра́ска] -і, *ж.* Тріска. *Да́й-но ми́н'і йакú дра́ску / бо дро́ва ни зага́райуц:а.*

ДРАЧКА [дра́чка] -і, *ж.* Млинок молоти зерно на крупи. *Набу́т' / в Кале́ника є та́йа дра́чка / ти-но спита́йса.*

ДРАЩ [драшч] -а, *ч.* 1. Заноза. *Вї́ми ми́н'і драшча́ / по́кл'і ни запу́хло.* 2. *перен.* Надто худий чоловік. *Да шо ти с тако́ драшча́ з'меш?*

ДРИГЛЯ [дригл'á] -і, *ж.* Дуже густий кисіль. *Така́ дригл'á / хоч стан' да сти́.*

ДРИГАТЬ [дрига́т'] -ю, -їш, *недок.* Смикатися. *Йа ше нат' ни зачипі́в / а ти вже дрига́йиш.*

ДРИЛЮВАТЬ [дрил'увáт'] -ю, -їш, *недок.* Підтягати, підвозити зрізані дерева з місця заготівлі до лісовозної дороги. *Йї́димо л'іс дрил'увáт' в Пусто́йан'с'ком.*

ДРИМКУТИ [дри́мкути] -ив, *мн.* Тремтіння. *Шо с'о за дри́мкути на тибé напа́ли?*

ДРИМКУТИТЬ [дримкут'іт'] -тю, -тиш, *недок.* Тремтїти від холоду. *Бўдиш тупєра ціли ден' дримкут'іт' / йат линўйїса вдинўц:а.*

ДРИН [дрин] -а, ч. Велика палка. *К'єп хто вз'ав дўбро дрїна да вївузив дўбре / шоб ни прустур'їкала.*

ДРИПАТЬ [дрїпат'] -ю, -їш, *недок.* 1. Бризкати. *Йак дрїпайїш рукамі / то с кўжнеї кáпл'ї чорт в хáти зрўбиц:а.* 2. перен., знев. Дрїботїти, їти дрїбними кроками. *Чо ти с'ўд'н'а ду Хунувїч дрїпала?*

ДРИПСЬКАТЬ [дрїпс'кат'] -ю, -їш, *недок.* Бризкати. *Бирє пул'їно в кал'ўжу к'їне і на хáту дрїпс'каїе.*

ДРОТИК [дрўтик] -а, ч. Прутик, на якому крутиться цївка в ткацькому човнику. *Цївку найшла / а дрўтик дес' / майт' / пуд лáвку закутївса.*

ДРУГІ МНІСЯЦ [дрўг'ї мн'їс'ац]. Лютий. *Йа мáтиру в другом мн'їс'аци пухавáла.*

ДРУГУВАТЬ [друтувát'] -ю, -їш, *недок.* Пробивати дротом рило свинї, щоб вона не могла рити. *Ти бєш зáрика сво кабанцá друтувát' / чи вжє пувис'н'ї.*

ДУБИДИ [дубидї], у зн. присл. 1. Дуже, надто. *Наш д'їд ше дубидї р'їзви / то тїл'ка такў здаїєц:а нємушни.* 2. Надто багато, у великій кількості. *Да в минє ше / л'удїнуїко / ше ї турїшн'єї бўл'би дубидї всталўсо.*

ДУБРИНЯ [дубрин'á] -и, ж. Зручність, вигода. *Пуд винугрáдом он'ц'ака дубрин'á сид'їт'.*

ДУБРИТНИК [дубрїтник] -а, ч. Добродїй. *Бáшно / йакў сиб'ї дубрїтника в гўруди нашлá!*

ДУБРИТНИЦА [дубрїтница] -и, ж. Добродїйка. *Вунá ду свеї дубрїтници пушла скарєї купát' / а свуйє бул'бї хáї-но.*

ДУВГАЛЄЦКІ [дуўгал'єцк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Дуже довгий. *Гун'з'є свуйє лапацўни дуўгал'єцк'їїа вїставила / деї пруйдї йак хоч.*

ДУВГАЛЯЦКІ [дуўгал'áцк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Дуже довгий. *Нашў ш булў с'їїа дурўжк'ї так'їїа дуўгал'áцк'ї ткат'?*

ДУВГУТТЄ [дуўгут':э] -я, с., збірн. Заготовлені цілим стовбурами дрова. *Йак'ї тáмка тїїа дрўва // мєтри чи дуўгут':э?*

ДУВЖИЛЄЦКІ [дуўжил'єцк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Дуже довгий. *С'їїа дрўва в двир н'їїак ўвистї / так'їїа дуўжил'єцк'ї.*

ДУВЖИЛЯЦКІ [дуўжил'áцк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Дуже довгий. *Вкўчи в тибє с'а кусá такáїа дуўжил'áцка вїрусла?*

ДУВИДНА [дувиднá], присл. До свїтанку, поки ще не розвиднїлося. *На всп'їли ше дувиднá тїїа кулўди ск'їнут'?*

ДУВМІТСА [дувм'іц:а] і ДУМНІТСА [думн'іц:а] -юса, -їса, *недок.* Зуміти, додуматися. *Вин так'і хаз'айін / думн'івса сам йіден кунба́йа пула́дит'.*

ДУГАРАТЬ [дугарат'] -ю, -їш, *недок.* Допікати. *Чи́риз ці́лу нич ни спит' / так вунó йіму́ дугарáйе / така́ бил'.*

ДУГІБИЛИ [дуг'ібили], *присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *Тійа рук'і бу́л'би дуг'ібили руді́ло.*

ДУГІБИЛНИЦИ [дуг'ібилници], *присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *А / мурóк'і ма́йу дуг'ібилници с тим вис'іл':ем.*

ДУГНІМАТИРИ [дугн'іма́тири] і ДУГНІМАТТИРИ [дугн'іма́т:ири], *присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *Аї́ / бу́л'би в минé с'орóку дугн'іма́тири!*

ДУГУРИРАКОМ [дугурира́ком], *присл.* На голову (статі). *Йа нат' дугурира́ком мужу́ стат'.*

ДУДЛИТЬ [дудлит'] -ю, -иш, *недок.* Багато, безмірно пити. *Найі́вса силéнцив // но ці́ли ден' во́ду дудлит'.*

ДУДУТЬ [дудут'] -ю, -їш, *док.* Зуміти, додуматися. *Йак ти нат' ду тако́го дуду́в?*

ДУЖИ [дужи] -а (-ая), -е (-ее). Заможний, багатий. *Чи йа так'і дужи́ / шоп ше ї маши́нку купі́т'?*

ДУЖИК [дужик] -а, ч. Невеликий хліб, який печуть у перший тиждень Великого посту. *Йак ск'і́нку дужика пусі́пат' по́пилом да зйі́сти / то нависн'і зло́виш у кубл'і ді́ку ка́чку з йа́йцями.*

ДУЖО [дужо], *присл.* 1. Заможно. *Йа вже ни так дужо живу́ / шоб ше тибé дал'ш гучі́т' // вже г'ізунту ни хва́тит'.* 2. рідко. Багато, у великій кількості. *Вун то тру́нту мав дужо.*

ДУЖШИ [дуж:и] -а (-ая), -е (-ее). Заможніший. *Ти дуж:и за йі́го / то ти ш пумага́ї йіму́ хоч трóх'і.*

ДУЙОНКА [дуйо́нка] -і, ж. Дійниця. *Нат' пуў дуйо́нк'і мулука́ ни ві́ц'апала.*

ДУКАЗУВАТСА [дукáзувац:а] -юса, -їса, *недок.* Називати на прізвисько. *Чи в йі́го йімн'а́ нима́ / шо ти дра́зу дукáзуїса.*

ДУКУЛЯ [дуку́л'а], *присл.* 1. Доки, до якого часу. *Дуку́л'а вин ве́рниц:а / то ме́ртви вжéниц:а.* 2. До якого місця. *Пукажі́ / дуку́л'а мин'і вишива́т'.*

ДУМУРИЦИ [думури́ци], *присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *Да в минé с'орóку бу́л'би думури́ци.*

ДУНÉТУСЦІ [дун'éтус'ц'і], у зн. *присл.* Нінащо. *Скасува́лусо все дун'éтус'ц'і тинéра с ті́ми калго́зами.*

ДУПАДУЩИ [дупадúщчи] -а (-ая), -е (-ее). Діяльний, завзятий, енергійний, наполегливий у досягненні якоїсь мети. *Ти скáжи / в ко вунó вдалóсо / с'е дит'а дупадúщче так'éйе!*

ДУПЛИНАТИ [дуплинáти] -а (-ая), -е (-ее). Дуплуватий. *Бурак'ї час' с'óроку гет' дуплинáтийа.*

ДУПУНУЧА [дупунучá], присл. До вечора, поки не стемніє. *Йак пúйдим в пéчкура грат' / то бáло дупунучá.*

ДУПУСЛЄДКУ [дупус'л'эдку], у зн. присл. До решти, доценту, дотла. *Вдéжу заг'ідів ду пус'л'эдку.*

ДУРНИСЬКО [дурнíc'ко] -а, с., ірон. Дурненький. *Худí / дурнíc'ку / да чо ти буйíса?*

ДУРНИЦИЮ [дурнícийу] і ДУРНИЦЮЮ [дурнícуйу], присл. Дарма, безплатно. *Лáси дурнícуйу найíстиса.*

ДУРОЖКІ [дурóжк'ї], род. дурожок, мн. Виткані зі шматочків старого одягу рядна для застилання підлоги. *Пумужі мин'ї дурóжк'ї вітрипат'.*

ДУСЕДИТЬ [дусédит'], 3 ос. одн. дуседить, док. Дозріти (про плоди). *Биркóси йаг дусéd'ат' // óн'ц'ак'їйа дóбрийа.*

ДУСТУПИТСА [дуступіц'а] -люса, -иса, док. Знайти підхід до когось. *Вин тип'іричка начáлник // ни знайíш йак і дуступіц'а.*

ДУСТУПНИ [дуступнú] -а (-ая), -е (-ее). Діяльний, завзятий, енергійний, наполегливий у досягненні якоїсь мети. *Тра бут' трóх'ї дуступнím хлóпцим / а ни так'ім мóн'калом.*

ДУСЮЛЯ [дус'ул'а], присл. 1. Досі, до цього часу. *Так вун і дус'ул'а встáвса ни вжéн'ани? 2. До цього місця. Ше ї пукáзала / сéстручко // йаг дус'ул'а ни дукупáйш / то купаніцу на спíни пубйú.*

ДУТИНАТЬ [дутинáт'] -ю, -їш, док. Дорікати. *Шо булó / вже прушлó // ни дутинáї мин'ї.*

ДУТО [дутó], присл. 1. Дуже, надто. *Мин'ї с'óроку нóгу дутó кру́тит'. Дутó намúчиласа вйагуд'áх. 2. Надто багато, у великій кількості. *Кáже / шо с'орóку дутó йáгод на Буру́.**

ДУТУВАРИШНЄ [дутувáришн'е], с. Означення до молока, видоєного в обідню пору. *А де дутувáришн'е мулукó ти пуд'їла?*

ДУТУВАРКОМ [дутувáрком], присл. В обідню пору. *Те / шо дутувáрком відуйане / все нурус'áтам д:алá.*

ДУТУВАРКУ [дутувáрку], присл. В обідню пору. *С'о те мулукó / де ти дутувáрку відуйїла?*

ДУТУВАРОК [дутувáрок] -рку, ч. Обідня пора. *Мúсиш ждат' дутувáрку / бо нимá нат' лóжк'ї мулукá.*

ДУТУВАРУ [дутувáру], присл. В обідню пору. *Здайéц:а / вин дес' дутувáрку прихóдив / ни пузн'її / бо ше тувáр вдóма булі.*

ДУТУЛЯ [дуту́л'а], присл. 1. Доти, до того часу. *То с'о вин гет' дуту́л'а дужіт' náдиц:а.* 2. До того місця. *Отó дуту́л'а і т'агні.*

ДУТЬОН [дут'óн] -у, ч. Докір. *Ої лит'іте / гусуїк'і / дудóму / шоб мин'і / мулудéї / ни булó дут'óну.* (Весільна пісня). *Шоб-но мин'і пóсл'а дут'óнив ни булó.*

ДУХАТЬ [духáт'] -ю, -їш, *недок.* Відчувати інтуїтивно, здогадуватися. *Йа духáла / шо мáти вже дóвго ни пруму́чац:а.*

ДУХОВИНА [духóвина] -и, *ж.* Трясовина на болоті. *На Лижн'óвци йе така́ духóвина / шо там чулувїїк с кїн'ми на тої св'їт пушóв.*

ДЬОХТ [д'охт] -у, ч. Дьоготь. *Куліс' д'охт буў / то чóбути д'óхтом мáзали.*

ДЮЖИТЬ [д'ужит'], 3 ос. одн. дюжить, *недок.* Лити, періщити (про дощ). *Так'ї дощч д'ужив // нинавм'і тїїа йáгуди.*

ДЯБА [д'áба] -и, *ж.* Затяжний дощ. *Йак с'а д'áба за ціли тїїждин' мин'і надуїїла!*

ДЯБИТЬ [д'áбит'], 3 ос. одн. дябить, *недок.* Лити, періщити (про дощ). *Йак náчало д'áбит' // св'їта ни виднó / далубї.*

ДЯГА [д'áга] -і, *ж.* Полоса від чогось, що потекло. *Дощч зáноч хáту гет' зус'óm губпулукáв // йїдні д'áг'і пу гїкнах.*

ДЯДЮРА [д'ад'у́ра] -и, ч. Надто високий хлопець. *Так'ї д'ад'у́ра вже ї сам миг би йак'ей бул'би наварїт'.*

ДЯДЮРНИК [д'ад'у́рник] -а, ч., *знев.* Надто високий хлопець. *Так'ї д'ад'у́рник / а сам вдину́ц:а ни мн'їїе.*

ДЯДЮРНО [д'ад'у́рно] -а, ч., *знев.* Надто високий хлопець. *А с'ої д'ад'у́рно чо тўта реваїе?*

ДЯКУБОГУ [д'акубóгу], *незмін.* 1. у зн. присудка. Добре, гаразд. *Все в минé д'акубóгу.* 2. у зн. вставн. сл. Нівроку, далєбі. *Хлóпчик так'ї / д'акубóгу / рóсли / хваїни.* 3. у зн. вставн. сл. На щастя. *Йа свуйé бул'бї / д'акубóгу / вже дукупáла.*

ДЯКУВАТЬ [д'акуват'], *виг.* Дякую. *Д'акуват' вам / шо хоч трóх'ї пудїїхала / а то їду / а нóг'і ни нису́т'.*

Є

ЄЛІ-ПУЄЛІ [йел'і-пуйел'і], присл. Ледве-ледве переставляючи ноги (їти). *Йак ти бўдиш отакó йел'і-пуйел'і їти / то нич тибé нз'о застáне.*

ЄЛЮ-ПУЄЛЮ [й'ел'у-пуй'ел'у], присл. Ледве-ледве переставляючи ноги (іти). *Кс'ен'ка вже зус'ом здал'аса // й'ел'у-пуй'ел'у їде.*

ЄНЧИТЬ [й'енчит'] -у, -иш, *недок.* Стогнати, жалібно квилити. *Йагж'е стар'е // ціли ден' й'енчит'.*

Ж

ЖАБУРІННЄ [жабур'ін':е] -я, с. 1. Ряска. 2. Слизька маса, що утворюється на поверхні стоячої води. *Дурніс'ку / хто ж у с'ом жабур'ін':і куп'айіц':а!*

ЖАДІЗНИ [жад'ізни] -а (-ая), -е (-еє). Надто скупий. *В ко ти нат' так'е жад'ізне вдал'осо?*

ЖАДІНА [жад'іна] -и, ж., знев. Скнара. *То ш так'ейу жад'інийу нат' і бут' ниг'арно.*

ЖАДІРНИ [жад'ірни] і ЖАДЮРНИ [жад'урни] -а (-ая), -е (-еє). Надто скупий. *То вже йак так'е жад'урне вдал'осо / то ни пирин'ачиш.*

ЖАДНИ [жад'ни] -а (-ая), -е (-еє). 1. Спраглий; який жадає чого-небудь, жадібний до чогось. *Йа / м'оже / л'устк'і хл'їба жад'на бул'а // а чи ти спит'ал'аса кулі.* 2. рідко. Скупий. *В ко ти нат' так'е жад'не вдал'осо.*

ЖАДЮРА [жад'ура] -и, ж., знев. Скнара. *Ти в с'ей жад'ури хоч й'аблика віпрусит'?*

ЖАРИВКА [жар'івка] -і, ж. Лампочка для кишенькового ліхтарика. *Ти шп'орт'айіса в теї батир'ейци / а мо ни закл'ади / а жар'івка він':а.*

ЖАСТКО [жа'стко], присл. Страшно, моторошно. *На двур'ї пунучут'а так'айа // гаж ж'астко війти.*

ЖБУРІНЬ [жбур'ін'], *предик.* Уживано як присудок для вираження дії 'кинути'. *Пріде с теї шк'оли да жбур'ін' ту с'умку в б'ебих'і.*

ЖЖОГА [ж:ога] -і, ж. Печія в шлунку, згага. *І тиб'і п'ос'л'а теї кап'усти ж:ога ни пич'е?*

ЖИВУТИСЬКО [живут'іс'ко] -а, с., знев. Великий живіт. *Тра хл'оп'цу да так'ого живут'іс'ка віпасти.*

ЖИВУТЯРА [живут'ара] -и, ж., знев. Великий живіт. *Пупр'обуї тип'ерика так'уйу живут'ару пунус'ит'.*

ЖИД [жид] -а, ч. 1. Єврей. *Б'ало в нас і жид'ів в сил'і жил'о тр'ох'і.* 2. *перен., знев.* Надмірно скупий чоловік. *Ти в с'о жид'а нат' і ни прус'і.*

ЖИДИВКА [жидівка] -і, ж. 1. Єврейка. *А жидівка Хайка прудавала йайка.* 2. перен., знев. Надмірно скупа жінка. *Тиб'ї йакраз така жидівка дас'ц' йабліко!* 3. перен., знев. Надто неохайна жінка. *На в теї жидівк'ї кулі шо на м'їсци?*

ЖИДИВКІ [жидивк'ї] -вок, мн. 1. Жінки-єврейки. 2. перен. Ромашка польова. *Тамика самі за сибé жидивк'ї цвитут'.*

ЖИДОК [жидок] -дка, ч. знев. 1. Єврей. *На той жидок йїї двох дитей так'ї зрубів.* 2. перен. Дуже скупий чоловік. *В тако житка то ї грóши видуца.*

ЖИЖА¹ [жіжа] -и, ж. Сечовина з-під свиней. *Жіжу пу трон'к'ї нат' на бурак'ї дóбре нал'ат'.*

ЖИЖА² [жіжа] -и, дит. Вогонь. *Ни л'із' ду жіжи / ничé / бóде доца і вава.*

ЖИЛУДОК [жилудок] -дка, ч. Шлунок. *Казав дохтор / шо жилудок став.*

ЖИЛЬО [жил'о] -я, с. Желе. *Муї Улэг то те жил'о йів би мискáми.*

ЖИТКА [жітка] -і, ж. Життя. *Йа за всеїк'ї в'їк дóбреї житк'ї ни бáчила і вже / наїбóт' / ни дуждóса.*

ЖИЧКА [жічка] -і, ж. Самосійна дрібнолиста кропива. *Ун'з'é вприч жічк'ї бул'ш ничó ни хóче русті.*

ЖМАК [жмак] -а, ч. Жмуток. *Дес' тутгó кáл'а минé ше йіден жмак л'óну буў / а бач // заслипíло.*

ЖМАКОМ [жмаком], присл. Жужмом, зім'явши. *Жмаком дес' загарбала за грубу / а йа тип'іра мішачийа нóри мýс'у стинут'.*

ЖМИЙДА [жмійда] і ЖМУЙДА [жмуйда] -и, ж. збірн. Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Йа с'ей жмійди в хáти дóвго ни відиржу.*

ЖМИНЄЦА [жмин'єца] -и, ж. Велика жменя. *Цілу жмин'єцу бáба гарбузók насіпали.*

ЖМИНЯРА [жмин'ара] -и, ж., знев. Велика жменя. *Ничó суб'ї / йакú жмин'ару цук'єркив вхачів!*

ЖОВНІЖ [жóвн'їж] -а, ч. Жовнір, солдат польського війська. *С'ої чулув'їк в жóвн'їжах буў / то так і встáвса с'ої відумок // жóвн'їж.*

ЖУВТЛЯК [жуўтл'ак] -а, ч. Жовтяк (про огірок). *Забирі / йа тамика вставл'ала на нас'ін':е скіл'ка жуўтл'аків.*

ЖУЖМАТКОМ [жу́жматком], присл. Жужмом, зім'явши. *Никóлий плáт':е ни згóрне // а нашивéрдає жу́жматком / мул'авті́ / ма́ти прибирóт'.*

ЖУЛОПАТЬ [жуло́пат'] -ю, -їш, недок., знев. Багато, без міри їсти. *Ба́чно / к'і́л'е́ца вун жуло́пайе // йак свин':а́.*

ЖУЛУДДЄ [жулу́д':е] -я, с., збірн. Жолуді. *Ба́ло гла свинéї жулу́д':е вмисéлно привóзили.*

ЖУЛУДЬ [жулу́д'] -і, ж., збірн. Жолуді. *Сві́н'а ту́йу жулу́д' в́же зйі́ли / шо йа то ті́жн'а приві́із?*

ЖУРАХВИНИ [журахві́ни], род. журахвин, мн. Журавлина. *Пу журахві́ни ба́ло в л'іс на па́ру ден' вибирáлиса.*

З

ЗА [за], прийм. Про. *Ни хóчим ва́шуго пит':а́ / пукаж'і́т' на́ше дит':а́ // ниха́ї прі́де ї увита́йіц':а / за здуро́віе пунита́йіц':а.* (Весільна пісня).

ЗАБОЛЯНИ [забо́л'ани] -а (-ая), -е (-ее). Знесилений через тяжку хворобу. *Вин чулув'і́к забо́л'ани / а ти диву́йіса / чо так'і миши́гувати.*

ЗАБУРСАТСА [забурса́ц:а] -юса, -їса, док. Зав'язати шнурівки. *Ти но руз'з'а́во забурса́йса / бо за́ра так пирéк'і і пулиті́иш.*

ЗАВАЛА [завáла] -и, ж. Усе, що заважає. *С ц'о тапчана́ йака́ по́л'за // но завáла в ха́ти.*

ЗАВБУЛЬШ [завбу́л'ш], присл. 1. Завбільшки. *Там така́ хур'ін' // завбу́л'ш йак ц'а́йа ха́та.* 2. Заввишки. *Вин дес' завбу́л'ш йак с'ої тву́ї ме́нчи.*

ЗАВЖДИЙ [за́вждиї], присл. Завжди, постійно. *Кулі́с' за́вждиї на вис'і́л':е пиклі́ і курува́ї / і ше вмисéлно стру́с'н'і.*

ЗАВИРТІТЬ [завирт'і́т'] -тю, -тиш, док. Замотати. *Худі́ йа тиб'і́ то па́льца завирт'у́.*

ЗАВИРШИТЬ [завирші́т'], 2 ос. одн. завіршиш, док. Викласти верх копиці (при складанні сіна, соломи). *Ха́ї ба́т'ко ху́ру владно́вуйе // так нихто́ ни зав'і́ршит' / йак вун.*

ЗАВІРТЯНИ [зав'і́рт'ани] -а (-ая), -е (-ее). Замотаний. *Чо в́же рука́ зав'і́рт'ана?*

ЗАВІРШУВАТЬ [зав'і́ршуват'] -ю, -їш, недок. Викладати верх копиці (при складанні сіна, соломи). *Так нихто́ / йак му́ї старі́ / ни мн'і́йе купі́цу зав'і́ршуват'.*

ЗАВОД [заво́д] -у, ч. Звичне заняття; робота, яка часто виконується. *Приста́нאי́ / Натáлко ду сво заво́ду // ми пудлуг'і́.*

ЗАВОДИТСА [заво́диц:а] -дюса, -диса, *недок.* Закипати. *Ма́мо / їд'ім' / бо вже мулукó заво́диц:а.*

ЗАВТРЕ [зав́тре] 1. *присл.* Завтра, наступного дня. *Зав́тре / тиб'ї / дуруг'ейка / го́чирид' па́сти.* 2. *у зн. імен.* Наступний день після сьогодні. *Ха́йно вже те зав́тре прі́де / то йа пуба́чу твуйу́ рубо́ту.*

ЗАВТРИЧКО [зав́тричко] 1. *присл.* Завтра, наступного дня. *А зав́тричко дасі́ мин'ї?* 2. *у зн. імен.* Наступний день після сьогодні. *Пужді́ ду зав́тричка.*

ЗАВШ [завш], *присл.* Завжди, постійно. *Йа завш са́ма вста́йу́ куро́ву ду́йт' вдос́вита.*

ЗАВШИЙ [завши́й], *присл.* Завжди, постійно. *То ж завши́й сам ни бу́диш.*

ЗАГАМТАНИ [зага́мтани] -а (-ая), -е (-еє). Зім'ятий, зібганий, зіжмаканий, складений недбало, будь-як. *К'еп то вунó н'з'о́ шо скла́д'ане було́ / а в тако́м зага́мтаном шо ти на́їдиш.*

ЗАГАМТАНО [зага́мтано], *присл.* Жужмом, зім'явши. *В ійі́е та вдéжа в'ек тако́ зага́мтано і лиж́ім' / нуруск'ід'увана.*

ЗАГАМТАТЬ [зага́мтат'] -ю, -їш, *док.* Зім'яти, зібгати, зіжмакати, скласти або згорнути що-небудь недбало. *Такó зага́мтайе те пла́т':е заш / йакто́ йак'е́ бизру́к'е.*

ЗАГАНУТЬ [загану́т'] -у, -еш, *док.* Поставити категоричну вимогу. *Йак загану́в ду ма́тири / то хоч накара́ба бирі́ йіго́ да нисі́.*

ЗАГАРА [зага́ра] -и, *ж.* Завзяття. *Ажéї по́кл'ї є зага́ра / то гу́чиц:а.*

ЗАГАРБАНИ [зага́рбани] -а (-ая), -е (-еє). Зім'ятий, зібганий, зіжмаканий, складений недбало, будь-як. *Чо с'ї́а штані́ пуц:'ім кр'і́слом зага́рбанийа лиж́а́т'?*

ЗАГАРБАНО [зага́рбано], *присл.* Жужмом, зім'явши. *Йак с'ї́а ла́х'ї ту́тка довш тако́ зага́рбано пулиж́а́т' / то гет' все с ха́ти пув'ік'іда́йу.*

ЗАГАРБАТЬ [зага́рбат'] -ю, -їш, *док.* Зім'яти, зібгати, зіжмакати, скласти або згорнути що-небудь недбало. *Жмако́м дес' зага́рбала за гру́бу / а йа типéра ми́шачийа но́ри му́с'у стину́т'.*

ЗАГАРЛИВИ [зага́рливи] -а (-ая), -е (-еє). Діяльний, завзятий, енергійний, наполегливий у досягненні якоїсь мети. *Коп то ти так'ї зага́рливи да ду робо́ти був / ни то ду пл'а́шк'ї.*

ЗАГІНДЕЛИТЬ [заг'інде́лит'] -ю, -иш, *док.* Забити, встромити, загнати ударом у що-небудь. *Отó мо́цар // йідним уда́ром з'ва́ха заг'інде́лив.*

ЗАГРИВО [за́гриво] -а, с. Заграва. *Ўвечири так'е за́гриво було на не́би!*

ЗАГУЛОДЯНИ [загуло́д'ани] -а (-ая), -е (-ее). Знесилений внаслідок тривалого недоїдання. *У во́йну рис загуло́д'ани / то де те здуро́в'є з'ме́ц:а.*

ЗАГУЛУДИТСА [загулуді́ц:а] -дюса, -диса, док. Обезсиліти від тривалого недоїдання. *Загулуді́вса в том го́руді / а тупе́рка йак гурубéї йіс'ц'.*

ЗАГУРАТЬ [загура́т'], док., безособ. Випасти з голови. *Вирта́ласа дудом з ухве́рми з гулуво́йу // шоп так мин'і загурало за синукос спита́т'.*

ЗАГУРОДЬ [загурод', загурот'] -ді, ж. Огорожа. *Вже ка́л'а ха́ти загурот' зу́с'ом па́дає.*

ЗАГУЗДРАНИ [загу́здрани] -а (-ая), -е (-ее). 1. Неохайний, такий, що не стежить за своїм зовнішнім виглядом. *Йак'е с'є дит'а загу́здране хо́дит'.* 2. Знесилений, виснажений, такий, що перебуває в стані повного безсилля від втоми. *На йійé вже шко́да диві́ц:а / йака́ загу́здрана.*

ЗАДЕРТИ [заде́рти] -а (-ая), -е (-ее), перен., знев. Пихатий, зарозумілий, такий, що ходить із гордо піднятою головою. *Бач / с'од'н'а вже нат' і так'і нипутр'ібник заде́рти хо́дит'.*

ЗАДНІКІ [за́д'н'ік'і] -ив, мн. Задня, тверда частина взуття. *Лину́йіц:а нагну́ц:а / деї за́дн'ік'і гет' пузато́птував.*

ЗАДОМ [задо́м], присл. 1. Задньою частиною, спиною. *Ти задо́м зато́чуйса / ті́л'ка ни спиши́.* 2. Ззаду; із задньої сторони, зі зворотного боку. *Ти муже́ш задо́м йі́хат' / бо сийно́ спиши́т' нима́ куда́.*

ЗАДЬОР [зад'о́р] -а, ч. Задирка біля нігтя. *Чуго́с' в дит'а́ти ка́л'а н'о́хтив зад'о́ри пурубі́лиса.*

ЗАЄДНО [зайе́дно], присл. Постійно. *Вин ду йійé зайе́дно чипл'а́йіц:а.*

ЗАЖИВОТТЯ [заживо́т':а], присл. 1. За життя. *Му́йе ба́ба заживо́т':а дубра́ нийа́ко ни зна́ли.* 2. Живцем. *Так йі́х та́мика ше заживо́т':а і закупа́ли.*

ЗАЖМАНЬ [за́жман'], присл. Прихапцем, швидко хватаючи (рвати траву, щавель). *Нарва́ла шчавл'у за́жман' / а йа цил'іс'і́к'і ден' му́с'у пирибира́т'.*

ЗАЖМИНИТЬ [зажмин'іт'] -ю, -иш, *док.* Натрудити руку, працюючи на городі. *Тим зіл':ем так р'уку зажмин'іла / шо тип'єрика нич'о ни мужу' вз'ат'.*

ЗАЗДРЕННИ [заздр'єн:и] -а (-ая), -е (-єє). 1. Жадібний. *Даї д'іду й'абличко / ни буд' так'і заздр'єн:и.* 2. Заздрісний. *Тійа г'очи заздр'єн:ийа шо вз'ірат' / те зг'іне.*

ЗАЗДРЕННО [заздр'єн:о], *присл.* 1. Жадібно. *Бач / й'ак заздр'єн:о й'іс'ц' / гет' загулуд'ілуco.* 2. Заздрісно. *Ти б'ачила / й'ак заздр'єн:о див'івса?*

ЗАЗДРИНЬ [з'аздрин'] -я, *ч.* 1. Жадібна людина. *В с'о з'аздрин'а ник'оли нич'ім ни зарат'уй'іса.* 2. Заздрісна людина. *То так'і з'аздрин' // шо тійа г'очи заздр'єн:ийа ни вз'ірат' / то в'же й'ім'у дав'і.*

ЗАЇДОМ [з'айідом], *присл.* Постійно (сваритися). *Вун'а с:викр'уху'йу з'айідом св'арац:а.*

ЗАЇДЬ [з'айід'] -и, *ж.* Загальна назва кровососних комах. *Тип'єрика так'а з'айід' в л'іси!*

ЗАКАЛЬДУВАТЬ [закал'дув'ат'] -ю, -їш, *док.* У грі в хованки: стукнути три рази палкою в знак того, що хтось знайдений. *А ти мин'є ни всп'ів закал'дув'ат' / б'удии знов пл'ушчит'.*

ЗАКАПІТЬ [закап'іт'] -ю, -їш, *док.* Загинути, вмерти від холоду. *С'од'н'а і закап'іт' ни д'овго.*

ЗАКЛАД [закл'ад] -а, *ч.* Елемент живлення. *У час'ах с'о / майт' / закл'ад с'ів.*

ЗАКЛЮЧОНИ [закл'уч'о́ни], *у зн. імен.* Ув'язнений. *То тамка вс'іх тих закл'уч'о́них і застр'єлили.*

ЗАКОН [зак'он], *у зн. присл.* 1. Конче, неодмінно, обов'язково. *Й'ім'у зак'он з'автре й'іхат'.* 2. Точно, однозначно. *Т'амика зак'он биз й'є ни вб'ийш'л'оco.*

ЗАКРЕПКО [закр'єпко], *присл.* Занадто. *Ц'а куп'анка закр'єпко пу кирч загну́та.*

ЗАКРУНЯНИ [закру́н'ани] -а (-ая), -е (-єє). Закручений, загнутий. *С'ої дрит так ун'з'є закру́н'ани / шо низаш'о ни ткрут'у.*

ЗАКУЗИРИТСА [закузіриц:а] -уса, -иса, *док.* Побитися. *За шо ж ви з й'ім закузірилис'а?*

ЗАКУРІТСА [закур'іц:а], *безособ., док.* Затягнутися сивою пеленою під час дощу. *Закур'ілуco так / п'євно / с'о в'же ни на й'ід'єн ден'.*

ЗАКУЦІЯ [зак'уц'і́я] -ї, *ж., знев.* Надто велика і шумна гостина. *Зак'уц'і́я бул'а бул'ш й'ат на дв'іста душ.*

ЗАЛИВ [залі́в] -у, ч. Злива. У с'ої залі́в бурак'і пувимивало зувс'ом / м'ус'у тип'єрика пи́рисива́т'.

ЗАЛІСКО [зал'і́ско] -а, с. Праска. Дес'то в Наста́с'і на двур'і те зал'і́ско кулі́с'н'є ше вал'а́лусо.

ЗАЛОЯНИ [зало́йани] -а (-ая), -е (-ее). Дуже забруднений. Хто с'у суро́чку таку́ зало́йану тип'єрика тпире́?

ЗАМАЛЬДУВАТСА [замал'дува́ц:а] -юса, -іса, док. Повідомити про себе в грі в хованки. Чуго́ ж ти ни замал'дува́вса?

ЗАМИРТИ [замирті́], 1 ос. одн. замру, док. Померти. Мужу́т' ма́ти замирті́ / бо ве́л'ми слабі́йя.

ЗАМОЖ [за́мож, за́мош] 1. присл. Заміж. Ни пуслухала ба́т'ка // напирихі́д за́мож пушла́. 2. у зн. імен. Заміжжя. Їа вже в так'і л'іта́ і бис то заму́жа́ вби́ду́са.

ЗАМРАКНУТЬ [замра́кнут'], док., безособ. Затягнутися сивою пеленою під час дощу. С'о́д'н'а нат' в л'іс ни ви́рива́йса // бач / йак замра́кло.

ЗАМУСЬ [заму́с'], спол., частка. Буці́м, ніби. Чо ти су́ниса / заму́с' на за́втре? Чу́ла / заму́с' йійе́ ше в во́йну забі́ли.

ЗАМУСЬБИ [заму́с'би, заму́з'би], спол., частка. Буці́м, ніби. В свикру́х'і на двур'і вго́н' кла́ли / с'о заму́з'би му́луду́ смалі́ли.

ЗАМУСЬБИТО [заму́с'бито, заму́з'бито], спол., частка. Буці́м, ніби. Пус'ада́йут' ба́ло впо́роч / заму́з'бито му́луді́йя. Каза́ла / заму́з'бито ста́ра всі́к'і ла́х'і йійе́ с ха́ти пув'ік'іда́ла на двир / а чи то пра́вда?

ЗАМУСЬТО [заму́с'то], спол., частка. Буці́м, ніби. Кричі́т' / заму́с'то йак'е́ нирузу́мне. Вгі́син' заму́с'то вже і йіго́ в га́рмійу забира́т' бу́дут'.

ЗАНІТКАТСА [зан'і́ткац:а] -юса, -іса, док. Категорично заперечити щось. Зан'і́ткаласа в дубо́ву шку́ру / шо вунá та́мка нат' блі́ско ни бу́ла.

ЗАП'ЯТА [зап'я́та] -и, ж. Клопі́т, морока. Ма́йу таку́йу зап'я́ту / шо і́ л'уд'ам ни ска́жиш.

ЗАПАЛОК [запа́лок] -лка, ч. Сі́рник. Де вже запáлк'і знов с ку́башка пуд'і́лиса?

ЗАПИНАЧКА [запина́чка] -і, ж. Фарту́х. При́пні на хоч с'у запина́чку / бо ж гет' ві́рубиса.

ЗАПИСАТЬ [записа́т'] -шу, -шиш, док. Дати або взяти в борг. Їа в Лу́би три к'і́л'а гре́чк'і записа́ла.

ЗАПИТЬ [зап'іт'] -ю, -єш, *док., перен.* Засватати. *Ти чула / шо вчора Ніл'іну д'івку запиті?*

ЗАПІЧНИК [зап'ічник] -а, *ч., знев.* Лежень, нероба. *К'єп тої з'ат' да нап'равду так'і дасканали / а то ж зап'ічник зап'ічником.*

ЗАПІЧНИЦА [зап'ічниця] -и, *ж., знев.* Лінива дівчина, жінка. *Набó твуйá дучка-зап'ічниця нипутр'ібнайа лúч:а д минé?*

ЗАПЛАТНИ [заплáтні] -а (-ая), -е (-єє). Такий, що передбачає оплату (переважно про певну виконану роботу). *Тра булó суглашáц:а / то ж рубóта заплáтна.*

ЗАПЛАТНО [заплáтно], *присл.* За гроші, з оплатою. *Йім биздáрма с'у запумóгу дайúт' чи заплáтно?*

ЗАПОЇНИ [запóйні] і ЗАПОЙНИ [запóйні], *род.* запоїн, *мн.* Заручини. *На запóйінах булі / мед-гур'ілучку пилі / кúбучк'і напуўн'áли / Натáлку пудмуўл'áли.* (Весільна пісня).

ЗАПРАТАТЬ [зап'рáтат'] -ю, -іш, *док.* Десь подіти, так що не можна знайти. *Де ти пумал'іну зап'рáтала?*

ЗАПУМОГА [запумóга] -і, *ж.* Допомога. *Йім биздáрма с'у запумóгу дайúт' чи заплáтно?*

ЗАПУНУЧА [запунучá], *присл.* У темний час доби, затемна. *Запунучá три хóтк'і в л'іс зрубíли.*

ЗАПУРИЖЦИ [запур'ізці] -ив, *мн.* Не запрошені на весілля гості. *Запур'ізці скуп'ійа / вáши дáри мал'ійа.* (Весільна пісня).

ЗАПУСКІ [зáпуск'і] -ив, *мн.* Запусти. *На Зáпуск'і вже на капúсту гул'áли.*

ЗАПУСТИТСА [запуст'іц:а], *3 ос. одн.* запуститса, *док.*
1. Перестати доїтися (про корову). *Муїá курóва вже запуст'іласа.*
2. Перестати стежити за собою. *Мулуді хлóпиц / да шоп с'о такó запуст'іц:а.*

ЗАПУСТЯНА [запúс'т'ана, запúс'ц'ана], *ж.* Означення до корови, яка перестала доїтися. *На твуйá курóва шо / вже гет' запúс'т'ана?*

ЗАРА [зáра], *присл.* Зараз, у цей час, тепер. *Бач / йак'і зáра вхóт'н'ік / а перш булó ни застáвит' ду шкóли.*

ЗАРИКА [зáрика], *присл.* Зараз, у цей час, тепер. *Зáрика йат йа тиб'і вприжу / то ти хúтко вхаминéса!*

ЗАРИТСА [зáриц:а] -уса, -иса, *недок.* Зазіхати, посягати, намагатися захопити, привласнити щось. *Бач / такá нипутр'ібниця / а ї вуно на мо чулув'ійка зáриц:а.*

ЗАРОК [зáрок], присл. Наступного року, через рік. *Тупéра / ме / зáрок прийіде.*

ЗАСКАЛИТЬ [заска́лит'] -ю, -иш, док. Примружити (очі). *Заска́лив го́чи / бо со́нце бйе / ни мо́на диві́ц:а.*

ЗАСКАЛЯНИ [заска́л'ани] -а (-ая), -е (-еє). Із примруженими очима. *На с'е заска́л'ане чо вже ту́тичк'і ин'акáйе?*

ЗАТРАВИТЦА [затраві́ц:а] -люса, -иса, док. Унадитися. *Йак затраві́лиса куруві в калго́зну кул'уш́ину / то ни му́гла дат' ра́ди.*

ЗАЧОВГАНИ [зачо́вгани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Зношений, стоптаний (про взуття). *На т́йа чирві́к'і зачо́вгани́а то нат' сті́дно бу́ло б над'і́т' ду л'уде́й. 2. Знесилений, виснажений, такий, що перебуває в стані повного безсилля від втоми. *Диві́са / йакá с'а старá вже тупéрика зачо́вгана.**

ЗАШ [заш], присл. Завжди, постійно. *Вуна́ заш дите́й насáме гарн'і́й вбирáйе.*

ЗАШИЛУВАТИ [заші́лувати] -а (-ая), -е (-еє). Із худим, коротким задом (про свиню). *С'е нурус'á цил'ус'ін'к'е л'і́то х'і́рило / а тупéрика йак'е́с' заші́лувате.*

ЗАШКУРУПІЛИ [зашкуруп'і́ли] -а (-ая), -е (-еє). Зашкарублий. *Шо ти с'і́м рушнико́м стира́ла / шо вин так'і́ зашкуруп'і́ли?*

ЗАШКУРУПІТЬ [зашкуруп'і́т'], док. Стати зашкарублим. *Ск'ін' т́йа шкарпéтк'і // вже зус'о́м зашкуруп'і́ли.*

ЗАШМУЛЯНИ [зашму́л'ани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Зношений, забруднений (про одяг). *В минé с'о́й свéдир ше нат' ни но́с'ани / а ти тву́ с'о́ вже так'і́ зашму́л'ани. 2. Такий, що ходить у зношеному, забрудненому одязі. *Чо вин так'і́ в'ек зашму́л'ани хо́дит'?**

ЗАШМУЛЯТЬ [зашму́л'ат'] -ю, -іш, док. Зносити, забруднити одяг. *Зашму́л'áв с'у марна́тку / шо тупéрика йі́йе ни́хто́ ни тпирé.*

ЗАШПІЛЮВАТИ [зашп'і́лувати] -а (-ая), -е (-еє). Із худим, коротким задом (про свиню). *С'е нурус'á слабе́йе / шо так'е́ зашп'і́лувате?*

ЗАЮШЛИВИ [зайу́шливи] -а (-ая), -е (-еє). Діяльний, завзятий, енергійний, наполегливий у досягненні якоїсь мети. *Вин так'і́ зайу́шливи / в йі́го́ все в рука́х гу́рїт'.*

ЗАЮШЛИВО [зайу́шливо], присл. Завзято, охоче. *Бач / йаг зайу́шливо ду рубо́ти к'і́нувса.*

ЗБИТЕЧНИ [збитéчни] -а (-ая), -е (-еє). Старий, зношений. *С'йа чо́бути хо́д'ани́а / вже зус'о́м збитéчни / свуйé цслужі́ли.*

ЗБОРНЯ [збóрн'а] -і, ж., знев. Гурт людей. *Така збóрн'а йак тéне в хату на вéчор // хоч ти з дóми вибирáйся.*

ЗБУЗУВАТЬ [збузува́т'] -ю, -їш, док. 1. Зносити (про одяг). *За с'їя заріпк'і зус'ом кухва́йку збузува́ла.* 2. Відлупцювати, побити. *Йак дузнáвса / збузува́в йїйé навмір.*

ЗВАЖНИ [зва́жни] -а (-ая), -е (-ее). Досвідчений, розсудливий, серйозний, такий, що добре усвідомлює свої вчинки. *Буд' йак'їмс' трóх'і зва́жним хлопцем.*

ЗВАЖНО [зва́жно], присл. Поважно, розсудливо. *Вун завш так зва́жно ба́йе.*

ЗВЄСТЄ [з'в'эс'т'е, з'в'эс'ц'е] -я, с. Новина, повідомлення. *Нийáко з'в'эс'т'а ни було́ д Лéга?*

ЗВИРИДУВАТЬ [звиридува́т'] -ю, -їш, док. Обстежити стан здоров'я. *Звиридува́в до́ктор твуйé нурус'а?*

ЗВУЛУКАТСА [звудука́ц:а] -юса, -їса, недок. Перекладати на когось усю роботу. *Вунó ше малéйе / а ти ж ни звудука́йса так на йїгó.*

ЗГАМТАНИ [зга́мтани] -а (-ая), -е (-ее). Зім'ятий, зібганий, зіжмаканий, складений недбало, будь-як. *Отó ти / хлопче / с'у сурóчку зга́мтану за́втре і над'їниш ду шко́ли.*

ЗГАМТАНО [зга́мтано], присл. Жужмом, зім'явши. *В ц'ом ліжку так ха́ї і встайéц:а зга́мтано?*

ЗГАМТАТЬ [зга́мтат'] -ю, -їш, док. Зім'яти, зібгати, зіжмакати, скласти або згорнути що-небудь недбало. *Всéйку вдéжу зга́мтала йак-небуд' / а ти / ма́ти / прибирáй пóс'л'а йїйé.*

ЗГАРБАНИ [зга́рбани] -а (-ая), -е (-ее). Зім'ятий, зібганий, зіжмаканий, складений недбало, будь-як. *Пришло́ п'іс'мо́ / а кануве́рт руспичáтани да ше ї йак'іс' зга́рбани.*

ЗГАРБАНО [зга́рбано], присл. Жужмом, зім'явши. *Ха́ї лижіт' зга́рбано / пóс'л'а складéш.*

ЗГАРБАТЬ [зга́рбат'] -ю, -їш, док. Зім'яти, зібгати, зіжмакати, скласти або згорнути що-небудь недбало. *Отакó в'ек тї́йа свéдри зга́рбайе / занішчит' / а ти спупрóбуї дукупіса йїму́.*

ЗГУВУРАТЬ [згувурáт'] -ю, -їш, недок. Проказувати народну молитву від вроків. *Врóк'і йе вс'ак'ї́йа / зна́ї // витранї́йа / вуд'анї́йа / і на́гл'анї́йа / на́шл'анї́йа / зрóбл'анї́йа / спóткани́йа // і пуду́мн'ани / пумі́шл'ани / і ше / мо / йак'ї́йа забу́ласа // отó йїх ус'їх тра в мул'їтви спумину́т' / йак згувурáт'.*

ЗГЛИМЕЗДАТЬ [зглімэздат'] -ю, -їш, *док, знев.* Зварити їсти. *Так'е шос' зглімэздала / шо субак'і йїсти ни хочут'.*

З ДАВНИХ-ДАВНО [з давніх-давнó], *присл.* Дуже давно, з давніх-давен. *Вуні / тійа жиді / тўтик'і / набўт'то / з давніх-давнó жили / йа ї ни знайу.*

ЗДЕЙКАТЬ [здéйкат'] -ю, -їш, *док.* Пустити чутку, поговір. *Закулóли кабанá / а л'ўде вже здéйкали / шо мáти вмирлі.*

ЗДОВЖ [здовж], *присл., прийм.* 1. Уздовж, поздовж. *Зáрика с'éйу напруг'йу вівуз'у здовж і пупирók.* 2. Завдовжки. *Налувів рíби здовж йак с'áйа муйá рука.*

ЗДРАЗУ [здрáзу], *присл.* Зразу. *Йа йігó здрáзу нат' і ни пузнáла.*

ЗДРАКУВАТИ [зракувáти] -а (-ая), -е (-еє). 1. Короткозорий. *Чи ти здракувáти / шо всеїк'і двир зал'áв / пóкл'і вуді набрáв?* 2. *перен.* Неврівноважений, занадто роздратований. *Вунó ж гет' в гічи скáче / йагдé йак'éйе здракувáте.*

ЗДРАЯ [здрáйа] -і, *ж., знев.* Гурт людей, які вештаються без діла і певної мети. *С'а здрáйа / набўт' с'óд'н'а ше ї на вис'іл':е завáлит'.*

ЗДРЕК [здрек] -а, *ч.* Надмірно дратівлива людина, той, хто швидко гнівається. *Да чугó с'о ти так визвіруйїса / здрéку!*

ЗДРИЦА [здріца] -и, *ж.* Червона мурашка. *За тувáром пукусáли здріци // дўмала / шо кóнчуса.*

ЗДРИЦНИК [здріцник] -а, *ч.* Мурашник, де живуть червоні мурашки. *Вікачав хлóнца пу тих здріцниках / а с'е знов вишчїт'.*

ЗДРІТЬ [здр'іт'] -ю, -їш, *недок.* Мерзнути, замерзати. *Линўйїса вдинўц:а / то здр'її дáлії.*

ЗДУРУВЕЦКІ [здурувэцк'і] -а (-ая), -е (-еє). 1. Дуже великий. *Тáмика такў вже здурувэцку хур'ін' сулóми привїз!* 2. Здоровий, дужий. *Вставáйтиса здурувэцк'і!* (при прощанні). 3. Огрядний, товстий. *Тáмика такáйа здурувэцка!* 4. Кремезний, такий, що відзначається силою, міцною будовою. *Ос'ó то чулув'ік здурувэцк'і.*

ЗДУРУВІНЬ [здурув'ін'] -и, *ж.* Кремезна людина, яка відзначається особливою силою, міцною будовою. *Такá здурув'ін' / йак гурá!*

ЗИГАТЬ [зигáт'] -ю, -їш, *недок.* Дорікати, виражати своє незадоволення з приводу чого-небудь, звинувачувати когось у чому-небудь; ставити що-небудь у докір комусь. *Ни всп'їли ми прийїхат' / а вин вже пучáв зигáт' на дитéї // багáц'ко пумидóрив зйїли.*

ЗИГНУТЬ [зигнút'] -у, -еш, *док.* Дорікнути, висловити своє незадоволення з приводу чого-небудь, звинуватити когось у чому-небудь. *Вунá йаг зигнúла на йігó / то нивкаку́ ни схут'ів вста́ц:а.*

ЗИЛЕПУХА [зилéпуха] -і, *ж.* Зелений недостиглий плід фруктових дерев. *Найівса зилéпух / на тупéра мин'ї на живіт кричіт'.*

ЗИЛИЗА [зилизá] -и, *ж.* Залоза. *У мо кун'á зилизá ни шійї впу́хла.*

ЗИЛИЗУВАТЬ [зилизува́т'], *3 ос. одн.* зилизує, *недок.* Хворіти залозами (про коней). *Муї кин' цілу зіму зилизу́йє.*

ЗИЛИПАТЬ [зилипáт'] -ю, -їш, *недок.* Задихатися. *Пóкл'ї йа ду йійé к'їнуласа / вже то́но зилипа́йє.*

ЗИМИВКА [зимівка] -і, *ж.* Пізній сорт яблук. *Ти ни бúдиш йігó / с'є йáблико / йїсти / с'о зимівка.*

ЗИВА [з'іва] -и, *ж.* Простір між нитками основи, куди входить човник (у ткацтві). *Шос' знов зрубíлусо / шо нийáк з'іви нимá.*

ЗИКРИ [з'ікри] -ив, *мн., знев.* Надто великі очі. *Йак віпйє / то вже гонó тійа з'ікри пустану́л'áйє.*

З'ІДАТСА [зйіда́ц:а] -юса, -їса, *недок.* Сваритися. *Да вуні ж вс'у жітку отакогó зйіда́йуц:а.*

З'ІДЕЧА [зйідéча] -и, *ж.* Сварка, гостра суперечка, що супроводжується взаємними докорами, образами. *Там в теї хáти йакáс' така зйідéча чос' в'éчно.*

ЗЛИГЄЙКА [злиг'éйка], *присл.* Злегка. *А йа мулудéйка / ступáйу злиг'éйка / в правéй руц'ї кл'учи й уд мугó сирдén'ка.* (Народна пісня).

ЗЛИДЕННИ [злидén:и] -а (-ая), -е (-еє). Жадібний. *Вуні вс'ї рíхтик в мáтуру так'їйа злидén:ийа пу́дава́лиса.*

ЗЛИДЕННО [злидén:о], *присл.* Жадібно. *Ни йїж так злидén:о / бо нат' ни гáрно.*

ЗЛИДИНЬ [злі́дин'] -дня, *ч.* Надто скупа людина. *В с'о злі́д'н'а л'óду сі́рид зимі́ ни ві́прусиш.*

ЗЛИДУХ [злидúх] -а, *ч.* Похмура, непривітна людина. *Ничипáї никóлій с'о злидúха.*

ЗЛОСТИ [злóсти], *присл.* Спересердя. *Йак к'їну́ злóсти на минé міску́йу // йіднійа пóбризи пуши́.*

ЗЛЯГТИСА [зл'ахтúса] і ЗЛИГТИСА [злихтúса] -жуса, -жиса, *док., знев.* Зв'язатися, налагодити стосунки з кимось. *Вин зл'áхса с ті́ма впийáками / то вже д йігó дубра́ ни жди. Зл'агáса в том гóруди з йак'імс' вжén'аним / деї л'удéї смиши́т'.*

ЗМАЮВАТЬ [змайува́т'], *безособ., док.* Десь подіти, так що не можна знайти. *Де с'о вже но́жници змайува́ло?*

ЗМИШИГІТСА [змиши́г'іц:а] -люса, -іса, *док.* Роздратуватися, розізлитися без вагомих на те причин. *Луч нат'ничо́ ни кажі́ / бо йа вже вчо́ра була́ зачипіла / то йаг змиши́г'ілуco // ни ра́да була́.*

ЗНАНУВА [зна́нува], *присл.* Наново. *Начина́й зна́нува спива́т' / с кунца́ / бо збі́ласа.*

ЗНАНУВО [зна́нуво], *присл.* Наново. *Му́с'у все́й'і мур зна́нуво пириру́бл'а́т'.*

ЗНЕВИСТИ [зне́висти], *присл.* Зненацька, несподівано. *Йак віску́чила зне́висти ми́н'і на плéчи // в сме́рт' пирил'ака́ласа / далубі́.*

ЗНИДІЛИ [знид'і́ли], *присл.* Наступного тижня. *Казав / шо знид'і́ли ше дв'і па́ртийі при́йіде.*

ЗОЛУТКО [зо́лутко] -а, *с.* Фольга. *Прин'іс так'і густи́нци // нат' у зо́лутку.*

ЗОРУШКА [зо́рушка] -і, *ж.* Вранішня зоря. *Шéно на зо́рушку в силó прибі́лиса / ці́лу нич пу л'іси прустика́лиса.*

ЗОЩИТКОМ [зо́щитком], *присл.* Економно, в невеликій кількості. *Зо́щитком тра со́ли сі́пат' / ни настáрчуса тиб'і тако́ пу жме́н'і.*

ЗРАЧОК [зрачо́к] -чка, *ч.* Зіниця ока. *Ти диві́са / йаг зрачк'і пузгу́з'уванийа.*

ЗРУБ [зруб] -у, *ч.* Зведені стіни будівлі без даху. *Вко́чис' усп'ів і зруб звисті́.*

ЗУБИНЬ [зу́бин'] -бня, *ч., знев.* Цигарка. *Да в'ік'ін' хоч на ми́н'у́тину сво зу́бн'а.*

ЗУБИРНА [зубі́рна] -ив, *мн., знев.* Великі зуби. *Ті́ми зубі́рнами мо́на і кус'ц'ума́ху вгрі́сти.*

ЗУБІСЬКА [зуб'і́с'ка] -ив, *мн., знев.* Великі зуби. *Там так'і́а зуб'і́с'ка пурубі́ли / йак то палк'і́ в рот пу́їтика́ли.*

ЗУВСЬОМ [зу́с'о́м], *присл.* 1. Зовсім, абсолютно. *Ка́л'а с'іх си́лине́шників бу́л'ба зу́с'о́м ни рустé.* 2. До останку, геть-чисто. *Зу́с'о́м вбі́рка зйі́здили.* 3. Назавжди, не маючи наміру повертатися. *Ву́ні вже зу́с'о́м на ба́т'ку́їшчину ви́браліса.*

ЗУГЛУМИТЬ [зуглумі́т'] -лю, -иш, *док.* Зіпсувати. *Тил'éца мук'і́ зуглумі́ла // ни вдалі́са пируг'і́.*

ЗУГЛУМЛЯНИ [зуглу́мл'ани] -а (-ая), -е (-ее). Зіпсутий. *На с'о́ї с'іпа́ра́тор у тибé шо // вже зуглу́мл'ани?*

ЗУЛА [зула́] -и, ж. Мряка. *Йака́йас' така́йа зула́ ц'о́д'н'а ціли ден'.*

ЗУЛУВАТИ [зулува́ти] -а (-ая), -е (-ее). Вологий і холодний. *Йак'ес' так'е́йе шос' зулува́те збира́йіц:а.*

ЗУЛУВАТО [зулува́то], присл. Волого і холодно. *Ти-но до́бре вшурпу́йса / с'о́д'н'ічко зулува́то.*

ЗУМИСЕЛНИ [зумисе́лни] -а (-ая), -е (-ее). Спеціальний. *На те зумисе́льнийа так'і́йа йе но́жници.*

ЗУМИСЕЛНО [зумисе́лно], присл. Спеціально, навмисно. *За́ра йа тиб'і к'і́нуса і зумисе́лно гла тибé пуйі́ду за так'і́ св'іт.*

ЗУСЬОМ [зус'о́м], присл. 1. Зовсім, абсолютно. *С'о вже зус'о́м здур'ів чи ше то́но ма́йіш?* 2. До останку, геть-чисто. *Бирко́си сму́тк'і с'е́й но́чи зус'о́м вба́шмурили / нат' на про́бу ни всталóсо.* 3. Назавжди, не маючи наміру повертатися. *То с'о ти вже зус'о́м вибира́йіса с'ц'у́л'а?*

ЗУСЮЛЬ [зус'у́л], присл. Звідусіль, з усіх місць. *Л'уде́ї зус'у́л' пунайі́жжа́йе.*

ЗЮЗЯ [з'у́з'а] -і, ж., дит. Холод, холодно. *На двур'і з'у́з'а / до́ц'а зме́рзне / тра вдину́ц:а.*

ї

ЇДЕН [йіде́н], числ. Один. *То с'о ти та́г до́си та́мка / в те́й ха́ти йіде́н живе́ш?*

ЇДНАКУВО [йідна́куво], присл. 1. Так само, аналогічно. *Ми с:истро́йу дите́ї йідна́куво пухристі́ли.* 2. Байдуже. *Мин'і чос' / се́стручко / йідна́куво / кал'а́ ко вмира́т' / мин'і б гуно́ в све́й ха́ти.*

ЇДНЕ [йідне́], присл. Все одно, байдуже. *Мин'і вже йідне́ // чи вмира́т' / чи ше на с'ом св'іти му́чиц:а.*

ЇДНОМАШНІ [йідно́машн'і] -я (-яя), -є (єє). Суцільний, не зі шматків. *Найди́ мин'і йідно́маши́н'о дро́та / шоб ни натóчуват'.*

ЇДНЮСІНЬКІ [йід'н'у́с'ін'к'і] і ЇДНЮСІЙКІ [йід'н'у́с'ійк'і] -а (-ая), -є (-єє). Один. *Йід'н'у́с'ійк'і ден' вдо́ма всталáса / то ду́мала // мо накра́з д:ихну́.*

ЇМИННО [йімин:о], присл. Конче, неодмінно, обов'язково. *Мин'і с'о́д'н'а йі́мин:о ту ху́ру вз'ат'.*

ЇМНЄ [йі́мн'е] -а, с. Вим'я. *Чос' так йі́мн'е в куро́ви рузнісло́.*

ЇМПИТ [йі́мпит] -у, ч. Порив, струмінь. *Йа кал'а по́йїзда буйу́са стуйа́т' / вун йаг йі́де / то так'і́ йі́мпит / що мужé вт'ахті́ пут кул'еса́.*

ЇМПИТНИ [йімпитни] -а (-ая), -е (-еє). Жвавий, моторний. *Вунá ше ба́ба йімпитна́я / ше скриз' всп'і́е і з рубо́туйу вс'ак'і́у спра́виц:а.*

ЇМПИТНО [йімпитно], присл. 1. Жваво, моторно. *Ти-но диві́са / йаг вунá ше йімпитно бй́га́йе!* 2. Зненацька, раптом, несподівано. *Вун ду курчин'а́т нат' ни пудийшо́в // та квочка на йі́го час' такó / йімпитно к'і́нуласа.*

ЇМПИТОМ [йімпитом], присл.1. Поривом, з силою. *Йак тійа двéри / бра́ц'е / к'і́нуло йімпитом / так тійа шибк'і́ і пубра́зкали пу том мустку́.* 2. Зненацька, раптом, несподівано. *Вун йак к'і́нувса йімпитом на тих л'уде́й / то йа всмерт' пирил'ака́ласа // ду́майу / с'о вже дес' пур'і́же.*

ЇРКАТСА [йіркац:а] -юса, -іса, *недок.* Битися, вступати в бійку з ким-небудь. *С к'ім ти ка́л'а клу́ба вчо́ра йі́ркавса?*

ЇРОЙ [йірої] -я, ч. Безтурботна людина, яка нічим не клопочеться, не турбується ні про що (безвідносно до статі). *До́бре / шо ти ўвину́в пус'і́ят' да с'о́д'н'а йі́рої.*

ЇРОЙКА [йіроїка] -і, ж. Безтурботна жінка, яка нічим не клопочеться, не турбується ні про що. *Коб у мине́ сті́л'ка грóшеї / йак в твеї́ ма́тири / то ї́йа б йі́роїка бу́ла.*

ЇРОЙСТВО [йіроїство] -а, с. Безтурботність. *Твуйе́ йі́роїство ра́но чи пі́зно му́сило п чі́мс' ві́лизти.*

ЇСТУВНИ [йістуўні] -а (-ая), -е (-еє). Той, що його худоба добре з'їдає. *С Пурубі́в с'і́но сийно́ ни так'е́ йі́стуўне́ / йак с'е зу вб́ірка.*

ЇХТАР [йіхтар] -а, ч. Гектар. *Там теї́ зимл'і́ в йі́йе́ ни йі́де́н йі́хтар.*

К

КАВАЛЬ [кавал'] -я, ч. Великий шмат. *Йак зйі́сі́ такó ка́вал'а / то пубу́диш а пубу́диш.*

КАВЕНДИТСА [кавэндиц:а] -дюса, -диса, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Йак зачне́ кавенди́ц:а с тим хл'і́бом // ці́ли ден' в пич'і́ то́пиц:а.*

КАВКАЛЮ [ка́вкало] -а, с., *знев.* Той, хто сильно кашляє. *Коп же ш те ка́вкало да йаку́ табл'е́тку ві́пило.*

КАВКАТЬ [ка́вкат'] -ю, -їш, *недок., знев.* Сильно кашляти. *Змерз / деї́ ка́вкайе.*

КАДУШКА [каду́шка] -і, ж. Невелика дерев'яна посудина, стягнута обручами. *Ві́нис' с'ц'у́л'і́ка с'у каду́шку.*

КАЖНИ [ка́жни] -а (-ая), -е (-ее). Кожний. *Чи то йа мус'у ка́жном пру свуйé го́ре русказáт'?*

КАЖНІЮНІЙКІ [кажн'у́нїйк'і] -а (-ая), -є (-ее). Кожний. *Тако́ тиб'і хо́чиц:а кажн'у́нїйку йїдну́ ту бу́л'бинку пирибирáт'.*

КАЖНІЮНІ [кажн'у́н'і] -я (-яя), -є (-ее). Кожний. *Тако́ кажн'у́н'і Бо́жи ден' тї́йа сл'їпи залїтїйа.*

КАЖНІЮСІНЬКІ [кажн'у́с'їн'к'і] і КАЖНІЮСІЙКІ [кажн'у́с'їйк'і] -а, -є. Кожний. *Кажн'у́с'їйк'і ден' на мо́г'їлк'і худїла.*

КАЗКА [ка́зка] -і, ж. Розмова, мовлення. *Ду чо та́йа твуйá ка́зка? Йак мин'і с'а ка́зка / бра́ц'е / в́же впичинїла́са?*

КАЗЮЧИНА [каз'у́чина] -и, ж. Дрібниця. *Де йакá йе каз'у́чина / все вино́сит' с ха́ти.*

КАЗЮЧИНУ [каз'у́чину], у зн. присл. Трохи. *Нат' каз'у́чину ни пужде́ш / по́кл'і вдину́са?*

КАКАРІКАТЬ [какар'ікат'] -ю, -їш, недок. Кукурікати. *Пудивїса / чулув'їче / чуго́с' пї́він' какар'їче.*

КАКАРУЗА [какару́за] -и, ж. Кукурудза. *Там йїднє́ї какару́зи ці́ла пла́нтаційа нас'ї́яна / дес' / бе самї́ качанї́ йїсти.*

КАКАРУЗНІК [какару́з'н'їк] -а, ч. Легкий навчально-тренувальний літак. *Какару́з'н'їк с'о́д'н'а над са́мими хата́ми лит'їв.*

КАКЛІСТА [какл'е́та] -и, ж. Котлета. *Муйé хло́пци // с'о́д'н'а какл'е́т нарубі́ла // то тирну́ли / йак за сибé в'їк'їну́ли.*

КАЛА [ка́ла, кала́], прийм. Біля. *На хто кала́ д'ївчини в ха́ти вста́вса?*

КАЛАНХОЙ [каланхо́ї] -я, ч. Кімнатна рослина каланхое. *Ма́рїна вби́цала принистї́ пасинка с то́го каланхо́йа.*

КАЛИТУЧКА [каліту́чка] -і, ж. Невелика подушечка. *Йа на так'е́ї калїту́ц:и зрудá ни засну́.*

КАЛІКАТУРА [калікату́ра] -и, ж., перен. Кумедна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають сміх. *Казáла // так'і хурушун / а вунó / бра́ц'е / кал'їкату́ра!*

КАЛЬДУВАННЄ [кал'дува́н':е] -я, с. Дитяча гра в хованки. *В кал'дува́н':е гра́ли // ба́ло ї нич на ві́гуни заставáла.*

КАЛЯ [ка́л'а, кал'á], прийм. Біля. *Ти кал'á маказї́на на́шо хло́пца ни ба́чив?*

КАЛЯДНИК [кал'áдник] -а, ч. Колядник; той, хто бере участь у колядуванні. *Но л'у́ди с це́ркви / в́же кал'áдник'і бижáт'.*

КАЛЯДУВАННЄ [кал'адува́н':е] -я, с. Колядування. *Хло́пци с'їх Кул'áд зарубї́в сиб'і на штанї́ кал'адува́н':ем.*

КАЛЯДУВАТЬ [кал'адувáт'] -ю, -їш, *недок.* Колядувати. *Бáло з Ўвидин':á вже кал'адувáт' гучі́лися.*

КАМИНИЦІЮ [камині́ційу] і КАМИНИЦЮЮ [камині́цую], у *зн. присл.* Не встаючи, нерухомо (сидіти). *Сиді́т' ці́ли ден' камині́ційу на теї лáвци / йатде́ йак'і влі́мок.*

КАНАПА [канáпа] -и, *ж.* Дерев'яна лава з кількох дощок зі спинкою. *На́шо с'о ви канáпу с кúхн'і в тáнок ві́ниси?*

КАНЕДИТЬ [канéдит'] -дю, -диш, *недок.* Настирливо просити що-небудь у когось. *Да с'о ш так канéдит' на шчикулáтку.*

КАНТАР [кáнтар] -а, *ч.* Вузечка. *З'ми кун'á за кáнтара.*

КАНТАРКА [кантáрка] -і, *ж.* Цесарка, свійський птах родини фазанових. *Йак йа́йце́ с кантáрк'і / то вже крéпк'е шо ну.*

КАНЦЕРВА [канцéрва] -и, *ж.* Бляшанка з-під консервованої риби. *Гра́ли канцéрви́у пудбо́ла / уно́ тúхл'і ві́н:и́а всталі́са.*

КАНЮКА [кан'у́ка] -і, *ж.* Болотяна чайка. *С'а кан'у́ка так кричі́т'...*

КАПА [ка́па] -и, *ж.* Легке накриття, яким звичайно покривають постіль удень. *Пударі́ли мин'і д'іти такúйу ка́пу с кв'ітами.*

КАПИЛЮШ [капил'у́ш] -а, *ч.* 1. Бріль. *Ск'ін' то капил'у́ша / во́л'ку!* 2. перен. Листок гарбуза. *С'і капил'уш'і мо́на нат' і куро́ви нар'ізат'.*

КАПИНА [капі́на] -и, *ж.* Капля. *Йак ни до́йиц:а куро́ва / то здайе́ц:а / ха́й би де́хто хоч йакúйу капі́ну мулука́ дав.*

КАПИНУ [капі́ну], у *зн. присл.* Трохи. *Вун / йа тако́ придиві́ласа / ше ї капі́ну нирузу́мни.*

КАПІЖ [кап'і́ж] -а, *ч.* Нижній край даху, який видається над стіною. *С'ої кап'і́ж коб йак'е́йу бл'áх'і́йу забі́т' / то було́ б куха́но.*

КАПЛИГУШИ [каплигу́ши] -а (-ая), -е (-ее). Капловухий. *У ко с'е дит'á так'е́ каплигу́ше вдало́со?*

КАПЛУН [каплу́н] -а, *ч.* Накришена зелена цибуля, засмачена олією. *У пист му́йе ма́ти йідні́м но каплуно́м і жили́.*

КАПОН [капо́н] -а, *ч.* Український карбованець, перша грошова одиниця в Україні після проголошення незалежності. *В мине́ тих капо́нів і типе́рика ше мо́ре-муру́шче.*

КАПТУР [каптúр] -а, *ч.* Кепка. *Старі́ чулуви́к / а ше тійа каптур'і вител'у́йе.*

КАПУЗИТСА [капу́зиц:а] -зюса, -зиса, *недок.* Дутися, сердитися. *Чут' шо скажі́ ни пу йіго́ / здра́зу капу́зиц:а.*

КАРАБУНИТСА [карабу́ниц:а] -юса, -иса, *недок.* Вилазити, вибиратися кудись, підніматися нагору, лізучи, чіпляючись за що-небудь. *Йа вже на п'іч ни ма́йу сі́ли карабу́ниц:а.*

КАРАБУНЯ [карабу́н'а] -і, *ж.* Той, хто вилазить, вибирається кудись, піднімається нагору, лізучи, чіпляючись за що-небудь (переважно про дитину). *Куда́ с'а́йа ма́ла карабу́н'а л'ізе?*

КАРАЛІКІ [кара́л'ік'і] -ив, *мн.* Намисто. *В йі́йе ї́ за́рика кара́л'ік'і йе / а ба́ло шис' ста́лок нусі́ла.*

КАРАЧУН [карачу́н] -а, *ч.* 1. Низьке покривлене дерево. *С'і́йаго́ карачу́ні ту́тк'і мо́на бе зр'іза́т' / то́но га́йуво́м скажі́.* 2. *перен.* Низькоросла людина. *Так'і карачу́н / а вже ї́ йі́му́ жини́ц:а да́ї.*

КАРАЧУНУВАТИ [карачу́нува́ти] -а (-ая), -е (-еє). 1. Кривий (про дерево). *Йака́с' с'а́йа йа́блина карачу́нува́та така́йа.* 2. *перен.* Низькорослий (про людину). *Ти йі́го пуві́н'он зна́т' / вун та́к'і карачу́нува́ти / по́вни.*

КАРИКАТУРА [карикату́ра] -и, *ж., перен.* Кумедна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають сміх *Та́мика шо ни дит'а́ / то все карикату́ра ниві́думана!*

КАРТУЧКА [ка́ртучка] -і, *ж.* Фотографія. *Присла́в вчо́ра му́ї ка́ртучку з га́рмийі.*

КАРУКОМ [ка́руком], *присл.* 1. Рачки. *Шоб ти вже / гр'іх чи два / ка́руком ла́зив.* 2. Нахабно, без запрошення. *Пузалáз'ат' тійа́ д'іти за то́ї стил де́ї сид'а́т' та́мка ка́руком.*

КАСІР [ка́с'ір] -а, *ч.* Чоловік, який розпоряджається церковними грішми. *На те в це́ркви ка́с'ір і пристáвл'ани / коб груша́м пура́док дава́т'.*

КАТИР [ка́тир] -у, *ч.* Нежить. *В йі́йе вже трéт'і ден' та́к'і ка́тир / шо то́но сл'о́зи з гуче́ї пре.*

КАТИРГА [ка́т'ірга] -і, *ж.* Надто важка фізична робота. *Йак ві́мучиса на тих бурака́х ці́лими дн'а́ми / то то́но ї́ ду́майіш / йак те́ї ка́т'ірг'і скаре́ї ткара́скац:а.*

КАЦАВЕЯ [кацаве́йа] -ї, *ж.* Коротка жіноча або чоловіча свита. *С те́ї кацаве́йї / де на ха́ти вал'а́ласа / ва́л'анк'і пуши́ли.*

КАЧАНИ [качану́] -ив, *мн.* Кукурудза. *Ун'з'іка́ здра́зу за клу́н'і́йу качані́в знов насад'у́.*

КАЧАННЄ [кача́н':е] -я, *с.* Стебла кукурудзи. *С'о кача́н':а хва́тит' кубі́ли на пу́ зими́ р'іза́т'.*

КВАСУЧКА [кв́асучка] -і, ж. Невеличка дерев'яна бочечка, в якій зберігають солоне масло та сир. *Йа вже с'ороку дв'і кв́асучк'і с'іра насуліла // набó йа йігó йім.*

КВАТИРКА [кватíрка] -і, ж. Пляшечка місткістю 0,25 л. *Йак курóва ни до́йц:а / то здайе́ц:а / хаї би хто хоч кватíрку мулукá прин'іс.*

КВЕЦЯЛКА [квѐц'алка] -і, ж. 1. Грязь. *На ти чо в с'еї квѐц'алци цїли ден' / йаг жа́ба / сидіиш.* 2. знев. Невдало зварена (переважно надто густа) страва, найчастіше каша, суп. *Да вин с'еї квѐц'алк'і тиб'і низашо́ нат' ду рóта ни з'ме.*

КВЕЦЯЛО [квѐц'ало] -а, с., знев. Той, хто невміло, недбало щось розмішує, розмащує тощо. *Ві́жин' т сибé с'е квѐц'ало / бо вун тиб'і ничó ни дас'ц' зрубíт'.*

КВЕЦЯТСА [квѐц'ац:а] -юса, -їса, недок., знев. Щось невміло, недбало розмішувати, розмащувати тощо. *Цїли ден' с ц'ім руствóром квѐц'айц:а.*

КВЕЦЯТЬ [квѐц'ат'] -ю, -їш, недок., знев. Щось невміло, недбало розмішувати, розмащувати тощо. *Скіл'ко ти б́удиш т́уйу граз'у́ку квѐц'ат'.*

КЄБ [к'єб, к'єп], спол. Якби, коли б. *К'єб то знат':é / шо в ќума пит':é / буў би ї дитéї забр́ав.*

КИБЛЯХ [кíбл'ах] -а, ч. 1. Невелика грудочка. *Напéри с т'іста так'йа кíбл'ах'і рубíли.* 2. Заячий послід. *За́йци знов кáл'а шчéпíи булі // кíбл'ах'і на гурóди.*

КИБЛЯШОК [кíбл'ашок] -шка, ч. 1. Невеличка грудочка. 2. Заячий послід. *Дурні́с'ку / нашо ш ти тих кíбл'ашкив у к'ішén'у назбир́ав.*

КИЛЄЦА [кил'єца] і КІЛЄЦА [к'іл'єца], числ., присл. Скільки, як багато. *Кил'єца тáмика вже тих грóшеї тра мат' / шоб так'э го вс'ак'е викупóвуват'.*

КИЛІЧКА [кíл'ічка] і КІЛІЧКА [к'іл'ічка], числ., присл. Скільки, як мало. *Набó ше в тих рúчках кíл'ічка теї сїли.*

КИЛІЧКІ [к'іл'ічк'і] і КІЛІЧКІ [к'іл'ічк'і], числ., присл. Скільки, як мало. *Кíл'ічк'і те дит'а зйіс'ц' / шо ти на йо зигáйиш.*

КИЛІЧКО [кíл'ічко] і КІЛІЧКО [к'іл'ічко], числ., присл. Скільки, як мало. *Кíл'ічко тáмичка йа ййі́е ба́чила? Мин'у́тину но пугуву́рили.*

КИЛЬКА [кíл'ка], числ., присл. Скільки, в якій кількості. *Коб то вунó мин'і впамиткú бу́ло / а то ж йа нат' ни зна́йу вже / кíл'ка то мин'і рóкив туд'і бу́ло.*

КИЛЬКІ [к'іл'к'і], числ., присл. Скільки, в якій кількості. *Зна́ла б ти / с'естручко / к'іл'к'і йа з йім наму́чилася.*

КИЛЬКО [к'іл'ко], числ., присл. Скільки, в якій кількості. *Ду йе к'іл'ко сватів ни трапл'алу́со / то вунá все шос' р'іс'кайе.*

КИЛЬО [к'іл'о] і КІЛЬО [к'іл'о], числ., присл. Скільки, як мало. *К'іл'о вунá там пла́кала // аж гла бл'із'іру шос' пуприка́зувала.*

КИЛЮЧКА [к'іл'учка] і КІЛЮЧКА [к'іл'учка], числ., присл. Скільки, як мало. *Ска́жи / до́у'а / ба́би / к'іл'учка тибйі́ р'о́чків.*

КИЛЮЧКІ [к'іл'учк'і] і КІЛЮЧКІ [к'іл'учк'і], числ., присл. Скільки, як мало. *Ти ба́чила / к'іл'учк'і с'ої с'ілник йа́год за́дин' набра́в?*

КИЛЮЧКО [к'іл'учко] і КІЛЮЧКО [к'іл'учко], числ., присл. Скільки, як мало. *Ох ти му́й ха́з'а́йін ду́руг'е́к'і / да к'іл'учко ш ти й пужі́в / да к'іл'учко ш ти й пухуді́в / да шо ти на с'ом св'іти ба́чив / да на ко ти с'іх дито́к к'ідайіш. (З голосінь).*

КИРЧ [кирч], род. курча́, ч. Кущ. Пу́лужі́ла пу́лудин' пуд кирч де́й сиб'і́ байпра́ви.

КІКА¹ [к'іка] -і, ж., дит. Сало. *Нима́ к'ік'і / нима́ па́пи.*

КІКА² [к'іка], числ., присл. Скільки, в якій кількості. *К'іка с'о вже гуді́н хл'і́б у пич'і сиді́т'?*

КІКО [к'іко], числ., присл. Скільки, в якій кількості. *К'іко ти бу́диш та́мка виби́рац'а?*

КІМБАЛА [к'імбалá] -и, ж., рідко. Туго скручений шматок полотна, пов'язаний навколо голови, за який заміжні жінки закладали волосся. *А к'еб мин'і́ й к'імбалá / то б здуро́вйа придалá. (Весільна пісня).*

КІМБАЛКА [к'імбалка] -і, ж. Туго скручений шматок полотна, пов'язаний навколо голови, за який заміжні жінки закладали волосся. *Йак му́луде́й вже накла́дут' ту к'імбалку / то вунá ййі́е ба́ло й ни знимáйе.*

КІНДЮХ [к'ін'д'ух] -а, ч. Шлунок тварини. *В'ік'ін' к'ін'д'ухá.*

КІРЕХІ [к'ірэx'і] і КУРЕХІ [курéx'і] -ив, мн. Нижня частина стебел злакових. *Ти ш тійа курéx'і трóx'і ру́н'а́й / а то ша́хор-ма́хор.*

КІТ [к'іт] -у, ч. Віконна замазка. *Тра гі́кна зна́нува к'ітува́т' // зус'о́м к'іт ві́лушчивса.*

КІТРАДЬ [к'ітрад'] -і, ж. Зошит. *С'ійа к'ітра́д'і свуйе́ ти трóx'і скла́дай.*

КІТУВАТЬ [к'ітува́т'] -ю, -іш, недок. Утеплювати вікна віконною замазкою. *Тра гі́кна зна́нува к'ітува́т' // зус'о́м к'іт ві́лушчивса.*

КІШИ [к'іши] -ей, *мн.* 1. Кишки. *К'іши на канáву п'їдиши мит'?*
2. *перен.* Внутрішність гарбуза. *Вичин'áла гарбу́зи // к'іши нимáл' пу*
ц'ілом двур'ї.

КЛЕВАТЬ [клéват'] -ю, -їш, *недок.* Ходити, ледве волочучи
ноги. *С'ої Лáзор вже лéd'бошо клéвайе.*

КЛЕКУТИ [клéкути] -ив, *мн.*, *знев.* Надто голосний сміх. *Йак ти*
с'їа клéкути в с'еї хáти видéржуйїш?

КЛЕНДАТЬ [клéндат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Ходити незграбно,
спотикаючись під час ходіння. *Ни клéндаї / а то хóдиш / йаг зйáзана.*

КЛЕНДАЧ [клéндач] -а, *ч.*, *знев.* Людина, яка незграбно ходить,
спотикається під час ходіння. *Дивїса / йак клéндач с'ої хóдит'.*

КЛЄЙ [кл'еї] -ю, *ч.* Загуслий сік на корі вишні. *С'ої кл'еї д'їти*
чáсом йїд'áт' / а вунó ж гїрк'е.

КЛИКОТА [кликóта] -и, *ж.* 1. Невеличкі полінця, які чіпляли
коровам на шию, щоб не губилися в лісі. *С тїми кликóтами*
биспичн'її булó пáсти. 2. *перен.*, *знев.* Той, хто надто голосно сміється.
Чи ти / кликóто пустóйан'с'ка / вже с'óд'н'а втишїса?

КЛИКУТАТЬ [кликутáт'] -чу, -чиш, *недок.*, *знев.* Надто голосно
сміятися. *Да йак'еї с'о ти мурїци цїли ден' кликóчиш?*

КЛИНДАТИ [клиндáти] -а (-ая), -е (-еє), *знев.* Такий, що під час
ходіння спотикається. *Вун типéрика ше крепи клиндáти / йак впирéd.*

КЛІВУТА [кл'івутá] -и, *ж.* Наклеп. *Нагн'імáт:ура ти такúйу*
кл'івутú пу сил'ї рузнóсиш!

КЛЬОВЗАТЬ [кл'óвзат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Ходити незграбно,
спотикаючись під час ходіння. *Цїли в'їк пу тих ухвэрмах кл'óвзала / а*
с'óд'н'а хто минé бáчит'.

КЛЬОЦ [кл'оц] -а, *ч.* 1. Колода, на якій рубають дрова. *С'ої кл'оц*
мин'ї чос' тирк'їдáйїц:а. 2. *перен.*, *знев.* Невисокий, схильний до
повноти чоловік. *То вун же ж зрудá так'ї кл'оц.*

КЛЮЧНО [кл'учно], *присл.* Спосіб кріплення коси до кісся – під
гострим кутом. *Кóсу кл'учно тра стáвит'.*

КНИПИЛЬ [кнїпил'] -я, *ч.* Пристрій з гілки із сучком для
стягування перевеслами снопів. *Сийнó ни ст'їсниш снупá рука́ми / та*
йак кнїпил'ом.

КНЯЗІНА [кн'аз'їна] -и, *ж.* Найменування молодої у весільних
піснях. *Мáло рóдуїку / мáло / пудáркив зустрáло // казáла кн'аз'їна / шо*
ше пóвнаїа скрїн'а / ї казáли кн'аз'áта / шо ше скрїн'а ї ни пучáта.
(Весільна пісня).

КОБ [коб, коп], спол. Якби, коли б. *Коб йа бу́ла зна́ла / шо ти прі́диши / бу́ла б гуркі́в навибіра́ла.*

КОЛЬКІ [ко́л'к'і], присл. Ні за що, ні за яких обставин, ні за яких умов. *Та́мик'і ці́лу гра́дку то тук'іну́ нас'і́йав / то сам і́гó ї са́пайе / і по́ле / а коб та́т ду бу́л'би // ко́л'к'і заста́виши.*

КОМЛЯТЬ [ко́мл'ат'] -ю, -їш, недок. Жувати, розминати їжу в роті. *Прі́дим / самé те са́ло ко́мл'айім.*

КОМШАНИ [ко́мшани] -а (-ая), -е (-ее). Зім'ятий. *Чо с'а суло́ма така́ ко́мшана?*

КОПКО [ко́пко], присл. Грузько, коли ноги грузнуть у снігу чи піску. *За клун'а́ми ни прі́диши / ве́л'ми ко́пко.*

КОСКІ [ко́ск'і] -ив, мн. Приймочки в качанах кукурудзи. *На верх качані́в налу́жі ко́ск'і / то луч зва́рац'а.*

КОЦАЗУЦ [ко́цазу́ц], виг. Вигук, яким відганяють котів.

КОШЛАТСА [ко́шлац'а], 3 ос. одн. ко́шлаїтса, недок. Кошлатитися. *С'о така́ в тибé пра́жа / шо бе ко́шлац'а.*

КРАДУН [краду́н] -а, ч. Злодій. *Ти ц' с'о крадуна́ гет' все хава́ї!*

КРАДУХА [краду́ха] -і, ж. Злодійка. *Шоп ти зна́ла / йака́ вунá краду́ха.*

КРАЙ [краї], у зн. присл. Конче, неодмінно, обов'язково. *Тиб'і с'од'н'а кра́й то хлива́ руск'і́дат'?*

КРАМИНЬ [кра́мин'] -я, ч. Кремінь. *У нас на вбі́рку сті́лка кра́мин'у // гет' ко́су затупі́в.*

КРЕНЬКАТЬ [крéн'кат'] -ю, -їш, недок. Стогнати, жалібно квилити. *Ці́лу нич крéн'кала / шоб тиб'і хоч на мин'у́тину замóвкла.*

КРЕПКІ [крéпк'і] -а (-ая), -є (-ее). 1. Сильний, міцний. *С'а мате́ри́я йака́с' така́ крéпка вдала́са.* 2. Здоровий, такий, що одужав після хвороби. *Ти вже крéпк'і // ка́зали / шо в бо́л'ниці бу́ї?* 3. Огрядний, товстий. *О́то вун типе́рик'і зрубі́вса крéпк'і // так'е чулувирно́ тил'ба́те / замус' гура́.* 4. Кремезний, такий, що відзначається силою, міцною будовою. *Га́рни хло́пиц' / висо́к'і / в плéчах так'і крéпк'і.*

КРЕПКО [крéпко], присл. 1. Міцно. *Диржі́ крéпко с'о дро́та.* 2. Дуже, надто. *Йа вже крéпко дудо́м скуца́йу.*

КРЕПОСТЬ [крéпос'ц'] -сти, ж. Сила, здоров'я. *Вже йака́ в минé там та́йя крéпос'ц' // бул'ш не́мучи / йак по́мучи.*

КРЕПШИЙ [крéпший], присл. Міцніше. *Та́мика то́ї л'ід крéпши́ї диржі́т' / то хо́ж биспичн'і́ї.*

КРИЖИК [крі́жик] -а, ч. Хрестик на шії. *С'ої крі́жик мин'ї д ма́тири вста́вса.*

КРИЖУВАТЬ [крижувáт'] -у, -їш, *недок.* Ділити на частини та очищати від гілок стовбур зрізаного чи зрубаного дерева. *То ж йáсина ше тра б́уде крижувáт'?*

КРИЙБОЖЕ [крийбóже], у *зн. присл.* Не можна (вживається для вираження небажаності, заперечення чого-небудь). *Свин'у́ крийбóже ну личу́ в́ит'ат' // ск'і́не пурус'áт. Тиб'ї тудá крийбóже йти.*

КРИКЛИВИЦІ [криклі́вици], *род.* крикливиц, *мн.* Хвороба в грудних дітей, коли вони не сплять і без причини плачуть. *У дит'áти криклі́вици / гет' скрича́лусо.*

КРИКУТІРУВАТЬ [крикут'і́руват'] -ю, -їш, *недок.* Перекривляти когось, наслідуючи поведінку, мову і под. *С'о така́ зара́за / шо ко хоч мужé крикут'і́руват'.*

КРИЛАСТИ [крила́сти] -а (-ая), -е (-ее). Крислатий. *С'е пал'тó так'é крила́сте / йак парашу́т.*

КРИПЕЦ [крипéц] -пца, ч. Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *Вин так'ї крипéц / шо с'у кулі́тку йідне́йу руко́йу хоч на Знамири́вку миг би запирті́.*

КРИПЕЦКІ [крипéцк'і] -а (-ая), -є (-ее). 1. Дуже сильний, міцний. *Бирі́ дóбру вирóвку / крипéцку.* 2. Здоровий, дужий. *Вун так'ї крипéцк'і / шо та́мка ни йідна́ бул'áчка ни вч'і́ниц:а.* 3. Огрядний, товстий. *Так'ей л'уді́ни крипéцк'ей / д́умайіш / дóбре / йат же ни стинéса нидé?* 4. Кремезний, такий, що відзначається силою, міцною будовою. *Шо тиб'ї тако́м крипéцком ха́з'айі́нуват'.*

КРИПІЗНИ [крип'і́зни] -а (-ая), -е (-ее). 1. Дуже сильний, міцний. *То тра шнурка́ óн'ц'ако крип'і́зно / шоб все с'ейе відиржав.* 2. Здоровий, дужий. *Йак чулув'і́к так'ї крип'і́зни / то ї ха́з'айі́н.* 3. Огрядний, товстий. *Ти ба́чила / йака́ вунá типéрика крип'і́зна?* 4. Кремезний, такий, що відзначається силою, міцною будовою. *С'о чулув'і́к хоч на чулув'і́ка пухó́жи // óн'ц'ак'і крип'і́зни.*

КРИПІЗНО [крип'і́зно], *присл.* Надто міцно. *От мéнци / то тої́ так крип'і́зно диржа́в / а с'ої́ / то н'ї.*

КРИСЛЯНКА [крис'л'áнка] -ї, *ж.* Матня в полотняних штанах. *Кулі́с' пулутн'áнийа штані́ гуск'і ші́ли / то вмисéлно крис'л'áнку рубі́ли.*

КРИТІКА [крі́т'і́ка] -і, ж. Кумедна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають сміх. *С'о крі́т'і́ка настуйа́шча / ни Мі́хал'.*

КРОНІ [крóн'і́], присл. Трохи. *К'еп ц'а́йа балабо́лка де хоч крóн'і замóвкла.*

КРОНЬКІ [крóн'к'і́], присл. Трохи. *Крóн'к'і пужді́ / бо ту́тка така́йа задúха / шо ни мо́на ві́жит'.*

КРОНЬКУ [крóн'ку́], присл. Трохи. *Там ше те́ї путире́чк'і крóн'ку всталóсо дукупáт'.*

КРОНЮ [крóн'ю́], присл. Трохи. *Коп ти хоч крóн'ю д'йі́го бу́у хитр'і́ши / то с'е все так'е п ни случі́лусо зára.*

КРУГЄЛИЧКО [круг'є́личко] -а, с. Кружечок. *Та́йагби вун йак'є́с' так'є́ круг'є́личко написáв.*

КРУГУВА [кругува́], присл. Навколо, в обхід. *Вун ц'удóйу пушóв кругува́ / а ти їди напраму́.*

КРУГУВУЮ [кругуву́йу], присл. Навколо, в обхід. *На чо ти пушóв кругуву́йу / йак та́мичка мо́на прóсто.*

КРУЖАН [кружа́н] і КУРЖАН [куржа́н] -а, ч. Кажан. *С'óроку тих кружані́в чос' ни видно́.*

КРУЖИЛЯТЬ [кружил'áт'] і КУРЖИЛЯТЬ [куржил'áт'] -ю, -іш, недок. Кружляти. *Йак впáло кубло́ бус'л'аче / то бус'ол ше до́вго куржил'áв над клу́н'йу.*

КРУЖКА [кружка́, круж^шка́], присл. Навколо, в обхід. *Йа ба́чила // вунá тудá кружка́ пушла́.*

КРУТИНЬ [кру́тин'] -тня, ч. Кільце домашньої ковбаси. *Ме і бу́у дейак'і кру́тин' кубасі́ / то вже все зйі́ли.*

КРУТИСВІТ [крутисв'і́т] -а, ч. Лицемір. *С'ої крутисв'і́т вже ї таг зу вс'є́йко св'і́та смийéц:а.*

КРУТИСВІТКА [крутисв'і́тка] -і, ж. Лицемірка. *Ти с'еї́ крутисв'і́ц:и ше ї ві́риши те / шо вунá ка́же.*

КРУТІЛКА [крут'і́лка] -і, ж. 1. Саморобна зимова карусель на льоду. *Зрубíли сибйі́ на Путирба́х крут'і́лку // ду хáти ни притика́йут'.* 2. перен., знев. Лицемірка. *Ти с те́йу крут'і́лкуйу менч вуді́са / бо так і звидé.*

КРУТО [кру́то], присл. Скрутно, стан, коли людина має потребу в чомусь, коли терпить через нестачу чогось. *Йі́му зára кру́то дувóдиц:а.*

КРУТЯЧОК [кру́т'ачок] -чка, ч. Скручене в кульки прядиво. *Отак'і кру́т'ачк'і з л'óну рубíли.*

КРУТЯЩИ [крут'áшчи] -а (-ая), -е (-еє), *знев.* Такий, що лицемірить, живе неправдою. *Вунá л'удíна крут'áшча / ти но менч вйір.*

КРУЧА [кру́ча] -и, *ж.* 1. *Вир. Там така́йя кру́ча / шо ї на тої св'іт мо́на пуйті.* 2. *Вихор. С'о лих'é с'у кру́чу кру́тит'.*

КРУШНИ [крушні́] -а (-ая), -е (-еє). *Крихкий. С'ої раз курж'і до́брийя вдаліса / крушнійя.*

КУБАНЯ [куба́н'а] -і, *ж.* Улоговина, глибока яма, залита водою. *Там така́йя куба́н'а пусирéдини заго́на!*

КУБАШОК [ку́башок] -шка, *ч.* Отвір у стіні біля печі, куди кладуть сірники, лучину.

КУБЕШКАТСА [кубе́шкац:а] -юса, -їса, *недок.* Вовтузитися, не сидіти спокійно, соватися. *Те дит'á так'é послушн'áве / никúда ни їде / тако́ кубе́шкайіц:а самé кáл'а хáти чі́рис ці́ли ден'.*

КУБИЛКА [кубі́лка] -і, *ж.* Одна з петель начиння ткацького верстата, через кожну з яких пропускається нитка основи. *Кубі́лка віскучила // їди пула́д'.*

КУБИЛЯКА [кубил'áка] -і, *ж., перен., знев.* Огрядна жінка. *Бач / йакá кубил'áка!*

КУБІНИЦ [куб'іни́ц] -нца, *ч.* Великий мішок. *Да ти три куб'іни́ци само́ гуса́ намулуті́ла.*

КУБОВША [кубо́вша] -и, *ж.* Невід. *Ти кубо́вишийу ри́бу луві́в?*

КУВАЛІ [кувал'і́] -ів, *мн.* Комарі, які влітку збираються у великі гурти. *Кувал'і в ступку ту́чут'.*

КУВИРКОМ [кувирко́м], *присл.* Перекидаючись. *Так кувирко́м с то на́сипу і пукуті́вса.*

КУГОЛІК [куго́л'ік] -а, *ч.* П'яниця. *На с'ої куго́л'ік то вже тако́ хрес'ваті́ пуд йак'імс' плóтом і скл'áкне.*

КУДА [куда́], *присл.* Куди, до якого місця, в яку місцевість. *Куда́ ййі́е син ста́рши вййі́хав?*

КУДАНИКУДА [куда́никуда], *присл.* Місцями, де-не-де. *Ба́ло нат' на Путирба́х журахві́ни руслі́ / а типéрик'і но кудáникуда.*

КУДАСЬ [куда́с'], *присл.* Кудись. *Куда́с' Вйáзда с:в́ейу знов пуйі́хав.*

КУЗА [куза́] -и, *ж.* Засохлий бруд у носі. *Куза́ з но́са вигл'ада́йе.*

КУЗИРИТСА [кузіри́ц:а] -уса, -иса, *недок.* Битися, вступати в бійку з ким-небудь. *Вуні́ ше дес' в Кул'ад'áх н'з'е на шл'аху кузі́рилиса.*

КУЗОДРА [кузо́дра] -и, ж. Анемона. *Принисі́ мин'і́ з л'ісу кузо́дри.*

КУЗУЛЯ [кузу́л'а] -і, ж. Бруд у носі. *Кузу́л'а з но́са вигл'ада́йє / а ї́ сибійі́ на вичурк'і́.*

КУЗЬОЛ [куз'о́л] -зла, ч. Пристосування для різання дров. *Пузі́ч кузла́ в Марі́ни / да вже́ уно́ пирир'і́ж тих па́ру пулин'а́к.*

КУЙ [куї́], вигук, дит., рідко. Небезпека; обережно.

КУЛА [ку́ла, кула́], прийм. Біля, коло. *Була́ ку́ла с'і́на / то змо́кла на хл'ушч.*

КУЛЕШНЯ [кулéшн'а] -і, ж. Дровітня. *Вже́ пуў кулéшн'і́ дров наскла́дала.*

КУЛИДКА [кулі́дка] -і, ж. Сувій полотно. *В минé ше́ ї́ за́рика кулі́дка пулутна́ в ку́хри лижі́т' / всталóсо.*

КУЛИК [ку́лик] -а, ч. 1. Будь-який мішок. *Стирб'і́чит' ку́лика на плéчи і т'а́гне.* 2. перен., знев. Огрядна людина. *На вже́ с:'о ку́лика // то рубóтн'і́к / йак з минé бал'арі́на.*

КУЛИНИКУЛИ [кулі́никули], присл. Деколи, зрідка. *Вун типéрик'і́ но кулі́никули прийі́жж'а́йє.*

КУЛИСНІ [кулі́сн'і́] -я (-яя), -є (-єє). Давній, колишній. *Кулі́сн'і́йа л'уде́ то с'е́йє все т'а́мили.*

КУЛИЯ [кулийа́] -ї, ж. Черга. *По́кл'і кулийа́ ду́йде / то ба́ло ї́ хл'і́б всéїк'і́ рузбирáли.*

КУЛОДИЦА [кулóдица] -и, ж. Середня частина колеса воза з гніздами для спиць. *Пупрусі́ Гада́ма / в йі́го куло́дица́ йє́ / хай дас'ц'.*

КУЛОШВА [кулóшва] -и, ж. Холоша штанів, штанина. *Де с'о́ так ц'у куло́шву да мо́на було́ руспанáхат'?*

КУЛОШВИНА [кулóшвина] -и, ж. Одна штанина. *Йі́дну́ куло́швину сму́ток дес' гет' зус'о́м руспанáхав.*

КУЛУДИ [кулуді́] -ив, мн. Колготки. *Над'і́н' кулуді́ / с'о́д'н'а здóруво.*

КУЛУДДЄ [кулуд:é] -а, с., збірн. Колоди. *Спóсубом мо́на і́ гру́бше кулуд':é́ нат' тром грузі́т'.*

КУЛУТУН [кулуту́н] -а, ч. Надто лютий мороз. *Надвур'і́ так'і́ кулуту́н / шо́ нат' ни витика́йса с хáти.*

КУЛУТУХА [кулуту́ха] -і, ж. Затірка. *Коб типéр теї́ кулуту́х'і́ кулі́сн'еї́ хто дав.*

КУЛЬКА [ку́л'ка] -і, ж. Ручка коси. *Кус':é́ ше́ по́кл'і́ до́бре / ті́л'ко шо́ ку́л'ка йака́с' така́ низручна́.*

КУЛЮН [кул'у́н] -а, ч. Чоловік, який коле свині. *У вас свуї кул'у́н / то вам куха́но.*

КУЛЮХ [кул'у́х] -а, ч. 1. Колючка. *На гу́жїни кул'ух'і // то́но пудра́найїса.* 2. Рослина алое. *Тра кул'ухо́м зака́пат' те гухо́.*

КУЛЮШИНА [кул'уші́на] -и, ж. Конюшина. *Тра було́ с'о вбі́рка луч кул'уші́нийу зас'і́ят'.*

КУЛЯ [кúл'а, кул'а́], прийм. Біля, коло. *Йі́йе х'іба́ кúл'а тибé тúтка ни було́?*

КУЛЯДА [кул'ада́] -и, ж. 1. Колядка. *Йа с'е́й кул'ади́ с кунца́ ни памита́йу.* 2. Свято Введення в храм Пресвятої Богородиці. *С'і́йа приста́вл'ен'і́йа ба́ло с Кул'ади́ начинáли рихтува́т' / а дуту́л'а кал'адува́т' ни мо́на було́.*

КУМЕДИЯ [куме́дийа] -ї, ж. 1. Комедія. 2. перен. Кумедна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають сміх *Там йаку́с' куме́дийу знов привизла́ с то го́руда.*

КУМНЕРИК [кумне́рик] -а, ч. Комірець. *Ти сиб'і́ сам вчі́са кумне́рика пришива́т'.*

КУМНІР [кумн'і́р], род. кумнира, ч. Комір. *Йак то кумнира́ да мо́на таг зашму́л'ат'.*

КУМОРА [кумо́ра] -и, ж. Ширінька в штанах. *Защипні́ кумору́ / бизсу́рімнику́ / бо гурубе́ї віску́чит'.*

КУНБАЙ [кунба́й] -я, ч. Комбайн. *Прийі́хав кунба́й / вс'ім л'у́д'ам бму́лутів́ / а йа на с'м'і́х л'у́ц'к'і встала́са.*

КУНЕЦ [кунéц] -нца, ч. 1. Кінець. *Де́й вже пу с'ом вс'ом кунéц вис'і́л':у.* 2. Початок. *Йа с'е́й п'і́сн'і с кунца́ ни памита́йу.* 3. у зн. присл. Конче, неодмінно, обов'язково. *Тиб'і́ кунéц ус'ват'а́х прат'?* 4. у зн. присл. Дуже. *Кунéц гу́ну́кив ба́чит' хо́че.*

КУПАНИЦА [купані́ца] -и, ж. 1. Сапа для копання картоплі. *Шо ни дас'ц' купані́ційу б зéмл'у / то так всé́к'і кирч на зуба́х.* 2. перен., знев. Нога. *Пуруста́вл'а́ли сву́йе купані́ци / а ти хоч йак хоч ту́тика / так і худі́.*

КУПАНКА [купáнка] -і, ж. Сапа для копання картоплі. *Ц'а купáнка закрé́пко пуд кирч загну́та.*

КУПИРАТИВА [купирати́ва] -и, ж. Магазин. *Там хл'і́ба в купирати́ву ше ни приво́зили?*

КУПИРСАТСА [купирса́ц:а] -юса, -їса, недок. 1. Копати, підкидати ногами. *Купирса́йуц':а / йагде́ малі́йа д'і́ти.* 2. перен. Дріботіти, іти дрібними кроками. *Ше пукúл' Вару́н'а була́ / то с'уд-ту́д де́й купирса́йіц':а ду Хвидо́с'і.*

КУПИРСАТЬ [купирсáт'] -ю, -їш, *недок.* Копати, підкидати ногами. *Чо ти вишил'áпивса да те кутин'á купирсáйїш?*

КУПИТ [купít] -а, ч. Кінське копито. *С'о ш кінс'к'ї купít встáвса / так'ї с'о кóни в шкóди булі.*

КУПНЬ [куп'ін'] -і, ж. 1. Велика куча. *Там такú куп'ін' грóшеї надарíли!* 2. перен., знев. Огрядна людина. *Там така́ куп'ін' / шо то́но л'удéї л'акáт'.*

КУРИСЬ [курíс'] -с'ц'ї, ж. Найменування нареченої у весільних піснях. *Рíс':у / кóник'ї / рíс':у / дудóмуїку с курíс':у / с курíс':у / с пут'іхуйу / з мулудéйу нив'іхнуйу.*

КУРНИК [курнік] -а, ч. Курна хата. *Йа то тійа курник'ї ше застáла / ше вуні мин'ї дóбре впамиткú.*

КУРОБКА [курóбка] -і, ж. Тільки луб'яна коробка. *На курува́й ішла / курóбку йайéц нислá. Дес' вірвалиса хлóпци // пубіли йáйца в курóбци.* (Весільна пісня).

КУРОВАНИ [курóвани] -а (-ая), -е (-еє). Зі здертою корою. *С'о бру́си вже курóвани.*

КУРОВИСЬКО [курóвис'кó] і КУРУВСЬКО [куруўс'кó] -а, с., перен., знев. Огрядна жінка. *Так'é куруўс'кó за жінку з'меш // ни пругуду́йїш.*

КУРУБ'Я [куруб'я́] -ї, ж. Надто велика луб'яна коробка. *Такú куруб'йú губ'я́к прин'іс / шо ціли вéчор пирибирáла.*

КУРУВАЙНОС [курувайнóс] -а, ч. Хлопець, який несе весільний коровай. *Вз'алá мо хлóпца за курувайнóса.*

КУРУНКА [куру́нка] -і, ж. Мереживо. *На с'ом рушникú приши́ї дру́гу куру́нку.*

КУРУЦЮНИЙКІ [куруц'у́нйк'ї] -а (-ая), -є (-еє). Надто короткий. *Там так'é плáт':ічко над'іла / так'é куруц'у́нйк'е / гет'атдé дит'áче.*

КУРУЦЮНІ [куруц'у́н'ї] -я (-яя), -є (-еє). Надто короткий. *Тійа стáн'ік'ї так'їя куруц'у́нйа булі.*

КУРУЦЮНЬКІ [куруц'у́н'к'ї] -а (-ая), -є (-еє). Надто короткий. *Де ш то так'ейу куруц'у́н'к'ейу зáвйазкуйу да так'éцо мишкá завйáзуват'.*

КУРЦЮМАХА [курц'умáха] -і, ж., перен. Неохайна жінка. *Та курц'умáха вже йак вівйаже хúстку / то вівйаже.*

КУРЦЮНІ [курц'у́н'ї] -я (-яя), -є (-еє). Надто короткий. *С'а п'іс'н'а куруц'у́н'а зус'ом / но с кунцá би спамитáт'.*

КУРЧОВКА [курчóвка] -і, ж. Сорт цибулі. *С теї курчóвк'і пól'зи мáло / йіднé шо цїбах'і.*

КУСА [кусá] -и, ж. Селезінка. *Йак у свин'ї кусá дóвга / то ї зимá крéпка бе.*

КУСІСЬКО [кус'іс'ко] -а, ч. Надто великий шматок. *Йак с'о кус'іс'ка вп'іриш / то пубúдиш ду вéчура.*

КУСТИРЕВА [кустирéва] -и, ж. Плоскуха (трава). *Нарві тим гусин'áткам мулудéйк'ей кустирéви.*

КУСТРУБАЧ [кустрúбач, куструбáч] -а, ч. Людина зі скуйовдженим волоссям. *Чугó с'ої кустрúбач никóлий ни рушчéшиц'а.*

КУСТЬОР [кус'ц'óр] -стра, ч. Складені в ряд дрова. *За мн'іс'ац в так'і хóлуд кус'ц'óр дров рузишóвса.*

КУСЦЮРА [кус'ц'úра] -и, ж. Велика кістка. *Да худі ж но / да худі ж но ц'удá / дам тиб'і кус'ц'úру.*

КУСЯЛКА [кúс'алка] -і, ж. Надкушений кимось шматок хліба. *С'у свуйú кúс'алку ти зйіш / бо в йїї сіла твуйá встайéц'а.*

КУТНИЦА [кúтница] -и, ж. Пряма кишка. *А коб с тибé кúтницю вїпирло.*

КУТУВИЛАМИ [кутувілами], у зн. присл. Місцями, де-не-де. *Бул'ба чос' кутувілами пусхóдила.*

КУТУВИЛО [кутувіло] -а, с. 1. Місце, де качався кінь. *В кутувіло ставáт' ни мóна / бо бе лишáй.* 2. Місце на полі без рослинності. *Бач / і н'з'е на буракáх йак'é кутувіло.*

КУХАНИ [кухáни] -а (-ая), -е (-еє). Чудовий, дуже зручний. *В минé с'а кухвáйка кухáна.*

КУХАНО [кухáно], присл. Чудово, дуже зручно. *Дóбре / шо думн'ілиса рóвира купіт' / типéрика кухáно // кудá сиб'і здúмала / тудá ї пуйіхала.*

КУХІНЬКА [кúх'ін'ка] -і, ж. Відокремлена від хати будівля для приготування їжі влітку. *В кúх'ін'ци с'óд'н'а тупл'ú / биркóси хóчу пуваріт'.*

КУХРО [кúхро] -а, с. Велика скриня для зберігання одягу. *Вз'ав муйé кúхро да стирб'ічив на хáту.*

КУЧА [кúча] -и, ж. Невеличкий хлівець. *Зажині кúри в кúчу.*

КУЧИТЬ [кúчит'] -у, -иш, недок. Настирливо просити що-небудь у когось. *Ни куч мин'і / сиїно ни куп'ік'і нимá.*

КУЧКУДАН [кучкудáн] -а, ч., знев., рідко. Опудало, без смаку одягнена людина. *Нáс'ц'а завш то кучкудáна сво виган'áла с хáти.*

КУШЕРКА [кушѐрка] -і, ж. Акушерка. *В с'єї бѐл'ниці і кушѐрк'і йак'іс' л'уд'анийа.*

КУШИНЯ [кушин'á] -яти, с. Маленький плетений із лози кошик. *Принисі мин'і с пукл'іта кушин'á з бұл'бийу.*

КУШИНЯТКО [кушин'áтко] -а, с. Маленький плетений із лози кошик. *Ну шоп чáсом вунá киш йáблик ни далá // там отак'ѐсийк'єво кушин'áтко.*

Л

ЛАГОР [лáгор] -а, ч. Літній табір для худоби. *Там пѐкл'і ду лáгора дуйдиш / то пристáниш / а де ше Стид'іни.*

ЛАДИТСА [лáдиц:а] -дюса, -диса, недок. Миритися. *У Пул'ків булѐ дв'і йатрувїци / то нийáк ни лáдилиса.*

ЛАКУТКІ [лáкутк'і] -ив, мн. Ласощі. *Да хто вас йїдніми тїми лáкутками да вігудуйє!*

ЛАКУТНИК [лáкутник] -а, ч. Той, хто любить солодощі. *На хто тибѐ / такѐ лáкутника / пругудуйє?*

ЛАКУТНИЦА [лáкутница] -и, ж. Та, яка любить солодощі. *Йак беш такá лáкутница / то тибѐ нат' ни хтѐ зáмож ни з'ме.*

ЛАМАНКА [лáманка] -і, ж. Щось поламане, зіпсуге. *Х'ібáл' с'ѐйу лáманкуйу скрúтиш те мн'áсо?*

ЛАПАЦОН [лапацѐн] -а, ч., знев. 1. Велика нога, рука. *Примі с'ц'ул'ка тїйа свуйѐ лапацѐни / а то ни пруйтї / ни пруйїхат'. 2. перен. Людина з великими ногами. Ти / лапацѐне / хоџ би с'їйа г'ѐли свуйѐ зу стѐшк'і прин'áв.*

ЛАПИРНА [лапїрна] -ив, мн., знев. Великі руки, ноги. *Тїйа лапїрна свуйѐ вџе чо ц'удá впѐрла?*

ЛАПСЬКА [лап'іс'ка] -ив, мн., знев. Великі руки, ноги. *Тáмка лап'іс'ка так'їйа / шо йїднѐй рукѐйу вдуйшит'.*

ЛАПЦІ [лáпц'і] -ив, мн. Постоли. *Бáло в лáпц'ах худїла / і нѐг'і ни мѐрзли / а типѐрик'і і с'їйа сн'ігутѐни ничѐ ни дайút'.*

ЛАСИЦІ [лáсици], род. ласиц, мн. Візерунки на склі від морозу. *От с'ѐд'н'а вџе сийнѐ так'їх лáсиц нимá / йак то.*

ЛАТУН [латун] -а, ж. Старий, поношений одяг. *С'їйа латунї коб гунушнику д:ат'.*

ЛАХ [лах] -а, ч. Старий, поношений одяг. *Нашѐ ш ти с'огѐ лáха над'ів.*

ЛАХМАН [лáхман] -а, ч. 1. Старий, поношений одяг. *В'ік'ін' ти с'ѐ лáхмана с хáти / а то пузѐрїса да на л'уди вихѐдиш. 2. перен. Обірванець, старець. Впустївса такѐ деї лáхман тої нивїдумани.*

3. перен. Ряджений на ЩОДРУХУ. Йак тійа лáхмани в хáту / то но дитей напужáли.

ЛЕБИДЬ [лѐбид'] -я, ч. Великий породистий гусак. С тих лѐбид'ів но крїку ціли двир / шо ї те мн'áсо нинавм'ї.

ЛЕДЬБЕ [лѐд'бе, лѐд'би], присл. Ледве. Лѐд'бе ту слўжбу вїстуйала / так теї сїли вже нимá.

ЛЕДЬБИЙ [лѐд'бий], присл. Ледве. Вже лѐд'бий нугáми чóвгає / а ше мáло.

ЛЕДЬБИШО [лѐд'бишо], присл. Ледве. Лѐд'бишо їде / а сийнó ше на ту смирд'ўху зáриц:а.

ЛЕДЬБО [лѐд'бо], присл. Ледве. Йа с'од'н'а с:илá вже лѐд'бо пришлá.

ЛЕДЬБОШО [лѐд'бошо], присл. Ледве. Пушóв нигр'їшани / то лѐд'бошо ден' с'ої і дбуў.

ЛЕЙБА [лѐйба] -и, ж. Сучасна поп-музика. Х'ібáл' типѐричк'ї мўзика йакá ѓе // типѐра лѐйба / ни мўзика.

ЛЕМИНЬ [лѐмин'] -ю, ч. Алюміній. С'ої дрит лѐхко гнѐц:а // с'о лѐмин'.

ЛЕХКЄ [лѐхк'е], у зн. імен. Легені. В йїйѐ / кáже / лѐхк'е вудóйу набирáйц:а.

ЛЄЛІ-ПУЛЄЛІ [л'ѐл'ї-пул'ѐл'ї], присл. Ледве-ледве переставляючи ноги (їти). Вунá ї йїсти йат зачнѐ / то ї то такó // л'ѐл'ї-пул'ѐл'ї.

ЛЄЛЮМ-ПУЛЄЛЮМ [л'ѐл'ум-пул'ѐл'ум], присл. Ледве-ледве переставляючи ноги (їти). Сўниц:а л'ѐл'ум-пул'ѐл'ум / йатдѐ назáвтре.

ЛЄЛЮ-ПУЛЄЛЮ [л'ѐл'у-пул'ѐл'у], присл. Ледве-ледве переставляючи ноги (їти). Ідѐ л'ѐл'у-пул'ѐл'у / набó знов йї кудá х'ібáл' спишїт'.

ЛИГУХА [лигўха] -і, ж. Лінива дівчина. Нашó булó жсинїц:а / сийнó та лигўха но лижїт' цілими дн'áми.

ЛИГУШКА [лигўшка] -і, ж. Мишоловка. Пукул' твуї кит с'ўйу крїсу впуїмáє / то йа лигўшк'їйу ѓе хут'н'її злуўл'у.

ЛИЖНЬОВКА [лижн'óвка] -і, ж. Дорога на болоті, викладена колодами. Куліс' чїриз лижн'óвку і вулáми йїхали / то но типѐрик'ї нат' і ни путикáйса.

ЛИЗЯВИ [лїз'ави] -а (-ая), -е (-еє). Глевкий. Ц'од'н'а хл'їб чос' лїз'ави вдáвса.

ЛИЗЯКУВАТИ [лиз'акувáти] -а (-ая), -е (-еє). Глевкий. Жїто ше в кóпах нуруслó / типѐра хл'їб сийнó лиз'акувáти бе.

ЛИКТЄ [л'ікт'є, л'іхт'є] -я, с. Лікоть. *Ої так в'їт'ала ц'є ліхт'є.*

ЛИМИНЬОВИ [лимин'ови] -а (-ая), -е (-єє). Алюмінієвий. *Мин'ї найді кавалок лимин'ово дрота.*

ЛИСКОВИ [лиск'ови] -а (-ая), -е (-єє). Ліщиновий. *Їді лиск'ово к'їк'а в Наталк'ї віриж.*

ЛИСТУХА [листу'ха] -і, ж. Та, котра підлещується. *С'о таже добра листу'ха вірусте.*

ЛИТЕЦ [лит'ец] -ц:а, ч. Лицьова сторона. *Х'їбал' ун'з'є м'она рузубрат' / де тутка тої лит'ец / де вівурот?*

ЛИТИЦА [л'ітица] -и, ж., знев. Литка. *Там йак с'їла / то тїйа лїтици / хрес'ватї / зам'ус' кулоди.*

ЛИХЄ [лих'є], у зн. імен. Евфемізм нечистого. *Дес' ужє те лих'є / ни в хати гув'орачи / пуккасн'улусо / шо так'є гув'орит'.*

ЛИХІ [лих'ї] -а (-ая), -є (-єє). Дірявий. *Йа но в хату зах'од'у / а вуні нап'алиса на мин'є / йак на лих'ї миш'ок.*

ЛИХКУША [лихку'ша] -и, ж. Легеня. *На лихку'шу ти чо зварит' заб'ула?*

ЛИЧ [лич] -а, ч. 1. Передня частина голови свині. *Свин'у криб'оже пу личу' віт'ат' // ск'їне пурус'ат.* 2. знев. Обличчя. *Тої лич у йїг'о // г'єт'атде у свин'ї.*

ЛИЧКОВИ [личк'ови] -а (-ая), -е (-єє). Симпатичний, вродливий. *Так'є личк'ове дит'а / то вун'о мин'ї ї нарав'иц:а.*

ЛИЧУЇДНИК [личуйідник] -а, ч., знев. Обличчя. *Тамика так'ї личуйідник / йак с'а миднїца.*

ЛИВОЛЬВИР [л'івол'вир] -а, ч. Револьвер. *Вчастк'ови л'івол'вира згуб'ів / то чут' ни пусадїли.*

ЛІГАРИ [л'їгари], род. лігар, мн. Перекладини, до яких прибивають дошки підлоги. *В с'єї хати вже л'їгари / маїт' / зус'ом стру'хли.*

ЛІК [л'ік] -у, ч. 1. Процес лікування. *Шо йїї тої л'ік вже пумуж'є / йак пур'а пришл'а.* 2. Ліки. *Йак довг'ї вїїк / то пум'оже л'ік.*

ЛІКТЬОР [л'ікт'ор] -а, ч. 1. Рекетир. *То рад'їво все за йак'їйас' л'ікт'ор'и к'аже.* 2. перен., знев. Розбійник, той, хто чинить насильство, здирство, утиски щодо інших. *Все чув'п'є то мал'о // йатж'є л'ікт'ор'!*

ЛІЛПУТИК [л'іл'іпутик] -а, ж. Невеликий колісний трактор. *Гнїї вже нагр'уз'ани / хаї но свуйім л'іл'іпутиком прийїде да забир'є.*

ЛІМЕНТИ [л'імент'и] -ив, мн. Аліменти. *На хоч вин тиб'ї л'імент'и платит'?*

ЛІНІЯ [л'ін'ія] -ї, ж. Лісова просіка. *Ми / майіш / нікуд́а д теї л'ін'її і ни тхóдили.*

ЛІСНИЦА [л'існ'іца] -и, ж., рідко. Драбина. *Ступі́в Христóс на л'існ'іцу / Бóжа Мáти на пурі́х ступі́ла.* (З народної молитви).

ЛІТИШНІ [л'ітишн'і] -я (-яя), -є (-єє). Літній. *С'о в́же писн'і л'ітишн'ія / с'о в́же йаг л'он пóл'ут'.*

ЛІТНІ [л'іт'н'і] -я (-яя), -є (-єє). Теплий. *Вудá йакр́аз л'іт'н'а / їди да м́са.*

ЛІТРА [л'ітра] -и, ж. Літр. *Принисл́а дв'і л'ітри смитáни.*

ЛІХВИК [л'іхвик] -а, ч. Ліфчик. *Йа зрудá то л'іхвика ни нусі́ла.*

ЛІЦІ [л'іци] -ий, ж. Віжки. *С'еї нóчи в́йе хтос' з двурá л'іци в́ін'іс.*

ЛІЦНИК [л'іцник] -а, ч. Матеріал, з якого виготовляють віжки. *Там дес' пут н'ічійу ше л'іцник встáвса.*

ЛОБАЧ [лóбач] -а, ч., знев. Людина з великим лобом. *То с'о ти / лóбачу / так'é т́утик'і вчв́ерив.*

ЛОЗИ [лóзи] -ив, мн. Лозунги, плакати. *Муї син пудóвжн'ік // лóзи в гóруди мал'у́е.*

ЛОЗЯ [лóз'а] -і, ж., дит. Ложка. *Тра в́же гучі́ц:а самéї лóз'їу йі́сти.*

ЛОКУТЬ [лóкут'] -і, ж. Калюжниця жовта. *Чи йа ш с то в́бірка с'іна май́у / йак тáмика но лóкут' і рустé.*

ЛУБЕШНИК [лубéшник] -а, ч., знев. 1. Великий лоб. *С'ім лубéшником мóна з'вáх'і забивáт'. 2. перен. Людина з великим лобом. А ти так'і лубéшник вилі́к'і / і то пумáливса на дурн'ічку.*

ЛУБЕШНЯ [лубéшн'а] -і, ж., знев. Великий лоб. *Тáмка лубéшн'а // йак кулі́дка.*

ЛУБИН [лúбин] -у, ч. Люпин. *Приві́з курóви крón'к'і лúбину // і то гулу́ва пирин'áв.*

ЛУБОК [лубóк] -бка, ч. Перша відрізнана від паляниці скибка. *Ти мин'і лубóк вр'іж.*

ЛУКО [лúко] -а, с. Лук. *А хто ш тиб'і с'е лúко так'é зрубів?*

ЛУМОВУВАТИ [лумóвувати] -а (-ая), -є (-єє). Високий і надто худий. *С'а курóва йакáс' лумóвувата // деї хто йійé / му́йá сéстручко / кúпит'.*

ЛУПАЙКА [лупáйка] -і, ж. Лушпайка. *Сві́н':ам завш с т́ими лупáйка́ми бу́л'бу варі́ли да в рáсци тувклі́.*

ЛУПИНЬ [лúпин'] -пня, ч. Удар, ляпас. *Вчиті́са д минé / бо за́рика лúпн'а зарóбиш.*

ЛУСТКА [лустка] -і, ж. Скибка хліба. У ње лустк'і хл'іба ни віпрусиш.

ЛУСТОК [лусток] -стка, ч. Скибка хліба. Там вр'ізала / њї-бо ни бришú / так 'івó лусток хл'іба.

ЛУСТОЧОК [лусточок] -чка, ч. Скибка хліба. У гулудúху коб хто хоч лусточок хл'іба дав.

ЛУТИК [лутик] -а, ч. Давня міра ваги сипучих речовин, що дорівнює приблизно 12 г. Шоп с'о свéдра вкрасít' / то тра хоч два лутик'і крáск'і.

ЛУТТЄ [лут':е] -я, збірн. Молоді липові гілки, з яких деруть лико для постолів. Бáло ну лут':е на Пурубú њїздили.

ЛУЧ¹ -а, ч. Промінь. Ыакос' / кáже / такó лучá њаг настáвит' // все прусв'ітит' в сирéдини.

ЛУЧ² [луч] і ЛУЧЧ [луч:], присл. Краще. Ти б луч трóх'і с'ів шо пучитáв / бо взáвтре закóн дву́йку пулучиш.

ЛУЧЧАТЬ [луч:ат']-ю, -їш, недок. Кращати. Кáже / шо њіму тáгби трóн'к'і вже луч:áйе.

ЛУЧЧИ [луч:и] -а (-ая), -е (-еє). Кращий. С'а крáска мин'і си́но луч:а / а ти сиб'і шо хоч кажú.

ЛУЧЧИЙ [луч:иї], присл. Краще. Луч:иї бу́ло тиб'і самéї с'о вирстáта склáсти / њак те лих'é клікат'.

ЛУЧА [луча] -и, ж., рідко. Теля. На-на-на / луча / худú ду хл'іба / худú / луча.

ЛУЧКА [лучка] -і, ж., рідко. Теля. Захóд' / лучка.

ЛУЩАНИК [лушчаник] -а, ч. Достиглий лісовий горіх, який сам вилущився. Пушлú в л'іс ну лушчаник'і.

ЛЬОТНІК [л'от'н'ік] -а, ч. Літак. А ўвэрси над нáми тійа л'от'н'ік'і њаг загудúт'.

ЛЮБИВИ [л'убúви] -а (-ая), -е (-еє). Нежирний (про м'ясо). Ыа тиб'і самó л'убúво то мн'áса дустáну.

ЛЮДИНУЙКО [л'удíнуїко], виг. Уживано як звертання до жінки чи чоловіка з метою активізації уваги слухача та логічного виділення змісту подальшого повідомлення. Пурвáв на сиб'і / л'удíнуїко / вс'у вдéжу нашкамáтк'і.

ЛЮДСЬКІ [л'уд'с'к'і, л'ўз'к'і, л'ўц'к'і] -а (-ая), -є (-еє). Люб'язний, уважний, привітний до кого-небудь, обхідливий. Ыак дит'á л'уд'с'к'е / то і гувурít' приїáтно.

ЛЮДУЧКІ [л'удучк'і], *виг.* Уживано як звертання з метою активізації уваги слухачів та логічного виділення змісту подальшого повідомлення. *Дес' пустé ду йййé / л'удучк'і / прикасн'улусо.*

ЛЮЛЬКА [л'ул'ка] -і, *ж.* 1. Колиска. *Так'і вилік'і хлупч'ак / а д'ос'ул' у л'ул'ци спит'.* 2. Ізолятор на електричному стовпі, до якого кріпляться дроти. *На гур'оди тих л'ул'ок п'овно / бо сту'їні ст'авл'али.*

ЛЮХТИ [л'ухти] -ив, *мн.* Канали в опалювальній печі. *М'ус'у л'ухти рузбир'ат'.*

ЛЮЩИТЬ [л'ушчит'] -у, -иш, *недок.* Лити, періщити (про дощ). *Йак став тої дощч л'ушчит' / то ми х'ода в х'ату.*

ЛЯДО [л'áдо] -а, *с.* Рухома рама в ткацькому верстаті, за допомогою якої прибивається тканиня. *Ти ж з ус'ей с'іли тим л'áдом так ни г'упай // сн'ову пурв'еш.*

ЛЯЛЬКА [л'áл'ка] -і, *ж.* 1. Дитина. *Муй'á нив'ійска вже л'áлку привил'а.* 2. Малюнок. *Так'і пак'ет у мин'е йе з л'ал'к'ами / то цил'ус'ік'і тої пак'ет губ'ійак набр'ала.*

ЛЯМИЦ [л'áмиц] -мца, *ч.* Ковтун волосся. *Зб'їлиса к'оси в йід'ен л'áмиц.*

ЛЯПА [л'áпа] -и, *ж.* 1. *знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Шо ти ше нат' сл'ухай'иш с'уйу л'áпу так'уйу.* 2. Тривала дощова погода. *На с'у л'áпу тра ч'обути пу кул'іна.*

ЛЯПАВКА [л'áпавка] -і, *ж.* 1. *знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Шо т'áйа л'áпавка т'ámик'і л'áпайе?* 2. Тривала дощова погода. *На двур'і л'áпавка так'áйа // ч'обути вбуї.*

ЛЯПАЛО [л'áпало] -а, *с.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Шо т'ейе л'áпало т'ámик'і л'áпайе?*

ЛЯСКАЛО [л'áскало] -а, *с., знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Вступ'іса д мин'е / л'áскало / бо з'арика йак вприж'у!*

М

МАГАЙБО [магаїбо], *виг.* Привітання з побажанням успіху в праці.

МАГУЛА [магула] -и, *ч., знев.* Тюхтій, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *С так'ейу магулійу йа т'утичк'і пувид'н'і ни за шо ни в'орайуса.*

МАЄТНИК [майєтник] -а, ч. Заможний чоловік. *С'ої майєтник вкóчис' вже ї машинку купів?*

МАЄТНИЦА [майєтница] -и, ж. Заможна жінка. *Йагжє майєтница // но лáкутк'ї викупóвуйє.*

МАЄТНО [майєтно], присл., рідко. Заможно, в достатку. *Йа ни так майєтно живú / шоб на так'їа дурніци трáтиц:а.*

МАЗАТСА [мáзац:а] -жуса, -жиса, недок. Любити пестоці, вередувати. *Ни мázса вже так кал'á теї бáби // сийнó цук'єрк'ї вже в їйїє вс'ї вїманив.*

МАЗАТЬ [мáзат'] -жу, -жиш, недок. 1. Білити хату. *Взáвтре ше тра йáкос' то пукл'їта ўвинúт' // мусóво тра мáзат'.* 2. Потурати; надто пестити дитину, виконуючи всі примхи. *Коб ви їйїє менч мázали / то ше ме шо дóбре б вїйшло.*

МАЗИЛНИЦА [мазїлница] -и, ж. Жінка, яка білить хату. *С'о мазїлница р'їзва // вбидєн' шис' тих хат бмázала.*

МАЗИЛО [мазїло] -а, с. Білення (хати). *Йак с тим мазїлом зачнє мóн'кац:а / то цїли тїждин'.*

МАЗЛИВИ [мазлїви] -а (-ая), -е (-еє). Вередливий, такий, що часто плаче, виявляючи своє невдоволення. *Йа так'їх мазлївих дитєї ни їйднó д'н'а би ни вїдиржала.*

МАЗЛИВО [мазлїво], присл. Ніби плачучи, розтягуючи слова (говорити). *Вун нат' і гувóрит' мазлїво / а вже ж пуўкавал'єра.*

МАЗУНУТЬ [мазунúт'] -у, -еш, док. Вдарити з силою. *Мазунї / то нарєшити мо ч':їтиц:а.*

МАЗУРКА [мазúрка] -і, ж. 1. Жінка польської національності. *Йїгó мáти мазúрка булá.* 2. Булочка закрученої форми, яку печуть на Великдень. *Мин'ї к'їтка ше куліс'ну мазúрку далá.*

МАЗЬОХА [маз'óха] -і, ж. 1. Заплакана дитина. *Такáйа вилїкайа / а такáйа маз'óха // тибє нат' зáмож нихтó ни з'ме.* 2. Пестунка. *Вунá такá маз'óха зрудá вдалáса.*

МАЗЮК [маз'úк] -а, ч. Шматок сала, яким змащують сковороду перед випіканням млинця чи деку перед випіканням хліба. *Так бáло схóщиц:а сáла / шо ї маз'укá зїїв би / здайєц:а.*

МАЗЮН [маз'úн] -а, ч. 1. Шматок сала, яким змащують сковороду перед випіканням млинця чи деку перед випіканням хліба. *В кумóри на тал'їрци з'ми маз'унá да дєчк'ї пумáж.* 2. Вередлива, розманіжена дитина. *Йак ти беш так'ї маз'ун / то йа тибє занисú цигáнам на прóдач.*

МАЗЯ¹ [мáз'а] -і, ж. 1. Заплакана дитина. *Док'і с'а мáз'а бе тута хліпат'?* 2. Пестунка. *Вунá вже добри дивчук / ну шо мáз'а з мáз'еї.*

МАЗЯ² [маз'á] -і, ж. Мазь. *Ти часом ни знайіш / ду чо с'о с'áйа маз'á признáчана?*

МАЙ [маї] -я, ч. 1. Травень. *Дес' у майу вуні майут' прийіхат'.* 2. Клечання; зелень, якою прикрашають хату, господарські споруди і двір на Зелені свята. *Їді да ліпи на маї наламаї.*

МАЙБУТЬ [маїбút], мод. Мабуць. *Ви ж / маїбút' / так і ни в'інчанийа?*

МАЙОНТОК [маїóнтóк] -тку, ч. Садиба. *Куму с'о вже с'ої майóнтóк пирипіше суї?*

МАЙТЬ [майт'], мод. Мабуць. *То с'о ти / мایت' / вже тамика всен'к'е тувáр пугубіла.*

МАКАТКА [макáтка] -і, ж. Вишита картина. *Гал'е з меї макáтк'і сиб'і каврá вішила.*

МАЛИШНЯ [малишн'á] -і, ж., збірн. Малеча. *Ану малишн'á / гет' с'ц'ул'ка!*

МАЛІВО [мáл'іво] -а, с. Мальва звичайна. *В мине с'е мáл'іво зус'ом вівилусо / а в Маріни вунó знов так русті вз'алóсо.*

МАЛЬ [мал'], присл., рідко. Майже. *Кабán буў здурóви // мал' ціле видрó тих к'ішеї.*

МАЛЮНКІ [мал'у́нк'і] -ив, мн. Косметика. *Де йакá куп'їка пуйáвиц'а / то вунá скарéї на тійа мал'у́нк'і.*

МАЛЯСИВКА [мал'асівка] -і, ж. Самогон із малясу. *Напйец'а теї мал'асівк'і деї ближйе цілими д'н'áми.*

МАМОХА [мамóха] -і, ж., знев. Огрядна жінка. *Отó мамóха вдалáса // ни пруйті / ни пруйіхат'.*

МАМРАЛО [мáмрало] -а, с., знев. Той, хто часто повторює слово “мамо”. *Ти вже те мáмрало нивідумане.*

МАМРАННЄ [мáмран':е] -я, с. Постійне вередування, примхи (уживано стосовно дітей, які вередують). *С'е мáмран':е мин'і задин' вже в пичинкáх сидіт'.*

МАМРАТЬ [мáмрат'] -ю, -їш, недок., знев. Часто повторювати слово “мамо” (уживано стосовно дітей, які вередують). *Отó ціли ден' хóдит' за мно́йу да мáмрайе // вже йїбó всмёрдло.*

МАНГОЛИК [мангóлик] -а, ч. Низькорослий кінь. *Тійа салдáти йак'імас' мангóликами йїхали.*

МАНКІР [манк'ір] -а, ч. Пристосування, за допомогою якого роблять борозенки для посіву буряків. *Принисі-но мин'і д В'ірк'і манк'іра // коб ше йак пувид'н'і бурак'і пус'ійат'.*

МАНКІРОВАНІ [манк'іровани] -а (-ая), -е (-ее). Зі зробленими борозенками для посіву буряків. *Та ж пупирéчка кáл'а плóта так і всталáса ни манк'іровна.*

МАНКІРУВАТИ [манк'іруват'] -ю, -їш, *недок.* Робити борозенки для посіву буряків. *Йа ше с'од'н'а на бурак'і думайу бабáм манк'іруват'.*

МАНТУЛИТИ [манту́лит'] -ю, -иш, *недок.* Бити, лупцювати. *Ше йо мáло тійа хун'івц'і манту́лили?*

МАРАВКАЛО [марáвкало] -а, с., *знев.* Той, хто постійно нарікає, скаржитися, виявляє своє невдоволення. *Коб ц'е марáвкало да хуч'ї в шкóлу йшло.*

МАРАВКАННЄ [марáван':е] -я, с. 1. М'явкіт котів. *Йа б с'іх кутів но чіриз те марáван':е і йідно́ би д'н'а ни тирп'іла.* 2. *перен.* Постійне вередування, примхи. *Йак ти так'е с'е йіго марáван':е в'эчне тирп'їш?*

МАРАВАТИ [марáват'] -ю, -їш, *недок.* 1. М'явати (про котів). *Куті цілу нич марáвали пуд гікнами / нийáк ни мугла́ заснут'.* 2. *перен.* Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чогось. *Ни марáваї / бидó / бо йа д тибé вже хрес'ваті́ засла́бла.*

МАРАСАВКА [марасáвка] і МАРАСАЛКА [марасáлка] -і, *ж.* Русалка. *Ни йди самá в жіто / бо марасáвка заг'іл'гайе.*

МАРАСАВНИ [марасáвни] і МАРАСАЛНИ [марасáлни] -а (-ая), -е (-ее). Русальний (про тиждень після Трійці). *На марасáлном тїжн'і тійа марасавк'і хóд'ат'. Пóс'л'а Трійци // с'о марасáвни тїждин'.*

МАРИНАТКА [маринáтка] і МАРНАТКА [марнáтка] -і, *ж.* Чоловічий піджак. *В тибé тих марнатóк ше мáло?*

МАРИЦ [мáриц] -а, ч. Березень. *Вже мáриц кунчáйїц:а / а йакáйа ше зимá.*

МАРКІ [марк'і] -а (-ая), -е (-ее). Такий, що легко брудниться. *С'е гулубóве вéл'ми марк'е́ // тра було́ йак'е́ тимн'іше купл'ат'.*

МАРКУМАН [маркума́н] -а, ч. 1. Наркоман. *Нивжéл' с'о тійа маркума́ни вже ї ду Ліпин' дубра́лиса?* 2. *перен., знев.* Розбійник, той, хто чинить насильство, здирство, утиски щодо інших. *Йак вун на мáтиру ру́ку пудн'áв // знаї / шо маркума́н.*

МАСА [мáса] -и, ж. Пластмаса. *С'о так'їа часі / йак муйá дól'а // с'о ж мáса.*

МАСТЬ [мас'ц'] -і, ж. Мазь. *Купі мин'і в том Луцку йак'ей-де мас'ц'і ду с'їх музул'ів.*

МАСУВИ [мáсуви] -а (-ая), -е (-ее). Зроблений із пластмаси. *Тїйа часі так'і диликáтни // йакужé мáсувийа.*

МАТИЛАТЬ [матилáт'] і МАТИЛЯТЬ [матил'áт'] -ю, -їш, *недок.* Махати руками, ногами. *Ни матилáї тїми нугáми / бо лих'é закуліишии в хáти.*

МАТУНУТЬ [матунúт'] -у, -еш, *док.* Із силою вдарити. *Іді с'ц'ул'ка / бо йак йа тибé зáрика матунú!*

МАТЬ [мат'], *мод.* Мабуть. *Ти / мат' / вже гаж надгóсин' приїдиш?*

МАХЛЯЧ [махл'áч] -а, ч. Шахрай, хитра, спритна й нечесна в своїх учинках людина. *С'ой махл'áч знов шос' намахл'увáв с тїми кáртами.*

МАЦИКЛІСТ [мацикл'ét] -а, ч. Мотоцикл. *Ни ўвинúв мацикл'éta купит' / йак вже влáдив.*

МАЦІЯ [мац'їя] -і, ж. Про щось конче потрібне, важливе. *Тиб'і но тїйа хустк'і // отó тиб'і йїднá мац'їя.*

МАЦЮНИЙКІ [мац'унійк'і] -а (-ая), -є (-ее). Надто малий. *Так'їх мац'унійк'їх гурóчкив самїх навибирáла.*

МАЦЮНІ [мац'ун'і] -я (-яя), -є (-ее). Надто малий. *Там тїйа близнічк'і в йїйé отак'ей'івó мац'унійа.*

МАЦЮНЬКІ [мац'ун'к'і] -а (-ая), -є (-ее). Надто малий. *Тїми рúчками мац'ун'к'їми вунó т'агло́со ду йе / а вунá напилáса і нат' байправа.*

МАЦЮПИ [мац'упи] -а (-ая), -є (-ее). Надто малий. *Тóно тїма гóчк'їма мац'упими тúда-с'úда пуважáйе.*

МАЦЮПИНЬКІ [мац'упин'к'і] -а (-ая), -є (-ее). Надто малий. *Коб / здайе́ц:а / хто хоч йакó мац'упин'ко кусóчка хл'їба дав.*

МАЧИНА [мачíна] -и, ж. Невеликий шматок чогось. *У гулудóвку думалусо // коп хто хоч мачíну хл'їба дав.*

МАЧИНУ [мачíну], у зн. присл. Трохи. *Коб ше хоч мачíну спузнівса / то вже йа б закрíла.*

МАШИНКА [машíнка] -і, ж. 1. М'ясорубка. *А де нóжик'і ду на́шеї машíнк'і? 2. Легковий автомобіль. Бач / вкóчис' вже ї с'ої ха́з'áйін сиб'і машíнку купів.*

МАЮВАТЬ [майуват'] -ю, -їш, *недок.* Прикрашати на Зелені свята зеленню двір, хату та господарські споруди. *Йа ц'óрочно свуйу хату нат' ни майувала // чос' нийак'еї виселусти / ни радусти нимá.*

МАЮНЕЦ [майунец] -нцу, *ч.* Салат олів'є. *Зáдин' зйїли цілу мидніцу майунцу.*

МЕ [ме], *мод.* Може. *Ме б ви шо зйїли / пáne?*

МЕДИК [медик] -а, *ч.* Ведмежа. *А тої медик малейк'и вплач // с'о муйá лóжка.*

МЕДІ [мед'і], *незм., дит.* Будь-що солодке, смачне. *Бирі к'ел'а / то мед'і.*

МЕЙЛА [меїла] -и, *ж., знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *Да ти би / меїло / хаї би вже хоч трон'і пумуучала.*

МЕРВА [мерва] -и, *ж.* 1. Перегнита солома, сіно. *Там на стурун'і но мерва всталаса.* 2. *перен.* Безпорядок, безладдя. *Д'іти в пудушках знов мерву зрубїли.* 3. *перен.* Сварка, гостра суперечка, що супроводжується взаємними докорами, образами. *У йїх в хати знов мерва рóбиц:а.*

МЕТИР [метир] -тра, *ч.* Центнер. *Зарубїла девит' метрив збóж:а.*

МЕТО [мето], *мод.* Може. *То с'о ти мето Васил'ів старши?*

МИГІ [міг'і] -ив, *мн.* Жести. *Ти х'ібá с'їя міг'і хоч шос' пун'імáйїш?*

МИДВЕДЬ [мидвэд'] і МИДВІДЬ [мидв'ід'], *род.* мидведя, *ч.* 1. Ведмідь. *На с'о вже мидвэд' / чи с'о шо так'е намал'оване н'з'о?* 2. *перен., знев.* Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *Такóm мидвэд'у шо то кúличка пудн'ат'.*

МИДМЕДИК [мидмедик] -а, *ч.* Ведмедик. *А мидмедик'і і сиб'ї на те ліжичко гóйдац:а.*

МИДМЕДЬ [мидмед'] і МИДМІДЬ [мидм'ід'], *род.* мидмедя, *ч.* 1. Ведмідь. *А тамика мидмед'і в теї хáц:и жилі.* 2. *перен., знев.* Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *Шоб то такóm мидмед'у да ціли ден' в ліжку трúзвит'!*

МИДНИЦА [мидніца] -и, *ж.* Велика миска. *Напиклá куржів цілу мидніцу.*

МИЖИПИРСНИК [мижипирсник] -а, *ч.* Інфекційна хвороба, за якої з'являється гнійна виразка між пальцями рук. *Йак'ес'-то так'е зїл':е вмиселно йе гла с'о мижипирсника.*

МИЗЕРНИ [мизэрни] -а (-ая), -е (-еє). Непримітний, худий, змарнілий. *Зáвшиї беш така́йя мизэрна / йак ни хоч бу́л'бу йісти.*

МИНТАЧИТЬ [минта́чит'] -у, -иш, *недок.* 1. Гострити косу. *Минта́чив ко́су деї брубівса.* 2. *перен., знев.* Лупцювати. *Отó ше ма́ло тої Сán'ік йійé минта́чив.*

МИНТАЧКА [минта́чка] -і, *ж.* Брусок для гостріння коси. *Пустáв минта́чку в ку́шку.*

МИНТРЕГА [минтрéга] -і, *ж.* 1. Війна. *А йа йакра́з в ту минтрéгу з двума́ д'іт'ми всталáса.* 2. *Неспокій.* *Йакáйас' така́йя минтрéга всирéдини / шо ї спат' ни дайé.*

МИНТРЕЖИТЬ [минтрéжит'] -у, -иш, *недок., знев.* Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). *Самé ничуг'іс'йко ни надба́ло / тоно вс'у жітку му́йé дубро́ минтрéжив.*

МИНТРЕЖНИ [минтрéжни] -а (-ая), -е (-еє), *рідко.* *Неспокійний* (переважно про час). *На с'о знов пурá пришлá минтрéжна / йак то у во́йну.*

МИНТРЕЖНО [минтрéжно], *присл., рідко.* *Неспокійно.* *Туд'і ше і ше пусл'á вуїні бу́ло ун'з'іка́ минтрéжно / парт'іза́нка ше до́вго бу́ла.*

МИНЮТИНА [мин'у́тина] -и, *ж.* Хвилина. *А шоп тиб'і хоч дейаку́ мин'у́тину на мн'ісци всéд'ів.*

МИРЕЦ [мирéц] -рца, *ч.* *Покійник.* *Вже мирéц нара́д'ани.*

МИРИПЕ [мирипé], *виг.* Так говорить людина, коли голосно звільняється від повітря.

МИРСЬКІ [мирс'к'і], *у зн. імен., ч.* Той, хто не належить до церкви християн-баптистів. *Де тиб'і в'еру́йушчи да з'ме мирс'ку́.*

МИСІЯ [мис'ійá] і МИСИЯ [мисийá] -і, *ж., знев.* Надто велика миска. *Отó йак впо́риш с'у мис'ійу́ питра́вк'і / то пубу́диш ду вéчура.*

МИСЯ [міс'а] -і, *ж., дит.* Миска. *Цілу міс'у до́ц'а ка́шк'і зйіла / то бу́де русті вилік'йка.*

МИСЯРА [мис'áра] -и, *знев.* Велика миска. *То с'о ти така́ мис'áру варéників сам впу́ров?*

МИТІЛКА [мит'ілка] -і, *ж.* Метелик. *С'е дит'á йагже́ гуруц'к'éе // пубáчило мит'ілку і пуб'ігло за йéйу.*

МИТЛИТСА [митлі́ц:а], *3 ос. одн.* митлитса, *недок.* Про поросят, у яких пронос, коли ріжуться зуби. *С'о вже до́брійя путсвинчак'і / а вна пита́йе / чи митлі́лиса.*

МИТЛИЦА [митліца] -и, ж. Трава, що росте між зерновими. *В с'ом жіти самá но за сибé митліца.*

МИШ [миш] -і, ж. Миша. *Ни йіднеї миш'і тупéрика с кутóм нимá.*

МИШИГУВАТИ [мишігувати] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що швидко і без причини дратується, неврівноважений. *Такóм мишігуватом тиб'і бе вáжко жит' миж л'уд'мі.*

МИШИГУВАТО [мишігувати], присл., рідко. Роздратовано. *Вун коб такó мишігувати ни кричáв / ни б'ігав / то ше ї мо йак'і-де лад буў би.*

МІННЄ [м'ін':е] -я, с. Майно, добро. *Прупáв чулув'ік з м'ін':ем і пукул'ін':ем.*

МНІСЯЛКА [мн'іс'алка] -і, ж. Грязь; надто розбита дорога. *Де ти пу с'еї мн'іс'алци пруйідиш // скрун'áї.*

МНЯКІШ [мн'ак'іш] -а, ч. 1. М'яка частина хліба та хлібних виробів. *Йак старі д'ід // мн'ак'ішá вітулубит' / а шкирк'і в міснику хавáйе.* 2. Пучка пальця. *Отó брубíласа // мн'ак'ішá руспанáхала зус'óм / ду кус'ц'і.*

МНЯЛО [мн'áло] -а, с. 1. Товкачик товкти картоплю. *Мн'áло хлóпцу ни мóна блíзуват' / бо нипувуртк'і бе.* 2. перен., знев. Тюхтій, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *Йа з ц'ім мн'áлом так всéїку жітку і прумúчилася.*

МНЯСНИ [мн'асні] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що любить їсти м'ясо. *То твуйé д'іти мн'аснійа / а муйé сáл'ни.*

МО [мо], мод. Може. *Мо ти там в'éчно / в том Лу́цку / гулóдни сидіш?*

МОВИНИ [мóвини], род. мовин, мн. Обрядовий договір між батьками перед весіллям дітей. *Кáже / шо старійа на мóвини пушли.*

МОЛЬВА [мóл'ва] -и, ж. Дрібна рибка. *Принислó йак'éїс' мóл'ви пуўвидрá да ше кричіт' // гвалт жар йе йіму.*

МОНА [мóна], присл. Можна. *Х'ібá ж мóна так'é на стáрших казáт' / бис:урімнику ти?*

МОНЬКА [мóн'ка] -і, ж., знев. Той, хто невміло виконує якусь роботу. *С ц'еї мóн'к'і х'ібáл' йак'éї пóмучи дуждéса?*

МОНЬКАЛО [мóн'кало] -а, с., знев. Той, хто невміло виконує якусь роботу. *На те мóн'кало шо вже там ціли ден' гнірайіц'а.*

МОНЬКАТСА [мóн'кац'а] -юса, -їса, недок., знев. Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Йак с тим мазíлом зачнé мóн'кац'а / то ціли тіждин'.*

МОНЬКО [мón'ко] -а, *дит.* Молоко. *На хто мón'ко пит' бе?*

МОНЬО [мón'о] -я, *дит.* Молоко. *Хóче дóц'а мón'а?*

МОНЯЛО [мón'ало] -а, *с., знев.* Той, хто невміло виконує якусь роботу. *С'о мón'ало йак'ейес' / ни рубóт'н'ік.*

МОНЯТСА [мón'ац:а] -юса, -їса, *недок., знев.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Цил'ус'ійк'і ден' с тейу капустийу мón'айуса.*

МОРДА [мóрда] -и, *ж.* Щока. *Вітриса на мóрди / бо вірубивса смитáнийу.*

МОРЕ-МУРУЩЕ [мóре-мурúщче], *у зн. присл.* Дуже багато, в дуже великій кількості. *На винку' / то мóре-мурúщче пис'ен' спивáли.*

МОТО [мóто], *мод.* Мо. *Мóто накрáз дошч збирéц:а. Мóто пуйті ше сус'ідив хоч наблікиших забрát'.*

МОЦАР [мóцар] і МУЦАР [муцáр] -а, *ч.* Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *Отó мóцар // за йіднім вдáром йак'ейе з'ваинó всандр'ічив!*

МОЧАЛКА [мóчалка] -і, *ж.* Сир, розтертий зі сметаною. *Даї йак'ей-де мóчалк'і ду с'іх варéникив.*

МРУК [мрук] -а, *ч.* 1. *рідко.* Покійник. *Так тáмка / в теї звін:ици / тої мрук тійждин' і нучувáв.* 2. *перен.* Неговірка людина. *С'ої мрук мужé ду тибé нат' тійждин' ни вчирніт'.*

МРУКОМ [мру́ком, мрукóм], *присл.* Мовчки, не говорячи ні слова. *Сидіт' мрукóм / коб тиб'ї вбузвáлусо хоч слóво.*

МУДИТЬ [муді́т'] -дю, -диш, *недок.* Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чогось. *Нігди йїї ни дугóдиш // в'ек такó шос' муді́т'.*

МУДОХАТСА [мудóхац:а] -юса, -їса, *недок.* Гаятися, повільно і незграбно щось робити. *Ці́ли мн'іс'ац с тейу бу́л'бийу мудóхайуса.*

МУДРАК [мудра́к] -а, *ч.* Зарозумілий, пихатий чоловік. *Го / с'о так'і мудра́к / шо кудá твуйé д'élo / ду йо прóсто ни пухóд'.*

МУДРАЧКА [мудра́чка] -і, *ж.* Зарозуміла, пихата жінка. *Ду с'ей мудра́чк'і нат' ни путра́пиш вбузвáц:а.*

МУДРИ [мудри́] -а (-ая), -е (-ее). Пихатий, зарозумілий, такий, що має надто високу думку про себе. *Бач / йак'і му́дри // на свуйу́ к'ітку нат' і ни дівиц:а.*

МУЗИЛЬ [музі́л'] -я, *ч.* Мозоля. *В минé на ту́л'ци музі́л' // стра́шно йат булі́т'.*

МУЗОЛА [музо́ла] -и, *ж., знев.* Той, хто постійно нарікає, скаржиться, виявляє своє невдоволення. *С'а музо́ла такó за ці́ли ден' то мужé ї замúчит'.*

МУЗУЛИТЬ [музуліт'] -ю, -иш, *недок., знев.* Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чогось. *Де с'о так'е відиржиш / йак тиб'і вунó такó цил'усийк'і ден' музуліт'.*

МУЗЬКІ [мўз'к'і, мўс'к'і] -а (-ая), -є (-єє). Чоловічий. *С'о ж мўз'ка кўртка / ни жинóцка.*

МУКІЮ [мўк'ійу] і МУКУЮ [мўкуйу], у *зн. присл.* З великими труднощами, насилу. *Йа вже вс'унóчну мўкуйу вістуйала.*

МУКЛЯК [мукл'ак] -а, ч. Перенасичене вологою трухле дерево. *С'іма мукл'акáми накрáз хáту і натóпиш.*

МУКРІЗНИ [мукр'ізни] -а (-ая), -є (-єє). Надто мокрий. *С'ійа дрóва так'ійа мукр'ізниа // ни за шо ни бўдут' гур'іт'.*

МУЛИТСА [муліц:а] -юса, -иса, *недок., перен.* Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чогось. *Чи вже ж тиб'і нахўжиш / шо ти такó мóлиса в'ек.*

МУЛИТЬ [муліт'] -ю, -иш, *недок.* 1. Допомогати дитині молитися, кажучи їй молитву, яку вона повторює. *Йа ше мўс'у хлóнца муліт'.* 2. *перен.* Настирливо просити що-небудь у когось. *То с'о вин такó в'ек тійа грóши в'є мóлит'?*

МУЛОЧНИ [мулóчни] -а (-ая), -є (-єє). Такий, що полюбляє їсти молочні страви. *Курóва запустіласа / а муйé д'іти мулóчнийа // шо хоч рубі.*

МУЛУДІНКА [мулуд'інка] -і, *ж.* Молодиця; молода, справна жінка. *С'а мулуд'інка зрудá тих бул'бей нат' і ни касáйц:а.*

МУЛУТУН [мулутўн] -а, ч., *знев.* Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. *С'ої мулутўн хоч кулі пиристайé балтáт'.*

МУЛЯВ [мўл'ав], *незм.* Мовляв. *Мўл'ав / никó нимá / то ї варувáц:а никó ни тра.*

МУЛЯВТИ [мўл'авти], *незм.* Мовляв. *Кáже ни пуїдў / мўл'авти / свикрўха заслáбла.*

МУЛЯТЬ [мўл'ат'] -ю, -іш, *недок.* Мовити, говорити. *Йак тáйа мўл'ала / х'ібáл' с'о типéрика жéйтка настáла?*

МУР [мур] -у, ч. Мурована з цегли піч в хаті. *Мур зус'óm рузвалівса // йак хоч / так пиризимўї.*

МУРАВЕЛЬ [муравел'] -вля, ч. Мураха. *Тóно муравл'і в курубк'і нал'ізли.*

МУРАВНИК [муравнік] -а, ч. Мурашник. Шкóл'ник'і ц'óд'н'а в л'іс худіли // муравник'і бгурóд'ували.

МУРДЄСЛЬНИК [мурд'эл'ник] -а, ч., знев. Повне обличчя. С'о мурд'эл'ника такó тра булó дес' дв'і жітк'і випасáт'.

МУРДІНЬ [мурд'ін'] -и, ж., знев. Надто велика щока. Такá мурд'ін' / шо мóна крїсеї тувктї.

МУРДЯЙ [мурд'áї] -я, ч., знев. Товстощокій. Бач / йак'і мурд'áї впáс:а!

МУРДЯКА [мурд'áка] -і, ж., знев. Повна щока. Ту мурд'áку дóбре хтос' пудрáнав.

МУРДЯЦА [мурд'áца] -и, ж., знев. Повна щока. Тра булó дóбре гунúт' в ту мурд'áцу / коб дóвго памитáв.

МУРИЦА¹ [мурїца] -и, ж. Мор, пошесть. А мурїци на вас нимá! А йак'ей мурїци ви ун'з'е пухавáлиса!

МУРИЦА² [мурїца], у зн. присл. Дуже багато, в дуже великій кількості. В йо тих грóшеї // мурїца!

МУРКВАСА [мурквáса] -и, ж., знев. Базіка, пустомеля, той, хто любить багато говорити і своїм беззмістовним мовленням дратує оточення. Дукúл'а ти / мурквáсо / беш мин'і гун'з'ó мурквáсит'?

МУРКВАСИТЬ [мурквáсит'] -ю, -иш, недок., знев. Багато, беззмістовно говорити про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. Дукúл'а ти / мурквáсо / беш мин'і гун'з'ó мурквáсит'?

МУРМИЛО [мурміло] -а, ч., знев. Тюхтїй, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. С так'ім мурмілом йа но прумúчиласа / ни пружилá.

МУРОЗЯНЕ [мурóз'ане], у зн. імен. Морозиво. Те ж мурóз'ане хулóднеїе так'ейе!

МУРШЛЯК [муршл'áк] -а, ч. Морщина. Кáжиш / шо ни старá / а дивїса-но // самїйа за сибé мурил'ак'і на видú.

МУСА [мúса] -и, ж., знев. Обличчя. Тáмика такáйа мúса / да ше ї чирвóна!

МУСОВАНО [мусóвано], присл. Конче, неодмінно, обов'язково. То йак пиризвá / то ше ї тип'ірко мусóвано пирибирáйуц:а.

МУСОВО [мусóво], присл. Конче, неодмінно, обов'язково. Отó типéра мусóво тудї йїхат'.

МУСТОК [мустóк] -стка, ч. Поріг знадвору до хати. Ни ц'úкаї никóли б мустóк сук'ірийу.

МУТЕРКА [мутёрка] -і, ж. Гайка. *Даї-но мин'ї ту мутёрку в скрін'ци у міснику.*

МУТЕРКО [мутёрко] -а, с. Гайка. *А с'є мутёрко скул'а с'о всталосо?*

МУТОР [мутор] -а, ч. 1. Двигун. *Ти-но мин'ї спитаїса за мутора в том Луцку.* 2. перен. Мотоцикл. *Йїхав чулувійк на мутори / вїіз жїнку в курїти / вїїшли пагони / забрїли папери.*

МУТУЦИКОЛЬ [мутуцікол'], род. мутуцикля, ч. Мотоцикл. *С'їми мутуцікл'ами гон'ац:а пу силу / шо на шл'ах вїїти страїшно.*

МУЦУВАТСА [муцувац:а] -юса, -їса, недок. Набиратися сил. *Бичок вже муцуїїц:а / гїлиї на ног'ї ше ни стаїє.*

МУЧАНО [мучано], присл. З великими труднощами, насилу. *Йа вже свуйє бул'бї йїкос' мучано дукупїла.*

Н

НА [на] 1. спол. А. *Йа йїгó цил'ус'їїку нич вигл'адїла / на вин так і ни пришов.* 2. частка. А. *На с'є дит'а чо тутка внуч'ї самє стикаїїц:а? На вбирїют' курувїї // вже с'уйу шїшку затикали деї вже так вбирїли як'їми-де квиткїми.*

НАБАКЄР [набїк'єр] і НАБАКІР [набїк'їр], присл. Набакир, зсунувши на один бїк (про манеру носїння шапки). *Над'їв шїпку набїк'єр.*

НАБЕДРИКІ [набедрик'ї] -ив, мн. Дрантя. *Пурубїв зу вдєжи самї за сибє набедрик'ї.*

НАБИ [набї], спол. Якби, коли б. *Набї ж ти л'удєї тїйак пулагїїц:а клїкала / то і пришлї б так'ї // ни хочу слухат'.*

НАБИНО [набїно], спол. Якби, коли б. *Ої / набїно вин ду тибє вирнўса / чи ти б шо хоч слово сказїла.*

НАБИРКА [набирка] -і, ж. Відеречко чи їнша посудина, яку прив'язують до пояса, збираючи чорницї. *Тїїа гуличїни ни пубрїли набирок / деї вїїдра т'їгали за субоїу цїли ден'.*

НАБИТО [набїто], спол. Якби, коли б. *Набїто ше тєїє кулїс'н'є здуровїє / то типерика так'ї йїкос' мона жит'.*

НАБО [набó], частка. Хїба. *Набó ду тибє н'з'є хто бзивїїц:а? Вун тибє набó ж назумїсне вїт'ав?*

НАБОВЧАНИ [набóвчани] -а (-ая), -е (-єє). Наїжачений, насуплений, непривїтний. *Да чо ти знов так'є набóвчане?*

НАБОВЧАНО [набóвчано], присл. Наїжачено, насуплено, непривїтно. *Йа шос' так'ї замичїла / шо вунї набóвчано ду минє.*

НАБОВЧИТСА [набóвчиц:а] -уса, -иса, док. Насупитися, стати похмурим, незадоволеним, надутим. *Чос' набóвчилусо з дóбро дíва і хóдит' накапúз'ане цíли ден'.*

НАБРУЧА [набрúча], присл. Притулившись лобами. *Тил'áта набрúча стáли.*

НАБУДНІ [набуд'н'і], присл. Будь-якого дня тижня, крім неділі. *Мо ви де ше набуд'н'і зайдите / бо вс'ват'áх хóчу ду дучк'і пуйíхат'.*

НАБУЙВІТЬОР [набуїв'ít'ор], присл. Навмання. *Чо ж тиб'í тудá такó набуїв'ít'ор йíхат' / йак то ничó ни дугувóрано?*

НАБУЛЬШ [набу́л'ш], присл. 1. Найбільше. *На вже в Зóс'і / то набу́л'ш бу́ло дитéй // дéвтитиро.* 2. Найчастіше. *Йа йійé набу́л'ш все в цéркви ба́чу.*

НАБУЛЬШИ [набу́л'ши] -а (-ая), -е (-еє). 1. Найбільший. *Вун сíрид йíх набу́л'ши.* 2. Найстарший. *Ти набу́л'ши / а рóзуму йак в дит'áти.*

НАБУЛЬШИЙ [набу́л'шиї], присл. 1. Найбільше. *В йігó сийно зимл'і набу́л'шиї типéрика за вс'íх.* 2. Найчастіше. *Л'ітом ми набу́л'шиї в кúх'ін'ци пóрайímса.*

НАБУСОНОЧ [набусóноч], присл. На босоніж (взутися). *Никóлий ни вбува́й нуву́ гóбуу набусóноч.*

НАБУТЬ [набу́т], присл. Мабуть. *Ти / набу́т' / ц'óд'н'а нигр'íшани.*

НАВАЛИЦУ [навалі́цу], присл. Дуже багато, в дуже великій кількості. *Дóбре / шо в твеї ма́тири грóшеї навалі́цу.*

НАВАЛИЦУЮ [навалі́цуїу], присл. Дуже багато, в дуже великій кількості. *В минé ше турі́чн'о гусá навалі́цуїу.*

НАВАЛОМ [нава́лом, навалóм], присл. Дуже багато, в дуже великій кількості. *Прóсто йійé грóшеї навалóм.*

НАВАЛЬНО [нава́лно], присл. Багато снігу. *С'еї зимі́ / йак никóли / нава́лно.*

НА ВБИХИДОК [на вбихі́док] і НА УБХИДОК [на убхі́док], у зн. присл. На щодень, на побутові потреби. *Всталóсо в минé тóно на вбихі́док ву́с'ім грівин'.* *На убхі́док теї смирд'úх'і хваті́ло на два рóкі і ше всталóсо.*

НАВБУРОТ [навбурóт], присл. Навпаки. *Ти слúхаї тík'іно шо рузúмне / те шо тиб'í ка́жут' / а то навбурóт.*

НАВЕРСИ [наве́рси] і НАВИРСІ [навирс'і], присл. 1. Верхи. *А ти наве́рси йíхат' ни буйíса?* 2. Зверху. *То ж маші́на ни крíта / наве́рси бе хулудно́ йíхат' такó / йак с'о ти.*

НАВИДНІЙ [навид'н'її], присл. Найвидніше. *Худи в цу хату // тучик'і навид'н'її.*

НАВИДОЦЦИ [навидоц:и], присл. На видному місці, під рукою. *Пукла́ла навидоц:и / а пу́д'н'а шука́ю.*

НАВИКШ [навікш], присл. Найвище. *Ти наві́кши в нас / то ти наві́ки і дуста́ниш.*

НАВИКШИ [наві́кши] -а (-ая), -е (-еє). Найвищий. *То с'о ти в класи наві́кши?*

НАВИКШИЙ [наві́кшиї], присл. Найвище. *Вин сийно́ наві́кшиї ско́чив!*

НАВИЛЬОТ [наві́л'от, наві́л'ут, навил'о́т, навл'о́т], присл.
1. Наскрізь. *Напу́ровса на йакос' з'ва́ха // навил'о́т ру́ку прушише́нив.*
2. Заздалегідь. *Вуна́ в нас така́йа / шо все навил'о́т зна́йе.*

НАВИХВАЛУЦЦІ [навихвалушч'і], присл. Маючи намір похизуватися, похвалитися. *С'о вже навихвалушч'і так'ї́а хуро́ми зв'і́в.*

НАВИНУТЬ [нав'і́нут'] -у, -иш, док. Напасти, найти (про злість чи под.) *Да на йі́го йак йак шо нав'і́не!*

НАВІРТЮВАТЬ [нав'і́рт'уват'] -ю, -іш, недок. Намотувати. *Ни нав'і́рт'уї ти сті́лка то бінту на тої́ па́л'іц.*

НАВІРТЯНИ [нав'і́рт'ани] -а (-ая), -е (-еє). Намотаний. *А с'о шо на руц'і́ в тибé нав'і́рт'ане?*

НАВІТЯЖКУ [нав'і́т'ажку], присл. Щодоуху. *Пре ко́ни нав'і́т'ажку.*

НАВКРИЖ [на́вкриж], присл., рідко. Навхрест. *На́вкриж ру́чк'і руспина́ли.*

НАВМАНИ [навмані́], присл. Навмання. *Ни їди навмані́ / сийно́ кос' спита́йса.*

НАВМИР [навмі́р], присл. Куди попало (бити). *Тійа бу́л'ши́а йідне́ курча́ чос' навмі́р забива́ют'.*

НАВМИСЕЛНИ [навмисе́лни] -а (-ая), -е (-еє). Спеціальний. *На в минé ун'з'е́ йе навмисе́лни руши́к гла́ них.*

НАВМИСЕЛНО [навмисе́лно], присл. Спеціально, навмисно. *С'о далубі́ навмисе́лно гет' бирко́си пустрúс'ував.*

НАВМІ [навм'і́] і НАМНІ [намн'і́], у зн. присл. Треба, хочеться. *Тиб'і́ в так'і́ дошч ше́ ї тійа́ йа́гуди навм'і́?*

НАВПА [на́впа] -и, ж. 1. Мавпа. 2. перен. Опудало, без смаку одягнена людина. *Йак'ес' так'е́ каплигу́ше // йагже́ на́впа.*

НАВПРАМА [навпрама́], присл. Навпрошки. *Пушів навпрама́ чіри́з какару́зу на Хунуві́чи.*

НАВРАСЛИВИ [навра́сливи] -а (-ая), -е (-ее). Набридли́вий. *Вуно́ зро́ду йак'ес' так'е́йе навра́сливе.*

НАВРАСЛИВО [навра́сливо], присл. Набридли́во. *Йа ни мужу́ пи́ринисті́ / йак ти так навра́сливо ба́йїш йідне́ ї те са́ме.*

НАВСКИСЬ [навскі́с], присл. Навскоси. *А с'а пла́нка то тра так шоб навскі́с'?*

НАВСКУСЯК [навкус'а́к], присл. Навскоси. *Там навкус'а́к ни пи́реїдиш чіри́з ту духо́вину нивкаку́.*

НАВСКУСЯКА [навкус'ака́], присл. Навскоси. *Тра́ було́ д муста́ їти навкус'ака́.*

НАВСТАТКУ [навста́тку], присл. Наприкінці. *Ше навста́тку і пуцулува́лиса деї́.*

НАВСТИЖЕЙ [навстиже́ї], присл. Навстіж. *З'а́пив гукно́ навстиже́ї / тоно́ мух по́вна ха́та!*

НАВСЬКІ [на́вс'к'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий, що стосується мертвих. Тільки в словосполученні *На́вс'к'і Вилі́тдин'.* *Читве́р по́с'л'а Па́ск'і // то с'о в нас На́вс'к'і Вилі́тдин' / та́гби вмéрших Па́ска.*

НАГАДЮЧАНІ [нагад'у́чани] -а (-ая), -е (-ее). Підбурений, налаштований кимось проти. *На с'а зара́за чо така́ нагад'у́чана с:а́мо ран':а́?*

НАГАДЮЧИТЬ [нагад'у́чит'] -у, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Вуна́ вже така́ нагад'у́чана з до́ми пришла́ / чи то ту́тика вже нагад'у́чили?*

НАГАЛАЙ-НАБАЛАЙ [нагала́ї-набала́ї], присл. Як-небудь, аби з рук. *Пузам'італа нагала́ї-набала́ї / ч':і́пно.*

НАГИРШ [нагі́рш], присл. Найгірше. *Нагі́рш / шо то сама́ всталаса́.*

НАГИРШИ [нагі́рши] -а (-ая), -е (-ее). Найгірший. *Нагі́ршом во́ругу так'е́ї жи́тк'і хаї́ ни ду́виде́ц:а ба́чит' / йак с'о вже в ми́не.*

НАГИРШИЙ [нагі́ршиї], присл. Найгірше. *В с'іх Лі́пн'ах то вже / мат' / нагі́ршиї́ / йаг де.*

НАГІНЯНИ [наг'і́н'ани] -а (-ая), -е (-ее). Нагнутий, зігнутий. *Йа наг'і́н'ана типе́рика нийа́к ни мужу́ бут'.*

НАГЛИЦА [на́глица] -и, ж. Раптова смерть. *А коб на вас да йак'е́ї на́глици́ / гр'і́х чи два!*

НАГНІМАТИРА [нагн'і́матира] і
НАГНІМАТТИРА [нагн'і́мат:ира], присл. Навіщо; ні для чого, без

потреби. *Нагн'іма́тира мин'і твуй син і твуйа нивї́ска ра́зом с тубо́йу дурне́йу!*

НАГНЯ [нагн'а́], *присл.* Навіщо; ні для чого, без потреби. *Нагн'а вун тиб'і зда́вса / тої впийа́ка!*

НАГОДМАШ [наго́дмаш], *присл.* Навідліг. *Йак дав наго́дмаш в го́луву / то нат' ни ду́мала / шо жива́ встану́са.*

НАГРОМА [нагро́ма], *присл.* Навіщо; ні для чого, без потреби. *Нагро́ма мин'і с'о́д'н'а / в с'ва́то / та бу́л'ба.*

НАГРУДНИК [нагру́дник] -а, ч. Безрукавка. *Ти мо нагрудника в ку́х'ін'ку занисла́?*

НАГУКШ [нагу́кш], *присл.* Найвужче. *С'о та́гби ту́та / в с'ом кунц'і / вихо́дит' нагу́ки.*

НАГУКШИ [нагу́кши] -а (-ая), -е (-ее). Найвужчий. *С'о ї так нагу́киши / шо мо́на / кусо́к.*

НАГУКШИЙ [нагу́кшиї], *присл.* Найвужче. *Ти мин'і тутаво́ зрубí / в по́йаси / нагу́кишиї.*

НАГУЛЯТЬ [нагул'а́т'] -ю, -їш, *док.* Народити дитину поза шлюбом. *Рузвучі́ласа нипутр'і́бница деї нагул'а́ла сиб'і в пе́лину.*

НАГУШНИКІ [нагу́шник'і] -ив, *мн.* Сережки. *Купі́ла свеї гуну́ци зулуті́йа нагу́шник'і.*

НАГАБІР [нага́б'ір], *присл., рідко.* Набакир. *В йо ша́пка завш нага́б'ір.*

НАГВАЛТ [нагва́лт], *присл.* Конче, неодмінно, обов'язково. *Вунá кричи́т' // мин'і нагва́лт тре́ба // деї шо хоч / те рубí / се́стручко.*

НАДАЛІЙ [нада́лиї], *присл.* Найдалі. *А вже муї наме́нчи / то живе́ нада́лиї // гаж на Сахал'іни.*

НАДВЕСНУ [надвэ́сну], *присл.* На початку весни. *Мо де надвэ́сну дудо́м прибйу́са / но ни ран'ії.*

НАДГОСИНЬ [надго́син'], *присл.* На початку осені. *Йі́йе нивї́ска заму́с'то надго́син' хло́пца привила́.*

НАДЗИМУ [надзі́му], *присл.* На початку зими. *Казав / шо гаже́ї надзі́му при́йіде.*

НАДИБАХ [наді́бах], *присл.* Навшпиньки. *Такó наді́бах до́вго ни худí / бо но́г'і намучиш но.*

НАДИБКАХ [надібка́х, наді́бках], *присл.* Навшпиньки. *Стан' наді́бках деї дуста́ниш.*

НАДИВАТЬ [надива́т'] -ю, -їш, *недок.* Одягати. *С'у руба́шку нивкаку́ ни хо́че надива́т' / ка́же с'о ба́бс'ка бл'у́ска.*

НАДИНЬ [на́дин'], присл. Пасти худобу в післяобідню пору до вечора. *Йа нарусú самá тпасу́ / а ти йак хоч // на́дин' ти жинéш.*

НАДИТСА [на́диц:а] -дюса, -диса, недок. Надіятися, сподіватися. *Йа вже ї ни на́диласа / шо вин принисé тійа трубк'і.*

НАДНЯХ [над'н'áх], присл. Будь-якого найближчого дня. *Прідиш над'н'áх / то пудивл'уса / шо тамка в тибé.*

НАДРАНОК [надрáнок], присл. У час, коли світає. *Типéрика с'а мулуд'о́ж нат' і надрáнок ше чос' стика́йіц:а пу сил'і.*

НАДРАПА [надрáпа], присл. Навтеки. *Напу́жáли за́йца // пушо́в надрáпа.*

НАЖ [наж], частка. Уживана на початку речення для підсилення висловлюваної думки. *Наж сиб'і такуго́ йакус' дурніцу в го́луву убіе́ деї сиді́т' самé сибé / ни то кос' / му́чит'.*

НАЖЕ [наже́], частка. Уживана на початку речення для підсилення висловлюваної думки. *Наже́ йак пубáчилиса / то тра́дм'éтит'.*

НАЗБУЛЬШ [назбу́л'ш], присл. Завбільшки. *Там тирб'і́чит' тако́ кавуна́ // назбу́л'ш йак сам.*

НАЗВИКШ [назві́кш], присл. Заввишки. *Вин назві́кш / майт' / йак с'о ти.*

НАЗЛИСТЬ [назлі́с'ц'], присл. Наперекір, всупереч чийсь думці, бажанню. *Отó з'му і назлі́с'ц' пуйіду ду дучк'і.*

НАЗОЛА [назо́ла] -и, ж. Надокучлива людина. *Вчипі́са д минé / назо́ло гарáймуўс'ка / хоч де на мин'у́тину.*

НАЗОЛУВАТИ [назо́лувати] -а (-ая), -е (-еє). Набридлиий. *Вуна́ закрéпко назо́лувата // з йéйу ва́шко гувурі́т'.*

НАЗОЛУВАТО [назо́лувати], присл. Набридливо. *Вуна́ заш так назо́лувати ба́йе // така́йа йі́йе ба́йка.*

НАЗУВМИСНЕ [назу́місне], присл. Спеціально, навмисно. *Вуна́ гла тибé назу́місне с'і́йа пируг'і ї пикла́.*

НАЗУВСЬОМ [назу́с'ом], присл. Назавжди. *Дала́ йі́му сі́нуве пал'то́ / і дв'і рубáшк'і / і то все назу́с'ом / а вуно́ типéрика так д':áчило.*

НАЗУМИСНЕ [назу́місне], присл. Спеціально, навмисно. *Вун тибé набó ж назу́місне ві́т'ав?*

НАЗУМИСЬ [назу́міс'], присл. Спеціально, навмисно. *А йа йі́му назу́міс' сказа́ла // ха́й трóн'і пушнóрит'.*

НАЗУСЬОМ [назу́с'ом], присл. Назавжди. *Забирáй с'о рушника́ сиб'і назу́с'ом / бо в минé йе ше йі́дén так'і са́ми.*

НАЇДЯНИ [найїд'ани] -а (-ая), -е (-ее). Не голодний, нагодований. *С'є дит'а нийїд'ане чи н'ї / шо так плаче?*

НАЙБУТЬ [найбуть], присл. Мабуть. *С'од'н'ічко в цєркви / найбуть' / гаж пїат' винчєний було.*

НАКАБІР [накаб'ір], присл., рідко. Набакир. *Над'їв шапку накаб'ір // пудивіц:а / мул'ав / то йа.*

НАКАПУЗИТСА [накапузиц:а] -зюса, -зиса, док. Насупитися, стати похмурим, незадоволеним, надутим. *Такó накапузиц:а йак нималаду-чо і хóдит' ціли ден' йак мрук.*

НАКАПУЗЯНИ [накапуз'ани] -а (-ая), -е (-ее). Наїжачений, насуплений, непривітний. *Да йак'єї ти наглици в'єк так'ї накапуз'ани?*

НАКАПУЗЯНО [накапуз'ано], присл. Наїжачено, насуплено, непривітно. *А вин такó накапуз'ано завш.*

НАКАРАБА [накараба], присл. 1. На плечі (взяти дитину). *Худі' / йа тибє з'му накараба.* 2. На плечах (носити дитину). *Хоч / пунус'у тибє накараба?*

НАКАРАБАХ [накарабах], присл. На плечах (носити дитину). *Тибє такó вєлично накарабах нихтó ни пуднисє!*

НАКОЛИШКІ [наколишк'ї], присл. Навколішки. *Зара пуставл'у наколишк'ї / будиш довш вишиніц:а.*

НАКРАЗ [накрáз], присл. Якраз. *С'а марнатка на тибє накрáз.*

НАКРИТКА [накрітка] -і, ж. Жінка, яка після розлучення вдруге виходить заміж. *Вунó нат' ни пудубáйє // накрітка / а вєл'їна над'їла.*

НАКШ [накш], присл., рідко. Інакше. *Там ше йáкос' накш бáйут'.*

НАКШИ [накши] -а, -е, рідко. Інакший. *Там бáйка зус'ом накша.*

НАКШИЙ [накшиї], присл., рідко. Інакше. *Абó принисєш / абó накшиї дудóm ни путикаїса.*

НАЛЕДЬ [налéd'], присл. Ледве. *Вже налéd' хóдит' / а к'єп муглá / то всєїк'ї б св'їт заграбáстала б.*

НАЛЕДЬШО [налéd'шо], присл. Ведве. *Налéd'шо йа ту минтрєгу пирижилá с':їма д'їт'ма.*

НАЛЕЖАЧИ [налєжачи], присл. Лежачи. *Налєжачи беш читáт' / то гóчи спóртиш.*

НАЛУМИТСА [налуміц:а] -люса, -иса, док. Навчитися шляхом тривалих вправлянь. *Йак налуміласа ткат' / то чóвник но лєтайє.*

НАЛУЧ [налуч] і НАЛУЧЧ [налуч:], присл. Найкраще. *Налуч ми куліс' булі за Кóвл'ом на вис'іл':і.*

НАЛУЧЧИ [налуч:и] -а (-ая), -е (-ее). Найкращий. *В минé с'о гунук налуч:и за вс'іх.*

НАЛУЧЧИЙ [налуч:ий], присл. Найкраще. *А ми сиб'ї тўтичк'ї скрайу с'їли і налуч:ий йат де.*

НАМЕНЧ [наменч], присл. Найменше. *А йігó то йа наменч буйуса.*

НАМЕНЧИ [наменчи] -а (-ая), -е (-ее). Найменший. *А вже муї наменчи / то живе надáлиї // гаж на Сахал'їни.*

НАМЕНЧИЙ [наменчий], присл. Найменше. *Йа ду йійé старайуса наменчий худіт'.*

НАМИГАХ [намигах], присл. Жестами. *Вин мин'ї намигах пукáзував / шо хáту тра дмикнўт'.*

НАМІТИЦ [нам'ітиц] і НАМНІТИЦ [намн'ітиц] -ц:а, ч.
1. Довгий рушник, яким на весіллі перев'язували сватів. *Да знов маршáлкив тїми намн'їц:ами пиривйáжут' / да знов свах'ей.*
2. Головний убір заміжньої жінки з довгого вузького шматка полотна. *Тїм нам'їц:ом гóлуву бйáже.*

НАМОРА [намора], присл. Навіщо; ні для чого, без потреби. *Намора мин'ї твуйé куруві вс'ват'áх!*

НАМОСКЛЮВАТИ [намоскл'увати] -а (-ая), -е (-ее). Набрідливий. *Йак'ейес' так'é намóскл'увате / кажї-но ти / вдáсц:а.*

НАМУРИЦУ [намуріцу], присл. Навіщо; ні для чого, без потреби. *Намуріцу мин'ї тїйа твуйé в'їшн'ї!*

НАМУТИЛЬ [намутил'], присл. Вдрузки. *В хáти пиритóвк все намутил'.*

НАНИГДИ [нанігди] і НАНИГДИ [нанігди], присл. Не скоро, а то й ніколи. *Вунá тиб'ї нанігди тїйа грóши д:ас'ц'.*

НАНЄТ [нан'єт], у зн. присл. Нінащо. *Все звилóсо нан'єт с тим твуйїм здурóвїем.*

НАНУЧЛІ [нанучл'ї], присл. На ніч. *Ти йїх ду сибé нанучл'ї забирéш? Бáло кóни нанучл'ї гунїли.*

НАПАДЬ [напад'], присл. Одне поперед іншого, не зважаючи ні на що. *Бабї ду теї сóсни напад' к'їнулїса.*

НАПЕРСНИК [наперсник] -а, ч. 1. Кільце з коси. *Накладї йїму сам наперсника // ни т'áмит'.* 2. Ковпачок, який накладають на палець під час вишивання. *Хаї Гán'а тиб'ї сво наперсника д:ас'ц'.*

НАПЕРСТИК [напéрстик] -ска, ч. Ковпачок, який накладають на палець під час вишивання. *Йа дес' свуй напéрстик ни мужу́ найті.*

НАПЕРШ [напéрш], присл. Найперше, спочатку. *Ба́ло напéрш ма́тири с кумо́ри Тура́ виво́дили // с'о та́гби мулуду́йу.*

НАПЄША [нап'éша], присл. Пішки. *Пукáмис' то йа тудá нап'éша зайдú / то ти ўвинéш páру раз зйíздит'.*

НАПЄШИ [нап'éши], присл. Пішки. *Нап'éши ду Стид'ін' крéпко далéко.*

НАПУЗНІЙ [напуз'н'її], присл. Найпізніше. *Да вин прóсто вже пришóв напуз'н'її, то чирис:'é никó ї ни бу́ло.*

НАПИРЕСЛИХІ [напирéслих'і], присл. З метою когось обговорити, осудити. *Пусхóд'ац:а да все ду йййé напирéслих'і бирúц:а.*

НАПИРИБИГІ [напирибиг'і] і НАПИРБИГІ [напирбиг'і], присл. Наввипередки. *Б'іг напирбиг'і деї нóса пубúв.*

НАПИРИДРАГІ [напиридра́г'і] і НАПИРИДРАГІ [напиридра́г'і], присл. 1. Наперекір. *С'о таг би мин'і напиридра́г'і рóбиц:а.* 2. Наввипередки. *Напиридра́г'і пу шл'ахú ни гун'їц:а / бо ду бидí ни дóвго.*

НАПИРИДРАГУ [напиридра́гу] і НАПИРИДРАГУ [напиридра́гу], присл. 1. Наперекір. 2. Наввипередки. *Пугна́лиса напиридра́гу дес' на Путирбú.*

НАПИРИКИСЬ [напирикúс'] і НАПИРКИСЬ [напиркúс'], присл. Навскоси. *Пуйíхав нипирикúс' / а та́мка канáва.*

НАПИРИХИТ [напирихúт] і НАПИРХИТ [напирхúт], присл. Наперекір, всупереч чийсь думці, бажанню. *С'о ж мин'і напирхúт за́мош пушлá.*

НАПИТЯНИ [напúт'ани] -а (-ая), -е (-ее). Напоєний. *Вин пришóв і напúт'ани / і найíд'ани.*

НАПРАВЕЦ [направéц], присл. Спосіб кріплення коси до кісся – під прямим кутом. *Пустáв ко́су вкл'úчно / таг луч / йаг направéц.*

НАПРАМА [напрама́], присл. Навпрошки. *Їди гун'з'ó піри́з гурóди // так бúде напрама́.*

НАПРАМУ [напраму́], присл. Навпрошки. *Вун ц'удóйу пушóв кругува́ / а ти їди напраму́.*

НАПРИЧАХ [напрúчах], присл. Алегорично, надто мудро. *Вунá завш такó тайагбú напрúчах гувóрит'.*

НАПРИЩАНО [напрúщчано], присл. Надто гаряче, надто напалено в хаті. *Тут / в с'еї хáти / так напрúщчано / шо йа спат' ни мужу́.*

НАПРИЩИТЬ [напрішчит'] -у, -иш, док. Надто напалити в хаті.
Напрішчив / шо в хати ни мона вдєржац:а.

НАПРУЛЬОТ [напрул'от], присл. Заздалегідь. *Йак ти мужєш в'єчно все напрул'от знат'?*

НАПРУТ [напрут], присл. Направець. *А коб тибє вже напрут пуставило!*

НАПРУТИТЬ [напрутит'], безособ. Поставити направець.
Напрутило рўку / хоч ти твалт кричі.

НАПУДДЬОР [напуд':ор], присл. Глузливо. *С'о так напуд':ор з'вон'ат' / коб ішли вже.*

НАПУЖАТЬ [напужат'] -ю, -їш, док. Налякати. *Напужали д'іти заїца.*

НАПУЖДАТТЄ [напуждат':є], присл. В кредит. *Тиб'ї гóржуўка тійа с'н'ігóвци напуждат':є далá?*

НАПУМИНУТЬ [напуминут'] -у, -еш, док. Нагадати. *Коб мин'ї хто знов напуминув / йак то с'а п'існ'а с кунцá.*

НАПУМИРКА [напумірка], присл. Навіщо; ні для чого, без потреби. *Напумірка ти с'єї крáск'ї тил'єца накупл'ала?*

НАПУПИРИКІ [напупирик'і], присл. Наперекір, всупереч чийсь думці, бажанню. *Шо ни кажі / сийнó напупирик'ї зрòбит'.*

НАПУСТАВАТЬ [напустават'] -ю, -еш, недок. Наполягати. *Ти ж трóх'ї та на свом напуставáї!*

НАПУСТАТЬ [напустат'] -ну, -ниш, док. Наполягти. *Напустала // нипуїдў / і хоч ти кулкá на гулувї тишиї.*

НАРАВИТСА [наравиц:а] -люса, -иса, недок. Подобатися. *От вун мин'ї зус'ом ни наравиц:а / ти шо хоч нат' кажі.*

НАРАДИТСА [нарадиц:а] -дюса, -диса, док. Святково одягтися. *Нарадиласа / йак сувá ду спóвиди.*

НАРАДИТЬ [нарадит'] -дю, -диш, док. Одягти покійника. *Так гáрно нарадили пукóйн'ика.*

НАРАДЯНИ [нарад'ани] -а (-ая), -е (-ее). Одягнений (про покійника). *Вже мирєц нарад'ани.*

НАРАНИЙ [наран'її], присл. Найраніше. *А ше наран'її пан гуспóдар встав.* (Колядка).

НАРУЗВИДНІ [нарузвид'н'ї], присл. У час, коли світає. *Муї в л'іс ше нарузвид'н'ї пуйїхав.*

НАРУСУ [нарусú], присл. Зранку і до обідньої пори (пасти худобу). *Йа нарусú самá пужинú / а ти йак хоч // на́дин' ти жинєш.*

НАСАМЕ [насáме], *присл.* Використовується для творення складеної форми найвищого ступеня порівняння прислівників (рідше – прикметників) (основне слово в цьому випадку виступає в простій формі вищого ступеня порівняння). *Чос' наше жыто с'ороку так'е ничог'е / дес' насáме хўже на цїли Клин. Насáме дáлиї йа булá на Камчáц:и.*

НАСАМИ [насáми] -а (-ая), -е (-ее). Використовується для творення складеної форми найвищого ступеня порівняння прикметників (основне слово в цьому випадку виступає в простій формі вищого ступеня порівняння). *С'о твуйá дучкá насáма мéнча / чи с'о та / де гўчана?*

НАСАМО [насáмо], *присл.* Використовується для творення складеної форми найвищого ступеня порівняння прислівників (рідше – прикметників) (основне слово в цьому випадку виступає в простій формі вищого ступеня порівняння). *Насáмо менч ц'е дит'á л'ітир вдинáцит' набирé.*

НАСЕДЯЧИ [насéd'ачи], *присл.* Сидячи. *С'ой лéжин' налумівса нат' дрóва насéd'ачи рубáт'.*

НАСЛИКШ [наслúкш], *присл.* Найбільш слизько. *На вже кáл'а цёркви / то наслúкши.*

НАСЛИКШИ [наслúкши] -а (-ая), -е (-ее). Найбільш слизький. *Отó с'йá вáл'анк'и / то наслúкши.*

НАСЛИКШИЙ [наслúкшиї], *присл.* Найбільш слизько. *Наслúкшиї / йак идéш пу сирéдини шл'áху.*

НАСМЄШКА [нас'м'эшкa] -і, *ж.* Глузування, кпини. *Да чо ти ду минé все з нас'м'эшкуйу!*

НАСМЄШКІ [нас'м'эшк'і], *присл.* Глузливо. *Вун все таг би ду йігó нас'м'эшк'і / а чи самé так'é дасканáле?*

НАСМИРКУ [насмíркú], *присл.* Підвечір, у час, коли смеркає. *Насміркú стіл'ка кумарів / шо надвур'ї ни вдéржиса.*

НАСТАБУРЧАНИ [настабúрчани] -а (-ая), -е (-ее). Наїжачений, насуплений, непривітний. *Чо ти с'од'н'а так'і настабúрчани?*

НАСТАБУРЧАНО [настабúрчано], *присл.* Наїжачено, насуплено, непривітно. *Так пуστάвивса ду йігó настабúрчано.*

НАСТАТТЄ [настат':é] -я, *с.* Час перед появою нового місяця. *С'од'н'а м'іс'аца настат':é / а чірис три д'н'і бóде на нéби.*

НАСТИГАТЬ [настигáт'] -ю, -їш, *недок.* Надокучати, набридати. *Ни бóду йа том хлóпцу настигáт' / бо вкóчи вун миг вс'п'іт'.*

НАСТИЖЕЙ [настижéї], присл. Навстіж. *То ш ч:ині тійя гїкна настижéї.*

НАСТИЛНИЦА [настїлница] -и, ж. Скатертина. *Мо на с'ої стил йакú лúч:у настїлницу заслáт'?*

НАСТОЯЧИ [настóйачи], присл. Стоячи. *Настóйачи ни йїж кáл'а прїпика / бо на вис'іл':е дошч бе.*

НАСТРАМОК [настрáмок] -мка, ч. Невеликий віз сіна чи соломи. *С'їна накусїли на том вбїрку рїхтик настрáмок.*

НАСТРОЯНИ [настрóйани] -а (-ая), -е (-еє). Наготовлений. *Мин'ї сúмка вже настрóйана?*

НАСТРОЯНО [настрóйано], присл. 1. Наготовлено. *Вун нидúмано прийїхав / нат' ничó ни настрóйано.* 2. Набудовано. *Там так'їх хурóмив настрóйано!*

НАСТРУПУЛИТЬ [наструпулїт'] і НАШТРУПУЛИТЬ [наштрупулїт'] -ю, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Йак лих'é вдáсца / то ни тра ї наструпул'áт'. Аж йак ти йїйé наштрупулїла / то так вунá ї кáже.*

НАСТУПУРИТЬ [наступурїт'] -у, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Наступурїла / деї д'ївчина зус'ом ни їде ду минé.*

НАСУКШ [насúкш], присл. Найбільш сухо. *Насúки типér / маїт' / на Вилїком пóли.*

НАСУКШИ [насúкши] -а (-ая), -е (-еє). Найбільш сухий. *Насúкишїя тїйя муйé чóбути / то ї бирї да ни назул'áї.*

НАСУКШИЙ [насúкшиї], присл. Найбільш сухо. *Насúкишї у минé кал'á клún'ї / а в пурóзи // то живé булóто.*

НАТУРИСТИ [натúристи] -а (-ая), -е (-еє). Впертий. *С'е дит'á крéпко натúристе.*

НАТУРУВАТИ [натúрувати] -а (-ая), -е (-еє). Впертий. *В ко вунó нат' вдалóсо так'é натúрувате.*

НАТУТЕ [натутé], присл. Зненацька, несподівано. *Но вкл'учїли циркул'áрку / тáйягде натутé вун захóдит'.*

НАТЬ [нат'], частка. Навіть. *Путрипáв дудóм / нат' і ни вгл'анúвса.*

НАХАЛОМ [нахáлом], присл. Нахабно. *Вунá завш такó нахáлом шо хоч дубїйéц:а.*

НАХАЛЬНИ [нахáл'ни] -а (-ая), -е (-еє). Нахабний. *Вин так'ї / йак йо бáт'ко / нахáл'ни.*

НАХАЛЬНО [нахал'но], присл. Нахабно. *Кудá ш ти нахал'но л'изиш?*

НАХАТИ [нахати], присл. На горищі. *Захавáйе нахати куробку / сáло схавáйе / деї самá бирé йіс'ц'.*

НАХВАЙНІЙ [нахвайн'її], присл. Найгарніше. *Нахвайн'її то йак ми булі на Закарпáт':і // готó напράвду шо хуруствó скриз'.*

НАХУЖ [нахуж], присл., рідко. 1. Найгірше. *С'їа двéри то нахуж зрóbл'анийа.* 2. Найбільше, більше за всіх, найбільшою мірою. *Нахуж те вивóдит' / шо так 'і нипутр'їбник да ду тибé мишáйїц':а.*

НАХУЖИЙ [нахужиї], присл. 1. Найгірше. *Нахужиї те / шо ни мóна мин'ї тудá нийáк с'ц'ул'їка вірвац':а.* 2. рідко. Найбільше, більше за всіх, найбільшою мірою. *С'о вихóдит' / шо ти нахужиї втуміласа.*

НАХУТНІЙ [нахут'н'її], присл. Найскоріше, найшвидше. *Отó абї-но с теї шкóли / то нахут'н'її в с'н'éжк'і / а ду врóкив ни загнáт'.*

НАХУЧІЙ [нахуч'її], присл. Найскоріше, найшвидше. *Йа си́но нахуч'її приду́.*

НАЦАЛКОМ [нацалкóм], присл. Цілком, повністю. *Спáсли кул'ушїну нацалкóм.*

НАЦИПКАХ [наципкáх], присл. Навшпиньки. *Хóдит' йáкос' йак наципкáх // зус'óm бус'ол нивїдумани.*

НАЦИПОЧКАХ [наципóчках], присл. Навшпиньки. *Ступáї наципóчках / бо хлóпиц спит'.*

НАЧ [нач] і НАЧЧ [нач:], присл. Інакше. *Йáкос' то вун нач те силó називáв.*

НАЧАВИТЬ [начавít'] -лю, -иш, док., перен., знев. Вигнати самогону. *Тра вівизти тої гниї / мус'у знов теї бурачáнк'і начавít'.*

НАЧАТСА [начáц:а], 3 ос. одн. начаетса, док. Початися. *С'о вже Пилїпуўка начайéц':а.*

НАЧИ [начи] -а (-ая), -е (-ее). Інакший, інший. *Н'і / то йакáс' то náча кул'адá булá.*

НАЧИЙ [начиї] і НАЧЧИЙ [нач:иї], присл. Інакше. *Ти náчиї ничó бóмкнут' ни миг?*

НАЧИЙКІ [начиїк'і] -а (-ая), -є (-ее). Інакший, інший. *Вун у минé зус'óm náчиїк'і бóде / йак вірусте!*

НАЧИЙКО [начиїко], присл., рідко. Інакше. *Ти йáкос' náчиїко до йїгó вбузвіса / лéстками.*

НАЧІННЄ [нач'ін':е] -я, с. Вертикально рухома нитяна частина ткацького верстата, що допомагає роз'єднувати основу на верхній і нижній шари ниток. *С'о в тибé нач'ін':е свуйé / чи д Наталéчк'і?*

НАЧМИРАНИ [начмі́рани] -а (-ая), -е (-еє). Наїжачений, насуплений, непривітний. *Ціли тійждин' так'і начмі́рани.*

НАЧМИРАНО [начмі́рано], присл. Наїжачено, насуплено, непривітно. *Беш такó в'ек начмі́рано худі́т'?*

НАЧУБЛЯНИ [начу́бл'ани] -а (-ая), -е (-еє). Наїжачений, насуплений, непривітний. *Йак'ес' так'е завш начу́бл'ане / шо стра́шно нат' і бзива́ц:а.*

НАЧУБЛЯНО [начу́бл'ано], присл. Наїжачено, насуплено, непривітно. *Ни худі́ такó ціли ден' начу́бл'ано.*

НАШАРМАК [нашарма́к], присл. Як-небудь, аби з рук. *Нашиве́рдав те с'іно нашарма́к / то війшла купі́ца с прі́пиком.*

НАШИВЕРДАТЬ [нашиве́рдат'] -ю, -іш, док. Нажбурляти, накидати недбало, як-небудь. *Нашиве́рдав те с'іно нашарма́к / то війшла купі́ца с прі́пиком.*

НАШКАМАТКІ [нашкама́тк'і], присл. На шматки. *Пурва́в на сиб'і / л'уді́нуїко / вс'у вдéжу нашкама́тк'і.*

НАШОШ [нашо́ш], частка. Авжеж. *І ти та́же бу́ тамика? // – нашо́ш!*

НАЩОСЕРЦЕ [нашчосе́рце], присл. На голодний шлунок. *Зйіла чусника́ нашчосе́рце / то типе́ра труді́т'.*

НАЯГЖЕ [найа́гже], частка. Авжеж. *Ти с'о́д'н'а беш тургува́т' / шо то с'ва́то? // – найа́гже!*

НАЯГЖИЙ [найа́гжиї], частка. Авжеж. *Набо́ ти вс'іла тудá зайті́? // – найа́гжиї!*

НАЯК [найа́к], частка. Авжеж. *Ти на вис'і́л':е вбира́йіса? // – найа́к!*

НЕГЛЯТ [не́гл'ат] -а, ч. Похмура, непривітна людина. *А йа вс'у жі́тку с с'ім не́гл'атом пруму́чилася.*

НЕГЛЯТУВАТИ [не́гл'атувати] -а (-ая), -е (-еє). Насуплений, непривітний, похмурий. *Вун мин'і заш так'і не́гл'атувати.*

НЕГЛЯТУВАТО [не́гл'атувано], присл. Насуплено, непривітно, похмуро. *Вин таг зро́ду дівиц:а не́гл'атувано // йіго́ ба́т'ко то так'і не́гл'ат бу́.*

НЕЗНАКОМ [не́знаком], присл. 1. Несподівано, зненацька. *Не́знаком йак вирéснуў / то вунá так і брeн'кнула.* 2. Нехотя, не маючи злого наміру. *Йа не́знаком в'іт'ав / то ни вбижа́йса.*

НЕКОСЬ [не́кос'] -і, ж. Сінокіс, де минулого року трава залишилася не скошеною. *Шо то не́кос' / то та́мика і кусі́т' бидá / і грибті́ те са́ме.*

НЕМИР [не́мир] -у, ч. Сварки, відсутність порозуміння. *У їх / в теї Лагарн'ї / в'ек в хати так'ї не́мир.*

НЕМТУР [не́мтур] -а, ч., знев. 1. Неговіркий, німкуватий. *С'ої не́мтур шо йе в хати / шо нимá // мужé тїждин' ни вбузвáц:а.* 2. Недоумкуватий, дурень, розумово обмежена, тупа людина. *Пупрóбуї шо с'ом не́мтуру дукажї.*

НЕСТИКАМИ [не́стиками], присл. Невідомо куди, світ за очі. *Їди забира́йса не́стиками // ти мин'ї вже ї так вичинї́вса!*

НЕСТИКОМ [не́стиком], присл. Невідомо куди, світ за очі. *Да їдї вже не́стиком!*

НЕХ [нех], частка, рідко. Нехай. *А нех ви згуритé с:вуйїми баїструка́ми рáзом!*

НЄ [н'є], частка. Ні. *Ти йе застáв? // – н'є.*

НИБАЙПРАВА [нибаїпра́ва], присл. Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Їа ї нибаїпра́ва ду теї сўмк'ї.*

НИБАЙПРАВИ [нибаїпра́ви], присл. Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Їак ти нат' нибаїпра́ви // с'ї́а смўтк'ї хливá спáл'ат' ни стий / ни дивїса.*

НИБДУМАНО [нибдўма́но], присл. Не обміркувавши. *Вунá так нибдўма́но і за тої за́мож їїшлá.*

НИБЕСЬКІ [нибéс'к'ї] -а (-ая), -є (-єє). 1. Небесний. *Вс'ї с'ватї́йа ше ї йанго́ли нибес'к'ї́а ста́ли дўмат' деї гада́ти / йат дит'áти їїмн'é да́ти.* (Колядка). 2. Блакитний. *А та нибéс'ка хўстка / шо на маши́ни кўпл'ана / де?*

НИВАЖНЄЦКІ [ниважн'éцк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Поганий. *С'од'н'а пугóда йак натутé чос' ниважн'éцка.*

НИВАЖНЄЦКО [ниважн'éцко], присл. Погано. *Їак ти типéрика живéш? // а // ниважн'éцко.*

НИВБОЛИТЬ [нивбо́лит'] -ю, -иш, док. Не поспівчувати. *Ти ж мин'ї нико́лиї ни вбо́лиш.*

НИВГИД [нивгї́д], присл. Не подобається, не можна вгодити. *Їїмў шо ни зрубї́ / то си́но́ все нивгї́д.*

НИВГОДНО [нивго́дно], присл. Не подобається, не можна вгодити. *Шо тиб'ї́ все нивго́дно?*

НИВДУВОЛЯНИ [нивдуво́л'ани] -а (-ая), -є (-єє). Незадоволений. *Отакó в'ек чос' вўрка́йе / в'ек чимс' нивдуво́л'ане.*

НИВЕЦА [ниве́ца] -и, ж., знев. Велика нива. *Та́мика таку́йу нивéцу сп'їк в мин'ўтину.*

НИВЖЕЛІ [нивжéл'і], *частка*. Невже. *Нивжéл'і тибé тўтика хто викул'áv?*

НИВЖЕЛІЙ [нивжéл'ії], *частка, рідко*. Невже. *Нивжéл'ії с'о тійа дóл'ари / шо з Мускві привїіз?*

НИВЖЕЛЬ [нивжéл'], *частка*. Невже. *Нивжéл' с'о ти ни знáла / шо с'óд'н'а с'вáто.*

НИВЖЕНЯНИ [нивжéн'ани] -а (-ая), -е (-еє). Неодружений. *С'о ти і ше нивжéн'ани?*

НИВІХНА [нив'іхна] і НИВ'ІХНА [нивйіхна] -и, *ж., рідко*. Найменування нареченої у весільних піснях. *Ріс':у / кóник'і / ріс':у / дудóмуйку с куріс':у / с куріс':у / с пун'іхуйу / з мулудéйу нив'іхнуйу.* (Весільна пісня).

НИВКАКУ [нивкакú] і НИВКАКУЮ [нивкакúйу], *присл.* Ні за що, ні за яких обставин, ні за яких умов. *Йа прус'у / шоб в хáту заїшóв / а вин нивкакú ни хóче.*

НИВКУРАТНИ [нивкурáтни] -а (-ая), -е (-еє). Неакуратний. *Ти так'і нивкурáтни / шо нат' ни знáйу / хто тибé ун'з'é видéржуйе.*

НИВКУРАТНО [нивкурáтно], *присл.* Неакуратно. *Ти йáкос' так нивкурáтно пуйів / дитіно.*

НИВПРАТНИ [нивпратnú] -а (-ая), -е (-еє). Неакуратний. *Ти вже вилік'і / то ни мóна буд' так'ім нивпратнім.*

НИВПРАТНО [нивпратно], *присл.* Неакуратно. *Йак ти мужéш сам жит' / да шоб такó кáл'а тибé все такó булó нивпратно.*

НИВШІЙНИ [нившіїни] -а (-ая), -е (-еє). Не терміновий, такий, що може зачекати. *С'е вишивán':е мин'і нившіїне // тра хаті мáзат'.*

НИВШІЙНО [нившіїно], *присл.* Не терміново, не обов'язково. *А йімú цілу житку шо ни з'ми / то все нившіїно.*

НИВ'ЯКУ [нивйакú] і НИВ'ЯКУЮ [нивйакúйу], *присл.* Ні за що, ні за яких обставин, ні за яких умов. *Йа ду йо тин'ір нивйакúйу ни вбузвúса.*

НИГРІШАНИ [нигр'ішани] -а (-ая), -е (-еє). Зовсім голодний, який досі нічого не їв, який відчуває голод. *Вун ц'óд'н'а в ту шкóлу пушóв нигр'ішани.*

НИГА [ніга] -і, *ж.* 1. Маленький шматочок. *К'еб хто хоч йакú так'ен'ку нігу то сáла дав.* 2. у зн. *присл.* Зовсім мало. *Тáмка тих грушеї в йіх ніга.*

НИГДИ [нігди] і НИГДИ [нігди], *присл., рідко*. Ніколи. *Нігди йа в с'іх Ліпн'ах такó ни чула.*

НИГУ [нігу], у зн. присл. Трохи. *А йаг нігу ї пуждеш / то ничо тиб'ї ни стáниця:а.*

НИДВИЖИМИ [нидвигі́ми] -а (-ая), -е, -еє. 1. Мало рухливий. 2. Лінивий. *Да йак ти нат' жит' збирáйіса с так'ейу нидвигі́мийу?*

НИДЕСЬ [нидес'], присл. Байдуже; стан, коли людина не виявляє зацікавлення, не звертає уваги на щось. *Мин'ї нат' нидес' / шо вунá тáмика бл'аву́скайе.*

НИДУМАНО [нидúмано], присл. Зненацька, несподівано. *Вун нидúмано прийїхав / нат' ничо ни настрóйано.*

НИЗ [низ] -а, ч. Низина, заболочена місцевість. *З ц'о низá всеїк'е с'іно тра бе вит'áгат'.*

НИЗАБАВОМ [низабáвом], присл. Незабаром. *Тóно ти пушлá / низабáвом прихóдит'.*

НИЗОМ [низóм], присл. Знизу, внизу. *Вин / здайе́ц:а / низóм лижї́т' / тої мулутóк.*

НИЙІМИННО [нийімин:о], присл. Не конче, не обов'язково. *Тиб'ї с'е гурат':é с'óд'н'а нийімин:о кунчáт'.*

НИКИЛЬКА [никіл'ка], присл. Ніскільки. *Скіл'ко йа тиб'ї б́уду до́вжна? // – да никіл'ка.*

НИКИЛЬКО [никіл'ко], присл. Ніскільки. *Кіл'ко ти за тійа с'н'ігутóпи йї заплаті́ла? // – ше никіл'ко / вз'алá напуждат':é.*

НИКОЛИЙ [никóлий], присл. Ніколи. *Никóлий бул'ш на к'ітку так ни кажї́.*

НИКРЕПКИ [никрѐпк'і] -а (-ая), -є (-еє). Хворий. *С'óд'н'ашнийа л'уде сийно вс'і никрѐпк'і́йа / то ду куліс'н'іх ни руўн'áї.*

НИКУГУСІНЬКІ [никугúс'ін'к'і] і НИКУГУСІЙКІ [никугúс'їк'і], незм., рідко. Зовсім нікого. *В цѐркви с'óроку с Хунувіч ни йїднѐї душ'ї / нукугúс'їк'ї.*

НИКУГУСІНЬКО [никугúс'ін'ко] і НИКУГУСІЙКО [никугúс'їк'о], незм. Зовсім нікого. *З йїйѐ руд'н'ї / прич минѐ / нукугúс'їк'о ни було́. На цїле силó нидѐ нукугúс'ін'ко.*

НИКШ [никш], присл. Нижче. *Ти мо то кунцá трóн'к'ї никш пун'агні́.*

НИКШИ [нікши] -а (-ая), -е (-еє). Нижчий. *Твуї трóх'ї нікши д мо.*

НИКШИЙ [нікшиї], присл. Нижче. *В тибѐ на с'ом пóплави ше нікшиї́ / йак в В'ѐрк'ї.*

НИМАЛАДУ-ДЕ [нималадú-де], присл. Хтозна-де, в якомусь надзвичайному місці. *Так гунури́ц:а / йак нималадú-де була́.*

НИМАЛАДУ-ХТО [нималадú-хто], род. нималадú-ко. Бозна-хто, хтось надзвичайний. *Нарубіли кріку / йак то нималадú-хто майє приїхат' / йатде йак'і мин'істир.*

НИМАЛАДУ-ЧО [нималадú-чо], присл. Хтозна-чого, з якоїсь надзвичайної причини. *Йак нималадú-чо цил'ус'їк'і ден' плáче.*

НИМАЛАДУ-ЧУГО [нималадú-чуго], присл. Хтозна-чого, з якоїсь надзвичайної причини. *Кричїт' / йат де нималадú-чуго.*

НИМАЛАДУ-ШО [нималадú-шо], род. нималадú-чо. Хтозна-що, щось надзвичайне. *Йа вже на́диласа / шо та́мика нималадú-шо ѝе в том магазіни / шо то так'эца кулийá.*

НИМАЛАДУ-ЯК [нималадú-йак], присл. Хтозна-як, у якийсь надзвичайний спосіб. *Йа думала / шо вин нималадú-йак ту бу́л'бу са́дит'.*

НИМАЛАДУ-ЯКІ [нималадú-йак'і] -а (-ая), -є (-еє). Хтозна-який, надзвичайний. *Та́йакто нималадú-йак'і тї́йа нагу́шник'і.*

НИМАЛЬ [нимáл'], присл. Майже. *Вже майїш нимáл' ше́їдис'ат л'їт / а на дурні́чку пумáливса.*

НИМИЦА [нимі́ца] -и, ж. Дурман звичайний. *Кулі́с' іїде́н теї нимі́ци найі́вса / то став ни так'і / йак трéба.*

НИНАВМІ [нинавм'і] і НИНАМНІ [нинамн'і], у зн. присл. Не треба. *С тих ле́бид'ів но кріку ці́ли двир / шо ї те мн'áсо нинавм'і.*

НИНАГУЧИ [нинáгучи], присл. Категорично не бажаючи бачити когось. *Вин ійї́е нат' нинáгучи.*

НИНАДЖАНИ [нинáжани] -а (-ая), -е (-еє). Несподіваний. *С'ої дошч йакужé нинáжани / то і пирбі́в всі́ку рубóту.*

НИНАДЖАНО [нинáжано], присл. Зненацька, несподівано. *Йак вирéснуў нинáжано / то в пї́атах закуло́ло.*

НИНАДЯНИ [нинáд'ани] -а (-ая), -е (-еє). Несподіваний. *Ча́сом нинáд'ани го́сти ше луч.*

НИНАДЯНО [нинáд'ано], присл. Зненацька, несподівано. *Йак прїдиши // нинáд'ано / то нинáд'ано.*

НИНАЇДНИ [нинáйїдни] -а (-ая), -е (-еє). Ненаситний, який багато їсть, якого не можна нагодувати. *Шоб с'о так'э дит'á та таку ск'ібе́лу здúжало зї́сти в мин'утину // йак'ес' нинáйїдне?*

НИПРИСТУПУ [нипрї́ступу], присл. Не можна знайти підхід. *Ду ійго́ нипрї́ступу.*

НИПУРНИ [нипурнї́] -а (-ая), -е (-еє). Недоношений, передчасно народжений. *С'о дит'á знов нипурне́ привилá?*

НИПУТРІБНИК [нипутр'ібник] -а, ч. Нікчема, ні на що не здатна людина. *Ти / нипутр'ібнику / да йак'ей ти наглици в чужу симн'у вл'ізла.*

НИПУТРІБНИЦА [нипутр'ібница] -и, ж. Жінка-нікчема. *Самá такагó нипутр'ібница / а кáжно зачин'т' мн'іе.*

НИПУЧОМ [нипучóm], присл. 1. Ні до чого. *Тиб'і вже ї мáти рід'н'а нипучóm.* 2. Погано. *Шо ни рубл'у / то тиб'і все нипучóm.*

НИСКУЛЬ [ниску́л'], присл. Нізвідки. *Скул' с'о ти їдеш? // ниску́л' / йа но ду дурóг'і вихóдила.*

НИСКУЛЯ [ниску́л'а], присл. Нізвідки. *Ничó ї ниску́л'а йа ни знóс'у / ни кричі.*

НИСПИНЯНИ [ниспін'ани] -а (-ая), -е (-ее). Невихований, нечемний. *С'ейе дит'а твуйé так'е ниспін'ане!*

НИТЯМУЦІ [нит'аму́шчи] -а (-ая), -е (-ее). Недогадливий, недосвідчений, такий, що діє без достатнього роздумування. *От ти нит'аму́шча // тра булó їти туд'і / йак' тамика пóвно л'удей булó.*

НИХУРЕМНИ [нихурёмни] -а (-ая), -е (-ее). Негарний, такий, що не личить комусь, невдало пошитий (переважно про одяг). *Йак'ес' с'е пал'тó мин'і нихурёмне.*

НИХУРЕМНО [нихурёмно], присл. Негарно, невдало (переважно: пошити одяг). *Йáкос' с'ої пин'жáк нихурёмно в плéчах пушіти.*

НИЧАЛЬНО [ничáл'но], присл. Нехотячи. *Йа ж ничáл'но в'ит'ав / а крику!*

НИЧЕМНИ [ничёмни] -а (-ая), -е (-ее). Непримітний, худий, змарнілий. *Нáше с'ейе тил'а йак'ейес' так'е шкóбле / зус'óm ничёмне.*

НИЧО [ничó], присл. 1. Непогано. *Гла дитей вуна булá ничó / глид'іла.* 2. Зовсім. *Йа стул' но настрáмок прив'їз / ничó траві ни булó.*

НИЧОГІ [ничóг'і] -а (-ая), -е (-ее). Поганий. *Чос' нáше жіто с'óроку так'е ничóг'е / дес' насáме хуже на ціли Клин.*

НИЧУГУСІНЬКІ [ничугус'ін'к'і] і НИЧУГУСІЙКІ [ничугус'ійк'і], незм., рідко. Зовсім нічого. *В минé гла тибé типерика ничугус'ійк'і нимá.*

НИЧУГУСІНЬКО [ничугус'ін'ко] і НИЧУГУСІЙКО [ничугус'ійко], незм. Зовсім нічого. *Ничугус'ійко йа тиб'і ни скажу / дитіно.*

НИШКА [нішка] -і, ж. Мішок, заповнений наполовину. *Йа дв'і нішк'і бул'би самá принислá / а бул'ш нимá сіли.*

НІМИЦ [н'імиц] і МІМИЦ [м'імиц] -мца, ч. 1. Німець. *Тійа м'імици не вступали.* 2. знев. Неговіркий, німкуватий. *Вун же ж н'імици нивідумани // ни ду ко ни вбузвѣц:а.* 3. знев. Недоумкуватий. *Да шо с так'іми н'імицами / йак ви / тўтика нат' гувурит'.*

НІМКА [н'імка] і МІМКА [м'імка] -і, ж. 1. Німкєня. 2. Німа дівчина, жінка. *Н'імка тійа самá так і всталáса?* 2. знев. Неговірка, німкувата дівчина, жінка. *Д'івка дóвжна бут' н'імка.*

НІХТ [н'іхт] і НЬОГТ [н'охт] ньохта, ч. Ніготь. *С'ой н'іхт мені отўта заламáвса деї кóле.*

НО [но] 1. спол., частка. Тільки. *Нас у мáтири всталóсо но штїри з дивитї.* 2. спол. Але. *Йа то спузніласа / но йігó сийнó тáмика і ни булó. Мо де надвѣсну дудóm прибїўса / но ни ран'її.* 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Вчипїса д минé // йа но ду хáти зáдин' вступїла.*

НУ [ну], частка. Авжеж. *Ти тáже ше мáйїш на тїйа збóри їти? // – ну!*

НУДНИЙКО [нўднийко], присл. Стан, коли людина страждає, має неприємності, горе. *Ох мин'ї нўднийко / ох мин'ї трўднийко / да с'о шо йа самá рубїт' бўду.*

НУРЦА [нурцá], присл. Пірнаючи вниз головою. *Йа то нурцá плáват' буйўса.*

НУРЦАМИ [нурцáми], присл. Пірнаючи вниз головою. *Нурцáми ни плїваї / бо брóбиса.*

НУРЦОМ [нурцóм], присл. Пірнаючи вниз головою. *Пушóв у вóду нурцóм.*

НУСЯРА [нус'áра] -и, ч., знев. Надто великий ніс. *Тим нус'áруйу гур'їлку за к'їлóмитир чўйе.*

НУСЯРНИК [нус'áрник] -а, ч., знев. Надто великий ніс. *Так тиб'ї і д:убїў то нус'áрника.*

НУТКІ [нўтк'ї] -а (-ая), -є (-єє). Надто солодкий. *С'а кáша мин'ї нўтка / прїкра.*

НУЧЛІ [нучл'ї] -єй, мн. Нічліг. *Ни стикаїса / да шукáї сиб'ї йак'їяс' нучл'ї пу л'ўд'ах. А з нучл'áми там у тибé йак'?*

НЮНЯ [н'ўн'а] -і, ж., знев. Тюхтїй, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *Вунó ї ду рубóти такá самá н'ўн'а.*

НЮНЬКА [н'ўн'ка] -і, ж., знев. Тюхтїй, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *То тра так'єї н'ўн'ци вдáц:а.*

НЮТ [н'ут] -у, ч. Заклепка з металу. *Йїдén бруч рус:ўнуўса / то тра н'утувáт' н'ўтом.*

НЮТУВАТЬ [н'утуват'] -ю, -їш, *недок.* Скріплювати обруч нютом. *Йіден брuch рус:у́нуўса / то тра н'утуват' н'утом.*

П

ПАВРОЗИ [паврѳози] -ив, *мн.* Мотузки, шнурки. *Х'ібал' с'їми паврѳозами йа йо так вже крѳенко в'їт'ала?*

ПАГОНИ [пагѳони] -ив, *мн., перен.* Міліціонер. *Війшли пагѳони // забрѳали папѳери.*

ПАГУТИЦА [пагутїца] -и, *ж.* Павутиння. *Тїйа кунѳпли цїлу зїму вістуйали в пукл'їти / то ну йїх самѳ пагутїца.*

ПАДАЛНИЦА [падалница] -и, *ж.* Веретінниця. *Бѳт'ко шѳвар привїїз / а тѳмка знов пѳдалница.*

ПАДОМ [падом], *присл.* Одне поперед іншого, не зважаючи ні на що. *Йак лих'ѳ // пѳдом литїт'.*

ПАДЬМА [пад'ма], *присл.* Одне поперед іншого, не зважаючи ні на що. *Сипнѳла кѳрам // пѳд'ма лит'ѳт'.*

ПАЗДЕРИТЬ [паздѳрит'] -у, -иш, *недок.* Бити, лупцювати. *Давнѳ йа тибѳ паздѳрила?*

ПАЗДИРА [паздирѳ] -и, *ж., знев.* Надокучлива людина. *Де с'ѳ паздирѳ на минѳ вз'алѳса!*

ПАЛА [палѳ] -и, *ж.* Велика палка. *Зѳра с'ѳйу палѳйу йак увизѳ / то ѳвизѳ.*

ПАЛАТЬ [палѳт'] -ю, -їш, *недок.* Віяти зерно, підкидаючи його в коритце. *С'ѳ зирнѳ тра ше палѳт'.*

ПАЛИК [пѳлик] -а, *ч.* Палка, яка встромляється в землю на сінокосї чи городах як знак межї. *На Сѳлишчах з'ѳлку надилїли / а йа сво пѳлика так і ни нашла.*

ПАЛІНКА [пал'їнка] -ї, *ж.* 1. Хлібина. *Йїднѳ пал'їнка в минѳ час' руспѳлѳса.* 2. Ритуальний хліб, який приносять свати молодого до батьків молодѳї. *Йак мулудѳ вже тѳгби суглѳсна // то чи бѳт'ко / чи / йак нимѳ / то хрѳсни // рузр'їзуйут' пал'їнку і д'їл'ѳт' на вс'їх.* 3. *перен.* Заручини. *Там стїл'ко рѳху / шо ї ну // с'ѳд'н'ѳ в йїх пал'їнка.*

ПАЛНУТЬ [палнѳт'], *з ос. одн.* палне, *док.* Миттєво згорїти. *Стужѳк палнѳв / йак і ни булѳ // в мин'ѳтїну.*

ПАЛУБКА [пѳлубка] -ї, *ж.* Збита з дощок велика коробка, яка використовується як форма для заливання фундаменту. *Йїднѳ пѳлубку тїждин' рѳбит' / а заливѳт' / то бе цїли мн'їс'ѳц.*

ПАЛУЗЗЄ [пѳлѳз'є] -ѳ, *с.* Хмиз. *Зави дусѳдиц'ѳ / пѳкл'ї дрѳва кѳнчац'ѳ / деї пѳлѳз'є збирѳїє.*

ПАЛЬ [пал'] -я, ч. Палка, яка встромляється в землю на сінокосі чи городах як знак межі. *У минé тóчно хтос' пал'á пиристáвив.*

ПАЛЮХУВАТА [пал'ухувáта], ж. Означення для квасолі з великими плескатими квасолинами. *Дóл'ка пал'ухувáтеї пáсол'ї с'óроку мин'ї далá.*

ПАНДУРИТЬ [пáндурит'] -у, -иш, недок. Догоджати, робити щонебудь, щоб задовольнити когось або викликати чийось прихильність. *А мáти кáл'а йїх б'їгайе / пáндурит' / йак то мин'їстри йак'їа прийїхали.*

ПАНЄНКА [пан'єнка] -і, ж, знев. Чепуруха, жінка, яка надмірно стежить за своєю зовнішністю і хизується своєю зовнішністю. *Отó йакрáз жди / шоб тиб'ї с'áйа пан'єнка да в гурóд пушла.*

ПАНЬОТИКІ [пан'óтик'ї] і ПИНЬОТИКІ [пин'óтик'ї] -ив, мн. Календула. *В минé гла хáти тїйа пин'óтик'ї сáми пунасивáлиса.*

ПАПРУГА [папрúга] -і, ж. Ремінь. *Зáрика с'ейу папрúг'їу вївуз'у здовж і пупирóк.*

ПАРА [пáра] -и, ж. Душа. *Коб пáра с тибé вїйшла!*

ПАРАЛЬОС [парал'óс] -а, ч. Гаманець. *Пукладї в парал'óс // нáчїї згубиш.*

ПАРАМАР [парамáр] -а, ч. Паламар. *Никóлиї ни буд' парамарóм в чужей цёркви.*

ПАРАНЕ [пáране], с. Кип'ячене (про молоко). *Йа пáране мулукó луч л'убл'у / йак так'е св'їже.*

ПАРАТ [парáт, пáрат] -а, ч. Апарат для доїння корів. *Прихóд'у кáжни раз пóс'л'а вихуднó // пáрати знов ни пумїтийа.*

ПАРИНА [пáрина] -и, ж. Поле, виоране восени для сіяння ярих культур навесні. *Тра на Клин'ї пуд пáрину згурáт'.*

ПАРИТЬ [пáрит'] -у, -иш, недок. 1. Кип'ятити. *Пáру мулукó / то вдóсвита пиругів рушчин'у.* 2. Жалити (про кропиву). *Жїчка крепи пáрит' / йак такá крупїва.*

ПАРУСИ [парúси] -ив, мн. Бакенбарди. *Так'їа дóвг'їа парúси завїів // нимáл' ду бурудї.*

ПАСІЙОН ¹ [пас'їйóн] і ПАСЬЙОН ¹ [пас'їйóн] -а, ч. Надмірно дратівлива людина, той, хто швидко гнівається. *Ни чипáї ти то пас'їйóна!*

ПАСІЙОН ² [пас'їйóн] і ПАСЬЙОН ² [пас'їйóн] -а, ч., знев. Пастух. *Твуї пас'їйóн мин'ї курóву брубів.*

ПАСІЙОННИ [пас'ійо́н:и] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що швидко і без причини драгується, неврівноважений. *Вуно зрѳду так'ѳ пас'ійо́н:е // рѳхтик батѳс'о.*

ПАСІЯ [пáс'і́я] -ї, ж. Злість, гнів. *С теї пáс'і́ї так'іх дурніц нарубіли / а тип'ір вбѳє ни рáдїя.*

ПАСКІЛЬ [пáск'і́л'] -я, ч. Плішка, за допомогою якої укріплюють косу на кісці. *Дес' пáск'і́л'а згубів.*

ПАСТРИГУВАТЬ [пастригува́т'] -ю, -їш, *недок.* Тимчасово вручну зшивати частинки одягу. *Пастригу́ю сурѳчку // вже ру́ск'і мн'іс'ац ші́ю.*

ПАТРИКУВАТЬ [патрикува́т'] -ю, -їш, *недок.* Пильнувати. *Патрику́є тї́я бирко́си нат' пу но́чах.*

ПАТЬ [пат'] -і, ж., *знев.* Велике неорганізоване скупчення людей, тварин, птахів. *Там л'удѳї назбирáлусо / крича́т' / ѳагже́ пат'.*

ПАХУЩИ [паху́шчи] -а (-ая), -е, (-еє). Пахучий, такий, що приємно пахне. *А бу́лка така́ѳа паху́шча!*

ПАЦЮРКІ [пац'урк'і́] -ив, мн. Намисто. *Ната́лка ба́ло ѳак пац'урк'і над'іне // ѳак намал'ѳвана.*

ПАЧКА [пáчка] -і, ж., *перен., знев.* Гурт людей. *У нас вкул'ад'áх пѳат' пáчок с приставл'ѳн':ем худіли.*

ПАШИСТА [паші́ста], ж. Солома разом із дрібним запашним сіном. *Са суло́ма паші́ста // куро́ва за мед зѳіс'ѳ'.*

ПЕЙСАХ [пе́йсах] -а, ч. Локон волосся. *Кулі́с' ше так'і́ѳа пе́йсах'і ун'з'ѳ пунакру́т'уї́м // хуруше́.*

ПЕНЬКНУТЬ [пѳн'кнут'] -у, -иш, *док.* Померти. *гак вин вже пушо́в на двир / то ду́мала / шо пѳн'кну з то л'акѳ.*

ПЕРВИ [пѳрви] -а (-ая), -е (-еє). Перший. *Вуна́ ба́ло ѳак над'іне пац'урк'і / то пѳрва д'івка // шис' ста́лок ма́ла.*

ПЕРСНИК [пѳрсник] -а, ч. Кільце з коси. *га сво пѳрсника дес' в клѳн'і приткнѳв.*

ПЕРЧИК [пѳрчик] -а, ч. Чоловічий статевий член.

ПЕРШ [перш], *присл.* 1. Спочатку, перед тим, спершу. *Перш ѳіхали пу мулудѳ' / а вже тип'ір ду в'інчан':а.* 2. Колись, давніше. *У нас перш ціли тї́ждин' висілілиса.*

ПЕРШИЙ [пѳрши́ї], *присл., рідко.* 1. Спочатку, перед тим, спершу. *Ти но пѳрши́ї сиб'і даї́ ра́ду / а туд'і хоч за́мож / хоч з мо́ста.* 2. Колись, давніше. *Си́но так'іх чуд'ѳс де пѳрши́ї чу́ли?*

ПЕРШИ МНІСЯЦ [пѳрши мн'іс'ац]. Січень. *Так у том пѳршом мн'іс'аци вин і пуйіхав.*

ПЕЧКУР [пéчкур] -а, ч. Дитяча гра, учасники якої збивають палицею вертикально поставлені палички. *Йак нуїдим в пéчкура грат' / то бáло дупунучá.*

ПЄВЧИ [п'éвчи] -их, у зн. імен., мн. Церковний хор. *На Прóвуди / то бáт'ушка худів / то мулівса / с п'éвчами.*

ПЄША [п'éша], присл. Пішки. *Нивжéл'і с'о с Кóлок п'éша притил'ушиласа?*

ПЄШИ [п'éши], присл. Пішки. *Кл'імува шчонид'іли в Стид'іни п'éши хóдит'.*

ПУЗНІЙ [пуз'н'і́й], присл. Пізніше. *Ти би ше пуз'н'і́й пришóв / то закóн никó ни застáв би.*

ПИЗНЮР [пиз'н'у́р] -а, ч. 1. Осінне курча, каченя. *С'ім пиз'н'у́рам коб пшунá де рузгóрит'.* 2. Пізня дитина. *Вин у бáт'ка пиз'н'у́р буў.*

ПИКАЧ [пíкач] -а, ч. Заїка. *То с'о ше ї тої пікач тáмика шос' бзивáйіц:а?*

ПИЛ [пил], род. пóлу, ч. Дощані нари біля печі. *Вмéл'учко ду сáмеї смéрти на пулú спав.*

ПИЛЮТКА¹ [пил'у́тка] -і, ж. Крайній, найтовстіший зуб гребеня. *Йак вже мóна дувм'іц:а зламáт' пил'у́тку?*

ПИЛЮТКА² [пил'у́тка] -і, ж. Сідниця. *Чос' в дит'áти пу пил'уткáх йакáс' вíсипка.*

ПИРЕКІ [пирéк'і], присл. Через голову перекинувшись. *Йак бушкуну́ла с пурóга / так і пулит'ів пирéк'і.*

ПИРЕСЛИХІ [пирéслих'і] -ив, мн. Плітки, не підтверджені дійсними фактами чутки. *В теї хáти самі пирéслих'і спуўн'áйуц:а.*

ПИРЕСМИХІ [пирéсмих'і] -ив, мн. Глузування, кпини. *Йа с'і́йа пирéсмих'і вс'áк'і́йа да стра́шно ни л'убл'у́.*

ПИРИБАКЄРАНИ [пирибак'эрани, пирбак'эрани] -а (-ая), -е (-ее). Похилений на один бік. *Нáша клу́н'а вже зус'óм пирибак'эрана.*

ПИРИБАКЄРАНО [пирибак'эрано, пирбак'эрано], присл. Похилено. *Вунá / йагжé в'і́з'ігóрка / заш гóлуву так пирибак'эрано нóсит'.*

ПИРИБАКЄРИТСА [пирибак'эриц:а, пирбак'эриц:а] -уса, -иса, док. Перехилитися на один бік. *Ксén'чина хáта зус'óм пирибак'эриласа.*

ПИРИБАКЄРУВАТЬ [пирибак'эруват', пирбак'эруват'] -ю, -іш, недок. 1. Перехилити на один бік. *Йі́йé / с'у тупóл'у / шоб р'і́зат' / то тра на дурóгу пирибак'эруват'.* 2. перен. Настирливо просити що-

небудь у когось. *Йак нат' теї совисти хватáйе їти мулука пирибак'эруват'.*

ПИРИБУТЛІТЬ [пирибу́тл'іт'], 3 ос. одн. пирибутліє, док. Перегнити, перетрухнути. *Сулóма гет' пирибу́тл'іла.*

ПИРИВОДИНИ [пириво́дини] і ПИРВОДИНИ [пирво́дини], род. пириводин, мн. Гостювання після весілля в старости, хресних батьків, дружків. *Куліс' с тіми пириво́динами / то ціли ті́ждин' висилі́лиса.*

ПИРИГУВОРЩИК [пиригуво́рщик, пиргуво́рщик] -а, ч. Перекладач. *А то вже нам тої пиригуво́рщик путказáв // втика́йте.*

ПИРИГУРІТЬ [пиригур'іт'], 3 ос. одн. пиригурить, док. 1. Зіпсуватися (про молоки корови). *Вже сийно́ мулуко́ пиригур'іло.* 2. Спаритися (про вогке сіно в копиці). *Купиц'і всталі́са нируск'ід'ани // с'іно пиригурі́т'.*

ПИРИДОМ [пиридо́м], присл. Спереду. *Вин пиридо́м пушо́в / а ми вже за ї́м пума́ло.*

ПИРИЗ [піри́з, піри́с], прийм. Через. *Ти ж піри́з ту кла́дку сийно́ ни пирéдиш.*

ПИРИЗВ'ЯНКА [пиризв'я́нка] -і, ж. Родичка молодої, яка йшла в перезву. *Стину́лиса лáвк'і / йак с'іли пиризв'я́нк'і.* (Весільна пісня).

ПИРИКАЛАТАТЬ [пирикалатáт'] -ю, -їш, док. 1. Перемішати, збовтати. *Ти пирикалатáї те мулуко́ трóх'і.* 2. перен. Прожити як-небудь (у нестатках, нужді, хворіючи і под.) якийсь час. *С'у зіму йáкос' і в старéї хáти пирикалатáїш.*

ПИРИМОТА [пиримóта] -и, ж. Нитка, покладена під час намотування пряжі на снувалку не на належний кілок. *Отó с'а пиримóта тиб'і́ бе сно́ву ду кунца́ пуро́т'.*

ПИРИМОТКА [пиримóтка] -і, ж. Нитка, покладена під час намотування пряжі на снувалку не на належний кілок. *На с'о йа му́сила др'ізуват' пиримóтку.*

ПИРИМОТУХА [пиримóтуха] -і, ж. Нитка, покладена під час намотування пряжі на снувалку не на належний кілок. *С'а пиримóтуха тиб'і́ ун'з'е́ і по́ре.*

ПИРИПИРТИ [пирипирту́] -у, -еш, док., перен. Переконати. *С'ору́но ти йійé ни пирипре́ш / то хаї шо хóче / те ро́бит'.*

ПИРИХИТЬКО [пирихі́т'ко, пирхі́т'ко] -а, ч. Молодий чоловік, який за деякий час після весілля переходить жити до батьків дружини. *А отó вин та́же тої пирхі́т'ко.*

ПИРШАК [пирша́к] -а, ч. Школяр-першокласник. *Йак'іс' с'їя пиршак'і типер зуїс'ом малїя.*

ПИРШАЧКА [пирша́чка] -і, ж. Корова-первістка. *С'о пирша́чка твуйа?*

ПИСНИКАТЬ [писника́т'] -ю, -їш, *недок.* Дотримуватися посту. *Беи писника́т' / то віписникайїш гáрну па́ру.*

ПИСПОЛЬ [писпо́л'], присл. Поспіль. *На́ша лижїт' у пе́рвом радú / то кладі писпо́л' свуйú.*

ПИТРАВКА [питра́вка] -і, ж. Варена страва без картоплі, підбита мукою. *Наварú питра́вк'і // коб тиб'і хто хоч ло́шку вмучів.*

ПИТРИВНИК [питри́вник] -а, ч. Учасник ритуального сніданку пастухів на пасовищі в день святих Петра і Павла (12 липня). *Твуйе питри́вник'і вже вба́два вдо́ма?*

ПИТРУВАННЄ [питрува́н':є] -я, с. Ритуальний сніданок пастухів на пасовищі в день святих Петра і Павла (12 липня). Їжу для пастухів цього дня забезпечують власники худоби. Нині найактивніше цю традицію підтримують діти. *Хло́пцу на Питрува́н':є тра ше шос' настрóйїт' / а нима́ за шо вчипїц'а.*

ПИТРУВАТЬ [питрува́т'] -ю, -їш, *недок.* Бути учасником ритуального сніданку пастухів на пасовищі в день святих Петра і Павла (12 липня). *Ти с к'ім беи питрува́т'?*

ПИТЬ [пит'], 1 ос. одн. п'ю, *недок.* 1. Пити, вживати рідину. 2. *перен.* Звертатися до когось у розмові. *Набо́ йа ду тибé пїу?*

ПИЧАЙКА [пича́йка] -і, ж. Печія. *На́ноч чуснику́ найїласа / то типерик'і пича́йка пичé ціли ра́нок.*

ПИЧИРИЧКІ [пичирі́чк'і] -ив, *мн.* Порічки; червона смородина. *Приді да пичирі́чків нарвеш на канпо́т.*

ПИЧКУР [пичку́р] -а, ч. Той, хто любить сидіти на печі. *Тої пичку́р с'од'н'а с пéчи з'л'їзе?*

ППІКАТЬ [п'іп'іка́т'] -ю, -їш, *недок.* Подавати сигнал в машині. *Вступїса з дурóг'і / бо ндо п'іп'ікайе / лих'е.*

ПІРА [п'іра], с. Листя часнику. *На чуснику́ п'іра // йагдé л'іс.*

ПІРУРАМА [п'ірура́ма] -и, ж. Пилорама. *Пуйїхав на п'ірура́му пу тїрсу.*

ПЛАМЕДА [пламе́да] -и, ж. 1. Велика дощова чи снігова хмара. *Дивїса / йака́ с Хунувїч пламе́да су́не.* 2. *перен.* Злість, лють. *Йака́ с'о знов пламе́да на тибé найшла́.*

ПЛАМЕДАМИ [пламе́дами], присл. З перервами, не постійно. *С'ої дошч пламе́дами їде. На йїйе́ так'е пламе́дами нахо́дит'.*

ПЛАМІДНИ [плам'ідни] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що швидко і без причини дратується, неврівноважений. *Чи вже йак'єс' гет' плам'ідне / чи хто тибé зна́йе.*

ПЛАТІЧКО [плат'ічко] -а, змени. 1. Одяг взагалі. *Прийіхала ма́ти дучку́ нагуча́ти / шоб д'іжку мисі́ла / шоб во́ду нусі́ла / шоб плат'ічко пра́ла / ста́рших т сибé шанувáла.* (Весільна пісня). 2. Платтячко. *Купі́ла гуну́ци так'е́ га́рнийк'е плат'ічко.*

ПЛАТТЕ [плат':е] -я, ж. 1. Одяг взагалі. *Вже сті́л'ка плат':а с'у'іра́т' назбира́лусо.* 2. Плаття. *Йа с'іх плат':е́й ніко́ли ни надива́йу.*

ПЛЄЧКА [пл'єчка] -ив, мн. Вішалка для одягу. *Шу́бу луч у ша́хву на пл'єчках в'ішат'.*

ПЛИНТУСИ [плинтуси] -ив, мн. Плітки, не підтверджені дійсними фактами чутки. *На́шо / пита́йц:а / спл'ітат' с'і́яа плинту́си?*

ПЛИСНЯ [плис'н'а] -і, ж. Пліснява. *Загл'а́нула ду sweй капу́сти // йідна́ плис'н'а ну русо́ли.*

ПЛИТІНКА [плит'інка] -і, ж., рідко. Огорожа з лози. *Пу́над те́йу плит'інку́йу так і їди.*

ПЛИТНЯ [плит'н'а] -і, ж. Огорожа з лози. *У нас нат' калго́зни двир пери бу́й плит'н'о́йу бгуро́д'ани.*

ПЛИТУСИ [плитуси] -ив, мн. Плітки, не підтверджені дійсними фактами чутки. *Менч тра тійа плитуси слухат' вс'а́к'і́яа.*

ПЛОКШ [плокш], присл. Гірше. *На том Клин'і ше плокш йі́хат'.*

ПЛОКШИ [плóкши] -а (-ая), -е (-еє). Гірший. *Та́мичк'і йе ше йіден за́ступ / га́лиї то ше плóкши / йак ун'з'е́ с'ої.*

ПЛОКШИЙ [плóкшиї], присл. Гірше. *Та́мика чі́риз ту канáву пирихо́дит' плóкшиї / чим ту́тика кал'а́ муста́.*

ПЛОХО [плóхо], присл., рідко. Погано. *Та́мика тої́ сам за сибé шчириб́ір // кусі́т' плóхо.*

ПЛУЖЕЧОК [плужéчок] -чка, ч. Плуг для обгортання. *Румáнчикуви сиб'і́ / маї́т' / та плужéчка зрубі́ли.*

ПЛУЖОК [плужо́к] -жка, ч. Плуг для оранки. *Заказа́в сиб'і́ в Маї́дани плужка́ / да пу́ ро́ку жду.*

ПЛЮЩИТЬ [пл'ушчит'] -у, -иш, недок. Жмурити (тільки в грі в хованки). *Чуго́ йа знов пл'ушчит' пуві́н'он?*

ПЛЯСТИР [пл'астир] -а, ч. Збиті від вологи оберемки сіна. *С'іно збі́лусо в йіден пл'астир.*

ПОДЛУК [пóдлук], присл. У порівнянні з кимось, чимось. *Пóдлук то́го / йаг бу́ло вчо́ра / то вже с'о́д'н'а луч.*

ПОКИЛЬ [пóкил'], присл. Поки, тим часом. *Ше пóкил' старá клéвайе / то ти ї ха з'áйка.*

ПОКЛІ [пóкл'і], присл. Поки, тим часом. *Ви тóта пубáйте пóкл'і / а йа дудóм пири́ду.*

ПОКЛЬ [пóкл'], присл. Поки, тим часом. *Йідну́ тонó пагуті́цу покл' пузнимáла / то пуўд'н'á вгрóбила.*

ПОКУЛЬ [пóкул', пукúл'], присл. Поки, тим часом. *Ої плáчу йа / плáчу / пукúл' бáт'куў двир бáчу. (Весільна пісня). Булі́ ми на мн'істи / пухут'іли йі́сти / звóниками забражчáли / пукúл' д'іти пувинчáли. (Весільна пісня).*

ПОКУТОМ [пóкутом], присл. Усе підряд. *Йак зайдú / то вс'іх пóкутом пунабивáйу.*

ПОНЯТЬ [пóн'ат', пун'át'], 1 ос. одн. пуйму. Зрозуміти, збагнути. *Нийáк ни мужу́ пун'át' в тих к'інах типéришн'іх / де кугó хто л'убит'.*

ПОПАСОМ [пóпасом], присл. Повільно, даючи можливість пастися. *Тувáр пóпасом гаж ду Лид'іс зайшóв.*

ПОПЛАВ [пóплав] -а, ч. Невеликий сінокіс біля городу. *Ми с'ої раз на пóплави всéїк'е с'іно мúсили з вуді́ вит'áгат'.*

ПОПРАВКА [пóправка] -і, ж. Гостювання наступного дня після весілля, хрестин, проводів до війська і под. *На ти чо дóси ше ни пушóв на пóправку?*

ПОСЛІЧКО [пóс'л'ічко], присл., рідко. Згодом, потім, через якийсь час. *Прідиши пóс'л'ічко / де пудвéчор.*

ПОСЛЯ [пóс'л'а] 1. прийм. Після. *Прідиши вже пóс'л'а вб'іда.* 2. присл. Згодом, потім, через якийсь час. *Гаж пóс'л'а вже мулудú вивóдили.*

ПОСЛЯЗАВТРЕ [пос'л'азáвтре, пус'л'азáвтре], присл. Післязавтра. *Пус'л'азáвтре вже Пáска / а ти ше ни пуспув'ід'ани.*

ПОСЛЯЗАВТРИЙ [пос'л'азáвтрий, пус'л'азáвтрий], присл. Післязавтра. *Прідиши де мо пус'л'азáвтрий / туд'і йа ї пуслúхайу.*

ПОСЛЯПОСЛЯЗАВТРЕ [пòс'л'апос'л'азáвтре, пòс'л'апус'л'азáвтре], присл. Через три дні. *Набúт'-то / пріде типéр вже гаж пòс'л'апус'л'азáвтре.*

ПОСТАРШИ [пóстарши] -а (-ая), -е (-ее). Підстаркуватий. *В йе чулув'ік пóстарши / а самá гóн'ц'ака мулуд'інка.*

ПОТРУХІ [пóтрух'і] -ив, мн. Нутроці тварини. *Дупунучá мусóво ше пóтрух'і зварі́т'.*

ПОТЮХ [пóт'ух] -а, ч. Полоса від чогось, що потекло. *К'їнуў йайцём п спїну / так нóт'ух'ї і нуўставáлиса.*

ПРА [пра], незм. Правда (вживано в запитаннях). *Пра ти ше с'óд'н'а вёрниса?*

ПРАВЕНДИТЬ [правéндит'] -дю, -диш, *недок., знев.*
1. Настирливо вимагати що-небудь у когось. *К'їл'ко ти беш тїйа куп'їк'ї в минé правéндит'.* 2. Базікати, говорити багато, беззмістовно, про щось неістотне, не варте уваги, дратуючи цим слухачів. *Зїйдуц'а деї правéн'д'ат' цил'ўсиїк'ї ден' / йатдé бабї.*

ПРАДА [пράда], незм. . Правда (вживано в запитаннях). *Прада ти тáже там булá?*

ПРАДКІ [прадк'ї] -ив, *мн.* Сходини заміжніх жінок для прядіння. *Куліс' з грибин'áми на прадк'ї худїли.*

ПРАНИЦ [пράниц] -нца, ч., *знев.* Бешкетник, дитина, яка характеризується як непосидюча, неслухняна (в основному про хлопчика), завдає багато клопотів. *С'їйа прáнци вбáдва то мўс'ат' кóнче в йак'їс' клóпот вл'їсти.*

ПРАНЦИВИ [пранцїви] -а, -е, *знев.* Надзвичайно поганий; той, що завдає багато клопотів. *С'їйа кўри пранцївийа за зїму мужўт' і пичинк'ї пувийїдáт'. С'е дит'á пранцїве минé в муг'їлу зажинé.*

ПРАНЦОТА [пранцóта] -и, *ж., збірн., знев.* Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Де тáйа пранцóта тáмик'ї знов вл'їзли!*

ПРАНЦОТТЕ [пранцóт':е] -я, *с., збірн., знев.* Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Коп с'е пранцóт':е да де с хáти пушлó!*

ПРАСИЛО [прасїло] -а, *с.* Праска. *Куліс' так'їйа прасїла на жар булі.*

ПРАСЛО [прасло] -а, *с.* Частина тину від стовпа до стовпа. *Йїднé прасло зус'óm бламáлусо.*

ПРАЧИК [пράчик] -а, ч. Личинка жаби. *Прачикив в кал'ўжи / шо к'їшáт'.*

ПРЕМНЄ [прémн'е] -я, *с.* Премія. *Там ше ї вилїк'е прémн'е мав вун пулучїт'.*

ПРЕНДЗА [прénџа] -и, *ж.* Кितिця біля хустки, скатертини. *Хто вже типéрика с так'їми прénџами завїáзуйїц'а.*

ПРЕНДЗИЛЬ [прénџил'] -џля, ч. Кितिця біля хустки, скатертини. *Нáшо вже с'їйа прénџл'ї / питáйїц'а?*

ПРЕНТ [прент] -а, ч. Залізний прут. *На с'ої винугрáд коб так'їйа зал'їзнїйа прénти.*

ПРИВБУШАНИ [привбу́шани] -а (-ая), -е (-ее). Дурний, розумово обмежений, тупий. *Вишчіт' / йаг дѣйак' ейє привбу́шанийє.*

ПРИВИДЕННИК [привидѣн:ик] -а, ч. Пасинок, нерідний син. *А де йігó гараймуџ'к' і привидѣн:ик типѣра?*

ПРИВИДЕННИЦА [привидѣн:ица] -и, ж. Пасербиця, нерідна дочка. *Вунá йіму' х' іба́ ни рід'н'а / х' іба́ с'о йігó привидѣн:ица?*

ПРИВИСТИ [привисту́], 1 ос. одн. приви́ду, док., перен. Народити. *С'о вунá знов д'івчину привилá?*

ПРИВСТАТКУ [привста́тку], присл. Наприкінці. *Привста́тку ше пруйдиса пу с'ом загóни.*

ПРИДАНИ [прида́ни], род. придан, мн. Учасники весільного обряду, які разом з молодією і ПРИДАНКАМИ їхали до молодого, везучи придане. *Ни диву́йса / свáту / шо бага́ц'ко придáн в хáту.* (Весільна пісня).

ПРИДАНКА [прида́нка] -і, ж. Одна з кількох дівчат, які разом із молодією їхали до молодого і везли придане. *Пут кал'інийу спáла / ни д'івк'ійу стáла / прида́нк'і збуділи / мулудіцу зрубіли.* (Весільна пісня). *З мулудѣйу но прида́нк'і їдут' / ма́ти встайѣц'а вдóма.*

ПРИДУР [прідур] -а, ч. Недоумкуватий, дурень, розумово обмежена, тупа людина. *Ви ж мин'і так пурáйали за йо за́мож / деї йа мус'у типѣрика вс'у жітку такó прідура кáл'а сибѣ тирп'іт'.*

ПРИДУРУВАТСА [приду́рувац'а] -юса, -їса, недок. Удавати з себе когось. *Ни приду́руйса // д гриба́ ше нихтó никóлиї ни вмер.*

ПРИКІДЛИВИ [прик'ідливи] -а (-ая), -е (-ее). Люб'язний, уважний, привітний до кого-небудь, обхідливий. *Мин'і вин тим на́равиц'а / шо ду л'удеї прик'ідливи.*

ПРИКІДЛИВО [прик'ідливо], присл. Люб'язно. *На вин йакóс' мн'іє ду вс'іх пудийті́ прик'ідливо.*

ПРИКІТКА [прік'ітка] -і, ж. Кінець грядки біля тину, який не можна зорати плугом. *На с'єї прік'іц'и русáду пусад'у.*

ПРИКРИ [прікри] -а (-ая), -е (-ее). 1. Стрімкий. *Там канáва крѣпко прікра / то ти встурóжно.* 2. Неприємний на смак. *С'є йáблико йак'ѣс' так'ѣ прікре.*

ПРИКРО [прікро], присл. 1. Стрімко. *Ти но та́мка встурóжно / бо там прікро / на теї канáви.* 2. Неприємно (тільки про смакові відчуття). *Мен'і так'ѣ прікро йісти // с'о закрѣпко сулóтк'є.*

ПРИМИЗИНИЦ [примизі́ниц] -нца, ч. Безіменний палець. *Примизі́нца пур'ізав.*

ПРИМУРОЧАНИ [примурóчани] -а (-ая), -е (-ее). Дурний, розумово обмежений, тупий. *Йо типéрика нат' кри́бо́же чипáт' / бо зус'ом примурóчане.*

ПРИМУРУЧИТЬ [примуруч'ít'] -ю, -їш, док. Збожеволіти, втратити здоровий глузд. *Чи ти вже зус'ом примуруч'ів / чи шéно ма́йїш.*

ПРИНУДИТЬ [принудит'] -дю, -диш, док. Змусити. *Ажéї коб йійé хто принудив / то і вунá би рубі́ла.*

ПРИНУДЯНО [принуд'ано], присл. Насильно, всупереч бажанню. *Ни зроби́ш так / то зроби́ш принуд'ано.*

ПРИПИК [прі́пик] -а, ч. 1. Припічок. *На прі́пику в кастру́лі з'ми варéників.* 2. перен. Раптове підвищення на дорозі. *На с'ом прі́пику ти і пи́ривирну́вса.* 3. перен. Погано складена копиця. *Ни вм'і́є купі́цу зус'ом кла́сти / де́й прі́пик ви́шов / ни купі́ца.*

ПРИПИНДА [припинда́] -и, ж. Фартух. *В'ік'ін' с'у припинду́ да ни пузо́рса.*

ПРИПУДОБНИ [припудóбни] -а, -е, знев. Вибраний (?). *То с'о хвартух'і ха́з'аї́ка́м ті́л'ко так'ім припудóбним вс'ак'ім припну́ла?*

ПРИСТАВЛЄННЄ [приставл'єн':є] і
ПРИСТАВЛЄНІЄ [приставл'єн'і́є] -я, с. Різдвяна вистава, що складається зі сцен, пов'язаних із народженням Христа. *Кулі́с' вс'áко приставл'áли // вкул'ад'áх пастушк'і худі́ли / і ше бу́ло приставл'єн':е с кузо́йу і вéн'т'іром / і маска́л' бу́ ше / да жид // вс'ак'е.*

ПРИСТАВЛЯТЬ [приставл'ят'] -ю, -їш, недок. 1. Ставити щось упритул. *Приста́в то слі́нчика ду двирéї // с'о в минé так'і замо́к.* 2. Прибудовувати. *Пувис'н'і приста́вл'у ду хáти кумі́рку.* 3. Вдавати. *Приставл'á́є с:ибé нималаду́-шо.* 4. Розігрувати різдвяну виставу про народження Ісуса Христа. *Кулі́с' вс'áко приставл'áли // вкул'ад'áх пастушк'і худі́ли / і ше бу́ло приставл'єн':е с кузо́йу і вéн'т'іром / і маска́л' бу́ ше / да жид // вс'ак'е.*

ПРИСТАНУВЛЯТЬ [пристанувл'ят'] -ю, -їш, недок. Розігрувати різдвяну виставу про народження Ісуса Христа. *Хло́пци с са́мо Ўвидин':á збира́йуц:а да гу́чац:а пристану́л'áт'.*

ПРИСТАТЬ [приста́т'] -ну, -ниш, док. Втомитися. *До́бре найіда́йса / бо приста́ниш.*

ПРИСЬВАТОК [прі́с'ваток] -тка, ч. Невелике свято, коли в церкві нема відправи. *В с'ої прі́с'ваток кулі́с' вс'і рубі́ли.*

ПРИТИКАТЬ [притика́т'] -ю, -їш, недок. З'являтися, приходити, перебувати кудись. *Вин дудóм хоч кулі́ притика́йе?*

ПРИТКНУТЬ [приткнѹт'] -у, -еш, *док., недок.* Десь подіти, так що не можна знайти. *Йа сво пѣрсника дес' в клѹн'і приткнѹв.*

ПРИТЬМОМ [прит'мѹм], *присл.* 1. Абсолютно, геть зовсім (переважно про відсутність чогось). *Ти знáйиш / шѣно л'ѹти / а йа вже с с'їна прит'мѹм вївиласа.* 2. Надто наполегливо, категорично (про вимагання чогось). *Прит'мѹм кричїт' // давáї і йїмѹ такѹйу машїнку.* 3. Конче, обов'язково. *Мин'ї зáра тра́хтура прит'мѹм тра йáкос' рузгѹрит'.* 4. Постійно, тривалий час. *Такѹ увáлиць:а в йакѹ-де хáту і прусѣдит' прит'мѹм цїли ден'.*

ПРИХОДЯНИ [прихѹд'ани] -а (-ая), -е (-еє). Старий, зношений. *Стїпл'ак'ї // то пустѹл'ї / тѹно прихѹд'ани.*

ПРИЧ [прич], *прийм.* Крім. *З йїйѣ руд'н'ї / прич минѣ / никугѹс'їйко ни булѹ. На цїле силѹ нидѣ никугѹс'їн'ко.*

ПРИЧВИРАТЬ [причвирáт'] -ю, -їш, *недок.* Бешкетувати, порушувати дисциплїну, пустувати, робити збитки, перебувати в збудженому станї. *На вис'їл':ї куліс' вс'áко причвирáли.*

ПРИЧИЛОК [причїлок] -лка, *ч.* Бокова частина даху. *Тра затиплá йáкос' причїлка пумал'увáт'.*

ПРИШКА [прїшка] -ї, *ж.* Невеличкий запальний горбочок на шкірі. *Йак'їйас' пришк'ї на видѹ пувисипáли.*

ПРИЩИТЬ [прїщит'] -у, -иш, *док.* Надто палити в хатї. *Надвур'ї трискѹн з гучїма / то с'ѹд'н'а тра дѹбре в грубáх прїщит'.*

ПРИЯТНИ [прїйáтни] -а (-ая), -е (-еє). Люб'язний, уважний, привїтний до кого-небудь, обхїдливий. *Вунá мулудїца такá прїйáтна / л'ѹц'ка.*

ПРОДАЧ [прѹдач] -и, *ж.* Продаж. *В'їшин' / шо мѹна на прѹдач вистї.*

ПРОЙШЛИ [прѹїшли] -а (-ая), -е (-еє). Минулий, той, що минув. *То ше прѹїшло рѹку йа тиб'ї казáла!*

ПРОСТІН [прѹст'їн] -и, *ж.* Простирадло. *С'у прѹст'їн тра булѹ вїпрат' / то йак с'ватá зимл'á.*

ПРУВИНЧАТЬ [прувинчáт'] -ю, -їш, *док., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матерїальні цїнності). *Тра вз'ат' да вс'ї грѹши за тїждин' прувинчáт'!*

ПРУГАПИТЬ [пругáпит'] -лю, -иш, *док., знев.* Прогавити, пропустити кого-небудь, упустити щось через неухажність, нерозторопність тощо. *Йа с'ѹд'н'а знов хл'їб пругáпила.*

ПРУЖЕКТЮРИ [пружѣкт'ури] -ив, *мн., знев.* Очі. *С'ої бил'мáч но свуйїми пружѣкт'урами с'в'їтит'.*

ПРУЗ [пруз, прус], *прийм.* Через. *Пуговури́ла з Гана́н'ом пруз тил'іхво́н.*

ПРУМИНРЕЖИТЬ [пруминтрéжит'] -у, -иш, *недок., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матеріальні цінності). *Все дубро́ пруминтрéжив / а тинéрик'і пу чужі́х л'уд'ах стика́йіц:а.*

ПРУПАЛАТЬ [прупала́т'] -ю, -їш, *док.* Провіяти зерно, підкидаючи його в коритце. *Коб с'у ши́ніцу да та́йак кулі́с' прупала́т'.*

ПРУС [прус] -а, ч. Тарган. *В том го́руди но прúсив гуду́йіте.*

ПРУСЯНИЦА [прус'áница] -и, ж. Солома з проса. *А шо ви с:ве́ї прус'áниці зрубі́ли?*

ПРУТАЛИНА [прута́лина] -и, ж. Місце, де вже розтав сніг. *Вже на вбі́рку о́н'ц'ак'і прута́лини.*

ПРУТИВИТСА [пруту́виц:а] -люса, -иса, *недок.* Бридитися. *Вин нат' в ха́ту вступі́т' пруті́виц:а.*

ПРУТРУЗВИТЬ [прутру́звит'] -ю, -їш, *док.* Витверезитися. *Чи с'а бе́йла хоч кулі́ прутру́звийе?*

ПРУХАЛУЧАНИ [прухалу́чани] -а (-ая), -е (-еє). Очищений від сміття (про насіння). *С'о вже пасо́л'а прухалу́чана?*

ПРУХАЛУЧУВАТЬ [прухалу́чуват'] -ю, -їш, *недок.* Віяти, очищати від сміття насіння гарбуза, соняшника, квасолі і под. *Ти вже свуйé бурак'і прухалу́чуйіш?*

ПРУШИШЕНИТЬ [прушише́нит'] -ю, -иш, *док.* Пробити наскрізь. *Прушише́нила на з'вах ру́ку.*

ПРУШИШЕНЯНИ [прушишен'ани] -а (-ая), -е (-еє). Пробитий наскрізь. *А твуйá нугá / та́йа прушишен'ана / вже заго́йіласа?*

ПУВАДЖАТЬ [пува́жат'] -ю, -їш, *недок.* Поводити. *То́но ті́ма го́чк'і́ма мац'у́пими ту́да-с'у́да пува́жат'е.*

ПУВЕРСИ [пувéрси], *присл.* Зверху. *Ти йáкос' стара́йса мисті́ те с'м'іт':е пувéрси / а то ху́ру писку́ за тим вйі́ником су́ниш.*

ПУВИДЕНЦЯ [пувиде́н'ц'і́йа] -ї, ж. Звичай. *То в йі́х зус'о́м на́ча на вис'і́л':і пувиде́нц'і́йа. У нас / йак жинк'і́ на курува́й ішли́ / то була́ пувиде́нц'і́йа мусо́во нисті́ мі́ску мук'і́ і шт'і́ри йайц'і́ чи бул'ш / то́но ду па́ри.*

ПУВИДНІ [пувид'н'і́], *присл.* Поки ще видно, у світлу пору доби. *Ни зрубáв пувид'н'і́ / то ї́ тин'і́рика ни л'із'.*

ПУВИДНУ [пувидnú], присл. Поки ще видно, у світлу пору доби. *Тра було пувидnú с'їх курчáт заган'áт'.*

ПУВИНЬОН [пувín'он], ч. Повинний, повинен. *Чугó йа знов пувín'он пл'ушчит'?*

ПУВИСІЛЩИНА [пувис'їлшчина] -и, ж. Гостювання після весілля в батьків молодих. *На ти сус'їдив х'їба́ на пувис'їличину забирáла? // – даде́!*

ПУВИСНІ [пувис'н'ї], присл. Весною. *Хáйно вже встайе́ц:а / згурéм пувис'н'ї.*

ПУВИТАТЬ [пувитáт'] -ю, -їш, док. Зустріти молодих на порозі хати із хлібом і медом після вінчання. *Чом нас ни витáйїте / чи хл'їба ни мáйїте? Пуїд'їте ду сус'їда да пузічїте хл'їба / да нас пувитáйїте / йа сус'їду хл'їба д:áйїте.* (Весільна пісня).

ПУ-ВКРАЇНЬСКОМ [пу-вкра́їн'ском], присл. По-українськи, українською мовою. *Нас у шкóли гучїли но пу-пóл'ском / áлиї йа читáт' нагучїласа і пу-вкра́їн'ском.*

ПУВУРОКІЦІ [пувурóк'їци] і ПУВРОКІЦІ [пуврóк'їци] -иц, мн., рідко. Хвороба, причиною якої, за народним переконанням, найчастіше виступає лихе око, а також заздрісні слова та погані думки якогось недоброзичливця. *Бóжа Мáти приступáйїе // вс'áк'ї пувурóк'їци ск'їдáйїе // мóже наспáни / мóже наслáни / мóже насїчани / мóже напїт'ани // мóже пузавїдувани / мóже пувурóжани // із лих'їх людéї / із лих'їх гучéї / із лих'їх кустéї / із лих'їх мислéї // із лих'їх язик'éї / із лих'їх людéї.* (Народна молитва).

ПУГОДЛИВО [пугóдливо], присл. Сонячно, коли гарна погода. *Вчóра було пугóдливо / то на с'їно кухáно.*

ПУГУЛЬКІ [пугул'к'ї], присл. По щиколотки. *Там вудї пугул'к'ї / в тáпучках нат' ни виривáїса.*

ПУДАРОК [пудáрок] -рка, ч. 1. Подарунок. *Хвалїса вже свуйїми пудáрками.* 2. Довгий домотканий рушник, яким на весіллі перев'язували сватів. *Мáло рóдуїку / мáло // пудáркив зустáло. Казáла кн'аз'їна / шо ше пóвнаїа скрїн'а / ї казáли кн'аз'áта / шо ше скрїн'а ї ни пучáта.* (Весільна пісня). *Муїá то так пудáрк'ї цїлу зїму ч:е.*

ПУДБОЛ [пудбóл] -а, ч. Футбол. *Ду хáти ни притикáйїе // тóно йїднó пудбóла і глїдїт'.*

ПУДБОЛКА [пудбóлка] -ї, ж. Легка спортивна трикотажна сорочка. *Йакú с'о вже знов пудбóлку вин в тибé канéдит'?*

ПУДБРЕХАЧ [пудбрéхач] і ПУДБРІХАЧ [пудбр'іхач] -а, ч. Той, хто когось обмовляє. *С'ої пудбр'іхач но слухайе / хто шо гувóрит' / то вже / ни стий ни дивіса / путкáже.*

ПУДБУЛЬШАНИ [пудбу́л'шани] -а (-ая), -е (-ее). Збільшений. *Пéнциѡа вже двуйéм пудбу́л'шана.*

ПУДБУЛЬШАТЬ [пудбу́л'шат'] -ю, -їш, док. Збільшити. *Вин коб то пулу́чку ше л'уд'ам хоч трóн'к'і пудбу́л'шав.*

ПУДБУХТОРИТЬ [пудбухтóрит'] -у, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Вунá ѡе пудбухтóрит' / а с'а скáче / ѡак лих'é / в гічи.*

ПУДВАЛА [пудвáла] -и, ж. Товста балка, яка є основою стіни. *Мáзала пирирóбом / то пудвáла гет' пугнилá.*

ПУДВОРИСЬКО [пудвóрис'ко] -а, с. Родинне прізвисько. *Скул' с'е так'é гáтк'е на ѡїх пудвóрис'ко вїдумали?*

ПУДВУРИТНИЦА [пудвурі́тница] -и, ж. Поріг під ворітьми. *Де ти прин'áv пудвурі́тницю / шо ни мóна нидé ѡе наїтї?*

ПУДГАДЮЧАНИ [пудгад'учани] -а (-ая), -е (-ее). Підбурений, налаштований кимось проти. *С'о вунá такá пудгад'учана з теї шкóли?*

ПУДГАДЮЧИТЬ [пудгад'учит'] -у, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Вин же ж тибé в'ек тáмика пудгад'учує.*

ПУДГУШКУВАТЬ [пудгу́шкуват'] -ю, -їш, недок. Підбурювати, налаштовувати когось проти. *Началї д'івку пудгу́шкуват' / деї нивкаку́ типéр зáмож ни хóче.*

ПУДГАРЛО [пудгáрло] -а, с. Відвисла шкіра під підборіддям. *Гóн'ц'ѡак'е сиб'ї пудгáрло на гуруц'к'їх харчáх найїв / а все стóгне / шо такá б'їдуїка.*

ПУДДЖИГОРИТЬ [пуџ':игóрит'] -у, -иш, док. Підбурити, налаштувати когось проти. *Хтос' муїу́ знов пуџ':игóрив / шо сичé і л'удéї ни варуїц':а.*

ПУДЕЛКО [пудéлко] -а, с. Дерев'яна коробка. *Нанислá пудéлків / то знов б́уду тїждин' руспáл'уват'.*

ПУДЖИЛИ [пуџ'їли] -а (-ая), -е (-ее). Підстаркуватий. *Ти кавал'ёр вже пуџ'їли / то дáрма ни гунури́са.*

ПУДИТЬ [пудит'] -дю, -диш, недок. Мочитися уві сні. *О / дивіса // вже пудит'.*

ПУДМЄННИ [пудм'єн:и], у зн. імен., ч. Робітник, який прийшов на зміну іншому в часі його відпустки чи вихідного дня. *Наша пудм'єн:а ніко́лиї парáти / тáйак тра / ни м'їе.*

ПУДМОВИНИ [пудмóвини], род. пудмовин, мн. Обрядовий договір між батьками перед весіллям дітей. *Кáже / б́уд'бито в нид'їл'у на пудмóвини п́йдут'.*

ПУДНИБИННЄ [пудниб́н':е] -я, с. Склепіння печі. *Пудниб́н':е в пич'ї зус'óm ўвалі́лусо.*

ПУДОВЖНІК [пудóвжн'їк] -а, ч. Художник. *Муї син пудóвжн'їк // лóзи в гóруди мал'ўїе.*

ПУДРАЦЯНИ [пудрáшчани] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що розколовся на дрібні скалки. *С'а лáвка чо такá пудрáшчана?*

ПУДРАЦИТСА [пудрашч́ц:а], 3 ос. одн. пудрацитса, док. Поколотися на скалки. *Ти но тáмичк'ї пумáло / бо та дóшка зус'óm пудрашч́їласа.*

ПУДЮДЮВАТЬ [пудй́уд'уват'] -ю, -їш, недок. Підбурювати, налаштувати когось проти. *Ти но йé ни пудй́уд'уї / то вунá ї скакáт' ду минé ни б́уде / тáйак т'їгра.*

ПУЖБУРА [п́ужбура], присл. Навкидь. *Тóно лáх'ї п́ужбура к'їдав.*

ПУЖБУРКІ [п́ужбурк'ї], присл. Навкидь. *Пудушкáми п́ужбурк'ї к'їдалиса.*

ПУЖБУРКОМ [п́ужбурком], присл. Навкидь. *Вхамині́са / шо та вдéжа в́н:а / шо ти йе п́ужбурком к'їдайїш.*

ПУЖДАТТЄ [пуждат':é] -я, с. Кредит. *С тим свуй́м пуждат':ém ви минé ну св'їти п́устите.*

ПУЗАБУРСИ [пузáбурси], присл. По щиколотки. *На дурóзи нат' вуді́ вже пузáбурси / а ти в тáпучках.*

ПУЗАБУРСКІ [пузáбурск'ї], присл. По щиколотки. *Пирижді́ / бо вуді́ пузáбурск'ї.*

ПУЗАВСТАТНІ [пузавстáт'н'ї], ч. Позаминулий (про рік). *Вун ше / маїт' то / йак то пузавстáт'н'о рóку приї́жж́ав / то і все.*

ПУЗАВТРЕ [пузáвтре], присл. Післязавтра. *Казáв / шо прі́де пузáвтре / а чи то прáвда?*

ПУЗАВТРИЙ [пузáвтриї], присл. Післязавтра. *Курóви строк пузáвтриї вихóдит'?*

ПУЗАПРОЙШЛИ [пузапрóїшли] -а (-ая), -е (-еє). Позаминулий (про рік). *Пузапрóїшло рóку та зувс'óm биркóсиї ни бу́ло.*

ПУЗАПУЗАВТУРИК [пузапузавтурі́к], присл. Три роки тому. *То ше циганка пузапузавтурі́к прудава́ла.*

ПУЗАПУЗАВЧОРА [пузапузавчора́], присл. Три дні тому. *На та́йя бу́ра кулі́ с'о була́? // – ма́йт' / пузапузавчора́.*

ПУЗАТОРОКУ [пузато́року, пузатуро́ку], присл. Позаминулого року. *Пузатуро́ку / памита́йиш / йака́ бу́ра йшла?*

ПУЇДИНЦІ [пуйі́дінци], присл. Поодинці. *Чо с'о ви с'од'н'а на вис'іл':е ни разо́м / да пуйі́дінци?*

ПУЇРКАТСА [пуйі́ркац:а] -юса, -їса, док. Посваритися. *За гладі́шк'і / і то бабі́ пуйі́ркалися.*

ПУКА [пукá], присл. Поки, тим часом. *Ти на вже на учо́ти стуйі́ш? // – пукá н'е.*

ПУКАМИСТЬ [пукáмис'ц'], присл. Поки, тим часом. *Пукáмис'ц' ми с'ц'у́ла к'інулися / то палну́ло / йак гулуве́шка.*

ПУКАМИСЬ [пукáмис'], присл. Поки, тим часом. *Пукáмис' ти вста́ниш / то тувáр на Во́вчом бе.*

ПУКІДА [пук'і́да] -и, ж., знев. Жінка, яку покинув чоловік. *Ти / пук'і́до / перш в свуйі́ симн'і рузбирі́са!*

ПУКЛІТ [пукл'і́т] -а, ч. Утеплена комора для зберігання картоплі, буряків. *С'еї́ но́чи бу́л'ба в пукл'і́ти гет' пуме́рзла.*

ПУКОМШАНИ [пукóмшани] -а (-ая), -е (-ее). Зім'ятий. *Пóс'ла тих кунба́йів тоно́ суло́ма пукóмшана.*

ПУКУЛЯ [пуку́л'а], присл. Поки, тим часом. *Пуку́л'а то ти ше дудóми дубирéса / то приста́ниш.*

ПУКУРАТЬ [пуку́рат'] -ю, -їш, док. Знайти підтримку, допомогу. *Бу́л'шиї́ вунá в минé ни пуку́райе.*

ПУЛИВКА [пулі́вка] -і, ж. Відходи з проса. *С'у пулі́вку свін'ам запáриш.*

ПУЛІНДРИЦА [пул'і́ндріца] і ПУЛЮНДРИЦА [пул'ундріца] -и, ж. М'ясо найвищого сорту із середньої частини хребта туші; полядвиця. *На пул'і́ндріци йа мі́ску всóбно дам.*

ПУЛУДИНЬ [пулу́дин'] -дня, ч. Їжа, яку з собою беруть в поле. *Ві́браліса на ці́ли ден' з до́ми / а тра забу́ц:а пулу́дин'.*

ПУЛУКАТЬ [пулукáт'] -ю, -їш, недок. 1. Полоскати. *Ві́нрат' ві́нрала / а пулукáт' вже ти беш.* 2. Промивати щойно зроблене масло. *Ви ма́сло вже пулукáли?*

ПУЛУЧИТСА [пулучі́ц:а], 3 ос. одн. пулу́читса, док. Трапитися, стати, відбутися. *То ж йа ничугу́с'ї́ко ни зна́ла / деї́ чі́риз те тоно́ з до́ми // вкóчи с'о те все так'е пулучі́лусо?*

ПУМАЛИТСА [пумáлиц:а] -юса, -иса, *док.* Спокуситися, піддатися спокусі, бажанню мати що-небудь, робити щось (принадне, вигідне, приємне і под.) *Старé / а на дурнічку пумáлилусо.*

ПУМАЛІНА [пумал'іна] -и, *ж.* Вакса. *З'ми ун'з'ó пумал'іни да гáрно тійа тухл'і пучіс'ц'.*

ПУМИДОРА [пумидóра] -и, *ж.* Помідор. *Шоб тиб'і хоч йідна пумидóра всталáса.*

ПУМИНАЛНИЦА [пумина́лица] -и, *ж.* День поминання померлих. *Ше пукúл' ду пумина́лници / то тра на мóg'ілках пурáдок зрубít'.*

ПУМИРОК [пумíрок] -рка і -рку, *ч.* Мор, пошесть. *А пумíрка йакó / гр'іх чи два / нимá ун'з'é на вас!*

ПУМІШАНИ [пум'ішани] і ПУМНІШАНИ [пумн'ішани] -а (-ая), -е (-ее). Дурний, розумово обмежений, тупий. *Ти вже дес' типéричка зус'óm пум'ішани став!*

ПУМУЛИТЬ [пумулít'] -ю, -иш, *док.* Змусити дитину молитися, кажучи їй молитву, яку вона повторює. *Зáрика хлóнца пумул'у і приду́.*

ПУ-НАКШОМ [пунáкшом], *присл.* Інакше. *Йáкос' пунáкшом ти йігó називáла.*

ПУ-НАЧОМ [пунáчом], *присл.* Інакше. *Ти в с'еї хáти мéбил' йáкос' пунáчом пуста́в.*

ПУНИЖ [пуніж], *род.* пунужá, *ч.* Одна з двох (чотирьох) педалей у ткацькому верстаті, за допомогою яких піднімається і опускається начиння. *Мин'і хлóниц нат' намал'увáв / йак пу пунужáх худít'.*

ПУ-НИМЕЦКОМ [пу-нимéцком], *присл.* По-німецьки, німецькою мовою. *А тої трóх'і т'áмив пу-нимéцком / то йігó вз'али́ за пиргувóрщика.*

ПУНУЧУТА [пунучутá] -и, *ж.* Темнота. *Куді́ йа так'еї пунучуті́ пуїду́?*

ПУ-ПАНЬСКЄМУ [пу-пан'ск'ému], *присл.* Заможно, в розкошах, безтурботно. *Йігó бáт'ко та всі́к'і в'ік такó св'ітом і л'уд'мі круті́в / і с'ої так пу-пан'ск'ému живé.*

ПУПИНОК [пúпинок] -нка, *ч.* Пуп'янок квітки. *С'ої пúпинок коб ду Кул'áд русцв'ів.*

ПУПИРЕЧКА [пупирéчка] -і, *ж.* Кінець грядки біля тину, який не можна зорати плугом. *На пупирéц:и ше бу́л'ба всталáса нивса́пана.*

ПУПИРОК [пупирóк], *присл., прийм.* Упоперек. *Зáрика с'е́йу напру́г'і́у вівуз'у здовж і пупирóк.*

ПУ-ПОЛЬСКОМ [пу-пóл'ском], *присл.* По-польськи, польською мовою. *Нас у шко́ли гучі́ли но пу-пóл'ском / а́лиї́ йа чита́т' нагучі́ласа і пу-вкра́йін'ском.*

ПУПРЕБУВАТЬ [пупрѐбуват'] -ю, -їш, *док.* 1. Спробувати. *Пупрѐбуї́ мин'і́ ни приди́.* 2. Покуштувати. *Пупрѐбуї́те ше́ ї́ ви мо пируга́.*

ПУ-ПУЛЬСКЄМУ [пу-пул'ск'єму], *присл.* 1. Як було прийнято “за Польщі”. *Вин пу-пул'скє́му і в калго́зи ха́з'айіну́їє // сам сиб'і́ старайі́цї:а.* 2. По-польськи, польською мовою. *Йа́ на́т' пу-пул'ск'є́му трóн'і́ т'амл'у.*

ПУРАЯТЬ [пурáят'] -ю, -їш, *док.* Порадити. *Ви ж мин'і́ так пурáйали за́ йо за́мож / деї́ йа му́с'у типѐрика вс'у́ жїткү́ тако́ прїду́ра кáл'а сибѐ́ тирп'і́т'.*

ПУРЕНЧА [пурѐнча] -ив, *мн.* Поручні. *Диржі́са за пурѐнча / бо ту́тика му́сто́к крѐ́пко прї́кри.*

ПУРИШ [пурі́ш] -а, *ч.* Спориш. *Пурі́ш / ка́же / т по́чок ва́рит'.*

ПУРНИ [пурнѐ] -а (-ая), -е (-еє). Доношений, вчасно народжений. *О с'о́ пѐрви но́ раз / шо́ пурус'áта в́їє пурнї́йа.*

ПУ-РУСКОМ [пу-ру́ском], *присл.* По-російськи, російською мовою. *А́ йа ж то́ пу-ру́ском зу́с'о́м ни́ т'а́мила.*

ПУРУСЯТНИК [пурус'áтник] -а, *ч.* Матка свині. *Вї́риж здрáзу пурус'áтника.*

ПУРУЧНИК [пурúчник] -а, *ч.* Дитина, яку постійно носять на руках. *Да́ с'ої́ пурúчник ма́лі / ни́ д'івчина́ // ду́ вс'ї́х іде́ на ру́к'і́ / бї́но хто́ тил'бу́шив ці́ли ден'.*

ПУРУЧНИЦА [пурúчниця] -и, *ж.* Дівчинка, яку постійно носять на руках. *То́ така́ му́йá Га́л'а та́же пурúчниця́ бу́ла // в'ек дит'á з рук ни́ зла́зило.*

ПУРУШОК [пурушо́к] -шка, *ч.* Таблетка. *На́ йї́дні́х но́ пурушкáх і́ живѐ́.*

ПУСИВАЛНИК [пусивáлник] -а, *ч.* Хлопчик, який засіває на Новий рік. *Йа́ сиб'і́ в'ек в́пирѐд пусивáлника́ заго́д'у́їу.*

ПУСЛУШНЯВИ [пуслушн'áви] -а (-ая), -е (-еє). Слухняний, чемний. *С'е́ дит'á́ пуслушн'áве́ / йо́ пус'ватї́т' і́ диржа́т'.*

ПУСПИРАТЬ [пуспирáт'] -ю, -їш, *док., знев.* Позбирати в одне місце. *То́ пуспирáїє́ лих'е́ вс'ї́х зарáз.*

ПУСПІХА [пусп'і́ха] -і, *ж.* Скоростигла картопля. *Йа́ свуйу́ пусп'і́ху́ в́же́ пуптрóх'і́ ку́лупáїу.*

ПУСПУВІДЯНИ [пуспув'ід'ани] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що відбув таїнство сповіді. *Пус'л'азáвтре вже Пáска / а ти ше ни пуспув'ід'ани.*

ПУСТАНОВА [пустанóва] -и, ж. Різдвяна вистава, що складається зі сцен, пов'язаних із народженням Христа. *То цар Максим'іл'ійáн ни в с'ом приставл'én':i буў // то булá ше йіднá / зумисéлна гла йо пустанóва.*

ПУСТАНУВИТСА [пустанувіц:а] -люса, -иса, док. Визвіритися, звернутися до когось або відповісти комусь із нестриманим роздратуванням, злістю. *Пустанувіц:а в'ек / йаг ду сво бáт'ка.*

ПУСТЕ [пустé], у зн. імен. Евфемізм нечистого. *Дес' пустé ду йійé / л'удучк'і / прикаснóлуco.*

ПУСТИ [пусті] -а (-ая), -е (-еє). Неслухняний, бешкетник. *Ої с'о пустé дит'á.*

ПУСТОТА [пустóта] -и, ж., збірн., знев. Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Йак ти с'у пустóту дит'áчу в теї хáти видéржуйиш?*

ПУСТОТТЄ [пустóт':е] -я, с. 1. збірн., знев. Неслухняні діти, бешкетники. *Типéрика д'іти // пустóт':е.* 2. Аморальність. *Йак Гуспóд' на с'е пустóт':е дівиц:а да тирніт'.*

ПУСТУЛЯКІ [пустул'ак'і] -ив, мн. 1. Стоптані постолі. *Йійе мáти в'ек у пустул'акáх худіла / хто йак'і набéдрик'і в'ік'іне / то вунá пудбирé.* 2. Налипання мокрого снігу. *Кудá ти пўйдиш / дивіса / йак'і пустул'ак'і пáдають'.*

ПУСТУТЕЧА [пустутéча] -и, ж., збірн., знев. Бешкетники, неслухняні, непосидючі діти. *Наградів с'éйу пустутéчийу Гуспóд' / а типéрика хоч ти шо хоч.*

ПУСТУТЕЛОСТЬ [пустут'елос'ц'] -і, ж. Порожнина. *Тáмика виднó пустут'елос'ц'.*

ПУСУЛИТЬ [пусулít'] -ю, -иш, док. Посипати цукром, сіллю. *Пусулі мин'і цўкром хл'іба.*

ПУТИПЛІ [путипл'і], присл. Затепла, поки тепло. *Чуснік виснóйу путипл'і пусад'у.*

ПУТИПЛУ [путиплú], присл. Затепла, поки тепло. *К'еп то путиплú хоч с'у хáту ўвинут' да бмáзат'.*

ПУТКІДАЧ [путк'ідач] -а, ч., знев. Чоловік, який переходить жити від однієї жінки до іншої. *Чи вин тиб'і / с'ої путк'ідач / путр'ібни?*

ПУТПЛІТУХА [путпл'ітуха] -і, ж. Дерев'яна паличка, якою підплітали постолі. *То ше була така́йа спічка / путпл'ітуха / то йейу спуз'споду ла́пц'і путпл'італи.*

ПУТРИПАТЬ [путрипа́т'] -ю, -іш, док. Піти. *Шо ни прусіли пужда́т' ху́ри / а нивкаку́ // путрипа́ла сама́ чіри́з л'іс.*

ПУТСВИНЧАК [пуцвинча́к] -а, ч. Підсвинок. *Йа з тво нурус'ати вже пуцвинчака́ до́бро ма́йу.*

ПУТСУХВІТ [путсухв'іт], присл. Спосіб прибивати дошки стелі до сволоків знизу, а не зверху. *Йа но в ку́х'ін'ци сто́лу путсухв'іт пудбі́в / а в пукл'іти прóсто.*

ПУТШИХОВАНІ [пучшихо́вани] -а (-ая), -е (-еє). Підготовлений. *Бач / с'а вко́чис' вже пучшихо́вана.*

ПУТШИХУВАТСА [пучшихува́ц:а] -юса, -іса, док. Підготуватися. *Го́сти на двур'і / а ми ше ни пучшихува́лиса.*

ПУТШИХУВАТЬ [пучшихува́т'] -ю, -іш, док. Підготувати. *А мулуду́ вже пучшихува́ли?*

ПУХ [пух] -а, ч. Кріт. *Пух то́но на со́нце вілизе / так і здо́хне.*

ПУХА [пуха́] -і, ж. Тупий кінець яйця. *Тонó в пуху́ мин'і ни би / би в нусóк / шоб че́сно.*

ПУХАТНИЦА [пухатни́ца] -и, ж. Жінка, яка часто навідується до сусідів. *Вунá рíхтик така́ пухатни́ца / йак ѝе ма́ти-нибо́ищица.*

ПУХВИЛЯНИ [пухвіл'ани] -а (-ая), -е (-еє). Погнутий. *С'ої з'вах диві́са / йак'і пухвіл'ани.*

ПУХОДЖИ [пухо́џи] -а (-ая), -е (-еє). Схожий. *Вин на сво ба́т'ка рíхтик пухо́џи.*

ПУХУДНЯ [пухуд'н'а́] -і, ж., знев. Той, хто вештається, бродить, повільно ходить без певної мети й напрямку. *Де ти / пухуд'н'о́ / ціли ден' стика́лусо?*

ПУХУПНИ [пухупну́] -а (-ая), -е (-еє). Зручий; такий, що завжди напохваті, яким легко скористатися за потреби. *Мин'і с'і́йа ту́хл'і вéл'ми пухупні́йа.*

ПУЦ [пуц] -а, ч. Невисокий, схильний до повноти чоловік. *Ох / ни даї Бог тако́ пу́ца л'убі́т'.*

ПУЦВЕТЯНИ [пуцвэ́т'ани] -а (-ая), -е (-еє). Поцвілий, укритий цвіллю. *Не ѝіж с'о хл'іба пуцвэ́т'ано.*

ПУЦИХОВАНІ [пуцихо́вани] -а (-ая), -е (-еє). Позначений для вирубки. *С'а со́сна вже пуцихо́вана.*

ПУШКОДУВАТЬ [пушкóдуват'] -ю, -їш, док. Поцілувати.
Пушкóдуї / дóц'у / тáта / ти ш тáта л'убайїш?

ПУЩІ [пушч'і], присл. Майже. *Пушч'і вс'а гулиця на запóйнах була.*

ПЧАС [пчас] -а, ч. Закаблук. *В сапóжках пчаси гет' пус'адáли.*

П'ЯТАЧКА [пйатáчка] -і, ж. Купюра номіналом п'ять гривень.
В минé всталáса тiкано йiднá пйатáчка.

П'ЯТЮРКА [пйат'урка] -і і П'ЯТЬОРКА [пйат'орка] -і, ж.
1. Купюра номіналом п'ять гривень. *Д:алá пйат'урку / а шо ж йа купiла?* 2. Оцінка “відмінно”. *В йiгó тої шчудéник зус'ом ни йiнтурéсни // там самi пйат'урк'і.*

П'ЯТИ МНІСЯЦ [пйáти мн'іс'ац]. Травень. *У пйáтом мн'іс'аци йак пушив нéстиками...*

П'ЯТЬ СОТОК [пйат' сóток], числ. П'ятсот. *Нашчитáла тóно дрiбними пйат' сóток.*

Р

РАБІН [рáб'ін] -а, ч., знев. Людина, в якої на обличчі багато веснянок. *А рáб'ину та синукóсу вдилiли?*

РАБУТІННЄ [рабут'ін'е] -я, с. Веснянки на обличчі. *Всéїк'і вид в йо у том рабут'ін':і.*

РАБУХА [рабúха] -і, ж. Людина, в якої на обличчі багато веснянок. *А ти / рабúхо / муўчi і ни бзивáйса.*

РА҃А [рáга] -і, ж. 1. Розгалуження на кінці гілки, палиці. *Гла шiшк'і брáли вмисéлно такú встрúжану пáлку // мусóво шоб на три рáг'і // то то т'істом ми йiйé бл'іпл'уйiм і в пич'і спиктi // деї шiшка.* 2. Одна з кількох гілок, які відходять від стовбура низько біля землі. *С'у йáблинку так бр'iж / шоб всталóсо нiско тóно дв'і рáг'і.* 3. перен., знев. Крива нога. *Пуруставл'áйе тiйа свуйé рáг'і / а ти хоч лéтаї пу хáти // ни мóна пруйтi.*

РА҃АМИ [рáгами], присл. 1. Надто низько біля землі розгалужуючись на багато гілок. *Биркóс ни пувiн'он так рáгами рустi.* 2. перен., знев. Широко розставляючи ноги. *Коб так'і вже хурушúн / а то рáгами хóдит'.*

РА҃АТИ [рагáти] -а (-ая), -е (-еє). 1. Такий, що низько біля землі розгалужується на багато гілок (про стовбур, дерево взагалі). *На с'еї рагáтеї йáблини йе ше зрудá йáблика ни бáчив і ни прóбував.* 2. Такий, що має кілька розгалужень (про гілку, палицю). *С'а гул':á такá рагáта да ше ї в хáту шат'iрит' // йак в'іт'ор / то в гукнó. То тра брат' такú рагáту пáлку / тра / шоб на три рáг'і.* 3. перен., знев.

Кривоногий. *Нáшо вин так'і рагáти тиб'і здáвса / чи тиб'і гарн'іши хлóнци ни трапл'áлиса / чи ти в дивкáх так вже засид'íласа.* 4. перен., знев. Такий, що ходить, широко розставляючи ноги. *Ти ше крепи рагáта!*

РАГАТО [рагáто], присл. 1. Надто низько біля землі розгалужуючись на багато гілок. *С'а йáблина чос' рагáто рустé.* 2. перен., знев. Широко розставляючи ноги. *Вин вéл'ми кумéдно хóдит' // йáкос' так рагáто.*

РАДИТЬ [радít'] -дю, -диш, недок. Одягати покійника. *Хто худів радít'?*

РАДЮГА [рад'ýга] -і, ж. Рядно. *Вдинíса с'éйу рад'ýгуйу / бо пут пирíнуйу гарачé крéпко.*

РАЗ-ДВА [раз-двá], у зн. присл. Негайно, відразу ж; у надто короткий термін. *Бач / йак насварíласа / то раз-двá нарубáв дров. Тóно йа сказáла // раз-двá пуб'íг і прин'іс.*

РАКУТИЦА [ракутица] -и, ж. Ратиця. *У меї курóви йідна ракутица чос' загнуйíласа.*

РАЛЦЕ [ралцé] -а, с. Плуг для обгортання. *Вже бурак'і тра бгурáт' / а ралцá нимá.*

РАМКА [ра́мка] -і, ж. Вишита картина. *Вíшила ра́мку з Бóжуйу Мáтирийу.*

РАМКО [ра́мко] -а, с. 1. Оправа, в яку вставляють дзеркало, портрет, картину. *Купíла на с'ої патрét нувé ра́мко.* 2. Вишита картина. *С'о рушникá пув'іс' на те ра́мко / шо с цéрквийу.*

РАМПЛЯСИ [рампл'áси] -ив, мн. Смужки, що нашиваються по зовнішньому шву формених або спортивних штанів; лампаси. *В с'ом приставл'én':і маршáлку вмисéлно рампл'áси на штанáх рубíли с:ухузлóтници.*

РАНИЙ [ран'íї], присл. 1. Раніше. *Йа ран'íї пришлá чи ти вже булá?* 2. Колись, давніше. *Ран'íї де такú вкáz'íйу хто чуў.*

РАНЬШ [ран'ш], присл., рідко. 1. Раніше. 2. Давніше, колись. *Ран'ш йáкос' сийнó леки жит' булó.*

РАНЬШИЙ [ра́н'шиї] і РАНЬЧИЙ [ра́н'чиї], присл., рідко. 1. Раніше. 2. Давніше, колись. *Ра́н'шиї і йа крéпша булá.*

РАПТОМ [ра́птом], присл. Всього-на-всього, всього лише. *Мин'і ра́птом sóрок рóкив / а вже вдувíцийу всталáса.*

РАТУЙТИЧКО [рату́йтичко], виг. Гвалт, рятуйте. *Ої / твáлтучк'і! Ой / рату́йтичко / л'уди / бо лóпну зу с'м'íху.*

РАЧИЦА [рачіца] -и, ж. Злякїсна пухлина. *В йїгó рачіца на лихкúши.*

РАШКА [рашка] -і, ж. 1. Помийниця. *В'ік'ін' с'їа тумач'ї в рашку / а н'е / то самá йїж так'е суло́не.* 2. перен., знев. Голова. *Свуйей смёрт'у ни вмреш / бо сийно́ свуйу́ рашку дурну́йу дес' впреш.*

РАЯТЬ [раят'] -ю, -їш, недок. Радити. *Йа в такóм нат' ничó райат' ни хóчу / бо пóсл'а беш ре́мжит' ці́лу жы́тку.*

РЕВА [рэва] -и, ж., знев. Плакса. *С'а ре́ва коб тиб'ї хоч на йаку́ мин'у́тину вмóвкла.*

РЕВАЛО [рэвало] -а, с., знев. Плакса. *Йак тиб'ї с'е ре́вало ше за́дин' ба́к'ї ни забі́ло?*

РЕВАТЬ [рэват'] -ю, -їш, недок., знев. Плакати. *Чо ти ре́вайїш чі́рис ці́ли ден'?*

РЕМЖИТЬ [рёмжит'] -у, -иш, недок. Нарікати, ремствувати, висловлювати незадоволення ким-, чим-небудь, прикрість із приводу чо́гось. *Такó прит'мом мин'ї чі́рис ці́ли вб'ід ре́мжит'.*

РИЖИЩЕ [рижішче] -а, с. Поле з-під жита. *На Клин / на рижішче / ше коб ху́рку гно́йу зависті́.*

РИЗИКАНТ [ризика́нт] -а, ч. Людина, готова на сміливий, ініціативний вчинок, дію зі сподіванням щастя, успіху, позитивного результату. *Такóм ризика́нту заш до́бре.*

РИЗІНЯК [риз'ін'ак] -а, ч. Гумовий чобіт. *В с'їх риз'ін'акáх йак то но́г'ї суч'ї́ют'.*

РИСЬКАТЬ [ріс'кат'] -ю, -їш, недок. Перебирати харчами, відмовлятися їсти. *То ти ше мин'ї ту́тка ріс'кат' бу́диш? Да шо йа тиб'ї ма́йу варі́т'?*

РИТКІ [рітк'і] -ив, мн. Деталь ткацького верстата (гребінь у рамці), за допомогою якої навивається основа на верхній вал. *Так'ї рітк'ї з зубáми биру́ц:а / і вно́сите ту сно́ву / де насно́вана. Дей шчитáйіте / чи пу дв'ї па́ри мо́на кла́сти / чи пу пйáт' // йаку́йу вже пра́жу хóчите.*

РИХТИК [ріхтик], присл. Достеменно, достоту. *Вин мин'ї ріхтик так'ї / йак йїгó ба́т'ко-нибо́шчик.*

РИШТИ [рішти] -ив, мн. Риштування; тимчасове дерев'яне обладнання, що встановлюється біля стін споруди. *С'їа рішти з ц'о бо́ку вже мо́на примáт'.*

РИЯ [рі́я] -ї, ж. Рило свині. *Коб ту рі́йу вже чі́м-де прищипі́т' / то мо б менч ріс'кало.*

РІЗВИ [р'ізви] -а (-ая), -е (-ее). Жвавий, моторний. *Ше вун старі р'ізви а р'ізви!*

РІЗВО [р'ізво], присл. Жваво, моторно. *Ше Мот'ка гон'ц'ак р'ізво бул'бу купайе.*

РІЗНИК [р'ізник] -а, ч. Урізаний шматок сала. *Тамичк'і на пулудин' тако р'ізника бирé / шо йімú / пéвне / то сала ни настáрчиц:а.*

РІСКІ [р'іск'і] -а (-ая), -е (-ее). Прокислий. *Ти с'е мулукó ни будиши пит' / бо вунó вже р'іск'е.*

РОВИР [рóвир] -а, ч. Велосипед. *З'ми мо рóвира / то вже хуч'ї бе.*

РОЖА [рóжа] -и, ж. Захворювання шкіри. *Т:ей рóжи то спáл'уйу л'он / так'іх дéвит' кудéл'ок рубл'у / да ше тра згувурáт'.*

РОМПА [рómпа] -и, ж. 1. Ропуха. *Йак рómпа чáсом с так'іми бурóд'авками на пуріг вíлизе / то с'о закóн в'ід'ма.* 2. перен., знев. Надто огрядна жінка. *Де ти такú рómпу да кулі наг'ін'анийу бáчила?*

РОЧНИК [рóчн'ік] -а, ч. Ровесник. *То ти ж з муїм сїном мéнчим набúт' рóчн'ік'і?*

РОЧНИЦА [рóчн'іца] -и, ж. Ровесниця. *С'о муїá рóчн'іца / а х'ібáл' скáжиши?*

РУБАНИЦ [рúбаниц] -нца, ч. Міра виміру зрубаного лісу. *Дес' спáли // за́дин' но рúбаниц дров нарубáли.*

РУДАВИНА [рудáвина] -и, ж. Іржаве болото. *Тáмика кáл'а теї рудáвини брáли?*

РУЗБАБЕХАНИ [рузбабéхани] -а (-ая), -е (-ее). 1. Зроблений надто великим. *Нáшо йімú такá хáта рузбабéхана // коб хоч д'іти булі.* 2. Надто розтовстілий. *Такá рузбабéхана зрубíласа / йак тур.*

РУЗБАБЕХАТСА [рузбабéхац:а] -юса, -їса, док. Надто розтовстіти. *Рузбабéхаласа тóно / ничó ни рóбл'ачи.*

РУЗБАБЕХАТЬ [рузбабéхат'] -ю, -їш, док. Зробити щось надто великим. *Рузбабéхав такúйу хат'ін' / шо на вс'і сéла!*

РУЗБАХАТЬ [рузбáхат'] -ю, -їш, док., рідко. Зробити щось надто великим. *Там так'і хурóми рузбáхав!*

РУЗБИРАТСА [рузбирáц:а] -юса, -їса, недок. 1. Роздягатися. *Рузбирéса самéйк'і?* 2. Розумітися на чомусь. *Вунá на тих зил':áх дóбре рузбирáйц:а.*

РУЗБИРАТЬ [рузбирáт'] -ю, -їш, недок. 1. Роздягати. *Рузбирú йігó да хаї їдé спат'.* 2. Розділяти тушу кабана, теляти. *Ти сам кабана́*

рузбира́йиш? 3. Тямити, розумітися на чомусь. *Ажéї вт'у́пиц:а в тої т'іл'ів'іт'ор / а рузбира́т' тáмика вунá сийно́ ничо́ ни рузбира́йе.*

РУЗБРУШАНИ [рузбру́шани] -а (-ая), -е (-ее). 1. Розбурканий, такий, що вийшов зі стану спокою. 2. Стривожений, такий, що втратив спокій. *Йа с'од'н'а вже ї так тим всén'к'ім рузбру́шана / то ч:ип'іц:а хоч ви д минé.*

РУЗБРУШИТСА [рузбру́шиц:а] -уса, -иса, *недок.* 1. Розбуркатися, вийти зі стану спокою. *Пурá вже хоч трóх'і рузбру́шиц:а / а то сиді́иш тў́тика камині́цийу.* 2. Стривожитися, втратити спокій. *Йа чос' йак рузбру́шилася / то ду пáмити ни приду́.*

РУЗВИДНИК [рузвídник] -а, ч. Розлучений чоловік. *Кáжут' / вже з йак'імс' рузвídником пу Рóвном шл'ага́йіц:а.*

РУЗВИДНИЦА [рузвídниця] -и, ж. Розлучена жінка. *Приста́в ду йак'éс' рузвídниці на дво́йе дитéї.*

РУЗВИТНИ [рузвитн́] -а (-ая), -е (-ее). Кмітливий. *Йіго́ брат стáрши // то тої пáрубок рузвитн́.*

РУЗГОРИТЬ [рузго́рит'] -у, -иш, *док.* Дістати, роздобути. *Ме рузго́ру за л'іто йак'іх бáнок ск'іл'ка крáск'і / то хоч вѓисин' с'йа ѓікна пукрас'у́.*

РУЗГАРАГА [рузгара́га] -і, ж. Той, хто ходить, широко розставляючи ноги. *На чо вже с'а рузгара́га ц'удá притил'у́шилася?*

РУЗГАРАДЖАНИ [рузгара́жани] -а (-ая), -е (-ее). Такий, що широко розставляє ноги, коли йде. *Так'é дит'á с'м'ішне / рузгара́жане.*

РУЗГАРАДЖАНО [рузгара́жано], *присл.* Розкарячано. *Да чо с'о вин так рузгара́жано хóдит' // йа никóлиї ни заўва́жувала.*

РУЗДЕВАНИ [руздéвани] -а (-ая), -е (-ее). 1. Роздягнений. *Ці́ли ден' дит'á зус'ом руздéване / і то гарачé.* 2. Легко одягнений. *Надві́р руздéвани ни їди.* 3. Не вкритий ковдрою. *Йа внуч'і шо встáну / то вунá все руздéвана спит'.*

РУЗДИВАТСА [руздива́ц:а] -юса, -їса, *недок.* 1. Роздягатися. *То мин'і вже руздива́ц:а?* 2. Розкриватися, скидати ковдру. *Дит'á / ни руздива́йса / бо в хáти хулудно́.*

РУЗДИНУТСА [роздину́ц:а] -уса, -иса, *док.* 1. Роздягнутися. *Руздині́са / а то вдéжу замóчиш.* 2. Розкритися, скинути ковдру. *Ти внуч'і руздéниса і бе хулудно́.*

РУЗЇСТИ [рузйі́сти], 1 ос. одн. руз'ім, *док.* Розгнівати. *Йа то ни йй ни диву́йу / бо тійа шкóл'ник' і за́дин' мужу́т' так рузйі́сти!*

РУЗ'ІСТИСА [рузйїстиса], *1 ос. одн. руз'їмса, док.* Роздратуватися, розізнитися без вагомих на те причин. *Йак рузйїд'ац:а вба́два / то но тїма двирцїма к'їдайт' / та́йак-то вунї шо вїн:ийа.*

РУЗРИВОК [рузрївок] -вка, ч. Розвага. *В с'ом сил'ї дит'ати ж нийа́ко рузрївку нима́.*

РУЗУБРАНИ [рузубра́ни] -а (-ая), -е (-еє). 1. Розібраний. *Часї чо вже рузубра́нийа лжж́ат'?* 2. Роздягнений. *С'о гет' рузубра́ни спии?* 3. Легко одягнений. *Ни їди на двир рузубра́ни!*

РУЗУБРАТСА [рузубра́ц:а], *1 ос. одн. рузбирўса, док.* 1. Розібратися. 2. Роздягнутися. *Рузбирўса да л'ага́ї ужé.*

РУЇТСА [руйїц:а], *безособ., недок.* Ввижатися. *С'о тиб'ї вже руйїц:а.*

РУМПУХА [румпу́ха] -ї, ж., *рїдко* 1. Ропуха. *С'у румпу́ху сухран'бо́же рука́ми чипа́т' / бо всїпле бурод'авками.* 2. перен., знев. Надто огрядна жїнка. *Дивїса / йака́йа румпу́ха рузйїласа.*

РУСАДА [русáда] -и, ж. Тїльки розсада капусти. *Ма́л'а далá русáди / шо мо́на всéїк'ї Риск'ї засади́т'.*

РУСКАРАКА [рускара́ка] -ї, ж. Той, хто ходить, широко розставляючи ноги. *Ти / рускара́ко / с'удá ни мишўса.*

РУСКУШУН [рускушўн] -а, ч. Той, хто вирїс і живе в розкошах. *Х'їба́л' так'ї рускушўн тиб'ї вбо́лит' / йак вин никóли нийа́к'еї бидї ни знав.*

РУСПАСЮВАТСА [руспас'їйува́ц:а] -юса, -їса, *док.* Роздратуватися, розізнитися без вагомих на те причин. *То в ха́ти вс'їм ма́ло мн'їсца стайé / йак вунá вже руспас'їйўйїц:а.*

РУСПАСЯНИ [руспас'ани] -а (-ая), -е (-еє), *знев.* Добре годований, розтовстїлий. *Вун типéра так'ї вже руспас'ани / шо дивїц:а га́тко.*

РУСПОВЗЛИ [руспóвзли] -а (-ая), -е (-еє), *знев.* Добре годований, розтовстїлий. *Сийно́ перш вин ни так'ї руспóвзли був / шо ни кажї́.*

РУСПРИНДЯНИ [руспрїнд'ани] -а (-ая), -е (-еє), *знев.* Незадоволений. *Йа с тубóйу так'їм руспрїнд'аним нат' і мин'ўтини бул'ш гувурїт' ни бўду.*

РУСПУСТЯНИ [руспўс'т'ани, руспўс'ц'ани] -а (-ая), -е (-еє). Надто розманїжений. *Вин в тибé закрéпко руспўс'т'ани // йа свуйїм д'їт'ам так'еї во́ли никóлиї ни дава́ла.*

РУСТИНДЗЮВАТЬ [руст'ін'з'уват'] і
РУСТИНЦЮВАТЬ [руст'ін'ц'уват'] -ю, -їш, *недок., знев.* Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). *Вунá в том гóруди но грóши руст'ін'з'уйе.*

РУСТИНДЗЯТЬ [руст'ін'з'ат'] і РУСТИНЦЯТЬ [руст'ін'ц'ат'] -ю, -їш, *док., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матеріальні цінності). *Де мóна булó тил'еца грóшеї руст'ін'з'ат'.*

РУСТИНЬКАТЬ [руст'ін'кат'] -ю, -їш, *док., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матеріальні цінності). *На шо мóна ст'іл'ка грóшеї руст'ін'кат'?*

РУСТИНЬКУВАТЬ [руст'ін'куват'] -ю, -їш, *недок., знев.* Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). *Йа тиб'і казáла ни руст'ін'куват' грóши.*

РУСТИЦЮВАТЬ [руст'іц'уват'] -ю, -їш, *док., знев.* Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). *Ти но менч грóши пу тих бухвéтах руст'іц'уй.*

РУСТИЦЯТЬ [руст'іц'ат'] -ю, -їш, *док., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матеріальні цінності). *Де вже грóши руст'іц'ав?*

РУСТРИНЬДЗЮВАТЬ [рустр'ін'з'уват'] -ю, -їш, *недок.* Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). *Нáшо т'ійа грóши / аб'і-но вун'і пуйав'ілиса / раз-двá рустр'ін'з'уват'.*

РУСТРИНЬДЗЯТЬ [рустр'ін'з'ат'] -ю, -їш, *док., знев.* Витратити марно, змарнувати, розтринькати (про гроші, матеріальні цінності). *Прудалá курóву і грóши вже рустр'ін'з'ала.*

РУСТУП'ІРА [руступ'іра] -и, *ж., знев.* Той, хто ходить, широко розставляючи ноги. *Шо / т'айа руступ'іра хун'івс'ка вже пудг'ушкала?*

РУСТУП'ІРАНИ [руступ'ірани] і
РУСТУП'ІРАНИ [руступ'ірани] -а, -е. Такий, що широко розставляє ноги, коли йд. *Вин мин'і йак'іс' так'і руступ'ірани здáвса.*

РУСТУП'ІРАНО [руступ'ірано] і
РУСТУП'ІРАНО [руступ'ірано], *присл.* Розкарячано. *Мин'і ни нарав'иц'а вин тим / шо то хóдит' йáкос' так руступ'ірано.*

РУСТУПРИТСА [руступ'іриц:а] і
РУСТУП'ІРИТСА [руступйіриц:а] -уса, -иса, *док.* Широко розставити
ноги. *Да чо ти тутка на ціли хл'ів руступйіриласа!*

РУСТУПРИТЬ [руступ'ірит'] і РУСТУП'ІРИТЬ [руступйірит'] -
у, -иш, *док.* Широко розставити (про ноги). *Руступ'іриє свуйé т'éли / а
ти хоџ бирі лéтаї.*

РУСТУПРУВАТЬ [руступ'іруват'] і РУСТУП'ІРУВАТЬ
[руступйіруват'] -ю, -їш, *недок.* Широко розставляти (про ноги). *Ни
руступ'іруї ти тійа нóг'і так!*

РУСХВИРІЩАНИ [русхвир'ішчани] -а (-ая), -е (-еє). 1. Такий,
краї якого розійшлися (про одяг, рану). *Тáмка така́йя рáна
русхвир'ішчана / шо кров но свистáла!* 2. Відкритий навстіж. *Чо с'ї́я
ві́кна русхвир'ішчани?*

РУСХВИРІЩАНО [русхвир'ішчано], *присл.* Відчинено навстіж.
*Коб с'о пры тибé / то хаї би ц'ї́я двéри нат' ціли ден' вставáлиса
такó русхвир'ішчано.*

РУСХВИРІЩИТСА [русхвир'ішчиц:а] -уса, -иса, *док.*
1. Розійтися (про краї одягу, рани). *Чо с'ї́я пóли в с'ом пал'т'і в'éчно
русхвир'ішчу́уц:а?* 2. Відкритися навскрізь. *С'о ві́кна сáми
русхвир'ішчилиса?*

РУСХВИРІЩИТЬ [русхвир'ішчит'] -у, -иш, *док.* Відчинити
навстіж. *Русхвир'ішчит' гі́кна на ціли ден' / тонó мух / шо ни
вбугна́ц:а.*

РУСХРИСТАЧ [русхрїстач] -а, ч. Той, хто має розхристаний
одяг. *Чо ти хóдиш / йак тої русхрїстач встáтн'і.*

РУСШАРАНИ [руш:áрани] -а (-ая), -е (-еє). Розгублений,
неврівноважений. *Йак ти нат' так'і руш:áрани мужéш бут'?*

РУСШАРАНО [руш:áрано], *присл.* Розгублено, нерівноважено.
Шос' бйі́гайе пу хáти руш:áрано / а шо смúток хóче // ни пу́ймéш.

РУЧАЙКА [руча́йка] -і, *ж.* Міра пряжі: стільки, скільки
вміщається на одному веретені. *К'еп ше йіднé вирт'óно / то / пукúл'
спат' / ше б руча́йку спра́ла.*

РУЧНЯК [ручн'áк] -а, ч. Теля чи поросля, якому рік. *С'о бичóк
вже гáрни // йагжé ручн'áк.*

С

САДИЦІЮ [сади́цийу] і САДИЦУЮ [сади́цуйу], *присл.* Не
встаючи, довгий час сидючи на одному місці. *С'áде в том
тилив'іт'ури да смúток ціли ден' прусéдит' сади́цийу.*

САЛІНЬ [сал'ін'] -і, ж., знев. 1. Надто товсте сало. *Казала // пурус'а закулола // а тамика такайя сал'ін' / шо. 2. перен. Надто огрядна людина. І кажі-но ти / йак то так'эца сал'ін' нат' у таку жару діхат' муже.*

САЛКО [сálко] -а, с., пест. Сало. *А сálка синóчку дат' кусóчок?*

САЛЬНИ [сал'ні] -а (-ая), -е (-еє). Такий, що любить їсти сало. *Вун у минé хлóтиц сал'ні // йімú к'еп те сáло ни вибуváло.*

САЛЬНО [сал'но́] -а, с., знев. 1. Надто товсте сало. *На с'ом кабан'і так'э бе сал'но́! 2. перен. Надто огрядна людина. Х'іба́ ж вунó на л'удіну пухóже // йатже́ сал'но́.*

САЛЬСИСОН [сал'сисо́н] і САЛЬЦИСОН [сал'цисо́н]-а, ч. Запечений свинячий шлунок, наповнений шматками м'яса, сала, печінки і под. *Пру муйіх дитéї то сал'сисо́на мо́на ї ни рубіт'.*

САМЕ [са́ме], присл. Використовується для творення складеної форми найвищого ступеня порівняння прислівників (рідше – прикметників) (основне слово в цьому випадку виступає в простій формі вищого або найвищого ступеня порівняння). *Са́ме нагі́ри те / шо шче ї так брискі́тливо / ни то в'іт'ор. Твуйа́ та́йя з'áлка і так та́мика дес' са́ме крéпшиї запúс'ц'ана. Са́ме ста́рши твуй де типeра гúчиц:а чи рóбит'?*

САМИ [са́ми] -а (-ая), -е (-еє). Використовується для творення складеної форми найвищого ступеня порівняння прикметників (основне слово в цьому випадку виступає в простій формі вищого або найвищого ступеня порівняння). *То так завш // са́ме наме́нче // то са́ме интирисн'іше. От те са́ме бу́л'ше курча́ йакра́з дес' і прупáло.*

САМУПРАВНО [самупра́вно], присл. Без дозволу. *Пузага́рбували самупра́вно пу два йіхта́ри / де лу́ч:а зимл'á / а тип'і́р ше шос' нивгíд.*

САМУПРАВНОМ [самупра́вом], присл. Без дозволу. *Нивже́л' с'о вин самупра́вом сиб'і такó вбúрка кал'á хáти пригурудíв?*

САМУСІЙКІ [самúс'і́к'і] -а (-ая), -е (-еє). Сам, один. *Ба́ло ну́йде на ці́ли ден' / а те дит'á самúс'і́к'е на канáпи в стійци́ так і спит' в том гукн'і.*

САМУШЕЧЧИ [самуше́ч:и] -а (-ая), -е (-еє). Дурний, розумово обмежений, тупий. *Вунá вже типeрика зус'о́м йакáйас' самуше́ч:а зрубíласа.*

САНУТЬ [са́нут'] -у, -иш, док. Швидко побігти в певному напрямку. *Вс'і куруві́ в те жі́то йак са́нули // дúмайу // ни дам ра́ди нивкаку́.*

САЧИК [сáчик] -а, ч. Короткий верхній зимовий одяг жінок. *Муї сáчик дивóцк'і ше дóси дес' на бáнтини в'ісит' / наїбúт'-то.*

СВАЛЬТ [свал'т] -а, ч. Асфальтована дорога. *Ду цéркви в нас свал'т / а то налу́ч:а дуро́га / йакá йе.*

СВИСТУХА [свисту́ха] -і, ж. Дизентерія. *Йак з'ме свисту́ха / то туд'і все беи мит' / шо ни йісти.*

СВУЄ [свуйé], у зн. імен. 1. у зн. одн. Родич. *Вун мин'і ше й та́гби йак'ес' свуйé / га́лиї то вже вéл'ми далéк'е.* 2. у зн. мн. Родичі. *Ми з йіми ше нат' свуйé.*

СВУЇШИ [свуйіши] -а (-ая), -е (-ее). Рідніший. *На вже йак мисі́ли / то хрэсна / да систра́ / да ше де́йка жінка така́ свуйіша / но мусóво / шо вс'і в па́ри.*

СЕСТРУЧКО [сэстручко], виг. Уживано як звертання жінки до жінки з метою активізації уваги слухача та логічного виділення змісту подальшого повідомлення. *Шоп ти но ба́чила / йак'і вун / сэстручко / страши́!*

СЕМУШНИК [с'эмушник] -а, ч. 1. Квітка соняшника з дозрілими зернятами. *Де с'о ти такó с'эмушника скрутíв?* 2. рідко. Соняшник. *Насадíла с'эмушникив пу бу́л'би / то замúз' дирéва.*

СЕНДИ-ТЕНДИ [с'энди-тэнди], присл. То сюди, то туди. *Шн'акáйе пу хáти с'энди-тэнди / замúз' душá бис т'íла.*

СИВУЯЙ [сивуйа́й] -я, ч. Неодружений чоловік старшого віку. *А тої сивуйа́й так і ни вжинíвса.*

СИДНЯ [сидн'á] -і, ж. 1. Сидіння. 2. перен. Неробство. *Ц':еї сидн'і вже ї спíна буліт'.*

СИДУШКА [сиду́шка], -і, ж. Сидіння. *Твуйá нивдóбна та́йа сиду́шка.*

СИЇДНАКУВО [сийідна́куво], присл. Все одно, байдуже. *Тим рубл'ом йіідні́м сийідна́куво ни забагат'і́йиш.*

СИЇДНО [сийідно́], присл. Все одно, байдуже. *Чи туб'і ж ни сийідно́ / кудá вунó пувулукло́со?*

СИЙНАКО [сийна́ко], присл. Все одно, байдуже. *Сийна́ко ти ше му́сиш будіш приті́ ду минé / то чо все за йіідén раз тирб'і́чит'.*

СИЙНАКУВО [сийна́куво], присл. Все одно, байдуже. *Мин'і вже сийна́куво тра ру́к'і зго́ртат'.*

СИЙНО [сийно́], присл. Все одно, байдуже. *Чи тиб'і ни сийно́ // так і так беи наза́д вуро́чац:а.*

СИКАЧ [сика́ч] -а, ч. Великий саморобний ніж із дерев'яною ручкою. *С'ім сикачо́м ти но брубíц:а мужéш.*

СИЛИНІШНИК [силинéшник] і СИЛНІШНИК [силнéшник] -а, ч. Соняшник. *Кáл'а с'іх силинéшників б'ул'ба зуўс'ом ни рустé.*

СИЛО [силó] -а, с. Петля на зайців. *Хлóнци знов кáл'а теї шчéпи силó пустáвили на зáйців.*

СИНИЦІ [синúци] -иц, мн. Лісові суниці. *Принисі-но хоч шкл'áнку синúц на прóбу.*

СИПКИ [сúпк'і] -а (-ая), -є (-єє). 1. Добрий на смак, розваристий (про картоплю). *В минé с'ої раз з Клинá нат' б'ул'ба йакáйас' сúпка.* 2. Мало соковитий (про яблуко, грушу). *С'а грушка вдавіт' мужé // сúпка / йат б'ул'бина.*

СИРА [сирá], ж. Означення для корови, яка щойно отелилася, та жінки, котра щойно народила. *Сирéї курóви тра но тéплийá пум'ії дават'.*

СИР'ІЖА [сирйíжа] -и, ж. Сироїжка. *Чирвóнийá сирйíжи ни бирém // гúрк'ія.*

СИСТРИЧКА [систрúчка] -і, ж. Жінка, яка входить до церковного братства. *А ти систрúчка / ти ж св'íчку в цéркви диржíши.*

СИСТРУНЯ [систру́н'а] -і, ж. Сестра. *На с'а систру́н'а твуйá вкóчи прийíхала?*

СІЛНИК [с'ілник] -а, ч. 1. Матрац, наповнений сіном, соломою. *То все на тих с'ілниках спáли.* 2. перен., знев. Надто огрядна людина. *Руспувлáса // с'ілник нивíдумани.*

СІМНЄ [с'імн'є] -я, с. Насіння з льону. *Наварíла тил'áти с'імн'а / а вунó / смúток / нивкакú пит' ни хóче.*

СІМ СОТОК [с'ім сóток], числ. Сімсот. *Прóсит' пузічит' с'ім сóток.*

СІНО [с'іно́], присл. Все одно, байдуже. *С'іно́ тра ше с'у сулóму пóс'л'а вб'íда раз вурóчат'.*

СІРВИТУТ [с'ірвиту́т] -у, ч. Земля, поділена на хутори. *Да і в Хунувíчах тíйá с'ірвиту́ти так і дóсил' всталíса / да ї гла Бирист'áн.*

СІРКАЧАТЬ [с'іркачáт'] -ю, -їш, недок. Дратуватися, зазнавати почуття незадоволення, досади, гніву, злості. *А ти тáже ни буд' так'éйу нидутóрканийу / ни с'іркачáї так раз-двá.*

СІРУВНО [с'іруўно́] і СЮРУВНО [с'уруўно́], присл. Все одно, байдуже. *С'уруўно́ йа тибé впуїма́йу.*

СКАМПУЗИТСА [скампу́зиц'а] -зюса, -зиса, док. Зніяковіти, засоромитися, збентежитися. *Вунó б'íдне зайшлó ду хáти / скампúзилусо / йак стáло спрíхуду / так і вбузвáц'а буйíц'а.*

СКАМПУЗИТЬ [скампúзит'] -зю, -зиш, *док.* Змусити зніжковіти, збентежити, присоромити. *К'еб дехтó х'ітр'іши йійé при л'уд'ах скампúзив.*

СКАМПУЗЯНИ [скампúз'ани] -а (-ая), -е (-еє). Зніжковілий, присоромлений. *Йігó такó скампúз'ано / майт' / ше нихтó ни бáчив.*

СКАМПУЗЯНО [скампúз'ано], *присл.* Присоромлено, зніжковіло. *То вин такó тóно шо гóчи спустів // замúс'то скампúз'ано.*

СКАМУРЧАТЬ [скамурчáт'] -у, -иш, *недок.* Видавати протяжні жалібні звуки. *Дóкл'і ти беш такó скамурчáт' мин'і?*

СКАНДРИЦА [скандріца] -и, *ж., рідко.* Червона мурашка. *Д'ат'ку / мин'і Йóс'ко знов за шійу скандріциї нак'ідав!*

СКАРЕЙ [скарéї], *присл.* Швидше, скоріше. *Йак вімучиса на тих бурака́х цілими дн'áми / то тóно ї дúмайіш / йак теї кáт'ірг'і скарéї ткара́скац'а.*

СКАРУЧАНИ [скарúчани] -а (-ая), -е (-еє). Склеєний сургучем. *С'ої стил скарúчани / бáт'ко скарúчив / то ти йігó ни рузбирéш.*

СКАРУЧИТЬ [скарúчит'] -у, -иш, *док.* Склеїти сургучем. *С'ої стил скарúчани / бáт'ко скарúчив / то ти йігó ни рузбирéш.*

СКИКА [скі́ка] і СКІКА [ск'і́ка], *числ., присл.* 1. Скільки, в якій кількості. *Скі́ка с'о вже ро́кив нима́ твеї ма́тири?* 2. Декілька, кілька. *Набу́д' / з'ми бухáнок ск'і́ка.*

СКИКІ [скі́к'і] і СКІКІ [ск'і́к'і], *числ., присл.* 1. Скільки, в якій кількості. *Ск'і́к'і йа тибé вгувурáла / сі́ну / ск'і́ка прусі́ла.* 2. Декілька, кілька. *Коб ше чулувиків ск'і́к'і.*

СКИКО [скі́ко] і СКІКО [ск'і́ко], *числ., присл.* 1. Скільки, в якій кількості. *Скі́ко ти ше беш мин'і гун'з'іка́ назул'áт'.* 2. Декілька, кілька. *В'ід'ор ск'і́ко ше пувін'он принисті́.*

СКИЛЄЦА [скил'éца] і СКІЛЄЦА [ск'іл'éца], *числ., присл.* Скільки, як багато. *В йе бáт'ка за Пóл'шчи скил'éца то т́рунту бу́ло.*

СКИЛЧКА [скі́л'ічка] і СКІЛЧКА [ск'іл'ічка], *числ., присл.* Скільки, як мало. *Скі́л'ічка вунá кáл'а теї ма́тири сид'і́ла.*

СКИЛЧКІ [ск'іл'ічк'і] і СКІЛЧКІ [ск'іл'ічк'і], *числ., присл.* Скільки, як мало. *Йі́й но публ'аву́скат' да́ї / а диві́са-но / скі́л'ічк'і за́дин' вкупáла.*

СКИЛЧКО [скі́л'ічко] і СКІЛЧКО [ск'іл'ічко], *числ., присл.* Скільки, як мало. *Скі́л'ічко ж ти пубу́ла в теї свáх'і?*

СКИЛКА [скі́л'ка], *числ., присл.* 1. Скільки, в якій кількості. *Скі́л'ка ти вже минé беш му́чит' ті́ми цук'э́рками?* 2. Декілька,

кілька. *Ме рузгору за л'іто йак'іх банок скіл'ка краск'і / то хоч вгйсин' с'іа гікна пукрас'у.*

СКИЛЬКІ [скіл'к'і], числ., присл. 1. Скільки, в якій кількості. *Скіл'к'і йї ни гуді / то сиіно шос' нивгід буде.* 2. Декілька, кілька. *Йа знайу / мо пачок скіл'к'і принисі.*

СКИЛЬКО [скіл'ко], числ., присл. 1. Скільки, в якій кількості. *Скіл'ко л'удей г'інут' чіриз дурну голуву.* 2. Декілька, кілька. *Ти б ше ї мин'і слойікив скіл'ко привійз.*

СКИЛЮЧКА [скіл'учка] і СКІЛЮЧКА [ск'іл'учка], числ., присл. Скільки, як мало. *Скіл'учка ни зрубл'у / то сама сиб'і хаз'айка.*

СКИЛЮЧКІ [скіл'учк'і] і СКІЛЮЧКІ [ск'іл'учк'і], числ., присл. Скільки, як мало. *Вунá ду нас ни приходит' // скіл'учк'і ти йійе мугла ун'з'о бачит'.*

СКИЛЮЧКО [скіл'учко] і СКІЛЮЧКО [ск'іл'учко], числ., присл. Скільки, як мало. *Деї на скіл'учко с'о ти дн'ів йїздив?*

СКІБЕЛЯ [ск'ібел'а] -і, ж. Велика скибка. *Шоб с'о так'е дит'а да таку ск'ібел'у здужало зійсти в мин'утину // йак'ес' нинайідне?*

СКІБЕЦА [ск'ібэца] -и, ж. Велика скибка. *На / да вже йак с'у ск'ібэцу впориш / то мо пубудии хоч трох'і.*

СКІМИНЬ [ск'імин'] -я, ч. Надто лютий мороз. *Так'і ск'імин' на гулиці / шо страішно носа путикáт' на двир.*

СКЛЄП [скл'еп] -а, ч. Магазин. *Коб йа мала сво скл'эпа / йа б ни то дв'і // пйáт' газет би вйписала.*

СКЛЯКНУТЬ [скл'áкнут'] -у, -иш, недок. 1. Зігнути, згорбитися. *Скл'ák хлониц на ліику // с'о / майт' / пиндицит.* 2. перен., згруб. Померти. *Дитей гудуй // сиіно скл'áкниш / йак Ксэн'ка пуд лавк'іу.*

СКРИВАЛЬЩИНА [скривáл'шчина] -и, ж. Хустка, якою покривали голову молодій, коли вперше по неї приїздив молодий. *Благуслуві / мати / с'угому дит'ати / с'угому дит'ати скривáл'шчину зн'ати.* (Весільна пісня).

СКРИПИЛЬ [скріпил'] -я, ч. Грибковий наріст на трухлому дереві. *Х'ібáл' с'іма друвіма натопиш / йак тутичк'і сáми за сибé скрипил'і?*

СКРУНУТЬ [скрун'ут'] -у, -еш, док. Повернути. *Тра булó в праву р'уку скрун'áт' / а ти / видно / скрун'ув нал'эво.*

СКРУНЯТЬ [скрун'áт'] -ю, -іш, недок. Повертати. *Тра булó в праву р'уку скрун'áт' / а ти / видно / скрун'ув нал'эво.*

СКРУТО [скру́то], присл. Скрутно. Просто в мине́ зара з груша́ми трох'і скру́то / то му́с'у зде́ржаю:а.

СКУЛА [ску́ла] -и, ж. Нарив. На шийі / ка / йака́с' ску́ла зрубíласа // і вмер так рапто́во.

СКУЛКА [ску́л'іка], присл., рідко. Звідки; з якого місця, з якої місцевості. Йа вже ї ни памита́йу / ску́л'іка вунá ро́дом.

СКУЛЧКА [ску́л'ічка], присл., рідко. Звідки. Кажу́ // “Ску́л'ічка так'іх га́рних йа́блик нисе́ш?” // а ни вчирні́ла.

СКУЛЬ [скул'], присл. Звідки. На вже скул' ійі́е та / та́йгаби дру́га / ниві́їстка?

СКУЛЬ-ДЕ [ску́л'-де], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. Ти б ску́л'-де вже йаку́ сиб'і приві́їз мулуді́цу.

СКУЛЬКА [ску́л'ка], присл., рідко. Звідки. Ску́л'ка їде́ш?

СКУЛЬ-НЕБУДЬ [скул'-не́буд'], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. Ха́ї би вже скул'-не́буд' йак'і́а-де сваті́ приши́лі / да йшло лих'е́ за то́ї за́мож.

СКУЛЬСЬ [скул'с'], присл. Звідкись, невідомо звідки. Скул'с' / сму́тк'і / во́за прит'а́гли на віса́дили гаже́н' на встано́вку.

СКУЛЯ [ску́л'а], присл. Звідки. А с'і́а л'уде́ ску́л'а при́їеж'ї́а?

СКУЛЯ-ДЕ [ску́л'а-де], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. Коб ти мин'і́ приві́їз ску́л'а-де йаку́ ху́рку дров су́х'іх.

СКУЛЯ-НЕБУДЬ [ску́л'а-не́буд'], присл. Звідки-небудь, з якогось конкретно не визначеного місця чи місцевості. Ску́л'а-не́буд' прит'а́гну́ па́ру со́сон / нат' Ж:і́дуво Ро́га.

СКУЛЯСЬ [ску́л'ас'], присл. Звідкись. Ску́л'ас' то в йі́го тійа́ грóши вз'а́ліса // видно́ / шо вéл'ми руск'і́да́йіц:а.

СКУМЕЛКІ [скуме́лк'і] -ив, мн. Тріски. Принисі́ скуме́лкив йак'і́х киш.

СКУПЛЯНО [ску́пл'ано], предик. Викуплено. Дес' тут нас ни злу́бл'ано / шо скрі́н'і ни ску́пл'ано / йі́сти ни вино́с'ано / ду ха́ти ни про́с'ано. (Весільна пісня).

СКУРЧИТСА [ску́рчиц:а] -уса, -иса, док. Зіщулитися від холоду. Ото́ так'і́ з дите́ї рубо́тн'ік // ску́рчилусо де́ї сиді́т' прит'мо́м.

СЛАБІЗНИ [слаб'і́зни] -а (-ая), -е (-еє). Тяжко хворий. Вунá ото́ вже с'о́ї м'іс'ац така́́а слаб'і́зна / шо гет' никуда́.

СЛАБУВІКІ [слабув'і́к'і] і СЛАБУВ'І́КІ [слабув'і́к'і] -а (-ая), -е (-еє). Хворобливий. Да вин зро́ду так'і́ слабув'і́к'і в мине́.

СЛЕПУТИНЬ [слéпутин'] -тня, ч., знев. Той, хто погано бачить. *С'ої слéпутин' йак пріде пу вóду / то зал':é всéйко двурá.*

СЛИЗОТТЕ [слизóт':е] -я, с. Ожеледиця. *Так'é слизóт':е на гóлиці / деї буйúса ду цёркви їти.*

СЛИКШ [сликш], присл. Більш слизько. *С'од'н'а вбид'і ше сликш / йак вчóра.*

СЛИКШИ [слі́кши] -а (-ая), -е (-еє). Більш слизький. *Твуйé с'і сапóжк'і слі́кши.*

СЛИКШИЙ [слі́кшиї], присл. Більш слизько. *Мин'і в с'іх сапóжках ше слі́кшиї / йак у тих вáл'анках.*

СЛИН [слин], род. слона, ч. Ослін, дерев'яна лава у вигляді довгої дошки на чотирьох ніжках. *Вниси́ слóна з тáнка да даї л'úд'ам с'істи.*

СЛИНЧИК [слі́нчик] -а, ч. Ослінчик, маленька лава, на яку сідають доїти корову. *С'ої слі́нчик пи́ривирта́йїц:а да йа прóсто пуд курóву.*

СЛИПАК [слипа́к] -а, ч. Комаха сліпень. *Типéр в л'іси слипаків // вбугна́ц:а ни мóна.*

СЛИПИЦИЮ [слипі́ційу] і СЛИПИЦУЮ [слипі́цу́у], присл. Одне поперед іншого, не зважаючи ні на що. *Да йак'éї ти на́глици на л'удéї слипі́цу́у прéса?*

СЛИПУТОЮ [слипутóйу], присл. Одне поперед іншого, не зважаючи ні на що. *Л'ізе слипутóйу / та́йакто л'удéї вже нипучóм ма́йе.*

СЛУБОДНИ [слубóдни] -а (-ая), -е (-еє). Вільний, звільнений. *Пóкл'і йа ше слубóдни / то даї пуўб'ідат'.*

СЛУЧАЙ¹ [случа́ї] -я, ч. Випадок. *Ти би но на вс'áк'і случа́ї плашчá вз'ав / бо хма́риц:а?*

СЛУЧАЙ² [случа́ї], у зн. присл. Випадково, раптом. *Йак де тиб'і случа́ї шо ста́ниц:а нидóбре / то с'у мул'ітву тра пи́риказáт'.*

СЛУЧАЙНО [случа́їно], присл. Випадково, раптом. *Ти но тудá заїдї кулі та́гби случа́їно.*

СЛУЧАЙОМ [случа́йом], присл. Випадково, раптом. *Ти та́мика случа́йом на теї канáви мо хлóпца ни вглéдила?*

СЛУЧАЯ [случа́йа], присл. Випадково, раптом. *Отó с'о тра знат' / йаг де случа́йа заблúдиса.*

СЛУЧИТСА [случі́ц:а], 3 ос. одн. случитса, док. Трапитися, стати, відбутися. *Йак так'é з муйім сінном случі́лусо / то йа і пу баба́х / і пу духтурáх шо ни йіздила / а йідне́.*

СМАЛЬНУТЬ [смал'нўт'] -у, -еш, док. Із силою вдарити. *Ти но с'ц'ўл'ка втикаї / пукáмис'ц' ни пїзно / бо зáра йак смал'нў / то пирék'ї пулитїш.*

СМЄШКІ [с'м'эшк'ї] -ив, мн. Глузування, кпини. *Йї все но даї над к'їм с'м'эшк'ї пустрóйїт'.*

СМИЛ [смил] -у, ч. Соснові дрова, в яких багато живиці. *С'їа дрóва вл'от палнўт' // сам за сибé смил.*

СМИЛНИ [смїлни] -а (-ая), -е (-ее). Багатий на живицю (про дрова, дошки і под.) *Тáмика є так'é смїльне пул'їно / то нарубáї лучїни.*

СМИРДЮХА [смирд'ўха] -ї, ж., знев. Самогон. *Всéїк'ї цўкор на смирд'ўху пиривилá.*

СМУЖИК [смўжик] -а, ч. Слимак. *На впéн'ках самї смўжик'ї / набўт' / чїрис те / шо то сїрос'ц' такаїа.*

СМУРИД [смурїд] -у, ч. Сморід, неприємний запах. *Да чо там / в теї хáти / так'ї в'ек смурїд; маїт' / то шо сїрос'ц'.*

СМУРОД [смўрод] -а, ч., знев. Бешкетник, дитина, яка характеризується як непосидюча, неслухняна (в основному про хлопчика), завдає багато клопотів. *Йа б ше такóм смўруду да стїл'ка далá / шоб ни то памитáв / а ї дис'áтом заказáв.*

СМУТОК [смўток] -тка, ч. Бешкетник, дитина, яка характеризується як непосидюча, неслухняна (в основному про хлопчика), завдає багато клопотів. *Бач / йак'ї смўток // шо приkáзуї нагїриш / то сийнó ни слўхайїц'а.*

СНИВНИЦА [снївница] -и, ж. Пристосування, за допомогою якого снують основу для ткання. *Муйá мáти кулїс' зус'óм биз теї снївници т'áмила снуvát' // вунї йáкос' в стинў / в клўн'ї / забивáли кулóчк'ї / і так пу тих кулóчках снуváли.*

СНІГОВЦІ [сн'їгóвци] -ив, мн. Зимові чоботи, найчастіше з сукна або обшиті плащовою тканиною, придатні лише для морозної погоди. *Сапóжок нимá за шчо вз'ат' / то мўсила мáтири сн'їгóвци вз'ат'.*

СНІГУТОПИ [сн'їгутóпи] -ив, мн. Зимові чоботи, найчастіше з сукна або обшиті плащовою тканиною, придатні лише для морозної погоди. *Мáти в свуйїх сн'їгутóпах дрўгу зїму бўт' худїт'.*

СНОВА [снóва] -и, ж. Поздовжні нитки полотна. *Йак / ни даї Бог / ни хváтит' нитóк на гутóк / то с'у снóву на дурóжк'ї пус'т'ў.*

СОБСТВІЛНИ [сѡпствилни] -а (-ая), -е (-ее). Власний, приватний. *С'ої хлѡпиц / кáже тої салдáт / втѡпиц:а у сѡпствилном кулѡд'азі.*

СОБСТВІЛНОСТЬ [сѡпствилнос'ц'] -і, ж. Власність. *С'о муйá сѡпствилнос'ц' / так шо ти с'удá ни мишáйса.*

СОСУНКА [сѡсунка] -і, ж. Хвощ польовий. *Да с'у сѡсунку такúйу тúтка пувирива́йе?*

СОТИ [сѡти] -ей, мн. Город далеко від будинку, переважно на осушених землях. *Вунá вкѡчис' з ус'іх сѡтеї ўвинúла бул'бú пувивѡзит'.*

СОШ [сош] -і, ж. Бруківка. *На Пустійне сош нáчали клáсти / а йак пук'інули / то так і дѡсил'.*

СПАМИТАТСА [спамитáц:а] -юса, -їса, док. Отямитися. *Пѡкл'і спамитáвса / то вже тувáр всѣ́к'і пусвишчí.*

СПАМИТАТЬ [спамитáт'] -ю, -іш, док. Згадати. *Ти с'еї п'іс'н'і / Н'іно / с кунцá ни спамитáйиш?*

СПАРИЖОВАНІ [спарижѡвани] -а (-ая), -е (-ее). Паралізований. *Там тáгби булѡ крувуз'л'ійáн':е / деї тинѣрика спарижѡвани // парáл'іч рузбíв.*

СПАРИЖУВАТЬ [спарижува́т'], безособ., док. Паралізувати. *Йігѡ ше в вѡ́ну спарижува́ло / тáгби ту йідну́ нѡгу.*

СПЛЕННЄ [сплѣн':е] -я, с. Свято Успіння Пресвятої Богородиці. *Пѡс'л'а Сплѣн':а вже зус'ѡм гѡсин'.*

СПЛЄТНІ [спл'ѣт'н'і] -ів, мн. Плітки, не підтверджені дійсними фактами чутки. *Самá тійа спл'ѣт'н'і і пúстит' / а пѡс'л'а хѡдит' страда́йе.*

СПОСУБОМ [спѡсубом], присл. Добре продумавши. *Спѡсубом мѡна і грúбше кулуд':é нат' трѡм грузíт'.*

СПРАВУНКІ [справúнк'і] -ив, мн. Суперечка, з'ясування стосунків. *Йа ше сийнѡ ду йе на справúнк'і пуїдú / йа с'е так ни встáвл'у.*

СПРИГТИСА [спригтíса] -жуса, -жеса, док., згруб. Померти. *А кулі́ вже ти де сприжѣса!*

СПРИХУДУ [спрíхуду], присл. Скраю. *Вунѡ б'ідне зайшлѡ ду хáти / скампúзилусѡ / йак стáло спрíхуду / так і вбузвáц:а буйіц:а.*

СПУВНЯТСА [спуўн'áц:а], 3 ос. одн. спувняйтса, недок. Бути предметом вигадування, фантазування. *В теї хáти самí тѡно пирѣслих'і спуўн'áйуц:а.*

СПУВНЯТЬ [спуўн'ят'] -ю, -їш, *недок.* Вигадувати; говорити про те, чого нема і не було. *Йак зачне спуўн'ят' тійа Х'іминийа кўри да вс'і ду кўчи / то гет' і см'ішно / і сёрдуса / бо брихн'а на брихн'і.*

СПУКУЙНИЙ [спукуйн'її], *присл.* Більш спокійно. *Впирёд і висёлос'ц' йакáйас' булá / і жилóсо спукуйн'її.*

СПУПРОБУВАТЬ [спупрóbуват'] -ю, -їш, *док.* Спробувати. *Ти но спупрóbуй мин'і ше раз зачипі д'івчину / то йа тиб'і задн'їцу дóбре напáру.*

СПУРНІЙ [спурн'її], *присл.* Швидше, з більш відчутним результатом. *Хлóниц хрес'ваті спурн'її ч:е / йак старá.*

СПУСТИСТИ [спúстисти] -а (-ая), -е (-ее). Пологий, не стрімкий. *Коб то бéриг спúстисти / а то ж прікро.*

СПУСТИСТО [спúстисто], *присл.* Полого, не стрімко. *Зрубíли крїшу спúстисто / то типéрика но с'н'іг задёржуйіц:а.*

СРАТВА [сратвá] -и, *ж., збірн., знев.* Велике неорганізоване скупчення людей, тварин, птахів. *Вїжсин' мин'і с'у сратвú гúс'ачу декуді з двурá.*

СТАЛКА [стáлка] -і, *ж.* Кільце ковбаси. *Купíла стáлку кубасі // д'іти вже турну́ли.*

СТАНІК [стáн'ік] -а, *ч.* 1. Коротка жіноча жилетка. *В йїіе буў так'і вішити стáн'ік / йак вбирéц:а / то хуруше.* 2. Ліфчик. *Купíла сиб'і стáн'іка.*

СТИДОТЄ [стидóт':е] -я, *с.* Сором. *То с'о ти мин'і на стрáрос'ц' рóквив ше так'е стидóт':е прирубíла?*

СТІЙКА [стúйка] -і, *ж.* Пристрій, за допомогою якого немовлят вчать стояти. *С'ої кавал'ёр в теї стійци но г'їцайе.*

СТИКА [стúка], *числ., присл.* Стільки, в такій кількості. *Йа ше стúка заїїди зрудá ни бáчила // но гóчи засипáйут'.*

СТИКІ [стúк'і], *числ., присл.* Стільки. *Хвáтит' тиб'і стúк'і?*

СТИКО [стúко], *числ., присл.* Стільки. *Йа йїмú стúко дам / хаї мин'і нат' ни пу́явл'áйіц:а на гóчи.*

СТИЛЄЦА [стил'éца], *числ., присл.* Аж стільки, так багато. *С'óроку тих йáгод стил'éца / шо / маїт' / ду Спáса л'ўди бúдут' нусúт'.*

СТИЛІЧКА [стúл'ічка], *числ., присл.* Лише стільки, так мало, стілечки. *Стúл'ічка отó йа вкупáла бúл'би / сéстручко.*

СТИЛІЧКІ [стúл'ічк'і], *числ., присл.* Лише стільки, так мало, стілечки. *А в ту гулудúху / то коб / здайéц:а / хто хоч лúстучку хл'їба дав / хоч стúл'ічк'і.*

СТИЛІЧКО [стíл'ічко], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Стíл'ічко / йак с'о ти набрала / то нат' ни тра було в тої л'іс вирива́:а.*

СТИЛЬКА [стíл'ка], числ., присл. Стільки. *Нашо́ / пита́йиц:а / тих л'уде́ї стíл'ка було склика́т' / чи с'о вис'іл':е.*

СТИЛЬКІ [стíл'к'і], числ., присл. Стільки. *Ти мин'і так і кажі́ // стíл'к'і і стíл'к'і тра запла́т' / а то дес' вару́йіса чи шо.*

СТИЛЬКО [стíл'ко], числ., присл. Стільки. *На тої вже вб'ід жалобни стíл'ко л'уде́ї ше никóлиї в нас ни йшло / йак вже с'о.*

СТИЛЮЧКА [стíл'учка], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Отó йакр́аз / диві́са, с'о вунá мин'і стíл'учка вдилі́ла.*

СТИЛЮЧКІ [стíл'учк'і], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Ти ше стíл'учк'і пружі́в / шо ше ти ї биді́ нийа́к'еї і ничо́ ни ба́чив / д'акубо́гу / то ни гриши́.*

СТИЛЮЧКО [стíл'учко], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Отó за стíл'учко дн'ів да дудо́м пла́кат'?*

СТИНУТЬ [стину́т] -у, -еш, док. Ретельно обшукати. *Стину́ла мішачийа но́ри / а де приткну́ла ту пйата́чку // хоч забі́ / а ни зна́йу.*

СТИПЛЯКІ [стíпл'ак'і] -ив, мн. 1. Стоптані постолі. *Йа в стíпл'аках пу снигу́ / йакас' гуну́чка / шчита́ї бо́са / а вуні́ смийу́ц:а.* 2. Налипання мокро́го снігу. *На двир ни вийти // так'і стíпл'ак'і.*

СТИРБИЧИТЬ [стирб'ічит'] -у, -иш, док. Підняти, відірвати від землі, переборюючи силу тяжіння. *Ше б ти ці́лу ху́ру на плéчи стирб'ічила да пёрла́ чіри́з все́їк'е силó.*

СТИРТА [стíрта] -и, ж. Скирта. *Та́мика зу де́сит' стирте́ї на Вилі́ком По́ли пуставив.*

СТІКАТЬ [с'т'ікат'], 3 ос. одн. стікає, недок. Вистачати (про довжину нитки, тканини і т. ін.) *Ун'з'е́ с'а нітка ду кунца́ трон'к'і ни с'т'ікайе / то з'ми натучі́.*

СТОВКЛИСЬКО [стóвклис'ко] -а, с. 1. Витоптане місце. *На труска́вках суба́к'і с'еї но́чи зрубі́ли стóвклис'ко.* 2. Місце, де постійно пасеться худоба. *Ві́жсинут' тувáр на те стóвклис'ко і диржа́т' ці́лими д'н'а́ми.*

СТОЇТЬ¹ [сто́йіт'] -ю, -їш, недок. Захищати чиїсь інтереси. *Так'і нипутр'і́бник / а за йо́ все́їк'е нача́л'ство сто́йіт'.*

СТОЇТЬ² [сто́йіт'] -ю, -їш, недок. Коштувати. *Ск'і́л'ко так'і́йа ва́л'унк'і в тибé сто́йіат'?*

СТРАВА [стра́ва] -и, ж. Лише перша страва. *Гон' тибé зна́йе / йак ти живе́ш / шо ти никóли стра́ви ни йісе́ш.*

СТРАСАТЬ [страсат'] -ю, -їш, *недок.* Струшувати. *Йак сн'їг пувис'н'ї вже пізно / то то Бог вішк'ї страсайе.*

СТРАШНЕ [страшнэ], *присл.* 1. Надто, дуже. *Йа страшнэ втомл'уйуса д ѓе баїк'ї.* 2. Надто багато, у великій кількості. *Там тих йаблик страшнэ // іді деї назбирай.*

СТРЕМБУЛЬ [стрэмбул'] і СТРОМБУЛЬ [стрóмбул'] -я, ч. 1. Будь-який гострий пеньок. *Зламáв вісадка // сам стрэмбул' встáвса.* 2. *перен., знев.* Надто високий і худий чоловік. *Отó стрэмбул' вдáвса.*

СТРЕНЧАННЄ [стрэнчан'є] -я, с. Зустріч. *Йїздила вже ї тудá ду йїх на те стрэнчан':е / а сиїно ничугус'їко ни дубїласа.*

СТРЕПАНИ [стрэпани] -а (-ая), -е (-ее). (?). *Йак дóбре вс'ї насварїлиса / то пушóв / йак стрэпани.*

СТРИДНІ [стрїд'н'ї] -я (-яя), -є (єє). Двоюрідний. *С'о муїе стрїд'н'їїа сестри вступáли / с цёркви йшли.*

СТРИЖИНЬ [стрижин'] -жня, ч. Огризок яблука. *Самї стрїжн'ї пу цїлеї хáти пуруск'їд'увани.*

СТРИКОМ [стрикóм], *присл.* Заточуючись, ни тримаючись добре на ногах. *Шоб тибé вже стрикóм пувилó!*

СТРИЛОМ [стрилóм], *присл.* 1. Дуже швидко. *Стрилóм за маши́нуйу пуб'їг.* 2. Вниз головою, стрімголов. *Так і пулит'їв стрилóм с теї грúшк'ї.*

СТРИНЕЧНИ [стринэчни] -а (-ая), -е (-ее). Двоюрідний. *С'о меї стринэчней систрї д'ївчина / де приходила.*

СТРИННІ [стрїн'ї] -я (-яя), -є (єє). Двоюрідний. *Вунá ж тиб'ї / дурніс'ку / стрїн':а систрá.*

СТРОЇТЬ [стрóйт'] -ю, -їш, *недок.* 1. Будувати. *А с'о вже хто так'ї хурóми стрóйт'?* 2. Готувати їжу. *Йак нимá ї нїг'ї мн'áса / то йїсти хоч шо хоч строї.*

СТРУБЕЦ [струбэц] -бца, ч. Поставлені у вигляді конуса десять снопів, накриті зверху “шапкою”. *Насклáдали пїат' кип пишніци на Кли́н'ї / а знов на Завгóл'цах у струбц'ї стáвили / бо сирувáта.*

СТРУБОК [струбóк] -бка, ч. Поставлені у вигляді конуса десять снопів, накриті зверху “шапкою”. *Лáзор всéїко гурóда струбкáми / йак то куліс' / застáвив.*

СТРУСИНЬ [стру́син'] -сня, ч. Обрядовий весільний хліб із пшеничної муки. *Нат' стру́с'н'їв куліс'н'їх пунап'їкали.*

СТУГНАЧКА [стугнáчка] -ї, ж. Хвороба, біда, напасть (?). *А стугнáчка б на тибé нашлá і на твуйé кúри рáзом / гр'їх чи два.*

СТУГРАХВІРУВАТЬ [стуграхв'іруват'] -у, -їш, *док.*
Сфотографувати. *Минé на пáшпурта стуграхв'іруї.*

СТУЛІКА [стúл'іка], *присл.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості.
Вступіса / бидó / стúл'іка / ни зástуї.

СТУЛІКІ [стúл'ік'і], *присл., рідко.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *А вин же ж дес' та стúл'ік'і / с тих гéтив.*

СТУЛІЧКА [стúл'ічка], *присл.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *Вун стúл'ічка / с тих гéтників?*

СТУЛІЧКІ [стúл'ічк'і], *присл., рідко.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *Да йа даваї стúл'ічк'і втикáт' / кудá гóчи дивл'áц'а.*

СТУЛЬ [стул'], *присл.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *Йа стул' но настрáмок привїіз / ничó травї ни булó.*

СТУЛЬКА [стúл'ка], *присл.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *Отó дес' йак стúл'ка пучáв / то то дус'ул'а зан'áv.*

СТУЛЯ [стúл'а], *присл.* Звідти, з того місця, з тієї місцевості. *С'о ж йа шéно стúл'а їду.*

СТУПАК [ступáк] -а, *ч.* Насінний пагін цибулі. *Муїá цибул'а с'орóку в ступак'і всéїка пушлá.*

СТУРШМАКА [стуршмакá], *присл.* Сторчма, вниз головою. *Так с теї грúши стуршмакá і пулит'ів.*

СТЯБАТЬ [с'т'áбат'] -ю, -їш, *док.* Як-небудь зашити. *Тáмика с'т'áбаї йак-небуд' да даваї / бо нимá кулі.*

СУБАРНО [субарнó] -а, *с., знев.* Великий собака. *Так'é субарнó спупрóбуї но пругудуї.*

СУБАРНЯ [субарн'á] -і, *ж., збірн.* 1. Собаки. *С'а субарн'á зáдин' минé зуїс'óm замúчила.* 2. *перен., знев.* Про когось, хто завдає надто багато клопотів. *Минé с'а субарн'á дит'áча биспурі на Вкóпишча завидé.*

СУГУБО [сугúбо], *присл.* Особливо часто, надто часто. *Ої/ йагбї то вже так сугúбо йа ду йїйé захóдила.*

СУДКА [сúдка] -і, *ж.* Доба. *Двоїе сúдок прустикáлиса / деї дудóм так ни ш чим і пувурóчалиса. Дрúгу сúдку ни спав.*

СУДКІ [сúдк'і], *род.* судок, *мн.* Вузкий прохід між господарськими будівлями. *На с'а йáблина вже нáшо в с'їх сúдках пусáд'ана?*

СУДУЧКІ [сúдучк'і], *род.* судучок, *мн.* Вузкий прохід між господарськими будівлями. *Ун'з'é / в с'їх сúдучках / нат' і тáчкуїу ни рувéрниса / ни то вóзом.*

СУКАЛО [сукáло] -а, с. Пристрій для намотування ниток на цівку. *Нашийє сукáло дес' пу сус'ід'ах в'ек.*

СУКРИШИТСА [сукриши́ц:а] -уса, -иса, док. Зжалитися, виявити співчуття до когось, зглянутися на когось, поспівчувати. *Ча́сом сукриши́са / то ї дасéш йакú нигу са́ла чи пал'інку хл'їба / áлий йак пудúмайш / шо здурóве / да то́но линúйиц:а / то злис'ц' / бра́ц'е / бирé.*

СУКРУТ [сúкрут] -а, ч. Потовщене місце, вузол на нитці (при прядінні). *Йак ти так прадéш / шо самі́ сúкрути.*

СУКРУТИНЬ [сúкрутин'] -тня, ч. Потовщене місце, вузол на нитці (при прядінні). *В йе начі́н':і самі́ за сибé сúкрутн'і.*

СУКШ [сукш], присл. Більш сухо. *Втурі́к л'ітом сийно́ суки бу́ло / йак с'о.*

СУКШИ [сúкши] -а (-ая), -е (-ее). Більш сухий. *На том гурбаку́ с'іно сийно́ сúкше / йак ун'з'é в ц'еї дулі́ни.*

СУКШИЙ [сúкшиї], присл. Більш сухо. *А в с'еї ха́ти в минé завш сúкшиї́.*

СУПЛЯК [супл'áк] -а, ч. Бурулька. *Ти но та́мика встурóжно / бо тої супл'áк йак впадé / то впадé.*

СУПРУВАДЖАТЬ [супрува́жат'] -ю, -їш, недок. Забезпечувати когось засобами до існування, утримувати. *Да йа ш тибé / нипутр'їбни́цо / на с'ом св'іти диржу́ // ці́лу жі́тку вс'ім-ус'áк'ім супрува́жайу.*

СУРИМНО [сурі́мно], присл. Соромно. *Л'удéї сті́дно ї сурі́мно.*

СУРУКІ [сурук'і] -ив, мн. Свято сорока великомучеників. *На Сурук'і / то пиклі́ sóрок пиругі́в.*

СУТУНІТЬ [сутун'і́т'], безособ., недок. Смеркатися чи світати. *Отó йакра́з сутун'і́ло / йак вун пушо́в.*

СУХАЦКІ [суха́цк'і] -а (-ая), -є (-ее). Непримітний, худий, змарнілий. *Дес' ти та́мка / в том го́руді / зус'ом ни йі́сі / шо так'і суха́цк'і?*

СУХОБИЗДЯ [сухо́биз'д'а] -і, ж., знев. Надто худорлява жінка. *Отó ти вже сиб'і́ ї ви́брав сухо́биз'д'у.*

СУХРАНЬБОГ [сухран'бо́г], у зн. присл. Не можна (вживається для вираження небажаності, заперечення чого-небудь). *Кулі́с' на марасáлном ті́жн'і д'і́там бу́ло сухран'бо́г і́ті самі́м в по́ле / а типéришн'і с'і́йа парт'і́зани х'іба́л' призна́йут' шо.*

СУХРАНЬБОЖЕ [сухран'бóже], у зн. присл. Не можна (вживається для вираження небажаності, заперечення чого-небудь). *С'у румп'уху сухран'бóже рука́ми чипа́т' / бо всі́пле буро́д'авками.*

СУХУЗЛОТНИЦА [сухузлóтница] -и, ж. Фольга. В с'ом приставл'ен':і марша́лку вмисéлно рампл'áси на штанáх рубі́ли с:ухузлóтници.

СУХУСТОЙ [сухустóї] -ю, ч. 1. Сухе дерево в лісі. *Привизі́ мин'і ше коб йакó сухустóйу хоч де трóн'і.* 2. перен., ірон. Високий, надто худий. *С'ої сухустóї мужé х'іба́ шо?*

СУЧИТЬ [суч'іт'] -ю, -іш, недок. Мерзнути. *Деї беш такó дáлії гóли суч'іт' на с'ом мурóзи?*

СЦКАТЬ [с'ц'ікат'] -ю, -іш, недок., знев. Плакати. *Вже зáра отó с'ад' і с'ц'ікаї.*

СЦЮЛКА [с'ц'у́л'іка], присл. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Вин дес' ни с'ц'у́л'іка / ма́йт' / з Вулін'і йігó ба́т'ко буу́ привéз'ани.*

СЦЮЛКІ [с'ц'у́л'ік'і], присл., рідко. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *С'ц'у́л'ік'і вже мо́на зус'óм вибира́ц:а.*

СЦЮЛЧКА [с'ц'у́л'ічка], присл. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Вступі́ласа йа д теї свикру́х'і / пришлá ду ма́тири / то вже так с'ц'у́л'ічка никúда ни йшла.*

СЦЮЛЧКІ [с'ц'у́л'ічк'і], присл., рідко. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Отó йа с'ц'у́л'ічк'і йак на́чала / то дус'у́л'а затка́ла.*

СЦЮЛЬ [с'ц'у́л'], присл. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Вкóчи с'о вун ўвинúв с'ц'у́л' втикті́?*

СЦЮЛЬКА [с'ц'у́л'ка], присл. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Отó с'ц'у́л'ка вже М'і́жин'с'к'е нача́йэц:а.*

СЦЮЛЯ [с'ц'у́л'а], присл. Звідси, з цього місця, з цієї місцевості. *Йа та с'ц'у́л'а / с'ц'о силá.*

СЦЯХНУТЬ [с'ц'áхнут'], 3 ос. одн. сцяхне, док. Ослабнути (про мороз). *Вже с'óд'н'а ни так ц'і́пит' / вже мурóз трóх'і с'ц'ах.*

СЧИРНИТЬ [шчирнít'] -ю, -іш, док. Побити, відлупцювати. *Йа ти мин'і пунаде́са / то йа тибé самá шчирн'у́.*

СЧИСТИТСА [шчíстиц:а], 3 ос. одн. счиститса, док. Виділити після отелення те місце, де розвивалося теля. *С'ої раз курóва до́вго шчíстиц:а ни мужé.*

СЧУЧВИРИТЬ [шчúчвирит'], 3 ос. одн. счучвириє, док. Зігнути, перетрухнути. *Сулóма зус'óм в йáми шчúчвирила.*

СЬО [с'о] і ЦЬО [ц'о] 1. частка. Це. *Шо с'о тамика с тубо́йу случі́лусо / йака́ с'о вже знов прі́ча? Де с'о ти ці́ли ден' дра́гайіш?* 2. у зн. присл. Недавно. *Вже / майт' / ро́ків ву́с'ім нат' і ду ха́ти ни пути́кавса / а с'о прійі́жж'ав. С'о йа ду Хунуві́ч худі́ла / ду систру́н'і.* 3. у зн. присл. Тепер, зараз, у цей час. *То у во́йну / в ту минтре́гу сама́йа з д'іт'ми встала́са / то ше ї с'о така́йа б'іду́ка.*

СЬОДНІ [с'од'н'і] і ЦЬОДНІ [ц'од'н'і], присл., рідко. 1. У цей день, цього дня. *Ну і вкóчи ти ду тих Стид'ін ўвинéш с'од'н'і заї́ти?* 2. перен. У наш час, тепер. *В калго́зи зрудá нуго́йу ни була́ / а йійé с'од'н'і вс'ім-ус'ак'ім супрува́ж'а́ют'.*

СЬОДНІЧКА [с'од'н'ічка] і ЦЬОДНІЧКА [ц'од'н'ічка], присл. 1. У цей день, цього дня. *Приді́ ду минé с'од'н'ічка надвéчор / то йа тиб'і́ йа́блик дам.* 2. перен. У наш час, тепер. *Вуні́ / л'уді́но / сиб'і́ нага́рбали гро́шеї // ти с'од'н'ічка вижвива́ї / йак мн'і́йіш.*

СЬОДНІЧКО [с'од'н'ічко] і ЦЬОДНІЧКО [ц'од'н'ічко], присл. 1. У цей день, цього дня. *А йа ж с'од'н'ічко пришла́ / да ни́хто́ ду минé ї ни вбузвéц'а / да ни́хто́ ї минé ни руспитáйе / да ни́хто́ ї ни увитáйіц'а.* (З голосінь). 2. перен. У наш час, тепер. *Сéмиро дитóк вігудувала. Л'уді́ну́йко / чи то хто минé спитáв кулі́ / йак мин'і́ було́ // чи лéгко / чи трúдно // с'од'н'ічко / на ста́рос'ц' л'іт / сама́ / йак пен'.*

СЬОДНЯ [с'од'н'а] і ЦЬОДНЯ [ц'од'н'а], присл. 1. У цей день, цього дня. *Вже йак зрóбл'ат' вино́чок / то дру́жку ўвéчири вбирáли в вино́чок / да в вéл'уна // с'о замúс'то мн'і́рали // а мулудéї ўвéчири ни надивáли винка́ // то вже йі́ взáвтре / а с'од'н'а то́но дру́сци.* 2. Тепер, зараз, у цей час. *Д'іти вірусли / а йа с'од'н'а скриз' сама́ му́с'у стика́ц'а.*

СЬОДНЯШНИ [с'од'н'ашни] і ЦЬОДНЯШНИ [ц'од'н'ашни] -а (-ая), -е (-еє). 1. Сьогоднішній. *На де вже с'од'н'ашну газéту приткнóли?* 2. Теперішній. *С'од'н'ашнийа л'úде си́но́ вс'і никрéпк'і́йа / то ду кулі́с'н'і́х ни ру́н'а́ї.*

СЬОЙ [с'ої] і ЦЬОЙ [ц'ої] -я (-яя), -є (еє). Цей. *То в тибé с'ої́ вжéн'ани?*

СЬОЛІТА [с'ол'іта, с'ол'іта], присл. Цього літа. *С'ол'іта вéл'ми грóмко / тої́ рик ни так'і́ буў грóмк'і́.*

СЬОМИ МНІСЯЦ [с'оми мн'іс'ац]. ЛИПЕНЬ. *То чи шóсти / чи с'оми мн'іс'ац був?*

СЬОРОКУ [с'ороку, с'ороку] і ЦЬОРОКУ [ц'ороку, ц'ороку], присл. Цього року. *С к'ім ти беш с'оро́ку йі́хат'?*

СЬОРОЧНІ [с'óрочн'ї], СЮРОЧНІ [с'урóчн'ї] і ЦЬОРОЧНІ [ц'óрочн'ї], ЦЮРОЧНІ [ц'урóчн'ї] -я (-яя), -є (єє). Цьогорічний. *С'урóчнийя йáгоди вудóйу набрáлиса да нийáк ни мóна булó вїсушит'.*

СЬОРОЧНО [с'óрочно, с'орóчно] і ЦЬОРОЧНО [ц'óрочно, ц'орóчно], присл., рідко. Цього року. *С'óрочно л'їто грóмк'е / хоч в л'їс ни вибирáйса.*

СЬОРУВНО [с'óруўно] і СЬОРУМНО [с'óрумно], присл. Все одно, байдуже. *С'óруўно ти йїйé ни пирипрéш / то хаї шо хóче / те рóбит'.*

СЮДА [с'удá] і ЦЮДА [ц'удá], присл. Сюди. *На кудóйу то вже с'а з'мийўка ц'удá прупувзлá?*

СЮДА-ТУДА [с'úда-тúда] і ЦЮДА-ТУДА [ц'úда-тúда], присл. То сюди, то туди. *Такó намил'кайїш зáдин' ц'úда-тúда / шо но гулувá кру́тиц:а.*

СЮДИ-ТУДИ [с'úди-тúди] і ЦЮДИ-ТУДИ [ц'úди-тúди], присл. То сюди, то туди. *Деї такó ї хóдит' ц'úди-тúди // то ду мáтири / то ду свикрúх'ї.*

СЮД-ТУД [с'уд-туд] і СЮТ-ТУТ [с'ут-тут], присл. 1. То тут, то там; то сюди, то туди. *Такó накру́тиса с'ут-тут за цїли ден' пу хати / шо св'їт нимїли стáне.* 2. Час від часу. *Вин ни забúвса / йак то часом йе // с'ут-тут і приїде.*

Т

ТА¹ [та], присл. Також, теж. *Йа такó / йак с'о ти кáжиш / та ни чу́ла никóлиї.*

ТА² [та], присл. Так (переважно в ролі вказівного слова в головній частині складнопідрядного речення). *Йа ни мн'їйу спивáт' тáйак с'а жїнка.*

ТАБАЧОК [табачóк] -чка, ч. Кабачок (городня рослина). *На ти шо с свуйїх табачкїв зрубїла?*

ТАЖЕ [та́же], присл. Також, теж. *Ти ше та́же така́ са́ма / йак і твуйá та свикрúха.*

ТАК А ТАК [так а та́к, та́к а так], присл. Достеменно, достоту. *То вун прóсто вже хóче та́к а так все сам пудугнáт' / шоб пóсл'а ни шукáт' вїн:о.*

ТАКБИ [та́кби, та́гби], спол., частка. Буцім, ніби. *То вун та́гби за хрéсно сидїт' / чи с'о мо за ба́т'ка / чи йак с'о?*

ТАКБИЙ [та́кбий, та́гбий], спол., частка. Буцім, ніби. *А ми муўч'їм / та́гбий і ни знáйїм ничó.*

ТАКЄЙКІ [так'ейк'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий малий. *Ни бришу // так'ейк'і но кусочок сала принисла / а мнаса зусом н'і.*

ТАКЄЙКИГО [так'ейк'іго]. Такий малий (вираження більш точної вказівки). *То с'о йї хочиц:а с тїми пиругами чїриз ціли ранок гнїрац:а? // – зате так'ейк'іго малейк'і кажни пиружок.*

ТАКЄЦИ [так'еци] -а (-ая), -є (-ее). Отакенний, такий великий. *Тамика так'ецу курубїу журахвїн на базар путирб'їчила с'од'н'а!*

ТАКЄЦИГО [так'ециго]. Отакенний, такий великий (вираження точнішої вказівки). *Вун так'і весучни напротив йїйе // там готак'ециго.*

ТАКИГО [так'іго]. 1. Ось такий (вираження більш точної вказівки). *Ну / дес' так'іго назбул'ш вун був.* 2. Непоганий. *Вин хлопци мин'і так'іго відавса.*

ТАК І ТАК [так і так], присл. Все одно, байдуже. *Ти ж так і так ше раз будиш вурочац:а на П'їск'і.*

ТАКО [такó], присл. 1. Так, таким чином. *Такó миш ц'і шóхтини дївиса / деї шукай нїтку да ду йак'ей вунá кубїлк'і.* 2. Безплатно. *Йак л'уд'ам / то все тоно заплáтно / а йак сиб'ї / то такó все пунабирáйт'.* 3. Без виразної причини. *Чо с'о ду тибé шéно тої прихóдив // с'о вже / майт' / за магазїн дугувурáц:а? // – даде / такó вступїв.* 4. Непогано. *Рускажї / йак ти типерика в том гóруди живеш // а / такó / ше мóна мирїц:а.*

ТАКОГО [такогó], присл. 1. Ось так, ось таким чином. *Такогó диржїт' над гулувóйу мїску з вудóйу / деї на ту вóду вже тої вóлос тáгби вилівáйе / деї вже такá вмиселна мул'їтва йе.* 2. Безплатно. *Аж йаг багáте / то йїмú ше ї все такогó прихóдит'.* 3. Без виразної причини. *Такогó за хлопца вишл'áпилиса / а мин'і чос' і ни в'їрилуco / шо вин тáже тáмка буў.* 4. Непогано. *В йїйе такогó було настроїано / ничó.*

ТАКСАМЕ [таксáме], присл. Аналогічно. *Вунá те вис'їл':е знайе таксáме / йак і ти тўтика.*

ТАКСАМИЙ [таксáмиї], присл. Аналогічно. *Тибé таксáмиї ни мóна спинїт' / йаг завидéса.*

ТАКСАМИЙКО [таксáмиїко], присл. Аналогічно. *Хун'ївци пушч'ї таксáмиїко гувóрат' / йак і ми.*

ТАКУСІНЬКІ [такус'їн'к'і] і ТАКУСІЙКІ [такус'їк'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий малий. *Твуйá систрїчка отó накрáз такус'їн'ка. Нат' і пáлци вже зусом вїсухли / тамика такус'їк'і / сестручко / йак в малó дит'áти.*

ТАЛІРКА [тал'ірка] -і, ж. Тарілка. *Зату́пали ко́ни вуруні́ на двур'і / да забражча́ли ло́жк'і / тал'ірк'і на стул'і.* (Весільна пісня).

ТАМВО [тамво́] і ТАМГО [тамго́], присл. Он там, саме он у тому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Йіх тамго́ тра вс'іх впукі́т' да йак'ім дрі́ном до́бре ві́вузит'.*

ТАМИКА [та́мика], присл. Там, у тому місці. *Тра йти́ дудо́м / бо та́мика му́й старі́ в́же на ми́не вре́мжит' до́с'ул'.*

ТАМИКІ [та́мик'і], присл., рідко. Там, у тому місці. *Та́мик'і ці́лу гра́дку то тук'іну́ нас'і́яв / то сам йі́го ї са́пайе / і по́ле / а коб так ду́ бу́л'би // ко́л'к'і заста́виш.*

ТАМИЧКА [та́мичка], присл. Там, у тому місці. *Ті́к'і хоч ни́ зду́маї та́мичка ни́ с к'ім шчи́пі́ц:а сва́рі́ц:а / йак то ти́ вм'і́йш.*

ТАМИЧКІ [та́мичк'і], присл. Там, у тому місці. *То ше на́ша ба́ба та́мичк'і в йе́ ї ба́била.*

ТАМКА [та́мка], присл. Там, у тому місці. *Х'іба́л' та́мка с'іно́ с то вбі́рка // все впли́шн'у ба́ба-д'і́д.*

ТАМКІ [та́мк'і], присл., рідко. Там, у тому місці. *Шо та́мк'і в том му́торі тін'ца́йш / йак си́но́ ти в том ни́чо́ ни ру́збира́йш.*

ТАПЧАН [тапча́н] -а, ч. Лава з кількох дощок на стояках без спинки. *Диві́са за дит'а́м / бо с то тапчана́ муже́ ї ге́пну́ц:а.*

ТАЯК [та́йак], спол., частка. Буцім, ніби. *Тако́ ціл'у́с'і́к'і ден' Бо́жи ві́лижит' в те́ї ха́ти / та́йак влі́мок.*

ТАЯКТО [та́йакто], спол., частка. Буцім, ніби. *Та́йакто нималаду́-йак'і ті́йа нагу́шник'і.*

ТАЯКБИ [та́йакби, та́йагби], спол., частка. Буцім, ніби. *Ма́ти в пи́ризу́ прі́де / де́й і́йї в́же ви́во́д'ат' тако́ Тура́ пи́рибра́но // с'о та́йагби́ йе́ дучка́.*

ТАЯКДЕ [та́йакде, та́йагде], спол., частка. Буцім, ніби. *Шо то слаба́ л'уді́на / да і́де в́зак'і́ди / та́йагде́ п'я́ні.*

ТАЯКТО [та́йакто], спол., частка. Буцім, ніби. *Дво́йе чу́луви́к'ів пи́рибу́ру́ц:а // в́же та́йакто му́луді́ з му́луде́йу // да причви́ра́йут' так'е́го вс'а́к'е.*

ТВИРДІЗНИ [твирд'і́зни] і ТВИРДЮЗНИ [твирд'у́зни] -а (-ая), -е (-еє). Надто твердий. *Ото́ с'о дру́т пу́на́вса твирд'у́зни.*

ТВИРДІЗНО [твирд'і́зно] і ТВИРДЮЗНО [твирд'у́зно], присл. Надто твердо. *Ми́н'і на с'ом лі́жку твирд'у́зно спа́т'.*

ТВИРДІНЬ [твирд'і́н'] -и, ж. Надмірна твердість. *Зимл'а́ така́ твирд'і́н' / шо ни́ вдуба́т'.*

ТЕЛЬБАЧ [тél'бач] -а, ч., знев. Людина з великим животом. *Тиб'і с'ої тэл'бач ни стинéц:а ни за хулóдну вóду.*

ТЕЛЬБО [тél'бо] -а, с., знев. Великий живіт. *Йак то в таку жару с'е тэл'бо йіму нусіт' трúдно.*

ТЕНУТСА [тэнуц:а] -уса, -иса, док. Швидко побігти в певному напрямку. *Д'іти пунал'áкувалиса да йак тэнулиса пут п'іч.*

ТЕНУТЬ [тэнут'] -у, -иш, док. Швидко побігти в певному напрямку. *То с'о вчóра саранá дит'áча тонó ш:кóли / то йак тэнули вс'і ду то винугрáду.*

ТИК [тик] род. тóку, ч. 1. Тік, спеціально підготовлений майданчик надворі або в приміщенні для молотьби, очищення і просушування зерна. *Вівиз' мин'і ту сичкáрн'у с тóку.* 2. Долівка в хаті. *А ми так і пóвзали пу том туку / і ничó.*

ТИКА [тіка] 1. частка. Тільки, лише. *Йа тіка чула / йак вун двéри ни миг уткріт' да дóвго шос' шпóртавса.* 2. числ., присл. Стільки, в такій кількості. *В минé с'орóку тіка йáблик / шо хвáтит' вс'ім с'ватім ше ї нам / гр'ішним.* 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа нидé ничó ни чула / бо тіка в хáту.*

ТИКАНО [тікано] 1. частка. Тільки, лише. *В минé всталáса тікано йіднá пйатáчка.* 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа йігó тікано бáчила кал'á субрán':а.*

ТИКАШО [тікашо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Вкóчи с'о ти зайшóв / шо йа й ни чула // так задримáла? // – а во тікашо.*

ТИКІ [тік'і] 1. частка. Тільки, лише. *Тік'і хоч ни здúмаї тáмичка ни с к'ім шчипіц:а сваріц:а / йак то ти вм'ійиш.* 2. числ., присл. Стільки, в такій кількості. *Там тік'і нарóду найіхало!* 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Вкóчи йа ўвинúла пóрат' / йак йа тік'і з ухвэрми.*

ТИКІНО [тік'іно] 1. частка. Тільки, лише. *Ти слúхаї тік'іно шо рузúмне / те шо тиб'і кáжут' / а то навбурóт.* 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Тік'іно гóчирид' вігнали деї бáчим / шо шос' то ни так.*

ТИКІШО [тік'ішо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа тік'ішо йуму сказáла / то типéра но ждат' тра.*

ТИКО [тіко] 1. частка. Тільки, лише. *Мáти дрáзу в пиризвú ни їде. То дрáзу тикó так йак'і свуйé / а мáтиру вже пóсл'а привóд'ат'.* 2. числ., присл. Стільки, в такій кількості. *Вже на ту пувис'іличину*

тіко л'удеї ни клічут'. 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. То с'о ти тіко вурочайіса стұл'іка?

ТИКОНО [т'іконо] 1. частка. Тільки, лише. *В мине д'очок с'ім нимá / да йідна тіконо. 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. Тіконо вун с'е сказáв / так те вис'іл':е вс'і вуўка́ми пушилї.*

ТИКОШО [т'ікошо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Ми з йім тікошо стр'ілиса на мусту́ на канáви.*

ТИЛЄЗНО [тил'єзно], числ., присл. Аж стільки, так багато. *Де вже вуні тих йáгод тил'єзно дивáйут'?*

ТИЛЄЦА [тил'єца], числ., присл. Аж стільки, так багато. *Де вже нат' тих капóнив тил'єца бирé?*

ТИЛИВІТЬОР [тилив'іт'ор] і ТИЛІВІТЬОР [тил'ів'іт'ор] -а, ч. Телевізор. *Йак с'áде с са́мо рáнку в тої тил'ів'іт'ор то так ціли ден' ду рубóти ни стинéц:а.*

ТИЛІЧКА [т'іл'ічка], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Йа тибé ї т'іл'ічка ни буйу́са.*

ТИЛІЧКІ [т'іл'ічк'і], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *Дес' т'іл'ічк'і на раз давáї / пу бул'ш ни мóна.*

ТИЛІЧКО [т'іл'ічко], числ., присл. Лише стільки, так мало, стілечки. *То с'о но т'іл'ічко ти гриб'ів прин'іс?*

ТИЛЬБАТИ [тил'бáти] -а, -е, знев. Надто товстий, повний. *Вкóчи с'о вин так'і тил'бáти став // йаг бáба бирéмин:а.*

ТИЛЬБІЗНИ [тил'б'ізни] -а, -е, знев. Надто товстий, повний. *Вин тил'єрика так'і тил'б'ізни / шо ни вб'ийтї.*

ТИЛЬБІНЬ [тил'б'ін'] -и, ж., знев. Надто повна, товста людина. *На с'а / дивіса / вкóчис' йакáйа тил'б'ін' зруб'іласа.*

ТИЛЬБУШИТЬ [тил'бушит'] -у, -иш, недок., знев. Трусити, трясти, хитати, поштовхами, ривками коливати, розхитувати з боку на бік або згори вниз. *Нáшо ти те дит'á в теї л'ул'ци тил'бу́шиш цілими дн'áми. Деї с'о ти напράвду беи ту ма́тиру за так'і св'іт тил'бу́шит'.*

ТИЛЬКА [т'іл'ка] 1. частка. Тільки, лише. *Набу́л'ш шт'іри йаїц'і бра́ли / т'іл'ка шоб ду па́ри. 2. числ., присл. Стільки, в такій кількості. Да вже стрóйат' тійа пудáрк'і // вже кіл'ко та́мка хáт'н'іх / да бáба з д'ідом / йак йе / деї т'іл'ка вже стрóйат'. 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. Йа та́же т'іл'ка пришлá з дóми.*

ТИЛЬКАНО [т'іл'кано] 1. частка. Тільки, лише. *Мисі́ла курува́ї хрeсна / систра́ / ше хто // шт'іри набу́л'ш мисі́ли. Тіл'кано тра /*

шоб вс'ї в пáри булі. 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа тїл'кано жар вигр'їбайу.*

ТИЛЬКАШО [тїл'кашо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Ти тїл'кашо прийїхав / вичїришиш'їм?*

ТИЛЬКІ [тїл'к'ї] 1. частка. Тільки, лише. *Тїл'к'ї мусóво / шоб пуцулувáлиса.* 2. числ., присл. Стільки, в такїй кількості. *С'óроку тїл'к'ї / йак втурїк / зáйїд'ї нимá.* 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *То ше ж тїл'к'ї вжинївса.*

ТИЛЬКІНО [тїл'к'їно] 1. частка. Тільки, лише. *Тїл'к'їно / чулув'їче / менч с'їх бабéї слўхайса.* 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Тїл'к'їно вїйшов.*

ТИЛЬКІШО [тїл'к'їшо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Ми тїл'к'їшо с субрáн':а.*

ТИЛЬКО [тїл'ко] 1. частка. Тільки, лише. *То с'о хвартух'ї хаз'айкáм тїл'ко так'їм припудóбним вс'ák'їм припнўла?* 2. числ., присл. Стільки, в такїй кількості. *В минé тїл'ко с'їна ше ни йїдно рóку ни булó.* 3. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа ж тїл'ко йе стивáла?*

ТИЛЬКОНО [тїл'коно] 1. частка. Тільки, лише. *С'о гáрна п'їс'н'а / тїл'коно ни мóна спамитáт' с кунцá.* 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Йа свуйé бурак'ї / шо то самá / то тїл'коно кóнчила.*

ТИЛЬКОШО [тїл'кошо], присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Тїл'кошо пушлá в магазїн.*

ТИЛЬО [тїл'о], числ., присл. Лише стільки, так мало, стїлечки. *Отó тїл'о с'óд'н'а гурóчкив вїбрала / і с'о все / бо нат' хмилїна вже сóхне.*

ТИЛЮЧКА [тїл'учка], числ., присл. Лише стільки, так мало, стїлечки. *В минé с'о тонó тїл'учка мук'ї всталóсо.*

ТИЛЮЧКІ [тїл'учк'ї], числ., присл. Лише стільки, так мало, стїлечки. *То с'о йак тїл'учк'ї йїсéш / то так'ї с тибé ї рубóт'н'їк.*

ТИЛЮЧКО [тїл'учко], числ., присл. Лише стільки, так мало, стїлечки. *Отó нал':é йакрáз тїл'їчко і бóжиц':а / шо с'о встáтн'а.*

ТИМНЯЖИТЬ [тимн'áжит'], безособ., недок. Трусити у випадку підвищеної температури тіла. *Гарáчка в дит'áти / цїлу нич тимн'áжило.*

ТИНДЗЯТЬ [тїн'з'ат'] і ТИНЦЯТЬ [тїн'ц'ат'] -ю, -їш, недок. 1. Гаятися, повільно щось робити. *Шо тамк'ї в том мутóри тїн'цайїш / йак сийнó ти в том ничó ни рузбирáйїш.* 2. Бездумно

тратити гроші. *Набо́ йак в х́ати йака́ куп'ї́ка пуйáвиц:а / то дава́ї скаре́ї тї́н'з'ат'.*

ТИПЕРА [типéра], *присл.* Тепер, зараз, у цей час. *Типéра / йак кулі́с' ба́ло / на бисéду йї́днeї́ йу́шк'ї́ ни нава́риш.*

ТИПЕРИКА [типéрика], *присл.* Тепер, зараз, у цей час. *Вунá типéрика зус'ом тéмна // ничо́ ни ба́чит'.*

ТИПЕРИКІ [типéрик'ї́], *присл., рідко.* Тепер, зараз, у цей час. *Х'ї́бал' типéрик'ї́ ви мн'ї́йте ва́л'цу гул'áт'?*

ТИПЕРИЧКА [типéричка], *присл.* Тепер, зараз, у цей час. *Ти вже мин'ї́ зус'ом ўв'ї́ривса / типéричка йа така́йа дурна́ ни бу́ду.*

ТИПЕРИЧКІ [типéричк'ї́], *присл.* Тепер, зараз, у цей час. *Напилóсо // типéричк'ї́ взáк'ї́ди дудóм суниса / бис:урї́мнику.*

ТИПЕРКА [типéрка], *присл.* Тепер, зараз, у цей час. *Вбу́ласа бусóноч // типéрка му́чуса // но́г'ї́ пузмúл'увала зус'ом.*

ТИПЕРКІ [типéрк'ї́], *присл., рідко.* Тепер, зараз, у цей час. *Впрану́ла старó і в х́ати / і гл'а х́ати / а типéрк'ї́ ше ї́ нивгї́д.*

ТИПІР [тип'ї́р], *присл.* 1. Тепер, зараз, у цей час. *Деї́ шо ти тип'ї́р беш рубї́т' с тéйу курóвийу? 2. Щойно, якусь мить тому. Йа тип'ї́р та́мка бу́ла / с'о шeно стул'ї́ду.*

ТИПІРА [тип'ї́ра], *присл.* 1. Тепер, зараз, у цей час. *Жмако́м дес' зага́рбала за гру́бу / а йа тип'ї́ра мї́шачийа но́ри му́с'у стинúт'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Ка́же / шо тип'ї́ра йї́го ка́л'а Зо́с'ї́ ба́чила.*

ТИПІРАВО [тип'ї́равó] і ТИПІРАГО [тип'ї́раго́], *присл.* Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Вунї́ тип'ї́раго́ з ба́н'ї́ пришлі́ деї́ пул'ага́ли.*

ТИПІРВО [тип'ї́рво́] і ТИПІРГО [тип'ї́рго́], *присл.* Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *Тип'ї́рго́ йа ту ша́нку в рука́х диржа́в // а с'о маї́ змайува́в.*

ТИПІРИКА [тип'ї́рика], *присл.* 1. Тепер, зараз, у цей час. *Тип'ї́рика так'ї́х висил'eї́ / йат ба́ло / ни́хто́ ни ро́бит'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Ми тип'ї́рика пришлі́ / а с'е все так і бу́ло.*

ТИПІРИКІ [тип'ї́рик'ї́], *присл.* 1. Тепер, зараз, у цей час. *Ну / деї́ тип'ї́рик'ї́ вже тої́ Ве́н'г'ї́р захо́дит'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа тип'ї́рика з-за стула́.*

ТИПІРИКО [тип'ї́рико], *присл., рідко.* 1. Тепер, зараз, у цей час. *Тип'ї́рико так'ї́ св'ї́т наста́в / шо буй́са нат' куму́ пирéчит'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Тип'ї́рико с приста́вл'eн':ем худї́ли / а ти знов ни ба́чив.*

ТИПРИЧКА [тип'іричка], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Вин тип'іричка началник // ни знайиш йак і дуступиц:а.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа тип'іричка чіриз тої мист ішла // і ничо ниде ни бачила / нийако л'ака.*

ТИПРИЧКІ [тип'іричк'і], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Тип'іричк'і хати все бул'ш цигл'анійа ставл'айут' / ни тайак вперед // тоно диривианійа.* 2. Щойно, якусь мить тому. *На хто тип'іричк'і с хати виходив?*

ТИПРИЧКО [тип'іричко], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Тип'іричко такайа пришла житка / шо луч з мосту да в воду.* 2. Щойно, якусь мить тому. *А ти ж тип'іричко на мігах пуказував / шо хочиш йісти.*

ТИПРКА [тип'ірка], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Пригр'іла лих'е кал'а сибé / а вин тип'ірка йійе ше й гулайе ни раз.* 2. Щойно, якусь мить тому. *То ти тип'ірка мине клікала?*

ТИПРКІ [тип'ірк'і], присл., рідко. 1. Тепер, зараз, у цей час. *А вже тип'ірк'і / то йа ничо ни памитайу.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Тип'ірк'і вігнала Марус'іних г'індікив з гуріц:а // ни мона вбугнац:а / хаї Гуспод' мілуйе.*

ТИПРКО [тип'ірко], присл., рідко. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Ун'з'о йак пиризва / то ше ї тип'ірко мусовано пирибирайуц:а.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Вунá ж тип'ірко с хати / а дивіса // вже чос' знов чик'індайе.*

ТИПРО [тип'іро], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Тип'іро в том гóруди / майт' / і жит' страішно // то йак'йас' маркумáни / то знов л'ікт'óри / то ше вс'ак'е.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа тип'іро нико ниде ни бачила / упріч sweй нивйістк'і.*

ТИПЛОМ [типлóm], присл., рідко. *Затепла, поки тепло. Ни ўвинув типлóm гниї рузвисті / а типэрика здр'йу ціли ден'.*

ТИРБІЧИТЬ [тирб'ічит'] -у, -иш, недок. *Нести щось важке, незручне до несення. Кудá ти те дит'á тирб'ічиш?*

ТИРТУШКА [тиртушка] -і, ж. *Тертка. Йа йо все на теї / так'ей чут' бул'шеї тиртуци тру / деї смáжит'.*

ТИХАРА [тихарá], присл. *Крадькома, потайки. Отó все тихарá рубілусо / шоб л'уде ни знали / а типэрика то вс'і знайут'.*

ТИЦЯТЬ [тіц'ат'] -ю, -іш, недок. 1. *Гаятися, повільно щось робити. Йак зачне шо-небуд' тіц'ат' нат' такó в хати / то смирдіт' дивіц:а.* 2. *Бездумно тратити гроші. Тра булó тих дól'арив свуйіх ни тіц'ат' де тра / де ни тра.*

ТИЦЮНИ [тиц'уні] -ив, мн. Неосновна робота, дріб'язкові справи. *Шоб мала їти бул'бу купат' / то вунá цілими д'н'ами в хати тиц'уні справл'ає.*

ТИЧКА [тічка] -і, ж. 1. Згряя собак під час парування. *За твэйу сучкуу ціла тічка б'ігає.* 2. перен., знев. Гурт людей, які вештаються без певної мети і напрямку. *Да кал'а то бухвэта в'ек чулувиків ціла тічка.*

ТИГРА [тігра] -и, ж., знев. Надто сердита жінка. *Такá нипутр'ібница / а в гічи скáче / замус' т'ігра.*

ТИН [т'ін] -у, ч. 1. Тінь. *Муйе д'іти бат'ка т'іну буйац:а / а ни шоб такó смуруди ду тибé визвирáлиса.* 2. перен. Той, хто надто схуд, змарнів. *Та Марус'а вже вісухла // живі т'ін хóдит'.*

ТИСНИ [тісни] -а (-ая), -е (-еє). 1. Невисокого зросту, але кремезний. *Їе хлониц он'ц'ак'і т'існи // хурушун.* 2. Такий, що має потребу в чомусь, що терпить нестачу чогось. *Їа / мóже / на лустóчок хл'іба т'існа булá / то чи минé ти туд'і пудратувáв?*

ТИСНО [тісно], присл. Скрутно. *Її на жиц:и все бул'и т'існо прихóдилусо / все в'ек нистáча / да тра ше ду так'іх гулутéчників зáмож вдáц:а. В минé с'орóку с':іном крéпко т'існо.*

ТКІДАЧ [тк'ідач] -а, ч. Торбинка для віддушування сиру. *Ун'з'е пулужіла тк'ідача // маї змайувáв.*

ТКУЛЬ [ткул'], присл., рідко. Звідки, з якого місця, з якої місцевосці. *А ткул' йа с'е муглá знат'?*

ТКУЛЬСЬ [ткул'с'], присл., рідко. Звідкись. *Ткул'с' ти вин те кулуд':é т'агає.*

ТКУЛЯ [ткул'а], присл., рідко. Звідки. *На с'о вже ткул'а знов чик'індáйиш?*

ТКУЛЯСЬ [ткул'ас'], присл., рідко. Звідкись. *Вин ткул'ас' здалéка.*

ТО [то], присл. Також. *Ти то с'од'н'а пируг'і пичéш?*

ТОВЧ [товч] -і, ж. Мука грубого помолу з відходів. *То хоч де в л'удей з йак'і мишóк туўч'і напитаї.*

ТОЖЕ [тоже], присл. Також. *Їа ж тамичк'і тóже булá / тіл'коно шо ни здразу.*

ТОНО [тоно, тонó, тунó] 1. спол., частка. Тільки, лише. *Ої кувáла зузуліка / кувáла / так'і ж вунá мин'і правдуїку сказáла / шо ни бóде в Питрívку кувáти / шо ни бóде свикрúха / йак мáти // вунá минé ранейко ї ни збóдит' / тóно виїде на гуліїку бсудит'.* (Весільна пісня). 2. присл. Щойно, зовсім недавно; якусь мить тому. *То ж йа*

ничугус'їко ни знала / деї чїриз те тонó з дóми // вкóчи с'о те все так'é пулучїлусо?

ТОРБУЧКА [тóрбучка] -і, ж. Мошонка.

ТОРОКУ [тóроку, торóку], присл. Минулого року, торік. С'о тої свéдир / шо ми с тубóйу ше тóроку купл'áli?

ТРА [тра], присл. Треба. На с'е с'їно тра пугóда а пугóда.

ТРЕТІ МНІСЯЦ [трéт'ї мн'їс'ац]. Березень. С'óмо числá трéт'о мн'їс'аца курóва бїгала.

ТРИВНИ [тривнї] -а (-ая), -е (-еє). Ситний. Коб зїло буричú дéйако / то стрáва хоч тривнá / а то но лáкутк'ї.

ТРИНА [трїна] -и, ж. Тирса від різання деревини. Курóва тóпиц:а в хлив'ї / коб хто хоч трїни йак'ей привїіз.

ТРИНДЗЯТЬ [трїн'з'ат'] -ю, -їш, недок. Витрачати марно, марнувати, розтринькувати (про гроші, матеріальні цінності). Шоб такó тїйа грóши трїн'з'ат' / то дес'-то ж йїх тра набрát'.

ТРИПЕЗИ [трипéзи] -ив, мн. Дуже густі, майже непрохідні зарості лози. Йа за тубóйу / прáнце / вже вс'ї трипéзи блáзила.

ТРИСКУН [трискún] -у, ч. Надто лютий мороз. Надвур'ї трискún з гучїма / то с'од'н'а тра дóбре в грубáх прїшчит'.

ТРОСТИНА [трóстина] -и, ж. Один із зубців берда в ткацькому верстаті. Пудрашчїласа йїднá трóстина деї нїтка за йе зач'їпл'уйїц:а.

ТРУБИТЬ [трубїт'] -лю, -иш, недок., перен., знев. 1. Пити. Скїл'ка вже ж теї смирд'ух'ї мóна нат' трубїт' / а то ж всéйку жїтку. 2. Плакати. То с'о шо // так і беш цїли ден' ц'ої трубїт'?

ТРУДНИЙКО [трúднийко], присл. 1. Важко, непереливки. Абї ти знала / сéстручко / йак мин'ї трúднийко с'е так'é пирижїт'. 2. Стан, коли людина страждає, має неприємності, горе. Ох мин'ї нúднийко / ох мин'ї трúднийко / да с'о шо йа самá рубїт' бúду.

ТРУЗВІТЬ [трúзв'їт'] -ю, -їш, недок. Відсипатися після похмілля. Чи ти с'од'н'а беш трúзв'їт' цїли ден'?

ТРУЯЦА [труйáца] -и, ж., знев. Оцїнка “задовільно”. На шо вже с'од'н'а в шкóли пулучїв // двуйáцу чи труйáцу?

ТТУЛІКА [т:ул'їка], присл., рідко. Звідти. Вунї т:ул'їка бúдут' захóдит' / с то бóку.

ТТУЛІЧКА [т:ул'їчка], присл., рідко. Звідти. Ти т:ул'їчка / де стуйїш / йе нат' ни вглéдиш.

ТТУЛЬ [т:ул'], присл., рідко. Звідти. Вступїса т:ул' / т то тил'ів'їзура.

ТТУЛЯ [т:у́л'а], присл., рідко. Звідти. *Отó т:у́л'а мужéш сиб'і займа́т' з'а́лку деї гнат'.*

ТОЛУКА [то́лука] -і, ж. Обрядова пісня, співана на обжинках. *То с'і́я то́лук'і в жнива́х спива́ли / вже́ йак кунча́ли жат'.*

ТУВАР [тува́р] -у, ч. і -а, с. Велика рогата худоба. *Кулі́ вун тува́р ни пасé / то куруві́ загуло́д'ани дудо́м прихóд'ат'.*

ТУВКАЧИК [туу́качик] -а, ч. Закінчення ампутованої руки. *А вунó / б'іднийк'е / ті́ми туу́ка́чиками налумі́лусо йі́сти.*

ТУКІН [тук'і́н] -у, ч. Тютюн. *Муї́ сам с тим свуйі́м тук'іно́м шпо́ртайі́ц:а.*

ТУКМАЧ [тукма́ч] -а, ч., перен., знев. Тяхтій, незграба, неотеса, вайлувата, неповоротка людина. *С тим тукмачо́м гара́ймувс'к'ім шо ти наживéш / кро́ми биді́.*

ТУМАЧ [тума́ч] -а, ч., рідко. Картопляне пюре. *Йако́ тумача́ стуу́чеш / да к'і́слеї капу́сти чи гурка́ // деї вичéра.*

ТУМАЧІ [тумач'і́] -ив, мн. Картопляне пюре. *Тумачі́в натуу́клá / то за́дин' ни́хто́ ї ни чипі́в.*

ТУПИЦА [тупі́ца] -и, ж. Негострена сокира. *То ти с'е́йу тупі́цуйу беш ту лучі́ну рубáт' ду ве́чура.*

ТУПІР [туп'і́р], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Кулі́с' то так'е́е все ба́йали / а туп'і́р йа́кос' вже́ ї ни чу́тно.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Туп'і́р же ж бу́ ун'з'о́ / де вже́ маї́ змайува́в?*

ТУПІРА [туп'і́ра], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Биз батирéк'і туп'і́ра нат' с ха́ти ни вихо́д'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Пукушту́ї / туп'і́ра ба́б^нку спикла́.*

ТУПІРАВО [туп'і́раво́] і ТУПІРАГО [туп'і́раго́], присл. Щойно, якусь мить тому. *Туп'і́раво́ с ха́ти ві́биг / шо ми нат' ни зу́гледі́ласа / вкóчи.*

ТУПІРВО [туп'і́рво́] і ТУПІРГО [туп'і́рго́], присл. Щойно, якусь мить тому. *Деї́ вкóчи с'о ти ду то гулу́ві ўвину́ла с'о́д'н'а вже́ втра́пит'?* // – да туп'і́рго́ / то ше́жно сту́л'іка їду.

ТУПІРИКА [туп'і́рика], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *А туп'і́рика на тих барика́дах то все набу́л'ш двéри в ха́ти завйáзуйут'.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Скул' с'о ти туп'і́рика йшла́ с те́йу куро́бкуйу?*

ТУПІРИКІ [туп'і́рик'і́], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Йа й туп'і́рик'і русáду ті́л'ка на Йі́вдо́х'і с'і́йу.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Вуні́ ї пубі́ц:а вже́ ўвину́ли / а туп'і́рик'і́ вже́ ї пумі́рі́лиса.*

ТУПРИКО [туп'ірико], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *А туп'ірико вже те все так'є куліс'н'є тоно дехто спуўн'аїе / а набу'л'ш / то н'і.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Туп'ірико знов крісу кал'а свиней бачила / а йіму хоч клинк'і тиші.*

ТУПРИЧКА [туп'іричка], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *А туп'іричка де йа тиб'і тих грóшеї настáрчуса?* 2. Щойно, якусь мить тому. *Ти ж туп'іричка з до́ми / а де с'о вже ўвину́в / сму́ток / шкл'анó Бóга нукуштува́т'?*

ТУПРИЧКІ [туп'іричк'і], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *А туп'іричк'і ти сам с'е все пирикажї.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа туп'іричк'і вдо́ма сн'ідав / то ви на мине́ ни див'іц:а / да йїжте.*

ТУПРИЧКО [туп'іричко], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Вун туп'іричко вже / маїт' / і забу́в ту мул'ітву.* 2. Щойно, якусь мить тому. *На ду тибé в двир туп'іричко цигáнка знов ішла́ / то йа вже ни стирп'іла / да віганила.*

ТУПРКА [туп'ірка], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *При сув'этах йіму в нача́л'стви куха́но жилóсо / а туп'ірка то і вун хаї зазна́їе.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Ти туп'ірка меї старей́ ни ба́чив?*

ТУПРКІ [туп'ірк'і], присл., рідко. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Дума́йїш / нам туп'ірк'і лéхко те все спуми́нат'?* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа ж тибé туп'ірк'і на Залу́гу ба́чила // вкóчи с'о ти ўвину́в дудóми притї?*

ТУПРКО [туп'ірко], присл., рідко. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Дитей́ ма́ла шéстиро / а туп'ірко всталáса самá / йак пáл'іц.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Туп'ірко ту сарану́ с:адка́ вігна́ла / а вуні знов йак пат'.*

ТУПРО [туп'іро], присл. 1. Тепер, зараз, у цей час. *Йа то вже туп'іро ма́ло шо ї памита́йу.* 2. Щойно, якусь мить тому. *Йа ж туп'іро тибé шо прусі́ла?*

ТУР [тур] -а, ч., перен., знев. 1. Огрядна, висока людина. 2. Непривітна, похмура людина. *Куда́ с'ої тур ниві́думани су́не?*

ТУТА [ту́та], присл. Тут, на цьому місці. *Шоб тво па́ху / ни то тибé / ту́та бул'ш ни було́!*

ТУТАВО [ту́таво] і ТУТАГО [ту́таго], присл. Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *На ту́таго в с'ом м'ісци гу́киши зрубі́т' гет' нийа́к ни мо́на? Ти мин'і ту́таво зрубі́ / в по́йаси / нагу́киши.*

ТУТВО [тутвó] і ТУТГО [тутгó], *присл.* Ось тут, саме ось у цьому місці (вираження точнішої просторової вказівки). *Дес' тутгó кáл'а минé ше йїдén жмак л'óну буў / а бач / заслипіло.*

ТУТИКА [тúтика], *присл.* Тут, на цьому місці. *Тиб'і тúтика нихтó впрén'д'уват' ни бúде / тáйак вдóма.*

ТУТИКІ [тúтик'і], *присл.* Тут, на цьому місці. *Шо вже с'ої байún малі вам тúтик'і набáйав?*

ТУТИЧКА [тúтичка], *присл.* Тут, на цьому місці. *Тúтичка в минé завш вил'гóтно.*

ТУТИЧКІ [тúтичк'і], *присл.* Тут, на цьому місці. *На с'е заскáл'ане чо вже тúтичк'і шн'акáйе?*

ТУТИН [тут'ін] і ТУКИН [тук'ін] -у, ч. Тютюн. *Тáмик'і цілу грáдку то тук'інú нас'йав / то сам йїгó ї сáпáйе / і пóле / а коб так ду бúл'би // кóл'к'і застáвиш.*

ТУТКА [тúтка], *присл.* Тут, на цьому місці. *Да йа вже тибé тúтка давнув'ично жду.*

ТУТКІ [тúтк'і], *присл., рідко.* Тут, на цьому місці. *Йа ц':ул'а самá зайдú / бо тúтк'і гúско.*

ТУХІЛЬ [тúх'іл'] -хля, ч. Туфля. *С'о йїдén т'úх'іл' тáйак мэнчи / чи шо.*

ТЦЮЛІКА [ц':ул'іка], *присл., рідко.* Звідси. *Мин'ї ї ц':ул'іка все дóбре виднó.*

ТЦЮЛІЧКА [ц':ул'ічка], *присл., рідко.* Звідси. *Вступіса мин'ї ц':ул'ічка / бо ти мин'ї св'ет застуйиш.*

ТЦЮЛЬ [ц':ул'], *присл., рідко.* Звідси. *А ц':ул' ти знов захóд'.*

ТЦЮЛЯ [ц':ул'а], *присл., рідко.* Звідси. *Йа ц':ул'а самá зайдú / бо тúтк'і гúско.*

ТЧІПНО [ч':іпно], *присл.* 1. Як-небудь, аби з рук. *Пузам'італа нагалáй-набалáй / ч':іпно.* 2. Аби позбутися когось. *Гажé йак пріде / то дам ч':іпно.*

Х

ХАВАЛКА [хáвалка] -і, ж. Дитяча гра в хованки. *Д'іти типéрика там все в хáвалку грáйут'.*

ХАЙНИЙКО [хáйніко], у зн. *присл., рідко.* Потім. *То ж нуїдим ми с'óд'н'а ду то д'іда / хáйніко.*

ХАЙНО [хáіно], у зн. *присл.* Потім. *Вунá ду свеї дубрítници пушла скарéї купáт' / а свуйé бул'бі хáіно.*

ХАМУЛЬ-ХАМУЛЬ [хаму́л'-хаму́л'], *предик.* Уживається як присудок для передачі обережного виходу, втечі. *Вин хаму́л'-хаму́л' і вт'ік / заму́с' іїгó тутика ї ни було́.*

ХАНДРА [хандрá] -и, *ж.* 1. Постійне вередування, примхи. *В ійіе вже йак йакá хандрá / то нат' нипрїступу.* 2. Вередун; той, хто вередує, скаржитися, виявляє своє невдоволення.. *О / то вунá с'од'н'а знов до́бра хандрá / то луч нат' ни путика́ц:а.*

ХАПТУРИ [хапту́ри] -ив, *мн.* Служба в церкві та поминальний обід, які відбуваються щороку після перших роковин смерті. *Йа туд'ї на хапту́рах пу Мєн'іси йакраз була́.*

ХАРАШАЛНИК [харашáлник] -а, *ч.* 1. Чоловік, який каструє тварин. *З йо так'ї харашáлник / йак з минé ни зна́йу шо.* 2. *перен., знев.* Обірванець, той, хто не стежить за собою. *Ти / харашáлнику / трóх'ї пупрáв ту сурóчку / а то йак пут:ікани хóдиш.*

ХАРАШАТЬ [харашáт'] -ю, -їш, *недок.* Каструвати. *С'о каба́нчика тиб'ї тра вже харашáт'.*

ХАТЕЦА [хатéца] -и, *ж.* Надто велика хата. *Коб ше в теї хатéци так'еї да жит' було́ куму́ / а то стрóйат' // гла ко?*

ХАТІНЬ [хат'ін'] -и, *ж.* Надто велика хата. *На с'о вже хто таку́ хат'ін' звóдит'?*

ХАТІЩЕ [хат'ішче] -а, *с.* Надто велика хата. *Там так'е хат'ішче // хат / набу́т' / зó пїат'.*

ХАТНІ [хат'н'і] і ХАТНІЯ [хат'н'і́я], *у зн. імен., мн.* Члени однієї родини, що живуть під одним дахом. *На мині́нах чужі́х ни було́ никó / самі́ но хат'н'і́я.*

ХАТНО [хатно́] -а, *с.* Надто велика хата. *Та́мика так'е хатно́ віструйів / заму́с' цє́рка.*

ХВАЙНИ [хваїни] -а (-ая), -е (-ее). 1. Гарний. *В ко вун нат' так'ї хваїни вдáвса?*

ХВАЙНІЙ [хваїн'і́й], *присл.* Гарніше. *У йе то в теї нувéї хáти ше хваїн'і́й / йак с'о.*

ХВАЙНО [хваїно], *присл.* Гарно. *Бач / йак вун хваїно пумал'увáв гі́кна.*

ХВИГУРА [хвигу́ра] -и, *ж.* Великий дерев'яний хрест на роздоріжжі. *Дуїдите ду хвигу́ри / а та́мка пу л'іву ру́ку пувирне́те деї здра́зу цє́рка.*

ХВИЖА [хвіжа] -и, *ж.* Пронизливий морозний вітер; завірюха. *Коб знат':é / то на с'у хві́жу тра було́ до́бре виу́рпац:а.*

ХВІША [хв'іша] -и, ж. Афіша. *Йакás' гла магазіна хв'іша / йа бáчила / тáтби в'ісит'.*

ХИБАЛЬ [х'ібáл'], частка. Хіба. *Х'ібáл' тáмка с'іно с то вбírка // все всплишн'у баба-д'ід.*

ХІРА [х'іра] -и, ж. Хвороба. *С'о вже ду йо така́йя х'іра вчипі́ласа / шо тóно тра вже ждат'.*

ХЛІАК [хлiак] -а, ч. Прапор. *Такú чирвóну сурóчку вів'ісила // йатдé йакó хлiакá.*

ХМИЛИНА [хмилі́на] -и, ж. Бадилля огірків. *С'орóку на гуркáх хмилі́на хурóша / а гуркíв ничó нимá.*

ХОДА [хóда], присл. Навтеки. *Йак став той дошч л'ушчит' / то ми хóда в хáту.*

ХОДКА [хóдка, хóтка] -і, ж. 1. Процес ходіння. *Йак мин'і с'а хóдка с'енди-тénди зáдин' всмёрдне.* 2. Одна поїздка. *Запунучá три хóтк'і в л'іс зрубíли.*

ХОДЯНИ [хóд'ани] -а (-ая), -е (-ее). Ношений, такий, що був у вжитку. *У минé с'ої свédир ше ни хóд'ани / а в Мóт'к'і самí диртúзи.*

ХРАНИТЬ [храні́т'] -ю, -иш, недок. 1. Зберігати. *То йа ту газéту пу с'у пóру хран'у.* 2. Оберігати. *Хаї Гуспóд' і Бóжа Мáти хран'áт' тибé пу вс'іх твуйіх дурóгах.*

ХРАПА [хрáпа] -и, ж. Замерзла грязь на дорозі. *Тáмика пу теї хрáпи йіхат' вáжко.*

ХРАПКІ [хрáпк'і] -а (-ая), -є (-ее). Такий, що зашерх, уквився льодовою кіркою. *Типéра сн'іг вже став хрáпк'і.*

ХРАПКО [хрáпко], присл. Погано (іти) по зашерхлому снігу. *Бáло йак хрáпко / то лáпц'і гет' стóпчиш.*

ХРАСТОК [хрaстóк] -стка, ч. Хрящ, гнучка й пружна тканина, що з'єднує частини кістяка. *Отó дес' такó мин'і с'і́йя хрaстк'і бул'áт'.*

ХРЕНЧ [хренч] -а, ч. Чоловічий сукняний піджак. *То ше кулі́с' чулувик'і в так'іх хрénчах худíли / вуні́ сукн'áнийя так'і.*

ХРЕСЬВАТИ [хрес'ватú] 1. виг. Їй-богу. *С'од'н'а мáти принислі́ // хрес'ватú // готак'éцу гулув'ін' капúсти.* 2. у зн. присл. Справді. *Ни марáвкаї / бидó / бо йа д тибé вже хрес'ватú заслáбла / а чи булá / чи н'і. На с'ої кугóл'ік то вже такó хрес'ватú пуд йак'імс' плóтом і скл'áкне.*

ХРИСТІ [хрис'т'і] -ів, мн. Неділя четвертого тижня Великого посту. *На Хрис'т'і / то вже хаз'áйка пичé христá с т'іста // то с'о христá мусóво бирúт' в пóле / йак чулув'ік пёрши раз гурáт' йіде.*

ХРОСНУТЬ [хрósнут'] -у, -иш, *док.* Із силою вдарити. *А вин йак хрósнув тим к'ійом пу стулу!*

ХРОСНУТСА [хрósнуц:а] -уса, -иса, *док.* Сильно вдаритися. *Мáло шо ни хрósнулася в пліту.*

ХТО-ДЕ [хтó-де], *род.* куго-де. Хто-небудь; хтось конкретно не визначений. *К'еп с'еї гóбуви хтó-де трóх'і пувинóсив.*

ХУДБОЛКА [худбóлка] -і, *ж.* Легка спортивна трикотажна сорочка. *Да в тибé тих худбóлок і так вже дугн'імáт:ури.*

ХУДНЯ [худн'á] -і, *ж.* Ходіння без мети. *За тейу худн'ейу тиб'і і вмирті ни бе кулі.*

ХУЖ [хуж], *присл.* Гірше. *Вже хуж йак с'о йа нихтó нидé ни му́чиц:а.*

ХУЖИ [хúжи] -а (-ая), -е (-ее). Гірший. *Чос' на́ше жі́то с'орóку так'е ничóг'е / дес' насáме хúже на ці́ли Кли́н.*

ХУЖИЙ [хúжий], *присл.* Гірше. *Вже хúжий / йак вун / ма́йт' / нихтó нидé ни живé.*

ХУЛУДІНА [хулуд'і́на] -и, *ж.* Холод. *С'од'н'а така́ вже хулуд'і́на / хоч с хáти нат' ни витика́йса.*

ХУЛУДНІЙ [хулуд'н'і́ї], *присл.* Холодніше, найбільш холодно. *А в минé в с'еї хáти хулуд'н'і́ї.*

ХУРЕМНИ [хурéмни] -а (-ая), -е (-ее). Гарний, такий, що личить комусь, вдало пошитий (переважно про одяг). *С'е плáт':е на йі́ он'ц'йак'е хурéмне / а ти ни хут'і́ла брат'.*

ХУРЕМНО [хурéмно], *присл.* Гарно, вдало (переважно: пошити одяг). *От йі́ бл'у́ску пулуча́йиц:а хурéмно пуши́т' / а вже нагрúдника вунá ни вм'і́е.*

ХУРИЦІ [хурі́шчи] -а (-ая), -е (-ее). Надто гарний. *Сам типéрика так'і хлóпиц хурі́шчи / а тра такó л'áка вчині́т'.*

ХУРІНЬ [хур'ін'] -і, *ж.* Надто великий віз сіна, соломи. *Диві́са-но / йакúйу хур'ін' с'і́на дирáжиниц зу сво вб́ірка вт'ав.*

ХУРОБА [хурóба] -и, *ж.* Хвороба. *С'о в йе йакáс' така́ хурóба / шо нат' ни приду́мат'.*

ХУРОМИ [хурóми], *род.* хурим, *мн.* Обійстя. *Шéно с'і́чин' / а в хурóмах нат' вйáзк'і с'і́на нимá.*

ХУРУСТВО [хуруствó] -а, *с.* Краса. *Тáмка в тих хата́х тип'і́рка так'е хуруствó / шо нат' і бóсом ступáт' стра́шно.*

ХУРУШУХА [хурушúха] -і, *ж.* Красуня. *Вунá ж гóн'ц'йака хурушúха!*

ХУТНІЙ [хут'н'її], присл. Швидше. *Пукул' твуї кит с'уїу крісу
впуїмаїе / то йа лигушк'їуу йе хут'н'її злуїл'у.*

ХУЧІЙ [хуч'її], присл. Швидше. *Пчула йак вкусіла / то ж'уло
тра хуч'її вимат'.*

Ц

ЦАЛКОМ [цалком, цалком], присл. Цілком, повністю, все
підряд. *Сип все цалком / а посл'а / йат бе тра / то пирибирец'а.*

ЦИБАЛКА [цібалка] -і, ж., знев. Надто висока і надмірно
худорлява жінка. *Чо ц'а цібалка т'утика / шо вже т'утика ти хоч?*

ЦИБАТИ [цибати] -а (-ая), -е (-ее). Такий, що має струнку,
пропорційно складену фігуру. *Вун так'іго вже хлотиц // цибати.*

ЦИБАХІ [цібах'і] -ив, мн. Листя цибулі. *Іді наламаї цібахив /
зробиш салат.*

ЦИБРИНА [циبریна] -и, ж. Одна деревина з колодезного зрубу.
*Бало хто знав т'їя кулод'ази с т'їми кругами / йак то типерика
циментнийа // то все цибрини т'їя клали / пкладали кругом.*

ЦИБРИНЄ [цибрин'є] -я, с. Верхня частина колодезного зрубу,
складена переважно з дерев'яних колод. *У Вмел'учкувом кулод'аси
цибрин'є зус'ом зутрухло / то страшно нат' пуходит'.*

ЦИБУЛЬНИК [цибул'ник] -а, ч. Лушпиння з цибулі. *Ти с'ороку
знов тоно в цибул'нику самом йаїца варіла?*

ЦИЛЮСІНЬКІ [цил'ус'ін'к'і] і ЦИЛЮСІЙКІ [цил'ус'їк'і] -а
(-ая), -є (-ее). Цілий, увесь. *Прулєжит' цил'ус'їк'і ден' і ни стинец'а
ни за хулодну воду.*

ЦИНТОМИТИР [цинтóмитир] -тра, ч. Сантиметр. *Вр'їж / йа
знайу / цинтóмитрив зу двацит'.*

ЦИПОК [ципók] -пка, ч. Один щабель у драбині. *На с'ої ципók
луч ни ставаї / бо видно / шо ни відиржит'.*

ЦИХУВАТЬ [цихуват'] -ю, -їш, недок. Позначати зарубкою
дерево, призначене для вирубки. *Ц'о дуба нашо вже було цихуват' //
нивжэл'і с'о таже зрубайут'?*

ЦИЦИ [ціци] -ий, мн. Груди. *Там так'їя ціци / йак в добреї
мулудіци.*

ЦИЦНА [цицна] -ив, мн., знев. Великі груди. *На вже хо ж' би
т'їя цицна свуйе впурадїла!*

ЦИЦЮРИ [циц'юри] -ив, мн., знев. Великі груди. *То так т'їми
циц'урами і трисе пірид л'уц'к'їми чулувиками.*

ЦІКАВИ [ц'ікави] -а (-ая), -е (-ее). Акуратний. *Ти вже так'і
вилік'і / то тра вже бут' йакóмс' трóх'і ц'ікавом.*

ЦІКАВІЙ [ц'ікав'ій], присл. Акуратніше. *Вже б хоч йа́кос' трóх'і ц'ікав'ій вбирáласа / а то в'ек загу́здрана така́йа хóдиш.*

ЦІКАВІШИ [ц'ікав'іши] -а (-ая), -е (-еє). Більш акуратний. *Вна перш бу́ла йа́кас' ц'ікав'іша / а́лії то вже на ста́рос'ц' ни ду прибира́н':а.*

ЦІКАВО [ц'іка́во], присл. Акуратно. *Вко́чи ти встива́йїш прибира́т' / шо завш в тибé так ц'іка́во.*

ЦІКАВУН [ц'ікавúн] -а, ч. Надто дбайливий, акуратний чоловік. *То вун так'і ц'ікавúн вда́вса рíхтик / йак йо ба́т'ко буў.*

ЦІКАВУХА [ц'ікавúха] -і, ж. Надто дбайлива, акуратна жінка. *С'о го́н'ц'йака ц'ікавúха // в ха́ти йагде́ у вино́чку.*

ЦІРУВАТЬ [ц'ірува́т'] -ю, -їш, недок. Штопати дірки. *Ше ж ц'у шкарпе́тку мо́на ц'ірува́т'.*

ЦУКЄРНИК [цук'є́рник] -а, ч. Той, хто полюбляє солодощі. *Такóм цук'є́рнику нийа́ка цук'є́рн'а тих ла́кутків ни наста́рчит'.*

ЦУКЄРНИЦА [цук'є́рница] -и, ж. Та, яка полюбляє солодощі. *Отó така́ цук'є́рница зро́ду вдала́са.*

ЦУКЄРНЯ [цук'є́рн'а] -і, ж. Кондитерська фабрика (?). *Цук'є́рків нима́ / бо каза́ло ра́д'иво / шо цук'є́рн'а згур'іла.*

ЦУКРИВКА [цукри́вка] -і, ж. 1. Самогон із цукру. *Де ти с'еї цукри́вк'і с'од'н'а дубілу́со?* 2. Солодке яблуко. *С'о йа́блико до́бре крє́пко // цукри́вка.*

ЦЮДИ [ц'уді́], присл. Сюди. *На чо вже с'і́а м'іжнці ц'уді́ / йак пат' / найі́хали?*

ЦЮДОЮ [ц'удóйу], присл. Цією дорогою. *Вун ц'удóйу пушо́в кругува́ / а ти їди напраму́.*

ЦЮРУЧКА [ц'у́ручка] -і, ж, рідко, пестл. Донечка. *Ти ж муйа́ до́чичко / ти ж муйа́ ц'у́ручко.*

ЦЮЦЯ-БАБА [ц'у́ц'а-ба́ба], род. цюці-баби, ж. 1. Баба Яга. *Ти но вже засні́ / бо за́рика при́де йакá ц'у́ц'а-ба́ба.* 2. Гра в хованки. *Дава́йте в ц'у́ц'у-ба́бу грат'.*

Ч

ЧАБАРАКАТСА [чабарáкац:а] -юса, -їса, недок. Вилазити, вибиратися кудись, підніматися нагору, лізучи, чіпляючись за що-небудь. *Йак'е́ї ти на́глици на то во́за чабарáкайіса?*

ЧАВИТЬ [чаві́т'] -лю, -иш, недок., перен., знев. Гнати самогон. *С'о вже / ма́т' / знов ту смирд'у́ху ча́вит' / шо пунисла́ шос' у видр'і.*

ЧАВУХА [чавúха] -і, ж., знев. Самогон. *Ціли ті́ждин' піри́д вис'і́л':ем йі́ ту чаву́ху чаві́ла / а тип'і́рика мин'і така́йа д'а́ка.*

ЧАПАЛДА [чапалда́] -и, ж., знев. Людина, яка незграбно ходить, спотикається під час ходіння. *Дивіса / йак с'а чапалда́ ходит'.*

ЧАПАЛДАТЬ [чапалда́т'] -ю, -їш, недок., знев. Ходити незграбно, спотикаючись під час ходіння. *Куда́ с'о чапалда́йїш?*

ЧВАНЬКА [чва́н'ка] -і, ж., знев. Чепуруха, жінка, яка надмірно стежить за своєю зовнішністю і хизується своєю зовнішністю. *Так'е мале́ / а дивіса́ / йака́ чва́н'ка вдала́са.*

ЧВАНЬОХА [чван'о́ха] -і, ж., знев. Чепуруха, жінка, яка надмірно стежить за своєю зовнішністю і хизується своєю зовнішністю. *Йак така́ зма́лку вже́ чван'о́ха / то дубра́ з ѝе ни на́д'са.*

ЧВАНЯ [чва́н'а] -і, ж., знев. Чепуруха, жінка, яка надмірно стежить за своєю зовнішністю і хизується своєю зовнішністю. *Ос'о́ то чва́н'а вірусте!*

ЧВЕРИТЬ [чве́рит'] -у, -иш, недок. Пустувати, робити збитки. *Ціли ден' чве́риш / а внуч'і знов ни б́удиш спат'.*

ЧИЙ-ДЕ [чу́й-де], род. чийого-де, чийо-де. Чий-небудь. *Аж чийу́-де гус' тим цига́нам занисут' деї.*

ЧИКАТСА [чу́кац:а] -юса, -їса, недок. Панькатися, потурати чиїмсь примхам, догоджати; приділяти кому-небудь надто багато уваги, часу. *Ти з ѝе́йу ни чу́кайса до́вго да сма́л'ни деї нех іде́.*

ЧИКІНДА [чик'інда́] -и, ж., знев. Людина, яка незграбно ходить, спотикається під час ходіння. *На с'а чик'інда́ куда́ с'о на́ноч з до́ми ви́браласа?*

ЧИКІНДАТЬ [чик'інда́т'] -ю, -їш, недок., знев. Ходити незграбно, спотикаючись під час ходіння. *І то / кажі́-но ти / хут'ілу́со ба́би піри́з ці́ле силó ц'уда́ чик'інда́т'.*

ЧИПЕЦ [чипе́ц] -пца, ч. Сало з кишок свині. *Тиб'і тра бу́ло с'о чипца́ да пиритупі́т'.*

ЧИПИРИЧКІ [чипири́чк'і] -ив, мн. Порічки, червона смородина. *Приді́ да ш чипири́чкив канпо́ту зва́риш / то йак'і до́бри.*

ЧИРЕТ [чире́т] -у, ч. Очерет. *Коб то ти на Ки́бло пушо́в нар'і́зав чире́ту // ѝа ви́їника зру́бл'у́.*

ЧИРИДІНЬ [чирид'ін'] -и, ж. Велика череда корів, велика кількість гусей, качок і под. *У Ц'е́кл'і така́ чирид'ін' ку́реї / шо йак увáл'ац:а в муї́ йачм'ін' // ни б́жине́са.*

ЧИРИЗ [чу́риз], прийм. Протягом. *Пиридримáї чу́риз вб'ід / по́кл'і ѝа вирну́са.*

ЧИРИСТВИ [чиристві́] -а (-ая), -е (-ее). Черствий, несвіжий. *Бирі́ с'о пиругá // с'о ни так'і чиристві́.*

ЧИРИН¹ [чир'ін] -а, ч. Дно печі. *Застилі шос' на чир'ін, бо крѣпко натопл'ано.*

ЧИРИН² [чир'ін] -а, ч. Місце, де росте багато білих грибів. *Їак натрапиш на чир'ін / то цілу курубйу грибів мона пухватит'.*

ЧИСНИЦА [чїсница] -и, ж. Велика кількість когось, чогось. *Ўвалїлиса в хату // ціла чїсница / то йа дрáзу пón'ала / шо ни бе ни д'їла / ни рубóти.*

ЧИСТИТЬ [чїстить] -тю, -тиш, *недок.* 1. Ваксувати взуття. *А тўхл'и мин'ї л'ен' чїстит'.* 2. Каструвати самця. *Ти сво жєриба х'їбáл' чїстит' ни беи?* 3. Заготовляти дрова. *Вкóчи йа мáйу тиб'ї ше ї тїйа дрóва чистит'?*

ЧИТВЕРТИ МНІСЯЦ [читвѣрти мн'їс'ац]. Квітень. *С'óроку Пáска в читвѣртом мн'їс'аци?*

ЧИХЛЯ [чїхл'а] -ї, ж. 1. Малярія. *Муїє мáти нибóшчица і чїхл'у мн'їли згувурáт'.* 2. *перен.* Біда, хвороба, напасть. *Де вже на мине така чїхл'а вз'алáса?*

ЧМАНА [чманá] -и, ж., *знев.* Непутяща, безпутна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають загальний осуд. *Дóкул' с'а чманá тут бе л'удеї пулóхат'?*

ЧОХЛА [чóхла] -и, ж. Манжет сорочки. *У тибє на йїднóм рукавїї чóхла зус'óm вїтрипаласа.*

ЧУДО-БИДА [чúдо-бидá] -и, ж. Безлад, безпорядок. *Встáвила дитєї в хати самїх / то задин' зрубїли чúдо-бидú.*

ЧУЛУВИРНО [чулувирнó] -а, с., *знев.* Кремезний чоловік, що відзначається особливою силою, міцною будовою. *С'е чулувирнó йак з'ме в рúк'ї // нат'ї ни пїснши.*

ЧУЛІВ'ІЧОК [чулувїчок] -чка, ч. Зіниця ока. *Чулувїчок / бо то тáмика в йїмú виднó тáгби л'удїну.*

ЧУНЬ [чún'] -я, *мн.* Глибока калоша. *Вступїт' тра булó в чún'ї / бо гун'з'є мóкро крѣпко. Згубїла йїднó чún'а.*

Ш

ШАЛАПУТА [шалапúта] -и, ж., *знев.* Непутяща, безпутна людина, зовнішній вигляд, спосіб життя, вчинки якої викликають загальний осуд. *Бач / булá такайя шалапúта / а йак вз'алї дóбре в рúк'ї / то óн'ц'їйак налумїласа бул'бу купáт'.*

ШАЛДАННЄ [шáлдан':є] -я, с. Невиразне, нечітке, нерозбірливе мовлення. *Їак тїйа гúчн'ї с'є шáлдан':є шо пун'їмáйут'?*

ШАЛДАТЬ [шáлдат'] -ю, -їш, *недок.* Невизначено, нечітко, нерозбірливо говорити. *Пуїмі / шо вин шáлдає // пиригубóрищика тра.*

ШАНДІТЬ [шан'д'іт'] -дю, -диш, *недок.* Невизначено, нечітко, нерозбірливо говорити. *Вин йак зачнє шан'д'іт' / то ничó ни пун'át'.*

ШАТІРИТЬ [шат'ірит'] -у, -иш, *недок.* Енергійно терти, витирати, натискуючи чимось, водити туди й сюди по якійсь поверхні. *С'ів за стил і шат'ірит' рукавами пу теї настїлицци засмал'цòваней.*

ШАХОМ-МАХОМ [шáхом-мáхом], *присл.* Як-небудь, аби з рук. *Шо ни з'мєц:а рубіт' / то все шáхом-мáхом.*

ШАХОР-МАХОР [шáхор-мáхор], *присл.* Як-небудь, аби з рук. *Да йакá з ѝє рубóтн'їца / йак вна все шáхор-мáхор рóбит'.*

ШВАГІР [швáг'ір] -гра, *ж.* 1. Жінчин брат. 2. Сестрин чоловік. *На твої швáг'ір чо // х'ібáл' ни миг би приїхат' да пумухтї // – а / чо н'е!*

ШВОРНИ [швóрни] -а (-ая), -е (-ее). Жвавий, моторний. *Наш д'ід ше дубидї швóрни / то тїл'ка такó здайєц:а нємушни.*

ШВОРНО [швóрно], *присл.* Жваво, моторно. *Бач / йак старá швóрно пуцїбала.*

ШЕЇДИСЯТ [шеїдис'ат], *числ.* Шістдесят. *Вже мáйїш нимáл' шеїдис'ат л'їт / а на дурнічку пумáливса.*

ШЕЇСЯТ [шеїіс'ат], *числ.* Шістдесят. *Тáмика минїни вже ж бут' справл'át' // йїмú шеїіс'ат.*

ШЕПУЗАВТУРИК [шепузавтурік], *присл.* Три роки тому. *То йак шепузавтурік пулáдив / то так ду с'єї пурі йáкос' чап'їло // три рók'ї.*

ШЕПУЗАВЧОРА [шепузавчóра], *присл.* Три дні тому. *На во Н'їна кáже / шо йїгó пузавчóра привизлі // – даде! // вин буў вже вдóма шепузавчóра.*

ШЕРОЧ [шєроч] -и, *ж.* 1. Надто велика ширина. *Дивїса / йакá в йїгó н'з'є шєроч // а муїá з'áлка / вже ничó нимá.* 2. *перен.* Огрядна людина. *Йакá шєроч стáла / йак в той гóрод вїбралїса.*

ШЕРУЧНИ [шєручни] -а (-ая), -е (-ее). Надто широкий. *На Завгól'цах в минє два загóни так'їх шєручних бұл'би всталóсо.*

ШЕРУЧНО [шєручно], *присл.* Надто широко. *С'о ти вєл'ми шєручно с'їя дурóжк'ї пузастил'áла.*

ШИВЕРДАТЬ [шиве́рдат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Жбурляти, кидати недбало, як-небудь. *Отó йак русхóдиц:а / то лáх'і пу цілеї хáти шиве́рдаїе.*

ШИЄЦА [шиї́єца] -и, *ж.*, *знев.* Довга або надто товста шия. *Ший́єца замúс' у бúсла.*

ШИЙНО [шиї́но] -а, *с.*, *знев.* Довга або надто товста шия. *Та́мика так'é шиї́но!*

ШИЛЕПАТЬ¹ [шилéпат'] -ю, -їш, *недок.* Розуміти, сприймати, осягати розумом. *Шо ти та́мка в том тилив'іт'ури шилéпайіш?*

ШИЛЕПАТЬ² [шилéпат'] -ю, -їш, *недок.*, *знев.* Невиразно, нечітко, нерозбірливо говорити. *Йа тибé зус'ом ни пун'імáйу / шо ти та́мка шилéпайіш сиб'і.*

ШИЛИПУХА [шилипúха] -і, *ж.* Квасоля з великими плескатими квасолинами. *С'о пасóл'а йакáс' вилі́ка // пéвно / шилипúха.*

ШИЛЯГІ [шил'аг'і] -ив, *мн.* Шашіль. *Шил'аг'і зус'ом дéрво стучі́ли.*

ШИМИНУТЬ [шиминúт'] -у, -еш, *док.*, *знев.* Із силою відштовхнути від себе; вдарити. *Йак шиминúв т сибé / так с то пурóга і пулит'ів пирéк'і.*

ШИМУЛЬКАТСА [шимúл'кац:а] -юса, -їса, *недок.* Вовтузитися під час сну, неспокійно спати. *Вден' вишиніц:а / а ці́лу нич знов ни спит' // шимúл'каїіц:а.*

ШИНДИТЬ [шіндит'] -дю, -диш, *недок.*, *знев.* Кривити губи під час розмови. *Чо вже ті́ми губ'іс'ками так шіндит' / питáйіц:а?*

ШИРЕПАТЬ [шире́пат'] -ю, -їш, *недок.* Добре, логічно мислити. *Вунá ї дрáзу ширéпала, крéпко дóбре гучі́ласа.*

ШИРЕХУВАТИ [шире́хувати] -а (-ая), -е (-еє). Шорсткий. *Йак'і́а в вас рúк'і ширéхуватийа.*

ШИРСТИЛИНА [ширстилі́на] -и, *ж.* Високі кущі з чорними ягідьми (?). *Казáв С'án'ко / шо тра курú ш:ирстилі́ни запáруват' да пит'.*

ШИРУЧІЗНИ [шируч'і́зни] -а (-ая), -е (-еє). Надто широкий. *То в тибé та́мика / на тих Завгóл'цах / хоч загóни йак'і шируч'і́зни.*

ШИРУЧІЗНО [шируч'і́зно], *присл.* Надто широко. *Ни заїма́йте так вже шируч'і́зно / бо то тра бúде йідnú пóстат' купáт' ду вб'і́да.*

ШИРУЧІНЬ [шируч'і́н'] -и, *ж.* 1. Надто велика ширина. *Таку́ шируч'і́н' на́шо нат' заїма́т' було тиб'і́ йідне́ї.* 2. *перен.* Огрядна людина. *Коб рубі́ла йакú кул'úху / то така́йа б шируч'і́н' ни зрубі́ласа.*

ШИСЬ СОТОК [шис' сóток], числ. Шістсот. *Заплатів йіму шис' сóток і нат' слухат' бул'ш ни хóчу.*

ШИХУВАТСА [шихува́ц:а] -юса, -їса, *недок.* 1. Готуватися. *Там дес' вис'іл':е на душ тріста бе / бо ціли тіждин' шиху́йуц:а да ше ї ха́з'айо́к по́вна ха́та.* 2. *перен.* Святково одягатися. *Куда́ с'о вже так шиху́йїса?*

ШИХУВАТЬ [шихува́т'] -ю, -їш, *недок.* Готувати. *Чо ти мин'ї пулу́дин' ни шиху́йїш?*

ШИЯКА [шийа́ка] -і, с., *знев.* Довга або надто товста шия. *С так'ейу шийа́куйу мо́на бага́то шо ба́чит'!*

ШИЯРА [шийа́ра] -и, с., *знев.* Довга або надто товста шия. *То́то шийа́ру і вінас сиб'ї.*

ШКАРПЕТА [шкарпе́та] -и, *ж.* Шкарпетка. *Даї ше свуйе шкарпе́ти / по́кл'ї пиру́.*

ШКОБЛИ [шко́бли] -а (-ая), -е (-ее). Непримітний, худий, змарнілий. *Наше с'ейе тил'а́ йак'ейес' так'е́ шко́бле / зус'ом ниче́мне.*

ШКОДУВАТЬ [шко́дуват'] -ю, -їш, *недок.* 1. Цілувати. *Пукáжи / йак ти д'а́д'а шко́дуйїш.* 2. Любити когось, виявляти до когось прихильність. *Ти х'їба́ ба́бу шко́дуйїш?*

ШКРЕБЛЯ [шкре́бл'а] -і, *ж.* Залізна щітка для чесання прядива. *Шо де́рта / шо шкре́бл'а / то йїднэ́.*

ШКРИГУТАТЬ [шкригута́т'] 3 ос. *мн.* шкриго́чуть, *недок.* Квакати (про жаб). *Чуї / йаг жаби́ в Кїбли шкриго́чут'.*

ШКУНДЯ [шкун'д'а] -і, *ж., знев.* Надто худорлява жінка. *Набо́ йак такаго́ шкун'д'а / то с'о ш нат' на л'удїну ни пудо́бне.*

ШЛЕКУ [шле́ку], *виг.* Т. с, що БРАЦЄ. *Типе́ра / шле́ку / х'їба́л' така́йа жи́тка / йак впире́д. Та́мка / шле́ку / нико́ли ни зарату́йїса ничі́м.*

ШЛИХТУВАТЬ [шлихтува́т'] -ю, -їш, *недок.* Тупим боком ножа очищати кишки від бруду і жиру. *Ше засо́нца коб йак с'їйа к'їши всп'їт' впурадї́т' // шлихтува́т' тра ше с'о́д'н'а.*

ШЛИШКУ [шлишкú], *виг.* Уживано як звертання до чоловіка чи жінки з метою активізації уваги співрозмовника та логічного виділення змісту подальшого повідомлення. *Йакáс' вунá / шлишкú / така́йа нивпратна́ / зус'ом ни така́ вкура́тна / йак то л'у́ц'к'ї жинк'ї.*

ШЛЯГАТСА [шляга́ц:а] -юса, -їса, *недок., знев.* Вести розпусний спосіб життя. *Замо́луду шляга́ласа / а типе́ра ше он'ц'їако сиб'ї хло́нца пуч:упїла.*

ШЛЯХ [шл'ах] -у, ч. Центральна вулиця в селі. *Війди-но на шл'ах / чи тамка йо часом нимá.*

ШМАТУНИ [шматуні] -ив, *мн., знев.* Виткані зі шматочків старого одягу рядна для застилання підлоги. *Пупр'ав-но шматуні / д'іти пус:óвали.*

ШМУЛЯТЬ [шмул'ят'] -ю, -їш, *недок., знев.* Зношувати одяг. *Скіл'ко ти вже с'у марнáтку шмул'áйиш?*

ШМУРИГАЛО [шмурігало] -а, с., *знев.* Той, хто постійно шморгає носом. *А шо с'е шмурігало унз'ó / а ни на врóках?*

ШМУРИГАТЬ [шмурігат'] -ю, -їш, *недок.* Шморгати носом. *А ни шмурігаї бис кунцá / бо ї минé вт'áгниш.*

ШНОРИТЬ [шнóрит'] -у, -иш, *недок.* Надто ретельно шукати щось. *Йа захóд'у в хáту / а вунá в мом кúхри шос' шнóрит'.*

ШНУРИВОК [шнурівок] -вка, ч. Шнурівка. *Завйазáв шнурівк'і нав'ік'і / а типéрика кричít' ни в свуй гóлос // рузйажі.*

ШНЯКАЛО [шн'акáло] -а, с., *знев.* Той, хто надто ретельно щось шукає. *Отó так'é шнакало в'ек.*

ШНЯКАТЬ [шн'акáт'] -ю, -їш, *недок.* Надто ретельно шукати щось. *Дивіса / ос'ó так вóтку шн'акáйе.*

ШО-ДЕ [шó-де], *род.* чуго-де. Що-небудь, щось конкретно не визначене. *Коб ту рійу вже чім-де прищипít' / то мо б менч рíс'кало.*

ШОНИДЕНЬ [шонидén'], *присл.* Щодня, кожного дня. *Вунá ду йігó шонидén' худíла в ту бóл'ницю / а с'о така типér д'áка.*

ШОНИРИК [шонири́к], *присл.* Щороку, кожного року. *А типéрика ж вун шонири́к тудá йіздит' / то і грóши йе.*

ШОСТИ МНІСЯЦ [шóсти мн'іс'ац]. Червень. *То чи шóсти / чи с'óми мн'іс'ац був?*

ШОХТИНА [шóхтина] -и, *ж.* Деталь у начинні ткацького верстата. *Пудивіса / в йак'ей шóхтини кубíлка пурвáласа.*

ШПАРУТИ [шпару́ти] -ив, *мн.* Деталь ткацького верстата. *Дóл'ка с'од'н'а знов пу шпару́ти прихóдила / а йа ни мужу́ пáмити дуїтí / де йа йіх приткнóла.*

ШПАЦІР [шпа́ц'ір] -а, ч., *знев.* Прогулянка. *Вбирéц'а / йак сувá ду спóвиди і пушлá на шпа́ц'ір.*

ШПАЦІРУВАТЬ [шпа́ц'ірува́т'] -ю, -їш, *недок., знев.* Прогулюватися. *Н'і / шоб с'істи да вишивáт' / то задирé гóлуву деї шпа́ц'іру́йе пу силу́.*

ШРАЙБАТЬ [шраї́бат'] -ю, -їш, *недок.* Неакуратно, незграбно писати, вишивати і под. *Ти но та́мка га́рно зашива́й / а ни шраї́байиш тако́ ша́хор-ма́хор.*

ШТИБНИ [штíбни] -а (-ая), -е (-еє). 1. Цупкий, твердий. *С'уда́ коб йако́ папéру шти́бно кусо́к.* 2. Кремезний. *Так'е́ малéе / а так'е́ / кажí-но ти / шти́бне.*

ШТИБНО [штíбно], *присл.* 1. Твердо, так, що не можна зігнути. *Диржі́ рúку шти́бно.* 2. Скоса, спідлоба, насуплено. *На чо́ вже знов на ба́бу так шти́бно дівиса?*

ШТИНПАЛЬ [штинпáл'] -я, *ч.* Товста дубова колода, яку підставляли під підвалину в процесі будівництва. *Кулі́с' хати́ в'ек на тих штинпал'а́х зводили.*

ШТИРИ [штíри] і ШТІРИ [шт'іри], *числ.* Чотири. *Шт'іри грíвн'і ма́йиш?*

ШТИРИНАЦЦИТЬ [штирина́ц:ит'] і ШТИРИНАЦИТЬ [штирина́цит'], *числ.* Чотирнадцять. *Штирина́цит' ро́кив ужé?*

ШТИРНАЦЦИТЬ [штирна́ц:ит'] і ШТИРНАЦИТЬ [штирна́цит'], *числ.* Чотирнадцять. *Штирна́цит' к'іл' приві́з мин'і цу́кру.*

ШТИХ [штих] -а, *ч.* Довга загострена паличка. *Марша́лок то ше нат' вмисéлно тако́ штиха́ мав.*

ШТРАП [штрап] -а, *ч.* Штраф, грошове стягнення. *На дес' злуві́ли с кулуд':ém де́й му́сив штрап платі́т' так'і шó.*

ШТРАПИВКА [штрапíвка] -і, *ж.* 1. Грошова сума, яка вноситься платником відповідно до договору страхування. *На зára знов прі́де // дава́й йі́ штрапíвку.* 2. Грошова сума, яка виплачується відповідно до договору страхування в разі нещасного випадку, смерті платника тощо. *На штрапíвку йі́ хоч ві́платили?*

ШТРАПУВАТЬ [штрапува́т'] -ю, -їш, *недок.* 1. Накладати грошове стягнення, штрафувати. *На с'о́ вже за шо́ йі́го́ штрапу́йиш?* 2. Страхувати, укладати договір страхування. *А ти ж сама́ с'óроку курóву х'іба́л' штрапува́ла?*

ШТРЕМБУЛЬ [штрéмбул'] і ШТРОМБУЛЬ [штрóмбул'] -я, *ч.* 1. Будь-який гострий пеньок. *Капу́сту вс'у вплиши ві́ризали / йідні́йа но штрóмбул'і пувстава́лиса.* 2. *перен., знев.* Надто високий і худий чоловік. *На с'о́ то штрéмбул' ниві́думани.*

ШТУРМАК [штурма́к] -а, *ч., знев.* Затуркана людина; людина, доведена до отупіння. *Вин так'і са́ми штурма́к / йак і йа н'з'о.*

ШУБОВКНУТЬ [шубóвкнут'] -у, -иш, док. 1. Кинути, упасти, пірнути у воду, роблячи сплески, шубовснути. *А тамик'і клátка гúска / да вин в ту вóду йак ни шубóвкне.* 2. перен., знев. Сказати щось недоречно. *Л'úди гувóрат' / а вун йак шубóвкнуў / то вс'і но пличíма стинúли.*

ШУВАР [шúвар] -у, ч. Широколиста осока. *Привйíz дв'і хúри шúвару і винéц:а с'óд'н'а ше йíхат'.*

ШУРА [шúра] -и, ж. Пристосування для сіна з підйомним дахом. *В с'ом стужкú но сулóма гнийé / то ти б луч шúру вже за стíл'ка л'ít зрубív.*

ШУХЛЯ [шúхл'а] -і, ж. Велика лопата. *Вже хтос' шúхл'у с хурím він'іс.*

ШУШВАЛОК [шúшвалок] -лка, ч. Ковтун волосся. *У кун'а на грíви сáми за сибé шúшвалк'і.*

Щ

ЩЕЖНО [щчéжно] і ШЕЖНО [шéжно], присл. Щойно, якусь мить тому. *Деї кулі ти ду то гулуві ўвину́ла с'óд'н'а вже втра́пит'? // – да туп'іргó / то шéжно стúл'іка їду.*

ЩЕНИЙКО [щчéнийко] і ШЕНИЙКО [шéнийко], присл., рідко. Щойно, якусь мить тому. *А ти ж шéнийко йів.*

ЩЕНИНЬКО [щчéнин'ко] і ШЕНИНЬКО [шéнин'ко], присл., рідко. Щойно, якусь мить тому. *То с'о ти шéнин'ко здúмав за ба́бу?*

ЩЕНО [щчéно] і ШЕНО [шéно], присл. Щойно, якусь мить тому. *Ти ж памитáйиш / кулі вунá бра́ла / отó с'о шéно вчóра принисла́.*

ЩИЛЬ [шчил'] -і, ж. Щілина. *Тáмика в ту шчил' між дилíнами йа все ба́чила.*

ЩИЛЮБИНА [шчил'убина] -и, ж. Щілина. *Коп ти ше чимс' ц'у шчил'убину залипíла.*

ЩИРБИТЬ [шчирбúт'] -лю, -иш, недок. Таїти, приховувати щось. *Х'ібáл' с'о ни виднó / шо вже вунá знов шос' шчирбúт' д минé.*

ЩИРИБИР [шчирибúр] і ЩУРИБИР [шчурибúр] -у, ч. Невелика сивувата трава без стебел, яка росте в лісі. *Тáмика тої сам за сибé шчирибúр // кусít' плóхо.*

ЩИРО [шчúро], присл. Протягом довгого часу. *Мин'і с'а маринáтка гóн'ц'йак шчúро віхуди́ла.*

ЩИТИНЬ [шчитún'] і ЩУТИНЬ [шчутún'] -і, ж. Щетина на свині. *Перш / йак смалít' / тра вирт'óном шчутún' вірват'.*

ЩИТИТЬ [шчиті́т'] -тю, -тиш, *недок.* Економити. *То мус'у шос' трон'і і гла свуйіх дитей шчитіт'.*

ЩОДРИ [шчодри] -а (-ая), -е (-ее). Слухняний, витривалий (про худобу). *На Шчудру́ху вулі́ пєрви раз запрага́ли / шоб шчодри́я булі́.*

ЩУДРИВНИКИ [шчудривник'і] -ив, *мн.* Щедрівники. *За́ра ўвєчири шчудривник'і прідут'.*

ЩУДРУХА [шчудру́ха] -і, *ж.* Вечір перед Новим роком за старим стилем (13 січня). *На Шчудру́ху все причвирáйт' тійа пирибрани́я.*

Ю

ЮЗОМ [йўзом], *присл.* Тягнути по землі. *С'ої бризєнт ми х'іба йўзом зат'а́гним.*

ЮРЖА [йуржа́] -и, *ж.* Хвороба картоплі, за якої бульби вкриваються бурими плямами. *С тих Завгул'єц бу́л'ба все йака́с' з йуржє́йу.*

ЮРЖАВИ [йуржа́ви] -а (-ая), -е (-ее). Покритий бурими плямами (найчастіше про картоплю). *А вже с'а́йя бу́л'ба зус'ом на́ча // ни така́ йуржа́ва.*

ЮРОК [йуро́к] -рка, *ч.* Пристрій у вигляді палички з отвором всередині, через який проходить нитка (для мотання ниток у клубки). *Йак зрубів мин'і йурка́ / то дра́зу луч ста́ло пра́жу мута́т'.*

ЮСТРО [йўстро] -а, *с.* Дзеркало. *Отакó вісид' в том йўстри чіри́з ці́ли ден'.*

ЮШКА [йўшка] -і, *ж.* 1. Суп. *Навару́ йўшк'і / то шоб тиб'і кутрэ хоч зачирпну́ло.* 2. Кров з носа. *Йак бушкуну́в т сибє́ / то вин так йўшку́йу і вмівса.* 3. Жир із печеного сала. *Ун'з'є бирі́ йўшку ду млинці́в да вмуча́ї.*

Я

ЯГЛИЦА [йаглі́ца] -и, *ж.* Хвоя. *К'єп на с'у йáму ше йаглі́ци дє́йак'єї нагрибті́.*

ЯГУДИ [йáгуди], *род.* ягод, *мн.* Чорниці. *Ка́же / шо вже йáгуди пири́цв'ітайут'.*

ЯГУДНИК [йагудні́к] -а, *ч.* Кущі чорниць. *Там йагудні́к вже старі́ / да ше ї́ тї́ми грибл'інками зус'ом убимóргали.*

ЯГУДНИЦА [йагудні́ца] -и, *ж.* Жінка або дівчина, яка збирає чорниці. *С'о в минє́ така́йя йагудні́ца крє́пка / шо хаї́ ти зада́виса.*

ЯДРИНИ [йадрині́] -а (-ая), -е (-ее). Рясний. *С'ороку смурóдина он'ц'ака́ йадринá.*

ЯДУХІ [й'адух'і], род. ядух, мн. Астма. *Отó йійé в Питр'івку с'і́йа й'адух'і так заш му́чат'.*

ЯСЛО [й'айéло] -а, с., знев. Велике яйце. *На базáри хоч і дуруг'і́йа / гáлиї затó й'ак'і́йа й'айéла.*

ЯЙНО [й'айно́] -а, с., знев. Велике яйце. *Так'é й'айно́ / й'агдé качі́не.*

ЯКБУДЬБИТО [й'агбу́д'бито], спол., частка. Буцім, ніби. *Вин й'агбу́д'бито сам пришо́в.*

ЯКБУТЬТО [й'агбу́т'то], спол., частка. Буцім, ніби. *Й'агбу́т'то то твуйé грóши!*

ЯКДЕ [й'агдé], спол., частка. Буцім, ніби. *Всандр'і́чилусо / й'агдé у свеї хáти.*

ЯКЖЕ [й'агжé], присл. Як слід, як звичайно. *Все зруб'іли / й'агжé гла дит'áти сво / а тинéрика / на ма́мо / тиб'і д'áку. Й'агжé л'ётн'а кúхн'а // то вáриш / то пирéш / да все гóпар.*

ЯКІ-ДЕ [й'ак'і-де], род. якого-де, яко-де. Який-небудь; конкретно не визначений. *То тра брáт' такú рaгáту пáлку // тра / шоб на три рáг'і // деї вже як'ім-де суло́тк'ім т'і́стом блип'іли да спиклі́ деї // на вбирáйт' курува́ї // вже с'у́йу ші́шку затика́ли деї вже так вбирáли як'і́ми-де квитка́ми.*

ЯКУЖЕ [й'акужé], присл. Як слід, як звичайно. *Пунастро́йували й'акужé на вис'і́л':е. Вже вин зус'о́м став вбисі́л'ани / й'акужé влі́мок.*

ЯКУРАТ [й'акура́т], присл. Якраз. *С'о ви й'акура́т на рузбо́р шапо́к прибулі́.*

ЯСІК [й'ас'ік] -а, ч. Маленька подушечка. *Марі́на сиб'і́ / й'а ба́чила / отó гáрно й'ас'і́ка вишивáйе.*

ЯСЛА [й'асла] -ей, мн. Ясна, ділянки слизової оболонки ротової порожнини, що покривають зубні відростки щелеп і коріння зубів. *Зу́би бул'áт' / і й'асла зус'о́м спúхли / нарва́ло.*

ЯТЛИНА [й'атлина] -и, ж. Дика конюшина з білим цвітом. *На теї й'атлини то мо б і гúси ц'і́йа па́слиса.*

ЯТЛИНКА [й'атлінка] -і, ж., змени. Дика конюшина з білим цвітом. *Та́мика накрáз така́йа й'атлінка / шо гусин'áт па́сти.*

ЯТРУВИЦА [й'атруві́ца] -и, ж. Жінка чоловікового брата. *У пул'к'ів бу́ло в хáти дв'і й'атруві́ци / то так'і́ не́мир бу́ / стра́шно.*

ДОДАТОК

Зв'язні тексти

вунó так'é йак'ес' булó / заблудíласа д'івчинка / на в́же вовк
злувів деї вз'ав йійé // такó// прин'іс йійé ду_ са́меї_ в́же теї_ х́ати /
дудóм т́атби // вунá крич́ала / в́же т́а́йа // т́е́йе дит'а́ // д́умала в́же
тої вóвк йе рузурв́е // а вуні́ принислі́ ду_ теї_ х́ати / і пу́стáвив //
йат_ вихóд'ат' / а то д'івчинку́ прин'іс // вовк // то вуні́ йу́гó і
вгушч́али / і йі́сти йі́мú дава́ли // шо в́жé // і д'а́кували і пугл́адили / і
шо // і мн'а́са надава́ли / ну шоб у́жé йі́в // т́а:к_ у́же шку́дува́ли / шо
прин'іс // ну / деї вин пуй́в тої_ вóвк / зубр́авса / пушóв у л'іс // а_ вні́
// ше тої́ чулув'ік в́йшов // к'е́п_ с'о вóвка злуві́т' да шé_ раз
угусті́т' // ну / деї йу́гó суб́ака дес' / все так ка́зали / суб́ака дес' йі́гó
пушóв // чири́з_ т́і́ждин' і приві́їв знов ду_ х́ати // то ха́з'а́йіна
суб́ака // деї приві́їв ду_ х́ати / деї знов вуні́ йі́гó вгу́стіли // так у́жé
та д'івчинка і жилá з_ йі́м // то вни // ка́же / вóвка никóли ни_ т́ре́ба
бит' абó // бо вин / ка́же / дóбре л'уді́ни рóбит' // йак суб́ака там в́же
// прин'іс дит'а́ дудóм //

в_ пист то йе так'é с'ва́то / Хрис'т'і́ // отó в_ тої_ д́ен' йак
ничé хл'і́б ха́з'а́йка / рóбит' напéри с_ т'і́ста такó хри́ста́ // деї ничé
йі́гó / то хри́ста́ в́же / в_ нич'і́ рáзом с_ хл'і́бом // хавáйе і дирж́іт'
ду_ висні́ / с'о хри́ста́ // а в́же ха́з'а́йі́н йде гу́рат' / бирé то хри́ста́
с_ субóйу в_ пóле //

начина́ли в́же то ка́банá гудува́т' // во т́ре́ба припу́с'ц'і́м шоб
га́рне са́ло нарусло́ // бра́ли нужа́ // го́страт' то нужа́ три разі́
п_ тої́ // прі́пик // по́сл'а ше в_ нич'і́ в_ чéл'ус'ц'і́ // три разі́ так //
в́же тим нужóм др'ізували хвустá в_ то_ ка́банá // тóно т́рон'к'і́ /
а́лиї шоб кров в́іступила // і ну в́же / то в́же ко́нчика / шо др'і́зали //
влип́іт' йі́гó в_ кра́йн'у ци́лушку // др'і́зат' уц_ ц'і́леї бухáнк'і́ /
нипучáтеї́ // і отó дат' том ка́бану́ // сво хвустá / ко́нчика / с_ тим
хл'і́бом так і зйі́с'ц'і́ //

на_ Тр́ійцу́ прикраша́ли бирéзами / кл'óник'і́ са́жа́ли кула_ пурóга
// са́дуві́ли лі́пу / лі́пу на́вит' пу_ с'ц'і́нах чипл́а́ли // да липиху́ скри́з'
пу_ хурóмах руск'і́дали // так вкраша́ли шо // і нат' на_ двира́х в́же

у_ хлив'і / де курова стуйт' / то тóже там к'ідали // клáли ліпу /
з_ гусік'і гул'ák'і // у_ гурóди нат' / у_ гурóди на_ капúсти / там де
гурк'і тóже так'і гул'ák'і затика́ли // шоб в'ід'ми там ни_ худі́ли //
шчоб морасавк'і ни_ худі́ли ду_ хат блі́ско // шоб ничо́ ни_ пудхóдило
// типéр / так і в_ цéркви ї типéр ше стáвл'айут' тійа бирéзи // в́же
в_ цéркви // а л'úде то в́же ни_ стáвл'айут' // пос'л'а_ с'вát
с_ тим_ з'іл':ем сух'ім // ві́сушат' деї схавáйут' шоб ли́жало // хто
умрэ́ то пуд_ гóлуву кладúт' // у_ трунú // в_ лі́жка пукладúт' шоб
пáхло // шоб спáло луч / шоб ничо́ ни_ сні́лусо нидóбре //

на_ Трійціу нийák'ix п'іс'ен' ни_ спивáли // тоно́ марасáвка
спивáла //

ни три нóгу в_ нóгу /
бо то туб'і гр'ix //
бо то туб'і бúде гр'ix //
ни с'її мук'і на_ в'ічко /
бо то туб'і буде гр'ix //
бо то туб'і бúде гр'ix //
ни праді́ в_ пйáтницю /
бо то туб'і бúде гр'ix //
бо то туб'і бúде... //
ни пирі́ плáт':а в Пириплáвну сéриду //
бо то туб'і буде гр'ix //
бо то туб'і бúде гр'ix //

на_ мóg'ілк'і то на_ Вилі́тдин' набúл'ш ідúт' // на_ дрúг'і ден' // а
на_ Трійціу в_ читвéр // кóжне кула_ свéї муг'ілк'і пустайúт'
пумóл'ац':а / деї шо ше там? // а на_ Трійціу... // на_ Вилі́тдин'... //
на_ Прóвуди / то бáт'ушка худів / то му́лівса / с_ п'евчaми //
с_ хрэ́сним хóдом заїшли́ деї там вис'вát'ував муг'ілк'і //

на_ Трійціу / на_ пéрши ден' Трійціу // то_ то_ в́же марасáвни
ті́ждин' // тійа зилéни с'вaтá / ці́ли ті́ждин' // а в_ пунид'ілок ужé
кунчáйуц':а // за_ ті́ждин' // деї в_ пунид'ілок в́же кáжут' //
марасавк'і в́же пушли́ // ну / шо // кóжне буйáлусо їти // кáжут' / ої
ни_ пúїдим жі́том / бо марасáвка злóвит' // бо марасáвка зл'акáйе //
нат' і мин'і так'é бу́ло // шо йа ку́ліс' пáсла тувáр за_ Градóйу // та //
такó в́же гет' надвéчор // да йак стáли скакáт' у // марасавк'і // у
тóму жі́ти // такó пудни́ло рúк'і і скáче // і скáче // бйі́ли так'і рúк'і

// то йа йа́:т зл'акáласа / то то́ ни мугла́ ду дурóг'і дуб'іхти //
с тим тувáром так утикáла // л'уді́ну лускута́ли б за бóк'і // де́ї
на смéрт' заг'іл'тали б //

ка́жут' / йаг на ма́расáвнуму ті́жн'і врóдиц:а / і йак умрэ́ /
то в́же пú́де в ма́расавк'і // з л'уді́ни вуні́ рóбл'ац:а // ни ко́жне /
ни вс'і́ йіх ба́чили // де нападé // то ж і́деш жі́том // то в́же
йаг де́ далéко і́деш на синóжат' // то так стра́шно і́ти шо //
на ма́расáвнуму ті́жн'і // йаг мі́ ше булі́ дивча́тами // типéр в́же
йіх і́ нимá / тих ма́расáвок // ну кулі́с' багáто ба́чили // йаг зубáчит'
то втикáйе йаг мо́же // йаг л'уді́на // в б'і́луму / скри́з' // самé
б'і́лейе // гет' і́ рúк'і бйі́ли і́ все // то́го / рúк'і́ йа ба́чила // в са́мому
б'і́луму // і́ ху́стка бйі́ла / все б'і́ле // в са́мому б'і́луму // йак пú́де
малé / то бú́дут' малі́йа скакáт' // йаг ду́видéц:а / шо в́мре вилі́к'е /
старé / то бú́де і́ вилі́к'е ска... // а бú́де ла́зит' у́ жі́ти // а типéр
ниде́ ни видно́ // йак'é куму́ // ,

шит' ни мо́на / бо ка́жут' / ма́расáвци гóчи заші́йіш // ну там
ше рубáт' ни мо́на // бо / в то́й читвéр / то то ма́расáвни / то
та́тби вме́риших // то́же / і́шли на мо́г'ілк'і́ на ма́расáвнуму ті́жн'і у
читвéр // йаг на Вилі́тдин' у читвéр / то // увилі́цидни / то і́дут' //
бо то вме́риших Вилі́тдин' // а то знов вме́риших Трйі́ца // то йшли
то́же на мо́г'ілк'і́ // то гуруді́т' ни мо́на // бо ка́жут' / загурóдит'
де́ї дошч ни бú́де і́ти // душч'і́ // от ка́жут' плóта тра і́ти
руск'і́дат' / бо там гуруді́в ду / ду то́го // ду Пру́від гуруді́в // то
ни бú́де дошч і́ті // трéба і́ти плóта руск'і́дат' / ка́же / то́го // то
бú́де дошч // то тугó ни мо́на бу́ло рубі́т' // а так са́мо і́ на с'óм
ті́жн'і / на ма́расáвнуму ті́жн'і // в се́риду / ка́жут' / ни мо́на / бо
суха́ сирида́ // у читвéр вме́риших Трйі́ца / де́ї то́же ни мо́на // де́ї
в́же туп'і́р гаже у пйáтницю́ і́ субóту // ну / прат' ни мо́на // с'ц'і́рат'
ничó ни мо́на ці́ли ті́ждин' // кулі́с' у ко́жнуму сил'і́ г'інч //

вуні́ в пуни́д'ілок тійа́ прóвуди / ма́расáвок // в́же минé
ті́ждин' / ни́д'і́ла в́же ко́нчиласа / ма́расáвни ті́ждин' // де́ї в́же
у пуни́д'ілок тійа́ прóвуди // в́же ка́жут' / ма́расавк'і́ / в́же
у пуни́д'ілок пú́дут' // в́же ни стра́шно // в́же у вувто́рок
слубóднийа // ни бú́йтиса // а то спра́вд'і́ бу́ло стра́шно // шé́ йак ми
кулі́с' булі́ мулуді́йа // бо си́накуво / йаг де́ шо в́ жі́ти
зашили́сті́т' / так гет' і́ ко́си встайú́т' з л'áку // йак у́жé і́деш

стéжкуйу // куліс' в'ечно стижкáми худіли // жито вікиий тибé //
на_ Трійци вже_ ш квити́е //

то марасáвка / то йа тік'і_ї зна́йу / саму́ марасáвку //
в_кóжнуму сил'і йіна́ч:е / там_да́лиї / ше йáкос' кáжут' шо
русáвка //

до́вго ни_ іде́ дошч // то ни_ уді́н раз // ча́сом // тинéр то вже
ни_ іде́ / ба́т'ушка // с_пруц'ес'і́йіу йшов // да прусі́ли Бо́га // прóсто
на_ П'іск'і йшли // йа_нат'_ше памита́йу // силóм гет' ду_ пул'ів деї
мулі́лиса // ба́т'ушка пра́вив деї мулі́лиса //с'е то бу́ло / а бул'ш н'і //

Йіва́н купáлни // питр́ивс'к'і // худі́ли пу_йáгуди // кáжут'
йáгуди пумучні́йа / йак_ужé на_Йіва́на набра́т' // бул'ш ничо́ //
а_вдо́ма старі́йа йак? // пусид'áт' деї вс'о // а мулуд'о́ж іде́ // там
гул'áйе в_л'іси // бра́ли так'і д'іти / тійа шо пасу́т' свін':а чи тійа
курув́і // то вже пуприган'áйут' да биру́т' курупк'і пула́мани / да
куш'і // на_таку́ до́вгу ті́чку // деї нису́т' гет' туді́ на_ві́гон / деї
там па́л'ат' // деї скáчут' там кругóм то угн'у́ // чвэ́рат' йагжé
мулуд'о́ж //

куліс' на_Йіва́на худі́ли бабі́ тійа / унуч'і / пу_ту_па́пурот' //
шос' унуч'і вуні́ худі́ли / а шо? // кулі́ кáжут' / то в'ід'ми // то вуні́
тудá худі́ли йакóс' цвितóчка зурва́т' / чи шо // а дивча́та ни /
мулуд'о́ж ни_худі́ла // то то старі́йа бабі́ ішли́ // кутра́ мн'і́е
вид'ма́рит' // то_то_мусóво йти на_Йіва́на // пу_ту_кв'ітку //

на_Питра́ то / гуні́ли худóбу / збира́лиса в_м'і́сце //
з_муружкú викóпували сто́лик'і // бра́ли субі́ харч'і // вже там
ма́ти канпо́ту нава́рит' / ма́сла / все / са́ла // вже все бу́ло //
цук'э́ркив вже йім надайу́т' / і вуні́ там суб'і вгурт'і / кругóм то
сто́лика пус'ада́йут' // так'é ві́купайут' іс_то́го... // кру́гом // деї
так с'н'ідали // да // хто пасé тувáр / чи хто свін':а / то все гурто́м //
нат'_йа куліс' // питрува́ли // кáжут' / вже питрува́т' с'о́д'н'а б́удим
// зарáн':а вéл'ми гна́ли / шоб напéри пригна́т' / і там вгушча́лиса //
то так'é зна́йу / то так'é рускаж́у // шо то на_Питра́ // дехто́
стар'іши / тої ше_ї гур'ілк'і нат' з'ме / на_с'н'ідан':е //

то вже йак пул'от' л'он / то вже бабі там спива́ють' // а
кусуві́ца або грибті́ с'іно / то йе йім кулі́ спива́т'? // х'іба́_мо там /
мо́же_ї в_ко спива́ли // в_жнивá // де на_ вис'іл':і // йак л'он по́ле то
// чи про́со / то вже спива́ють' // с'éd'ачи / шоб ни_ задрима́т' //

на_ш при́де да пумо́лиця:а Бо́гу // ка́же / Го́спуди Бо́же пумужі́
// вже шоб // шоб ни_бул'іла ни_гулува́ ни_спі́на // шоб дав Бог
до́бре нача́т' / у_до́бру по́ру // а в_лу́ч:у ше ко́нчит' // шоб жнивá
булі́ л'ехк'і́я // де́й так'е́ // пупро́с'ат' Бо́га де́й // йак заг'іна́йуц:а
пе́рши раз жат' / то лама́ють' гул'áку з_дуба / да пуд_по́йас / тудá
за_спі́ну / вткне / де́й там у́же ці́ли ден' с_те́йу гул':áчку́ю // шоб
була́ спі́на дубо́ва / шоб була́ ми́цна ці́ли жнивá // так'е́ // жнут'
жі́то да вставл'áють' кусо́чок так'і́ жі́та / да́й рубі́ли бо́роду //
квитучка́ми вбира́ли // такó навхр'єст стирн'у́ пукладу́т' // шче
бгуро́д'ат' стирн'о́йу // зр'обл'ат' бо́роду / де́й так квитучка́ми
вбира́ли // спива́ли /

д'áку Бо́гу / шо́ жі́та дужа́ли //
шоб ми с'у́йу ні́чку пругул'áли /
гуспуда́ра за_рі́к спуміна́ли //
чи ми тиб'і́ гуспуда́ру / мі́ли //
шо́ ти дав нам на_ру́чійк'і́ жні́ви //

все ка́зали бо́роду // бо такó закру́тит' / закру́тит' / да так'і́
кулуск'і́ / удр'і́же // вино́чка зр'обит' / шоб дудо́м занисті́ да
пус'ваті́т' // де́й // вже туд'і́ кала_то_вино́чка спива́ли /
кула_те́_буруді́ / вс'і́ гурто́м // а то вино́чка пукладе́ в_кумо́ру де́й
вже жде / йак с'і... / йак_те́ // йак пе́рши раз те́йе // с'і́ють' / то йуго́
забира́ють' де́й на_по́ли рус':і́йу́ють' дра́зу // а вин ли́жит'_уже
в_кумо́ри чи в_ха́ти // пукá ни_с'і́ят' жі́то // бо́роду навста́тку /
де навста́тку дужина́ють' // вже скриз' пу́жну́т' / вже там
вста́т'н'а... // дужина́йе вста́т'н'о снупá і к'іда́йе // де́й р'обл'ат' таку́
бо́роду // де́й спива́ють' там / кул'а_йі́йе // квитучк'і́ там / биру́т'
удра́зу_ї з_до́ми квитк'і́ / шоб убрáт' / бо́роду все ка́зали // такó
бук'ета́ зр'обит' де́й вже їдут' дудо́ми // то́й_бук'ет сиді́т' там /
пукá ни_гуру́т' //набиру́т' з_до́ми квито́к да круго́м пузасáду́ють' //
де́й прикраша́ли // зе́млу тр'о́шк'і́ сирпо́м руспу́шували // на́шос'
руспу́шували // шоб / вра́лусо до́бре // на дру́г'і́ рик жі́то русло́ //
такó сирпо́м кл'у́кали // кулуск'і́ пупру́с'ат' / шоб русло́ скаре́й // чи
зі́йде ху́тко // а то вино́чка с_то́го са́мо рубі́ли / то так пупру́с'ат'
// і уккладу́т' круго́м суло́му́ю // вино́чка др'і́жут' / шо_то́ до́вг'е /

деї кругом пкладут' / такó на_шт'іри бóк'і // кóнчат' деї вóз'ат'
пос'л'а_жнів // те пудгóрує / те // те пáрину йакú рóбит' / то
шо_нибúт' // а то вóз'ат' зирнó / снупі в_клún'у // да мулутіт'
трéба скарéї // так'é кунчáли //

ше_жїта в_кугó багáто йе / да кáже // а ше далéко Г'іл':á / ше
віжну жїто і йа // то ду_Йіл':і сáме глáвне трéба віжат' / бо вже
йаг_Г'іл':á / то вже нарóбит' гнил':á // деї вже так старáлиса хúтко
жат' // а типér вже вунó и чириз_Г'іл':ú пиристуйіт' деї туд'і //

пувóз'ат' у_стóруну в_клún'у // да вже там пулижїт' // а там
вже мáйут' час то вже мулóт'ат' / гурúт' // да на_нас'ін':е
намулóт'ат' // а там знов цїлу зїму / с_тїми ципáми // деї так'і
убжїнк'і вже / вже нимá_шо рубїт' / то вже мулóт'ат' чулувик'і //
типér машинáми / а тó кунбáїни / а куліс' все ципáми крутіли // деї //
і ўвес і жїто / все мулутїли ципáми // деї так'і убжїнк'і // там нимá
кулі кула_ц'їна спивáт' // мулутїли скарéї да_в'їяли //

то вже ду_Пукрóви старáлиса / шоб вже ничó ни_булó в_пóли
// шоб бúл'бу вікупат' да бурак'і вірват' / шоб ужé // бо вже бúдут'
мурóзи // прибирáли все с_пól'а // ничó шоб вже ни_булó // то вже
мурóзи пучинáйуц':а пос'л'а_Пукрóви //

а то вже казали / Лúка // то вже на Лúк'і / то бúде сн'їгу
пуд_рúк'і // вже старáлиса шоб чуснік пусадїт' // да вже //
пригутувл'áц':а ду_зимї // а на_Дмїтра то д'ївка х'їтра // казáли //
то ду_Дмїтра д'ївка х'їтра // то вже нипучóм д'ївка // то ше
х'їтр'їша рóбиц':а // а ну_Дмїтри дúпу вітри //

кáжут' // на_Ган:ї ни_мóна жат' / бо йаг_Гán:а нажнé / то
Палїкупа спáлит' // вже тáгби ни_мóна жат' / бо на_Палїкупу будé
грим'їт' да // да запáлит' кóпу // то так'é // ну вже / вже туд'і_ї
на_Палїкупу ни_жáли / ни_гриблї // кáжут' / отó нагрибтї купїцу
на_Палїкупу / то с'їйнакуво вунá згурїт' на_пóли // чи то с'їно / чи
то шо // йак_кулі // йак гримїт' то все // кáжут' / крéпко гримїт'
на_Палїкупу // деї тугó ничó ни_рубїли //

на_ Макувѣ в_ цѣркви прáвиц:а // да вóду с'вát'ат' / бát'ушка //
ну / в_ цѣркви прáвиц:а / да мак с'вát'ат' // вóду с'вát'ат' // с'вátит'
бát'ушка // с'ваткúйт' Макувѣ зáвиши //

то в́же булá Спáсувка // да пóсл'а_ в́же жнив // ду_ Спáсувк'и
в́же йáблик ни_ й́ли // і старíйа ни_ й́ли / і никóму ни_ давáли // бо
трéба пуждát' / пукá пус'вáтиц:а на_ Спáса йáблика // йак хто б́уде
й́сти йáблика / то тóму дит'áти йак умрѣ / чи то старóму
ни_ дадúт' на_ том_ св'іти йáблико й́сти // никóли ни_ дадúт' // і
так с'ваткувáли // то_ тó_ в́же вунó булó ду_ Сплén':а // ду_ Спáса //
в́же йак пус'вáтиц:а йáблико / то в́же туд'і вр'іжyт' деї ус'ім
пудайúт' // винóчк'і с'ватíли на_ Спáса і йáблика // то в́же кáжyт' //
йак Спас / то бирí рукавіци в_ запáс // бо в́же б́уде хулуднó / бо в́же
гóсин' // гус'ін':е с'вáто //

ну / то в́же у_ Спáсувку пустíли // то Спас // тíждин' // а
пос'л'а_ Спáса шче тíждин' / в́же Сплén':е // то в́же туд'і / в́же й́ли
баб́і і скурóмне / чи там сáло / чи мулукó // а ти дв'і нид'íли ни_ й́ли
// все пуснѣ / гулі́йі // а то в́же Сплén':е / то в́же... // в́же гус'ін':е
с'вáто // в́же худóбу гнáли на_ ц́или ден' пáсти / бо в́же мѣнчи д'н'і //
пригyтувл'áлиса б́ул'бу купát' // у жнивáх //

Чúдо називáли // с'вáто так'ѣ // куліс' у_ пáна // у_ сибѣ баб́і
ни_ купáли б́ул'бу на_ Чúдо // а в́же пан купáлници збирáв на_ Чúдо //
деї в́же вс'і к'íнулиса ду_ пáна в_ зарíпк'і // йак пукупáли в_ тої_ дѣн'
/ а пáну так пунарáвилусо / шо тíл'ка багáто вікупали // деї кáже /
чúдо йаг_ дóбре пукупáли за с'од'н'а // к'еб_ ше зáвтре так'ѣ дíво
булó // шоб ше_ б́ул'ш ду_ минѣ пришлó_ б купáлниц // деї ше бул'ш
вікупали_ б / йак_ тó // а вунó вз'ав // в_ пáна хáта згур'íла
на_ тої_ дѣн' / дрúг'і / деї й́мú булó дíво // деї в́же нixтó ни_ купáв //
деї типѣричка в́же і в_ сибѣ буйáц:а купát' на_ тó / на_ те_ Чúдо //
кáжyт' бо на_ Чúдо в_ пáна купáли / да хáта згур'íла // то в́же_ і
ни_ мóна купát' // Бог накарáв //

куліс' казали / шо на_ Чѣсно Христá ни_ мóна в_ л'іс ітí / бо
багáто г'ідóти теї хóдит' // тíйа гуж'і да гад'úk'і вс'ák'і // куліс'
худíли / да вілиз на_ дúb тристí жулúд':е // то_ йак_ зл'íz з_ дуба /
то ни_ булó де стат' / тíл'ка булó гуж'ів // ни_ мíг нийák утиктí
с_ тóго // і мишкá там пук'íнув // áли_ ж прутѣ нийák'е ни_ чипíло /

ни_ вкусіло // то нат' // отó тугó буйа́ц:а іті в_ л'іс шо та_ звирина́
/ така г'ідóта хóдит' // хавáйц:а дес' вунá чи шо // у кúчу збивáйц:а
// а зимóйу то знов на_ тéйе // на_ Стр'ітин':е / то вувк'і кáжут'
так бй́гайут' / чéридами //

ж́іто / Бог ж́іто пус'йав // так казáли // то так'é шо перш
руслó ж́іто с_ кулускáми ду_ сáмеї зимл'і // ну а Бог_ в́же ришів
пуйті зубáчит' / чи л'úде хл'іб шанúйт' // деї пришóв в́же Бог
ду_ йіднéї хáти // ж́інка там в_ теї_ хáти / дит'áти хл'ібом гúби
в́итирла // дит'á зай́лусо // а вунá_ в́же такó хл'ібом / ск'іпкуйу
в́итира́йе // а:х / йак рус:éрдивса Бог // пубáчив // з_ злóсти пушóв
в_ пóле // хут'ів вин гет' такó_ в́же убимургнút' то кулускá // в́же
пушч'і ду_ кунцá // а приб'іг кит с_ субáкуйу // пубáчили / стáли Бóга
прусít' // хоч_ нам встав пáру зирнінок // Бог в́же йáкос' зм́ілувавса
// встáвив на_ виршéчку пáру зирнінок // вставив кутú і субáци
в_ том_ кулускú на_ виршéчку // то_ тó_ в́же ми дóси йім
пóл'зуймса // гр'іх тугó кáжут' вбивáт' кутá ї субáку // ми йіхн'у
дóл'у хл'іба йімó //

тáмика де зóлутó захáване / пуд_ зимл'óйу // то там
чирис_ пáру рóкив так'і с́ін'йк'і вугóн' пуйáвиц:а // бо то_ тáм те
зóлутó в́же пиригáрайе / кáжут' // в́же йак то вóгника зубáчиш /
в́же знай // там зóлутó //

хмáру мóна і запинít' і завирнút' // тра на_ Вилітдин'
на_ вс'унóчней в́ис'ватит' нужá в_ цéркви // на йак хмáра в́же с́униц:а
/ тра в́йти на_ двир / деї тим нужóм тра ййіе крисáт' // ну / Бóгу
тра муліц:а //

булá гла_ л'іса на_ хúтури ж́илá йіднá бáба // л'ітом дошч
з_ ѓрадóм пушóв // а баб́у в_ л'іси йáгуди б́рáли // деї кудá? //
ду_ теї_ хáти в́тикáт' // пунал'áкувалиса // град йаг_ б́ул'ба // а
зайшли́ / в́же та_ бáба стуйít' кула_ пéчи / кула_ пр́ипика // бл'áшку
ц́сúнула / деї все такó в_ кóмин нужóм хр́естит' // все хр́естит' / гет'
і такó пу_ чéл'ус'ц'ах // тóно сáжа литít' // на л'úде в́же т́ййа
дивл'áц:а // шо ж // а вунá тонó бл'áху засúнула // дошч пиристáв //
так'é //

у_ мулудеї вѣчор у_ пй́атницю // с'о та́тби вино́к // мулуда́йа вже та́йа склі́че йак'і́х_ де свуйі́х туварі́шок // то вже // ну деї теї мулудеї дивча́та рубі́ли винка́ // з_ того // з_ барв'і́нку // і ро́бл'ат' дв'і кв'і́тк'і // ну // йі́дну мулудеї / йі́дну / мулудо́м // вже тої вино́чок зро́бл'ат' // дру́жку ввѣ́чири вбира́ли в_ вино́чок / в_ вѣ́луна // вѣ́луна то́же вбира́ли / надива́ли // с'о заму́с'то мн'і́рали // а мулудеї ўвѣ́чири ни_ надива́ли винка́ // то вже йі́ взав́тре // а с'о́д'н'а тоно́ дру́сци // дру́жку вбира́ли // тоно́ дру́жку // у_ тої_ вѣчор / де вино́к у_ мулудеї // курува́й у_ мулудо́ // с'о та́же бисѣ́да //

у_ на́с жинк'і́ на_ курува́й ішли́ // бу́ла пувиде́нц'і́йа // мусо́во нисті́ мі́ску мук'і́ // шт'і́ри йа́йц'і́ // чи мо́на були́ // тоно́ ду па́ри // на вже йак мисі́ли // хрѣ́сна / да систра́ / ну то_ ш де́йака ше жі́нка така́ свуйі́ша // мусо́во шо вс'і́ в па́ри // хто бис па́ри живѣ́ / йак сама́ чи вдуві́ца // вже ду то курува́йу ни мо́на миша́ц'а // йак вдуві́ца // чи рузвѣ́дница // на ма́ти // шо / ну / ма́тири бу́ло зако́н ка́жнеї йі́днеї // вже теї курува́йници // при́тина́ли хварту́ха // і зав'яза́т' ху́стку мусо́во //

рушчин'а́ли курува́й // ма́ти рушчин'а́ла // на мисі́т' то вже курува́йници мисі́ли // перш йі́дна / хрѣ́сна набу́л'ш // деї // ну / викла́дали на стил // деї вже пу ку́лийі́ мисі́ли // курува́й у пич'і́ // то вже да́лиї // то вже курува́йници та́же ішли́ в бисѣ́ду // спиче́ц'а тої курува́й // вда́сца га́рни / то вже_ і до́л'а до́бра мулуді́м //

а: / ше с_ тим курувайе́м в_ пич'і́ ра́зом ші́шку зап'і́кали // гла_ ші́шк'і́ бра́ли вмисѣ́лно таку́ встру́жану па́лку // про́сту // шоб застру́гали // мусо́во на_ три ра́г'і́ // то // ну то т'і́стом ми йі́е бл'і́пл'уйі́м // і в_ пич'і́ // спикті́ // деї ші́шка // тра брат' таку́ ра́гату па́лку // на_ три ра́г'і́ шоб // деї вже йак'і́м_ де суло́тк'і́м т'і́стом бли́пи́ли да спиклі́ // деї // на вбира́йут' курува́й // вже с'у́йу ші́шку затика́ли // деї вже так вбира́ли квитка́ми // так'е́го //

кулі́с' йі́шов чулуу́йі́к // у_ сил'і́ нич заста́ла // став ду_ йі́днеї ха́ти прусі́ц'а нанучл'і́ // ну / прин'алі́ вже тійа́ л'у́де // прин'алі́ деї // а та́мика / в_ теї_ ха́ти / жі́нка руді́ла // вже нич // ну деї пу́лужі́ли // тої чу́лув'і́к л'і́г пуд_ гукно́м // а чу́йе / хтос' гуво́рит' // прислу́хавса / а там ка́же // надвур'і́ та́тби ка́же // а вин с'е все чу́йе // с'ої́ хло́пиц' / ка́же // йаг_ ду шл'у́бу вин вбира́ц'а бу́де / вто́пиц'а // так ка́же // в_ со́пствилном куло́д'аси вто́пиц'а // ну а вже жі́нка хло́пца са́ме приві́ла // а с'ої́ вже чу́лув'і́к / чужі́ тої / ка́же // з'м'і́т' мине́ за_ кума́ // вз'алі́ // тоно́ шоб мусо́во на_ вис'і́л':е пуклі́кали // так

сказав // ну вже душло ду вис'іл':а // вже того хрєсно б'ат'ка ше
напирєд пуклікали // ну а вин // знайє / хл'опиц вт'опиц:а // ну то
др'азу ж забів то кул'од'аса йак'ейус' риз'инуу // деї вже сиб'ї
сидит' за стулом // бисп'єчни // ну а вже з мулуд'о с то гучей
ни зв'одит' // а тут // а мулуді вк'очис' надв'ір вийшов // вже той
т'атби йак ни вгл'єдив // той чулув'їк // к'їнувса / к'ажє / де? // к'ажут'
/ на н'ашо вин вам? // ну вже к'їнувса надв'ір // вийшов / а той // ну а
хл'опиц ужє ниживі на кул'од'азі // на теї риз'їни лиж'їт' // бо то
пуш'ов д'ошчик // деї то ш там вуді теї // назбир'аласа // на теї
риз'їни // там к'їл'учка? // прїгуришча // а втуп'ївса // от'о назн'ачано
вмирт'ї / ни збиж'їш / к'ажут' / ни схав'їїса //

ше за П'ол'шчи // пуш'ов йїдєн чулув'їк в г'армийу // ше в ту
п'ол'ску // ну вже ц'служів там п'ару р'оків // а вирт'айїц:а дуд'ом деї //
а в ж'їнк'ї й'уг'о дит'а вруд'їлусо // ну деї м'ати вже с х'ати вїбигла
// стрич'айє // к'ажє м'ати вже йїм'у // том // сїну / в твеї ж'їнк'ї
дит'а вруд'їлусо // а той ж'овн'їш так'ї вже гунур'ови // к'ажє / н'єх
в'єл'к'є р'ос'ц'є // деї смий'алиса с то г'онуру // вже гувур'їт' заб'ївса /
к'ажут' // вже ни мн'їє пу н'ашом / на т'оно пу п'ол'ском //

на знов вже п'ос'л'а / вже за сув'єтив // то знов бул'о шо... //
т'атби йїдєн хл'опиц служів // г'али вже в теї // р'уск'єї в теї г'армийї
// ну / вирт'айїц:а в сил'о вин вже // їде так'о г'улицийу // й'атжє //
г'олуву пудн'ав // йїдє / ник'о ни б'ачит' // вже і свуй'у х'ату прумин'ув //
зам'ус'то ни пузнайє // ну а вже ж м'ати биж'їт' за йїм /
за сїном // а нат' там і суб'ака йїг'о впузн'ав / заг'авкав // а вун дес'
д'алиї йїдє / ни пузнайє т'атби двир свуй // ну / так'є // а м'ати биж'їт'
за йїм / за тим сїном // сїну / гук'айє / сїну // куд'а ш ти? // деї
той син вур'очайїц:а да вже ду м'атири // а чорт' вас знайєт' / гд'є ви
зд'ос' живєт'єт'о! // ну / вже ж р'уск'ї / пу р'уском с'о т'ай'атби //
м'ати див'уйїц:а г'алиї // ну / д'умайє м'ати / зд'умайє / загув'орит'
пу л'уцк'ї // деї м'ати ж шо? // д'алиї // рус'їтуйє вже ж д'алиї //
пит'айє // ти над'овго? / ду сїна // а син // йа прїйєхал на в'єз'д'є //
от'о то смий'алиса вже л'удє // каз'али шо // к'ажут' // лїпінс'ка
свин':а ни пу н'ашом хр'окайє // ше ж ду лад'у коп // а то //

м'али висил'ац:са лїпінци в т'єйє // в Арг'їн'т'їну // то нап'єрш
пуйїхало двох брат'їв / Бундар'ї // ну а др'уг'їя л'удє вже ждут' //
шо ш то вуні с теї Арг'їн'т'їни нап'їшут' // чи то варт туд'а
йїхат' / чи ни варт // деї вже там за п'ару мис'ац'їв пулуч'їли //

рудіна пулучіла п'іс'мó с_ теї_ Арг'ін'т'іни // так ужé вихв́ал'ували тійа бр́ати // шо т́амка так д́обре // так хвалі́лиса // навст́атку напис́али // живéм йак Ѓедрик на_ бу́лоти // а на_ бу́лоти... // так назива́йїц:а ї типéр / Ѓедрикуве бу́лото // деї // на_ том_ бу́лоти жив ма́зур Ѓедрик // кр́енко так'ї бидóви // ну деї в́же так пón'али на́ши л'уде // за_ т́ейу грани́цийу / зн́ачит' / ничó д́обро ним́а // а видно́ йім стул' ни_ мóна бу́ло пис́ат' пр́авду / с_ теї_ Арг'ін'т'іни // заставл'́али хвалі́т' // замán'ували туд́а с'їх украї́нців // а_ шó_ ш! // а в́же липі́нци пучу́ли пру_ Ѓедрика // нихтó так бул'ш ни_ пуйі́хав в_ ту_ Аргин'т'іну //

врóк'ї згувур́ат' // так ни_ збу́диса йїх // напéриш у_ с'вачéну вóду к'їдайїш д́евит' вгóлин // деї д́евит' разів / так хаї тої в́же чулув'їк напй́ец:а кругóм крúшк'ї // і такó гувурú // врóк'ї ви врóк'ї // врóк'ї витрані́йа / врóк'ї вуд'ані́йа / врóк'ї ви кут'́ачи / врóк'ї ви суб́ачи // врóк'ї ви дивóчи / врóк'ї парубóчи / врóк'ї жинóчи / врóк'ї чулувй́ичи // ми вас зруді́ли // ми вас змуві́ли // Гóспуда Бóга прóсимо стан' нам в_ пумóчи // дей туд'ї вй́йти за_ хурóми // вй́гл'ануц:а три разі́ // так шоб миж_ нй́г н́ебо пуб́ачит' // туд'ї знов притй́ в_ х́ату / вз'ат' теї вуді́ / шо то рубі́ли // т́ейу вудóйу пуд_ рука́ми пумучі́т' // на в́же пóс'л'а вóду т́йу вй́лит' дес' / гет' // де л'уде ни_ хóд'ат' // і в_ х́ату стúл'а / с_ то_ мн'ісца / б'їхти йїдні́м бигóм // в́же ни_ вгл'ад́ац:а //

Записано від Громик Мотрі Степанівни,
1919 р. н.

п́асла д'івчина худóбу // а прикасн́увса ду_ ййй́е йак'їс' хлóпиц // вбр́ани так'ї / в_ ѓарней вдéжи // в_ капил'уху́ // деї все прихóдив ду_ йе // прй́де / вуні́ там гувурі́ли / в́же покúл' курувй́ дудóм ни_ жинé / стуй́ат' // ну деї там так вуні́ стрич́алиса // а тут ст́ала сóхнут' д'івчина // в́же зус'óm змарн'їла // а́лиї знов прижинé в́же тійа курувй́ дудóм // така дувóл'на / р́ада //

ну а в́же дрúг'ї пастух'ї й́акос' взі́рили // ду_ ййй́е йак'їс' хлóпиц прихóдит' / ќажут' // русказ́али с'е все ма́тири // ма́ти / ну / дугад́аласа вун́а / хтó_ то / шо_ тó прихóдит' // то ма́ти / тат_ бабй́ нагучі́ли // в_ сурóчку теї дуц':ї ви́йла тóйу і марóну // пуд_ рúку // дучќа ни_ б́ачила // в́же ма́ти тат_ зрубй́ла //

на_ дрúг'ї ден' дучќа пугна́ла в_ теї_ сурóц:и // о / тої жині́х знов пришóв // пришóв / а́лиї хóдит' все такó т́атби кругóм / кругóм //

йак то ни пуска́йе йуго́ // бо вже бліско ни_ пудхóдит' // а вунá і клі́че та д'івчина / гукáйе // ни_ їде // а по́с'л'а вин йа:т_ закрича́в // к'еб ни_ марóна і ни_ то́йа / то бу́ла_ б с'а д'івка мо́йа // і тако́ тоно́ л'іс зашум'ів // пуд'івса // то_ то́ лих'е́ ду_ йійе́ прикасну́лусо бу́ло // ду_ те́й_ д'івчини // отак'і жиних'і //

йак ма́ти задумала сиб'і ни_ дат' у́же дит'áти с:áт' / то вже_ ї ни_ тра дава́т' // вже йак пушкуду́йе і дас'ц' знов / го́чи в_ то дит'áти / і вже йак вірусте / в_ те́й_ л'удіни / бу́дут' нидóбрийа // вро́к'і бу́де нак'ідáт' //

йшли ми на_ марасáвном тї́жн'і про́со пуло́т' // на_ Вх'іл':і / дивимо́са мулуді́йа дивча́тка в_ б'ілом з до́вг'іми кус'мі пуцка́куйут' // танцу́йут' // ру́к'і дугу́рі тако́ пудн'алі́ платóчками б'ілими маха́йут' // йіх три бу́ло // тї́йа д'іти // а ми вже втика́т' // то марасавк'і // по́н'али // заг'іл'тали_ п //

С'ц'о́пиха нибóшчица в_ гу́ріц:и гла_ ха́ти гра́дку ско́пувала // а йа знов в_ сибé в гу́рoди // по́с'л'а ба́ба клі́че минé // пудхóд'у йа / а в_ зимл'і чирипа́ха сиді́т' // бирé ба́ба ту чирипа́ху за́ступом пирик'іда́йе // а вунó ка́же / аї! // му́с'к'ім го́лусом / гет' заму́с' чулу́вйік // і тако́ бзива́ййц:а / аї! // вунá_ ї знов итї́рхайе тим за́ступом // а вунó_ ї знов / аї! // йа буйу́:са // а ба́ба биспéчна // вз'ала́ ту чирипа́ху на за́ступа // да: в_ гу́рoд ду_ сус'іда // ка́же / а дудóми їди / ни пу_ л'уд'ах стика́ййса / ничис'ц'аку́ // а мин'і шепче // с'о Лад'імир // то то́й Лад'імир дес' с_ тї́ждин' ни_ вихóдив // ка́зав сла́бі // забі́вса //

сиді́т' ба́ба на_ пурóзи // дит'á глид'іла // вила́зит' гу́ж дес' спуд_ пурóга // а вунá ка́же йіму́ // а шоп ти скруті́вса! // да_ чо́_ с'о ти с'уда́ прису́нувса? // а по́с'л'а ка́же // Дині́с ц'о_ ж приходив // хо́че шоб йа на_ йіго́ ру́ку пири́йшла // ба́ба в'ід'ма / і з'ат' так'і са́ми //

пупóрив ничі́сти з_ Бо́гом // Бог сказа́в йіму́ // шо бу́ду бит' тибé грóмом // а пустé спирича́ййца / ка́же // сийно́ втичу́ д_ тибé / Бо́же // бу́ду в_ зéмл'у хавáц:а // а Бог ка́же // бу́ду в_ зéмл'у бит' / а_ ш тибé дуста́ну // пустé ка́же / в_ дéрво вл'ізу // а Гуспóд' / в_ дéрво бу́ду бит' // а йа в_ ха́ту схавáййуса // а йа в_ ха́ту бит' бу́ду // спал'у́ і ти згу́риш // пустé знов // а йа в_ куро́ву / чи кун'á / чи свин'у́

// а Бог / а йа в_ курóву бит' б́уду / і кун'а // шо_ ж // де б́удиш // а
лих'е / а йа в_ чулув'іка схавáйуса // там ни_ вбйеш // а Гуспóд' знов //
м́ус'у і л'удіну вбит' / шо_ ж / но тибé ни_ віпус'ц'у // отó знай //
йаг_ Бог бйе грóмом кудá / то там лих'е // чи в_ хáту / чи в_ дéрво /
чи в_ чулув'іка // о //

Записано від Лисюк Наталії Борисівни,
1924 р. н.

йак гáдина вќусит' // вч:инаш казáт' //

Гóспуди Бóже милусéрдни // прóсим тибé / мóлим тибé // Бóже і
Мáти Христóва / заступáйте / с'у Йівáну бил' удган'áйте // уджині
д_ йігó вс'áкуйу бул'ез'н' // вс'áкуйу ничистуту // дай йім́у сілу / дай
йім́у крéпос'ц' // Бóжичко милусéрднийк'і / заступі // Бóжичко
милусéрднийк'і / захуруні // Бóжичко милусéрднийк'і / й_ укрині // дай
йім́у сілу / дай йім́у крéпос'ц' //

Й́уз'ік / ни_ руспускáй свуйіх вус'к'еї / бо йа пуїду́ ду_ Гóспуда
Бóга / тибé спал'у / всмал'у угн'óm і гулуўн'ойу // Хорпíно /
ни_ руспускáй свуйіх вус'к'еї / бо йа пуїду́ ду_ Гóспуда Бóга / тибé
спал'у / всмал'у угн'óm і гулуўн'ойу // Й́уз'ік / ни_ руспускáй свуйіх
вус'к'еї / бо йа пуїду́ ду_ Гóспуда Бóга / тибé спал'у / всмал'у угн'óm і
гулуўн'ойу //

Бóжичко милусéрднийк'і / заступі // Бóжичко милусéрднийк'і /
захуруні // Бóжичко милусéрднийк'і / й_ укрині // дай йім́у сілу / дай
йім́у крéпос'ц' // Бóжичко милусéрднийк'і / заступі // Бóжичко
милусéрднийк'і / захуруні // Бóжичко милусéрднийк'і / й_ укрині // дай
йім́у сілу / дай йім́у крéпос'ц' // уджині уд_ йігó вс'áкуйу бул'ез'н' //
вс'áкуйу ничистуту //

так с'е три разі //

знов казáт' гуч:инаш // пирихристіц':а три разі // деї //

Записано від Чепели Григорія Савовича,
1929 р. н.

рóжа йе така́йа // гóпухл'а така́йа на_ виду́ // дес' з_ в'ітру
пришч'і пурóбл'ац':а на_ виду́ // то йак намучіт' / вже б́уде рóжа //
рóжу тра паліт' // бирут' с'вачéни л'он // кр́ут'ат' дéвит' малéк'іх
так'іх кудéличок // накривáйут' рóжу / такó прáмо на_ від /
шмáткуйу // накріли / деї на_ теї_ шмáц':и пáл'ат' тійа кудéличк'і //

вже йаг_ згуріт' / шмáтку пирвиртáйт' // то так шоб пóпил тої
ду_ вáвк'і був блики // то так вунó гр'їє / тої пóпил // такó рóбиш / і
мул'їтва // хóдит' рúжа пу_ кулóни // кв'этк'і збирáє // рúжу
змувл'áє // вїйди / рúжа / с_ кóсти / с_ т'éла // вже там кугó //

шов спиніт' кров // мул'їтва така́йа // йішóв Гóспод' чирис_ трі
мóсти // пéриш вуд'ані / дрúг'і мид'ані / трéт'і криваві // вуд'ані
рузлівса / мид'ані руступівса / а криваві встанувівса // стиї кров
в_ рáни / йак вудá на_ Гурдáни //

Записано від Гусак Васи́лини Корніївни,
1923 р. н.

привилі ду_ минé хлóпчика // йа л'ак шоб вікачала // крéпко
зл'акáвса // йігó бáт'ко вмер / то так зл'акáвса // вже_ї ни_ миг
ни_ худіт' / ни_ гувуріт' // пу_ бабáх вуділи / нихтó ни_ пуміг // а
дрúг'їя нат' ни_ бра́лиса // казáли / то л'ак тої страшні // а йа
дúмайу спупрóбуйу // мо пумужé йакрáз // пумуліласа вже три разі //
вз'алá йаїцé // вика́чуйу // е:х // йаг_ зрубíлусо мин'ї нидóбре! // млóсно
/ гарачé / сл'óзи з_ гучéї // пузихáйу / мужé рóта руздéрти // да! //
сéрце шчавíло / ни_ дайé дíхат' // ше такó ни_ булó // ну... // дит'áти
шкóда / мúчиц:а // йа дáлиї // кал'ікуйу_ ж... // тра пумухтí // а слóва
ни_ дайé сказáт'! // сийнó_ ж гувурú // йак йа гл'áнула на_ гукнó... // ої
// там стуйіт' так'é сíве / питлáте // на_ ціле гукнó // л'ак вдáвса
мин'ї // так'é шо... // йа зл'акáласа / кажú / втика́ї! // а вунó
скривíлусо / кáже // ни_ чипáї! / ни_ чипáї! // самá_ ж буйúса / а
гувурú дáлиї // шо_ ж... // ни_ пиристáла / змóвила вже ду_ кунцá // а
вин знов вдáвса // ну пуждí! / кáже // і прупáв // л'ак мин'ї вдáвса //
прихóдив // то шоб йа д_ йігó то дит'áти ни_ забрáла // хлóпчик
пóс'л'а здурóви став // а йа знов заслáбла // ше тої... // тої пóс'л'а л'ак
ше внуч'ї раз вдáвса / йак спáла // кáже // нáшо забрáла? / вин муї був!
// на вже рузбíла те йаїцé // хаї Бог мíлуйє! // там так'é страшнé
булó / пукрúт'ане // гет' з_ ругáми // зус'óm.... // йак тої... // ну /
в_ так'ї л'ак дит'á вл'ízло // бидá //

Записано від Шевчук Ганни Степанівни,
1918 р. н.

Наукове видання

ГРОМИК Юрій

**«НАША БАЙКА ЗУСЬБОМ НАЧЧА»:
ПОЛІСЬКА ГОВІРКА с. ЛИПНЕ**

Монографія

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 16,74 ум. друк. арк., 16,53 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 30. Виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. +380669362549).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.